

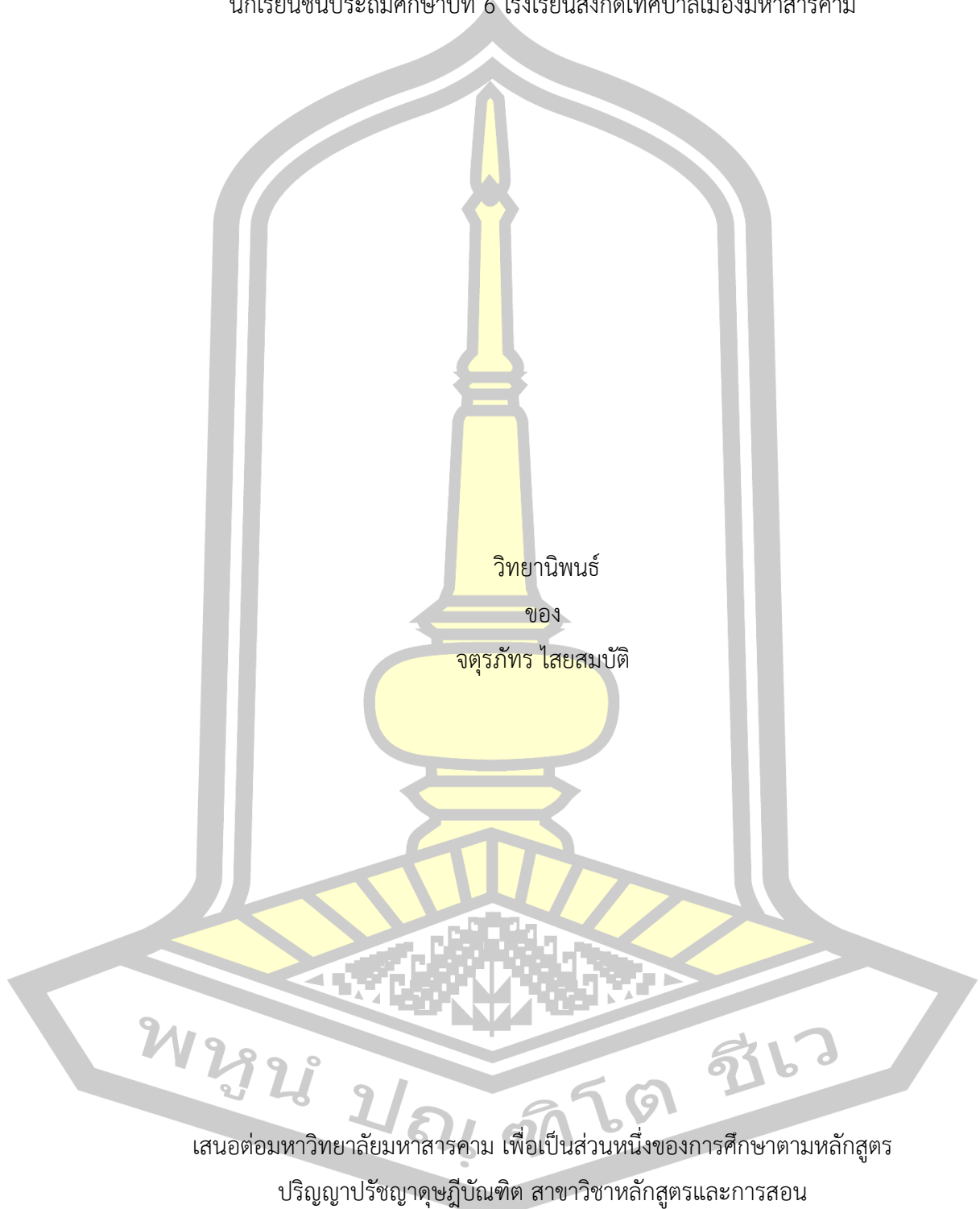
การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

วิทยานิพนธ์
ของ
จตุรภัทร ไสยสมบัติ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มีนาคม 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

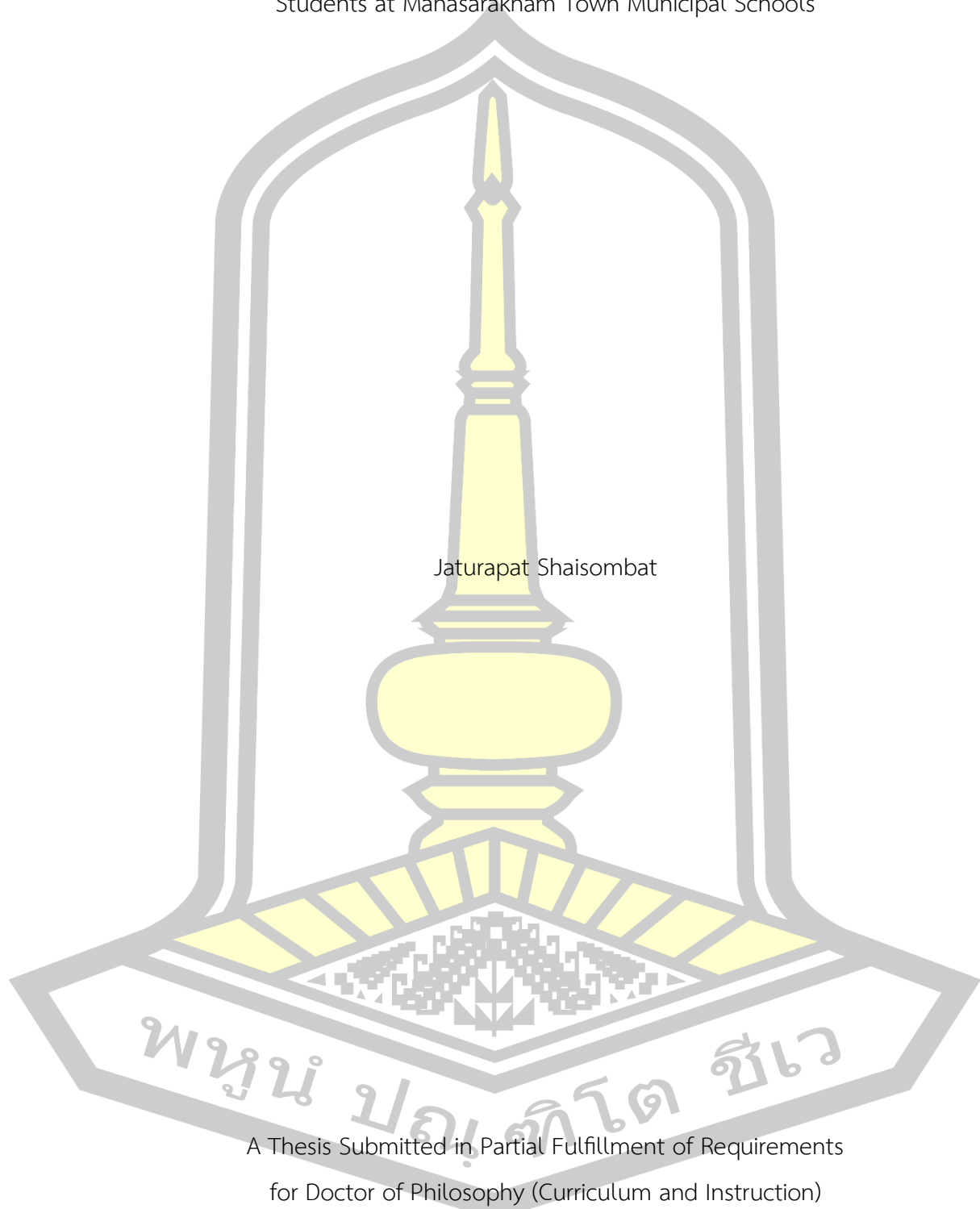

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

มีนาคม 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Developing the Curriculum to Enhance Active Citizenship Competencies for Primary 6
Students at Mahasarakham Town Municipal Schools

Jaturapat Shaisombat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Doctor of Philosophy (Curriculum and Instruction)

March 2025

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายจตุรภัทร ไสยสมบัติ
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
หลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รศ. ดร. สุนันท์ สีพาย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รศ. ดร. มนต์รี วงษ์สะพาน)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. จิระพร ชะโน)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. อารยา ปิยะกุล)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(รศ. ดร. สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(รศ. ดร. ขวลิต ชูกำแพง)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

.....
(ศ. ดร. อนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง)

ผู้อำนวยการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม		
ผู้วิจัย	จตุรภัทร ไสยสมบัติ		
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. มนต์รี วงษ์สะพาน		
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต	สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 3) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 54 คน จำนวน 3 โรงเรียน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินผลงาน แบบประเมินพฤติกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า 1.1) แนวทางการพัฒนาหลักสูตร ควรจัดทำเป็นวิชาเพิ่มเติมโดยกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน คือ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง สารการเรียนรู้ควรเน้นความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิของผู้อื่น การเคารพกฎระเบียบวินัยของสังคมและประเทศชาติ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นทักษะจากการปฏิบัติจากสถานการณ์จริง การวัดและประเมินผลควรใช้เครื่องมือการวัดที่หลากหลาย เช่น แบบประเมินผลงาน แบบสังเกต

พฤติกรรม ประเมินเพิ่มสะสมผลงาน และแบบทดสอบวัดความรู้ 1.2) ความต้องการพัฒนาหลักสูตรพบว่า ผู้บริหารและผู้สอนมีความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชุมชน มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และมีระบบการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน และ 1.3) ความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก 2. การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญ วิสัยทัศน์หลักการสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณภาพของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผลการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม โครงสร้างหลักสูตร แบ่งเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้าง ห่วงที่จะให้ ใส่ใจสังคม จำนวน 8 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่ จำนวน 8 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จำนวน 4 ชั่วโมง รวมทั้ง 20 ชั่วโมง การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ซึ่งหลักสูตรได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 3. ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า จากการศึกษาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยรวมมีแนวโน้มที่สูงขึ้นทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง และจากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรเสริม, สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

TITLE	Developing the Curriculum to Enhance Active Citizenship Competencies for Primary 6 Students at Mahasarakham Town Municipal Schools		
AUTHOR	Jaturapat Shaisombat		
ADVISORS	Associate Professor Montree Wongsaphan , Ed.D.		
DEGREE	Doctor of Philosophy	MAJOR	Curriculum and Instruction
UNIVERSITY	Mahasarakham University	YEAR	2025

ABSTRACT

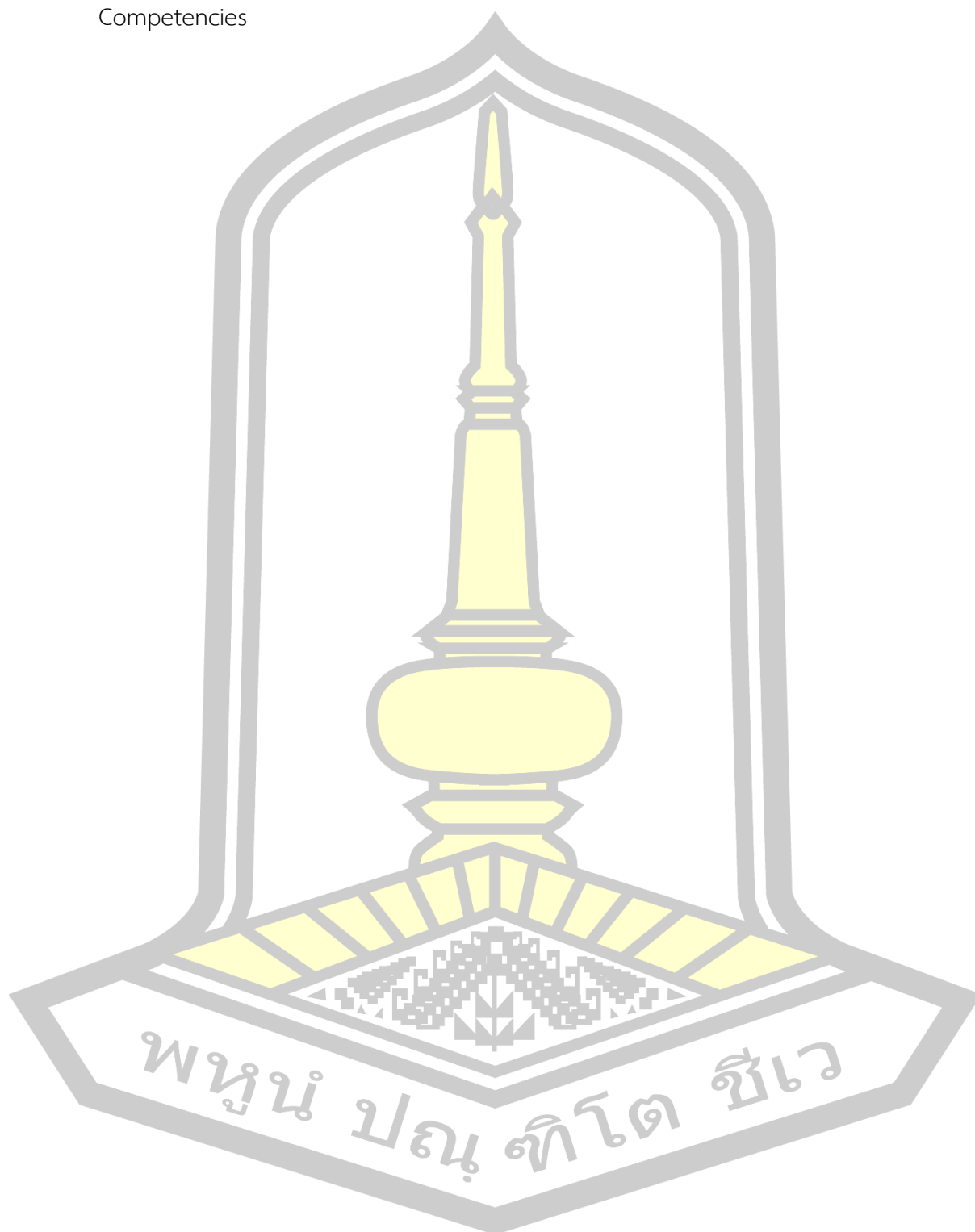
The objectives of this research were to study 1) to study the basic information on developing the curriculum to enhance active citizenship competencies for primary 6 students at mahasarakham town municipal schools. 2) developing the curriculum to enhance active citizenship competencies for primary 6 students at mahasarakham town municipal schools. 3) to study the results of the implementation of the curriculum to enhance active citizenship competencies for primary 6 students at mahasarakham town municipal schools. sample of 54 students from 3 schools affiliated to mahasarakham town municipal schools. cluster random sampling and satisfaction questionnaire the statistics used in the research included percentages, averages, and standard deviations.

The results of the research appeared as follows :

1. The study of basic information on developing the curriculum to enhance active citizenship competencies for primary 6 students at mahasarakham town municipal schools found that 1.1) the curriculum development guidelines should be prepared as additional subjects by defining specific objectives of the curriculum to be in line with the four aspects of active citizenship competencies. responsibility for roles and duties critical engagement and change-maker the learning content should focus

on knowledge about how to behave in respecting the rights of others. respect for the rules and discipline of society and the nation. the organization of learning activities should focus on skills from practical work from real situations. evaluation, a variety of measurement tools should be used, such as performance evaluation forms. behavior observation form, portfolio, and knowledge test. 1.2) developing the curriculum needs it was found that administrators and instructors have a need to develop a active citizenship competencies curriculum that helps strengthen learners to become active citizenship continuously and systematically. consisting of learning content related to the community, community-based learning resources, and a clear measurement and evaluation system. 1.3) the demand for learning according to the curriculum of learners is at a high level. 2. Developing the curriculum to enhance active citizenship competencies for primary 6 students of mahasarakham town municipal schools developed by the researcher, including the origin and importance, vision, principles, and key competencies of learners. desirable characteristics and quality of learners course objectives learning outcomes, additional course descriptions, curriculum structure divided into 3 learning units: unit 1: happiness to create, hope to give of social care 8 hours unit 2: creating a livable society 8 hours and unit 3 appreciate yourself and others 4 hours, including 20 hours, learning management, measurement and evaluation. the curriculum was evaluated by experts and found to be appropriate at the most appropriate level. 3. The results of the study on the use of developing the curriculum to enhance active citizenship competencies for primary 6 students at mahasarakham town municipal schools found that from the study of active citizenship competencies, there was an overall upward trend in all four aspects: respect for rights, empowerment, and empowerment. Responsibility for roles and duties Critical Engagement From the results of the study, students' satisfaction with the organization of learning activities according to the curriculum. It was found that there was a high level of satisfaction

Keyword : Developing the Curriculum; Curriculum to Enhance; Active Citizenship Competencies

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยความเมตตาและกรุณาอย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีพาย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารยา ปิยะกุล รองศาสตราจารย์ ดร.สัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณภัทร สีหะมงคล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวรดา พลเยี่ยม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา วรพันธุ์ อาจารย์ ดร.ทัชชวดี เหล่าสุวรรณ อาจารย์ ดร.คมกริช ชาญณรงค์ ที่กรุณาอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันยารัตน์ สอนสุภาพ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ สรรพสุข อาจารย์ ดร.ศุภชัย สมนวนล ดร.ศิริพร ภูมิพันธุ์ และนายจักรพันธ์ เศษสรรพ ที่กรุณาอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักสูตร

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณะครู และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตเทศบาล ศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย และโรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี ที่ให้ความร่วมมือและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีตลอดการดำเนินการวิจัย ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จที่คอยให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อสมชัย ไสยสมบัติ คุณแม่อุตร ไสยสมบัติ ที่ให้การเลี้ยงดูและสนับสนุน ค่าศึกษาเล่าเรียน พร้อมทั้งคอยเป็นกำลังใจให้เสมอตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รุ่นที่ 15 ที่คอยเป็นกำลังใจและช่วยเหลือกันตลอดมา

ประโยชน์และคุณค่าที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่คุณพ่อ คุณแม่ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้

พูน ปณ จิต ชเว

จิตร์ภัทร ไสยสมบัติ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฌ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ท
สารบัญภาพประกอบ.....	ด
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
คำถามการวิจัย.....	6
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร.....	14
ความหมายของหลักสูตร.....	14
ความสำคัญของหลักสูตร.....	17
องค์ประกอบของหลักสูตร.....	20
หลักการของหลักสูตร.....	24
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร.....	25
โครงสร้างหลักสูตร.....	25

การจัดการเรียนรู้.....	27
การพัฒนาหลักสูตร	32
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร.....	33
กระบวนการพัฒนาหลักสูตร.....	38
การประเมินหลักสูตร.....	52
รูปแบบการประเมินหลักสูตร.....	54
หลักสูตรฐานสมรรถนะ	60
ที่มาของหลักสูตรฐานสมรรถนะ	60
ความหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ	60
องค์ประกอบของหลักสูตรฐานสมรรถนะ.....	62
การจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรฐานสมรรถนะ	62
การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง.....	66
ความหมายของสมรรถนะ.....	66
แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ.....	67
องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ	69
แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	72
คุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	74
สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	75
การเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง.....	77
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	87
การวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง.....	89
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	93
ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	93
แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก.....	94

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก.....	97
ลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	99
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบบริการสังคม	101
ความหมายของการเรียนรู้แบบบริการสังคม	101
หลักการเรียนรู้แบบบริการสังคม	102
แนวคิดการเรียนรู้แบบบริการสังคม	103
ความสำคัญของการเรียนรู้แบบบริการสังคม.....	105
รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม.....	106
บริบทของเทศบาลเมืองมหาสารคาม	108
ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลเมืองมหาสารคาม	108
นโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม	109
นโยบายการส่งเสริมคุณภาพด้านการศึกษา.....	111
ความพึงพอใจ	114
ความหมายของความพึงพอใจ	114
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ	115
องค์ประกอบของความพึงพอใจ.....	118
การวัดและประเมินความพึงพอใจ.....	119
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	123
งานวิจัยในประเทศ.....	123
งานวิจัยต่างประเทศ.....	130
กรอบแนวคิดการวิจัย	135
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	136
วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร	136
ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	138

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร	146
ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้หลักสูตร	154
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	166
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	170
สัญลักษณ์ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	170
ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	170
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	171
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	208
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	208
สรุปผล	209
อภิปรายผล.....	212
ข้อเสนอแนะ	224
บรรณานุกรม.....	225
ภาคผนวก.....	243
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์สำหรับการวิจัย.....	244
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	264
ภาคผนวก ค ประสิทธิภาพเครื่องมือวิจัย.....	303
ภาคผนวก ง ผลคะแนนสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	318
ภาคผนวก จ หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม.....	328
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรม	391
ประวัติผู้เขียน	397

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 โครงสร้างเวลาของหลักสูตร (ร่าง) กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2564 ระดับ ประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6)	26
ตาราง 2 โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	27
ตาราง 3 การแสดงระดับการพัฒนาและระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	78
ตาราง 4 พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	83
ตาราง 5 เกณฑ์ให้คะแนนแบบสอบถามความพึงพอใจ	122
ตาราง 6 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตาม หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	178
ตาราง 7 โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	183
ตาราง 8 การประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	185
ตาราง 9 วงจรการวิจัยที่ 1 ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	188
ตาราง 10 วงจรการวิจัยที่ 2 ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	190
ตาราง 11 วงจรการวิจัยที่ 3 ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	193
ตาราง 12 แสดงคะแนน คะแนนร้อยละแต่ละด้านของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	196
ตาราง 13 แสดงคะแนน คะแนนร้อยละแต่ละด้านของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	199

ตาราง 14 แสดงคะแนน คะแนนร้อยละแต่ละด้านของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	203
ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	206
ตาราง 16 ผลการประเมินค่า IOC แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	304
ตาราง 17 ผลการประเมินค่า IOC แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	304
ตาราง 18 ผลการประเมินค่า IOC ของแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	305
ตาราง 19 ผลการหาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	306
ตาราง 20 คะแนนประเมินต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	307
ตาราง 21 คะแนนการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	308
ตาราง 22 ผลการประเมินค่า IOC แบบทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	312
ตาราง 23 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (B) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	314
ตาราง 24 ผลการประเมินค่า IOC แบบประเมินผลงานด้านทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	316

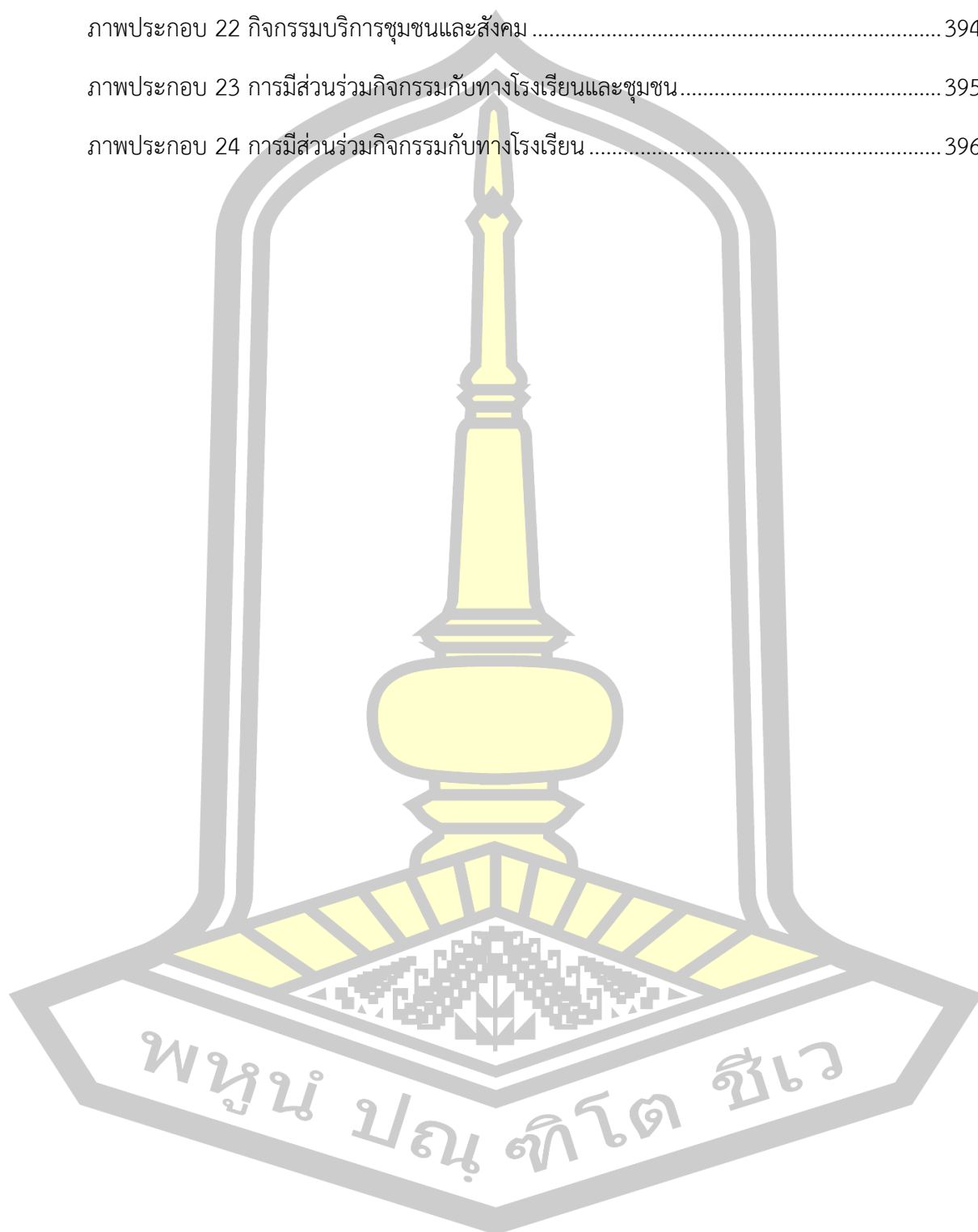
ตาราง 25 ผลการประเมินค่า IOC แบบสังเกตพฤติกรรมด้านคุณลักษณะของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม.....	316
ตาราง 26 ผลการประเมินค่า IOC แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง.....	317
ตาราง 27 ผลการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่ มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	317
ตาราง 28 ผลคะแนนทดสอบวัดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา	319
ตาราง 29 ผลคะแนนทดสอบวัดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย	322
ตาราง 30 ผลคะแนนทดสอบวัดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี.....	325

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 โครงสร้างองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler).....	20
ภาพประกอบ 2 โครงสร้างองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของทาบา (Taba)	21
ภาพประกอบ 3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์	41
ภาพประกอบ 4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา	45
ภาพประกอบ 5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเซลเลอร์และอเล็กซานเดอร์	46
ภาพประกอบ 6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของบิวแชมพ์	47
ภาพประกอบ 7 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา	49
ภาพประกอบ 8 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสังัด อุทรานันท์	50
ภาพประกอบ 9 กรอบโครงสร้างหลักสูตรและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร	51
ภาพประกอบ 10 การแสดงรูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์	56
ภาพประกอบ 11 แสดงรูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวัส	59
ภาพประกอบ 12 สมรรถนะหลัก 6 ประการ (ร่างกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศไทย)... 65	
ภาพประกอบ 13 แบบจำลองภูเขาน้ำแข็ง “ตามความสามารถ” แนวคิดของเดวิด แมคเคลนแลนด์ 68	
ภาพประกอบ 14 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ	71
ภาพประกอบ 15 แนวคิดแห่งการเรียนรู้	95
ภาพประกอบ 16 กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม 100	
ภาพประกอบ 17 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม	135
ภาพประกอบ 18 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	137
ภาพประกอบ 19 แสดงความสัมพันธ์ในการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนรู้	346
ภาพประกอบ 20 การเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในชั้นเรียน	392

ภาพประกอบ 21 กิจกรรมจิตสาธารณะประโยชน์ในโรงเรียน.....	393
ภาพประกอบ 22 กิจกรรมบริการชุมชนและสังคม	394
ภาพประกอบ 23 การมีส่วนร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนและชุมชน.....	395
ภาพประกอบ 24 การมีส่วนร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน	396

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศชาติ ต้องเริ่มต้นจากการพัฒนา กฎหมาย นโยบาย แผนการศึกษา และหลักสูตร เพื่อให้เยาวชนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งต่อ ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ จึงต้องมุ่งพัฒนาเสริมสร้างให้เยาวชนเป็นพลเมืองที่มี คุณภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักปฏิบัติตามกฎ กติกาทางสังคม เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และรู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่สำนักงาน เลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2560) สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การพัฒนาด้าน ยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่มีเป้าหมายสำคัญเพื่อจะพัฒนา คนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดีมีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย พร้อมทั้งมีจิตสาธารณะ มีความโอ้อ้อมอารี รู้จักรับผิดชอบต่อสังคม มีระเบียบวินัย และเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ (บุญร่วม เทียมจันทร์ และศรัณญา วิชาวรรณ, 2561; สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

สำหรับแนวคิดของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีจุดเริ่มต้นมาจากคำว่า “พลเมือง” ในนครรัฐ ของกรีกโบราณที่สมาชิกของรัฐจะได้รับสิทธิตามที่รัฐให้และถูกใช้กันเรื่อยมาตั้งแต่สมัยอดีต ต่อมาได้ เกิดคำว่าพลเมืองดีที่มีคุณลักษณะตามที่รัฐต้องการ จากนั้นเกิดคำว่า “ความเป็นพลเมืองโลกหรือ พลเมืองสากล (Global Citizenship)” ซึ่งเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกของประชาคมโลก ส่วนคำว่า “พลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship)” เป็นคำที่เกิดขึ้นมาล่าสุด ดังนั้นแนวคิดนี้ได้มีการสนับสนุน ให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งไม่ต้องพึ่งพารัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว แต่มีสำนึกรับผิดชอบและ เสียสละเวลาในการมีส่วนร่วมเพื่อชุมชนและสังคม ต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมที่ หลากหลาย รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นตามความเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีความเป็นจิตสาธารณะประโยชน์ต่อสังคม มีความเป็นประชาธิปไตย เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ ของตนเองและผู้อื่น รู้จักวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี เข้าใจถึงหลากหลายทางวัฒนธรรม พร้อมทั้ง จะพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพ สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ประเทศชาติและสังคมโลก (Honskin, 2006; Narmatha, 2023; Sarah Keating-Chetwyand, 2009; Soares & Lopes, 2020; วราภรณ์ สามโกเศศ, 2558)

แนวคิดและความสำคัญดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพลเมืองให้มีบทบาทสำคัญ

ต่อการพัฒนาตนเอง และสามารถใช้สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ตามบทบาทสังคมที่ตนดำรงอยู่ ด้วยการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และค่านิยมให้สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) ดังนั้นหากต้องการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยการเสริมสร้างสมรรถนะ (Competency) โดยให้เยาวชนได้แสดงความสามารถจากการลงมือปฏิบัติ (Dewey, 1916; Galston, 2007) ซึ่งความสามารถเกิดจากพฤติกรรมของบุคคลในการใช้ความรู้ (knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะและค่านิยม (Attribute) ที่ตนมีในการปฏิบัติงานหรือการแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จระดับใดระดับหนึ่งเรียกว่า “สมรรถนะ (Competency)” (Anderson-Levitt, 2017) สำหรับการวัดและประเมินสมรรถนะสามารถประเมินได้จาก ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะและค่านิยม (Attribute) ที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติงานอย่างมีศักยภาพ ถือได้ว่าเป็นความสามารถที่แอบแฝงอยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เพราะทุกคนจะมีศักยภาพด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านที่แอบแฝง แต่อาจยังไม่ได้แสดงออกให้เห็นจนกว่าจะได้รับการกระตุ้น หรือได้รับการศึกษาเรียนรู้ที่เหมาะสม (McClelland, 1975) เมื่อศักยภาพนั้นปรากฏออกมาหากได้รับการส่งเสริมก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความสามารถด้านนั้นสูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562 ก)

สำหรับหลักสูตรการศึกษาของประเทศไทยที่ใช้ในปัจจุบัน เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน โดยมีตัวชี้วัดชั้นปีไว้ช่วยให้ผู้สอนรู้ว่าจะสอนให้ผู้เรียนรู้อะไรและทำอะไรได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 ค) หลักสูตรการศึกษาถือว่าเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายของการศึกษาของประเทศชาติ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนทำให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นเป้าหมายที่สำคัญของประเทศชาติในการพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และมีคุณลักษณะ (Attribute) ตามที่ประเทศชาติต้องการและกำหนดไว้ (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563) ปัจจุบันประเทศไทยได้นำหลักสูตรฐานสมรรถนะเข้ามาจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นหลักสูตรที่ช่วยเสริมสร้างผู้เรียนให้เกิดความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland (1973) เรื่องการนำสมรรถนะมาปรับใช้ในหลักสูตรการศึกษา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาบุคคลให้เกิดองค์ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) บทบาทที่แสดงออกต่อสังคมและแรงผลักดันเบื้องต้น (Motives) คือ แนวโน้มวิธีการปฏิบัติโดยธรรมชาติของแต่ละบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552)

ในปีพ.ศ. 2563 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบร่างหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อปรับหลักสูตรให้สามารถพัฒนาผู้เรียนไปในทิศทางที่ต้องการได้ เพราะการปรับหลักสูตรให้มุ่งสู่การพัฒนาสมรรถนะจึงมีความสำคัญอย่างมากสำหรับผู้เรียน เนื่องจากสมรรถนะคือความสามารถของบุคคลจากการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) (คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงต้องการที่จะให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน และสามารถแก้ไขปัญหาจนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง พร้อมนำความรู้จากการปฏิบัติงานเชี่ยวชาญมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีศักยภาพ ซึ่งมีหลายประเทศในแถบยุโรปและแถบเอเชียได้นำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาปรับใช้สำหรับการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน เช่น สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เบลเยียม แคนาดา ฟินแลนด์ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น เวียดนาม เป็นต้น (Sullivan & Burce, 2014) เป็นเหตุผลทำให้กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดทำหลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ที่ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ภายใต้โครงการพัฒนาการศึกษา ร่วมกับองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โดยการให้ข้อเสนอแนะว่า “สมรรถนะ (Competency)” เป็นทิศทางของการพัฒนาหลักสูตรในการพัฒนาคนให้รองรับและทันกับการเปลี่ยนแปลงตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงต้องมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ในรูปแบบของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ (Desired Outcomes of Education : DOE) คือ การเป็นผู้เรียนรู้ การเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และต้องการเสริมสร้างผู้เรียนให้เกิดค่านิยม คือ มีความเพียร ความพอเพียง ความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และมีคุณธรรมที่เป็นพื้นฐานของความดีงาม เช่น ความมีวินัย ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะการจัดการตนเอง 2) สมรรถนะการคิดขั้นสูง 3) สมรรถนะการสื่อสาร 4) สมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีม 5) สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และ 6) สมรรถนะการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้ร่างกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2564 เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้มีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะและค่านิยม (Attribute) สามารถพัฒนาและต่อยอดในการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้

เต็มตามศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555; สำนักนายกรัฐมนตรี, 2554; สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2556; สุทธิรักษ์ โรจนหัสติน, 2560)

ดังนั้นหลักสูตรฐานสมรรถนะจึงมีความสำคัญสำหรับผู้เรียนอย่างยิ่ง ในการช่วยเสริมสร้างความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะต่าง ๆ (Attribute) ของผู้เรียนในการเรียนรู้ และปฏิบัติงานอย่างเชี่ยวชาญพร้อมทั้งเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม โดยเฉพาะสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship Competency) มีความสำคัญสำหรับผู้เรียนในฐานะการเป็นพลเมืองของประเทศชาติ สามารถนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม พร้อมทั้งตระหนักเห็นคุณค่าในตนเองและสังคมอย่างเหมาะสมเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การเคารพกฎ กติกา ระเบียบทางสังคม รู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย (Irina Golubeva, 2018; Kerry J. Kennedy, 2010; Tawil, 2013; Westheimer, 2015) สำหรับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) พลเมืองรู้เคารพสิทธิ 2) พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ 3) พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และ 4) พลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ทั้ง 4 องค์ประกอบ ล้วนมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักปฏิบัติตามกฎ กติกาของสังคม มีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ รู้จักการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี และมีความเป็นประชาธิปไตย สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสังคมและประเทศชาติต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 ข)

จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยเพื่อสัมภาษณ์ความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จากผู้บริหารและครูสอน ทำให้ทราบว่าโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาจะมุ่งเน้นวิชาการ ภาษาต่างประเทศ อาชีพ กีฬา อาชีพและประกอบอาหาร เป็นต้น ดังนั้นหลักสูตรของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจึงไม่ได้เน้นการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียนอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ทำให้มีผู้เรียนบางคนยังคงแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังเข้าสู่การเป็นวัยรุ่นชอบแสดงพฤติกรรมไม่เคารพกฎ กติกา ระเบียบวินัยของทางโรงเรียน ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ไม่สามารถวิเคราะห์หาข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ชอบใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ปัญหา ชอบล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อน (Bullying) ทางร่างกาย วาจา และจิตใจ ไม่มีความเป็นจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภชัย สมนวนล (2565) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชน รวมถึงผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอื่น ๆ ส่วนหนึ่งก็มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น เรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากสื่อโซเชียลหรือจาก

แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ไม่รู้จักใช้วิจารณญาณคิดวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากแหล่งข้อมูลที่นำไปสู่การปฏิบัติก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองและสังคม ชอบใช้ความรุนแรงเพื่อตัดสินปัญหาความขัดแย้ง มีการล้อเลียนหรือกลั่นแกล้ง (Bullying) ทำให้เกิดทะเลาะวิวาท มีการจับกลุ่มรวมตัวกันสร้างความวุ่นวายให้แก่ชุมชนและสังคม ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น และไม่มีความเป็นจิตสาธารณะ ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่ต้องรีบแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อพัฒนาเยาวชนที่เป็นรากฐานสำคัญของประเทศชาติด้วยการเสริมสร้างให้เยาวชนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติตนด้วยการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) ในการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคมด้วยจิตสาธารณะ สามารถตั้งรับวิกฤตการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสังคมและประเทศชาติในปัจจุบันและอนาคตได้ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2557; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555; วราภรณ์ สามโกเศศ, 2558)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้ผู้เรียนมีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) ของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รู้จักการเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ สามารถใช้วิจารณญาณในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร หรือใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เคารพกฎกติกา ระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีจิตสาธารณะ ยอมรับในความแตกต่าง ทางสังคมที่มีความหลากหลาย พร้อมทั้งตระหนักและเห็นคุณค่าศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วยกัน ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มีการกำหนดนโยบายพัฒนา (ร่าง) กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2564 ระดับประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในการปฏิบัติงาน มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับบุคคลอื่น รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี และเข้าใจสังคมที่มีความหลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 ก)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อต้องการปลูกฝังและเสริมสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) ตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยดำเนินการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) และแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของบิวแชมพ์ (Beauchamp) โดยผู้วิจัยนำแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ประสพการณ์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลมาใช้เป็นกรอบโครงสร้างหลักสูตร สำหรับ

แนวความคิดการพัฒนาหลักสูตรของบิวแชมพ์ (Beauchamp) นำมาใช้เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งศึกษาปรัชญาการศึกษา พื้นฐานด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ พื้นฐานด้านสังคม แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม และบริบทของเทศบาลเมืองมหาสารคาม นอกจากนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการเตรียมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ความต้องการพัฒนาหลักสูตร และความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานมาพัฒนาเป็นร่างหลักสูตร เพื่อทำการคัดเลือกเนื้อหาสาระ ประสบการณ์เรียนรู้ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและ ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้หลักสูตร เป็นการนำร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้จริงกับผู้เรียน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าหลักสูตรเสริมที่พัฒนาขึ้นมานี้ อาจช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต

คำถามการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามมีอะไรบ้าง ซึ่งมีประเด็นคำถามย่อยดังนี้
 - 1.1 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเป็นอย่างไร
 - 1.2 ความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเป็นอย่างไร
 - 1.3 ความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเป็นอย่างไร
2. หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเป็นอย่างไร
3. ผลการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้
 - 1.1 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
 - 1.2 เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
 - 1.3 เพื่อศึกษาความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้
 - 3.1 เพื่อศึกษาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย
 - 3.1.1 การเคารพสิทธิ
 - 3.1.2 การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่
 - 3.1.3 การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ
 - 3.1.4 การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง
 - 3.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร

ความสำคัญของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีความสำคัญต่อผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีความรู้ความเข้าใจในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมากขึ้น สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

2. ผู้สอนได้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สามารถนำไปบูรณาการหรือปรับใช้ร่วมกับรายวิชาอื่น ๆ ได้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียน

3. หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานี้จะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ของผู้เรียนในสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ซึ่งผู้วิจัยแบ่งระยะการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

เป็นการจัดเตรียมข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตรจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ความต้องการพัฒนาหลักสูตร และความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) มีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน คือ นักวิชาการ และศึกษานิเทศก์ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการสอน หรือเป็นผู้ที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ไม่น้อยกว่า 5 ปี

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 5 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์พิจารณา

คัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน หรือเป็นผู้ที่รับผิดชอบจัดกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งไม่น้อยกว่า 5 ปี

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้แบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 261 คน จำนวน 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา โรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ และโรงเรียนเทศบาลบ้านแมด

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 54 คน จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา จำนวน 16 คน โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย จำนวน 20 คน และโรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี จำนวน 18 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3. ระยะเวลาดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ระหว่างเดือน มิถุนายน – สิงหาคม 2567 รวมระยะเวลา 3 เดือน

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

เป็นการนำข้อมูลจากระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน นำมาพัฒนาร่างหลักสูตร แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาร่างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

1.1 ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านเนื้อหาไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัยก่อนนำไปใช้จริง

1.2 กลุ่มทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try Out) คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลากใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. ระยะเวลาดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ระหว่าง เดือนกันยายน – ตุลาคม 2567 รวมระยะเวลา 2 เดือน

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้หลักสูตร

เป็นการนำร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพใน ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาความเป็นไปได้และ ตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

1.2.1 สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย

- 1) การเคารพสิทธิ
- 2) การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่
- 3) การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ
- 4) การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

1.2.2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง มหาสารคาม จำนวน 261 คน จำนวน 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียน สาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา โรงเรียน สาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ และโรงเรียนเทศบาลบ้านแมด

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง มหาสารคาม จำนวน 54 คน จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา จำนวน 16 คน โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย จำนวน 20 คน และโรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี จำนวน 18 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากใช้โรงเรียน เป็นหน่วยสุ่ม

3. เนื้อหาที่ใช้จัดการเรียนรู้ในหลักสูตร ได้แก่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้างหวังที่จะให้ใส่ใจสังคม จำนวน 8 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่ จำนวน 8 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จำนวน 4 ชั่วโมง

4. ระยะเวลาดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2567 – กุมภาพันธ์ 2568 รวมระยะเวลา 4 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การกำหนดมวลประสบการณ์ทางการศึกษาที่ถูกกำหนดทิศทางไว้อย่างเป็นระบบ จัดทำขึ้นเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การพัฒนาหลักสูตรใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) กระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการจัดเตรียมข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ความต้องการพัฒนาหลักสูตร และความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานในระยะที่ 1 มาพัฒนาเป็นร่างหลักสูตร โดยใช้เนื้อหาที่ได้จากการคัดเลือกเนื้อหาสาระ ประสบการณ์การเรียนรู้ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล การสร้างเครื่องมือสำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย และทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try Out) เพื่อนำข้อมูลมาทำการปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้หลักสูตร เป็นการนำร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2. หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จัดเป็นวิชาเพิ่มเติมในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดการเรียนรู้สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง ซึ่งโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย

2.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง สิ่งที่หลักสูตรต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ คือ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนี้ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

2.2 โครงสร้างหลักสูตร หมายถึง หน่วยการเรียนรู้หรือเนื้อหาที่อยู่ในหลักสูตรวิชาเพิ่มเติม มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน แบ่งเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้าง หวังที่จะให้ ใส่ใจสังคม จำนวน 8 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่ จำนวน 8 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จำนวน 4 ชั่วโมง

2.3 การจัดการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการนำเอาหลักการของหลักสูตรลงสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม อย่างมีหลักการให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ โดยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์จริงนอกห้องเรียน รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับกิจกรรมในห้องเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้ การแสดงบทบาทสมมติ การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การเรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง การเรียนรู้แบบบริการสังคม และการอภิปราย

2.4 การวัดและประเมินผล หมายถึง การประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) การเคารพสิทธิ 2) ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ 3) การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และ 4) การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง เครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินผล สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินผลงาน และแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

3. สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง ความสามารถและคุณลักษณะจากพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม มีความเป็นประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ใช้วิธีการวัดและประเมินผลจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) ของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

3.1 การเคารพสิทธิ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนในการให้ความหมายหรือยกตัวอย่างสิทธิและความแตกต่าง ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งผู้อื่นทางร่างกาย วาจา และจิตใจ ตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเองและของผู้อื่น รู้จักช่วยเหลือ ให้เกียรติ และเข้าอกเข้าใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยปราศจากอคติ ไม่เลือกปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3.2 การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนในการเข้าใจถึงภาระหน้าที่และความรับผิดชอบตนเอง ครอบครัว ต่อสถานศึกษาและต่อผู้อื่นด้วยการปฏิบัติตนให้มีวินัย เคารพเชื่อฟัง สนใจบทเรียน และยึดมั่นต่อกฎเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกัน การมีจิตสาธารณะในการบริการช่วยเหลือสังคม กล้าตัดสินใจและร่วมมือแก้ปัญหาจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และสังคม

3.3 การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบตาม

หลักฐานอ้างอิง เพื่อหาข้อสรุปที่น่าเป็นไปได้และปฏิบัติตนเป็นผู้ติดตามข้อมูลข่าวสารของสังคม รู้จักประเมินข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ มีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารผ่านกระบวนการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณตลอดจนแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการติดตามข้อมูลข่าวสาร

3.4 การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนในการ สร้างแรงบันดาลใจในการทำงานที่เกิดจากความรู้ การวางแผนเพื่อริเริ่มสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิด ประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สถานศึกษา สังคม และประเทศชาติ โดยใช้ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และค่านิยมที่ได้จากประสบการณ์ของตนเอง มีส่วนถ่ายทอดประสบการณ์และสามารถแก้ปัญหา ความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และ ประเทศชาติ

4. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดในเชิงบวกของผู้เรียนที่เกิดขึ้นหลังจากการ เรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จากการประเมินของผู้เรียนหลังเสร็จสิ้นการจัด กิจกรรมเรียนรู้ตามหลักสูตร สามารถวัดได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จำนวน 10 ข้อ ในลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยและเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตร โดยนำเสนอในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร
2. หลักสูตรฐานสมรรถนะ
3. การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
5. แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม
6. บริบทของเทศบาลเมืองมหาสารคาม
7. ความพึงพอใจ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาและเป็นแนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติ สามารถทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตได้ เป็นเครื่องชี้แนวทางเพื่อกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนและประสบการณ์ไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) จากการศึกษาค้นคว้าหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นที่สำคัญไว้ ดังนี้

ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตร (Curriculum) มีความหมายได้หลายอย่างขึ้นอยู่กับนิยามจากผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่แต่ละสถานการณ์ ทำให้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรที่ต่างกันไป คำว่า “หลักสูตร (Curriculum)” มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Currere” หมายถึง ช่องทางสำหรับวิ่ง (A racing chariot, from which is derived a racetrack, or a course to be run) ต่อมาได้มีการนำคำศัพท์นี้มาใช้ในการศึกษาว่า “Running sequence of course or learning experience” (Armstrong, 1989; ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล, 2540) เปรียบได้กับสนามหรือลู่วิ่งเพื่อให้

ผู้เรียนได้ฟันฝ่าความยากของการเรียนรู้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ดังที่ อ่าง บัศศรี (2542) ได้อธิบายความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นแนวทางหรือแบบแผนในการจัดการศึกษาที่ได้ ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดมุ่งหมาย โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและ พฤติกรรมตามที่จุดมุ่งหมายกำหนดไว้ ในส่วนของ Oliva (1992) ได้ให้นิยามความหมายของหลักสูตร ดังนี้

1. การให้นิยามโดยยึดจุดประสงค์ (Purpose) หลักสูตร มีภาระหน้าที่ที่จะทำให้ผู้เรียน เป็นอย่างไรหรือมีลักษณะอย่างไร หลักสูตรแนวคิดนี้จึงมีความหมายในลักษณะที่เป็นวิธีการที่นำไปสู่ ความสำเร็จตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย เช่น การถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม ดังนั้นหลักสูตรจึง หมายถึง การพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน เป็นต้น

2. การให้นิยามโดยยึดบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Contexts) การนิยามหลักสูตรใน ลักษณะนี้เป็นการอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของหลักสูตร แล้วแต่ว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะมี ลักษณะอย่างไร เช่น หลักสูตรที่ยึดเนื้อหาวิชา หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรเพื่อการ ปฏิรูปสังคม เป็นต้น

3. การให้นิยามโดยยึดวิธีดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ (Strategies) เป็นการให้นิยาม หลักสูตรในเชิงกระบวนการยุทธศาสตร์ หรือเทคนิควิธีการที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร หมายถึง กระบวนการแก้ปัญหา การทำงานกลุ่ม การเรียนรู้เป็นรายบุคคล โครงการหรือ แผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

หลักสูตรยังมีความหมายที่แตกต่างกัน เช่น หลักสูตร หมายถึง เอกสารสำหรับการวางแผน การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และการจัดกลุ่มรายวิชาที่จัดขึ้นอย่าง เป็นระบบ มีการเรียงลำดับวิชาบังคับสำหรับจบการศึกษา มีรายการสิ่งของต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ และมีประสบการณ์ด้วยวิธีการพัฒนาความสามารถจากการปฏิบัติ ให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่หลากหลาย หลักสูตรยังถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ทั้งหมด โดยที่ทางสถาบันการศึกษาเป็น ผู้วางแผนและจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ (Beauchamp, 1981; Bobbit, 1918; Caswell and Campbell, 1965; Elliot W. Eisner, 2002; Oliva, 2009; Posner, 1995; Taba, 1962; Tyler, 1949; Zais, 1976)

นอกจากนี้นักวิชาการและนักการศึกษาไทยหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร คือ “หัวใจสำคัญของการศึกษา” เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายในการจัด การศึกษาแก่ผู้เรียนอย่างไร สามารถให้ความรู้เพื่อเสริมทักษะและทัศนคติในด้านใดบ้าง หลักสูตร เปรียบเสมือนแนวทางที่ช่วยให้ทราบว่าจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียนที่ต้องเน้นหนักไปทิศทางใด จึงจะมีผลต่อตัวของผู้เรียนและส่งผลกระทบต่อสังคมมากน้อยเพียงใด หลักสูตรจึงประกอบด้วยเนื้อหาสาระ ที่มีการจัดเรียงลำดับความยากง่ายเป็นขั้นตอน รวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้จากการวางแผนไว้

ล่วงหน้า โดยมีเป้าหมายเพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนไปในทิศทางที่ต้องการพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะตามที่สังคมคาดหวังไว้ (ชนัท ธาตุทอง, 2553; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556; ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2551; อารัง บัวศรี, 2542; บรรพต สุวรรณประเสริฐ, 2544; ประสาท เนืองเฉลิม, 2553; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537; สงัด อุทรานันท์, 2532)

ในส่วนของจิตพิสัย เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 5 ประการ โดยใช้ตัวย่อว่า “SOPEA” ซึ่งมาจากความหมายของหลักสูตรแต่ละลักษณะในภาษาอังกฤษเพื่อการง่ายต่อการจดจำ ดังนี้

S (Curriculum as subjects and subject Matter) หมายถึง หลักสูตรที่เป็นรายวิชา หรือเนื้อหาวิชาเรียนที่มีการเตรียมไว้สำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง สาขาวิชาใด วิชาหนึ่ง

O (Curriculum as objectives) หมายถึง หลักสูตรที่เป็นจุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ หรือหมายถึง สิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด

P (Curriculum as plans) หมายถึง หลักสูตรที่เป็นแผนสำหรับการจัดประสบการณ์ เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นแสดงเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายหรือจากประสบการณ์การออกแบบหลักสูตร เพื่อนำหลักสูตรไปจัดการเรียนการสอนรวมถึงการวัดและประเมินผล เพื่อให้เป็นแนวทางให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ปฏิบัติ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความสามารถ และมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งแผนนี้ถูกสร้างขึ้นมาสืบเนื่องจากการดำเนินการหนึ่งหรือเฉพาะกลุ่มบุคคลใด บุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ

E (Curriculum as learning experiences) หมายถึง หลักสูตรที่จัดประสบการณ์ ให้แก่ผู้เรียน

A (Curriculum education activities) หมายถึง หลักสูตรที่เป็นกิจกรรมทาง การศึกษาที่จัดขึ้นให้แก่ผู้เรียนเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ และเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553 อ้างถึงใน มนตรี วงษ์สะพาน, 2564) ได้กล่าวว่า หลักสูตรยังมีความหมายที่แตกต่างกันไป ซึ่งบางความหมายก็มีขอบเขตกว้าง บางความหมายก็มีขอบเขตแคบ มีทั้งความหมายที่เป็นรูปธรรมและความหมายที่เป็นนามธรรม ทั้งนี้เนื่องจากมุมมองและจากประสบการณ์ของแต่ละคนที่มีต่อหลักสูตร ดังนั้นความหมายของหลักสูตรจึงหมายถึง สิ่งที่สอนในโรงเรียน ชุดของ วิชา เนื้อหา โปรแกรมการเรียน ชุดของสื่อการเรียนรู้ ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในโรงเรียน รวมทั้งประสบการณ์ ของผู้เรียนแต่ละคนอันเป็นผลมาจากการศึกษาในโรงเรียน เป็นต้น

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าหลักสูตร หมายถึง แบบแผนการจัดการเรียนการสอนหรือแนวทางการจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้

หลักสูตรยังหมายถึง เอกสาร แผนการจัดการเรียนการสอนหรือโครงการจัดการศึกษา และสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น มีการจัดลำดับรายวิชาอย่างเป็นระบบ และมีการกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ หลักสูตรที่ดีควรตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน หลักสูตรจึงต้องมีลักษณะเป็นพลวัต (dynamic) สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความต้องการของผู้เรียนและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้

ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรมีความสำคัญอย่างมากต่อการศึกษา ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เป็นแกนสำคัญในการวางแผนทาง และเป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาสำหรับการที่จะให้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ตลอดจนการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน หลักสูตรจึงเป็นหลักสำคัญของการจัดการเรียนการสอนทำให้การศึกษาสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) นอกจากนี้นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

อึ้ง บัศวรี (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรต่อการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ความสำคัญของหลักสูตรต่อส่วนร่วม มีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการศึกษาให้แก่ประชากรของประเทศ หลักสูตรถือว่าเป็นตัวชี้ชัดว่าต้องสอนอะไร เน้นอะไร ซึ่งการเน้นในแต่ละด้านย่อมแสดงถึงความรู้และศักยภาพของประชากรในด้านนั้น ๆ
2. ความสำคัญของหลักสูตรต่อการเรียนการสอน คือ ช่วยให้เห็นถึงแนวทางการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนแผนที่ในการเดินเรือเป็นการบอกเส้นทางให้กับกัปตัน หรือผู้สอนรู้ว่าถ้าตั้งเข็มทิศไปในทิศทางใดและมีจุดมุ่งหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไร ระหว่างทางที่จะต้องไปทำมีอะไรบ้าง ต้องใช้สื่อหรืออุปกรณ์อะไร และจะตรวจสอบเพื่อวัดประเมินผลอย่างไร หรือมีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนอย่างไร สำหรับการจัดการเรียนการสอนนั้นต้องให้ผู้เรียนได้ทราบล่วงหน้าว่าจะได้เรียนรู้อะไร ต้องมีการเตรียมตัวอย่างไร และมีผลอย่างไร ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างมากสำหรับผู้สอนและผู้เรียนในการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้แต่ละฝ่ายสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกันและสนับสนุนซึ่งกันและกันจนบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ความสำคัญของหลักสูตรในการจัดการศึกษาที่จะให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งประเทศใดที่มีการจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสมทันสมัยมีประสิทธิภาพทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพ (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553) ดังที่ประสาธ เนืองเฉลิม (2554) ได้อธิบายถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร

การศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศชาติ โดยการกำหนดกรอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมได้คาดหวังไว้ หลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการวางรากฐานและคุณภาพของคนในประเทศชาติ รวมถึงส่งเสริมความเจริญของงานทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การวางรากฐานทางความคิดให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

วิชย วงษ์ใหญ่ (2554 ก) ได้กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการศึกษาของทุกประเทศและทุกระดับตั้งแต่การจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา การศึกษานอกระบบ การศึกษาประเภทอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา รวมถึงหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นและระยะยาว หลักสูตรถือว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นความสำคัญของหลักสูตรจึงแบ่งเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายและนโยบาย
2. หลักสูตรเป็นแนวทางในการวางแผนวิชาการ การจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษา การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร การจัดวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ นวัตกรรมสำหรับการเรียนการสอนที่จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาความเหมาะสม และสอดคล้องกับความคาดหวังของหลักสูตร
3. หลักสูตรถือว่าเป็นเครื่องมือที่คอยควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น
4. หลักสูตรมีการกำหนดความมุ่งหมาย ขอบเขตของเนื้อหา แนวทางการจัดประสบการณ์ แหล่งทรัพยากร การวัดและประเมินผลสำหรับการศึกษาของผู้บริหารและครูสอน

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553) ได้กล่าวว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนเป็นเป้าหมายหรือจุดหมายให้มีคุณภาพ เป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา เป็นโครงการและแนวทางให้การศึกษาในระดับโรงเรียน และเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้สอน รวมถึงเป็นแนวทางการส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนเพื่อการดำรงอยู่ร่วมกับคนในสังคม รู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติ ดังที่ชวลิต ชูกำแหง (2561) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของหลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาระดับใดหรือประเภทใดจะขาดหลักสูตรไม่ได้ เพราะหลักสูตรถือว่าเป็นตัวกำหนดอนาคตทางการศึกษาของสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือชี้แนะทางสำหรับการจัดการความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายหรือมีมาตรฐานเดียวกัน ความสำคัญของหลักสูตรสามารถแบ่งเป็น 6 ข้อ ดังนี้

1. หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของประชาชนในประเทศ ซึ่งหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของคนที่จบการศึกษาในระดับนั้น ๆ
2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ถ้าประเทศหรือการศึกษาระดับใดมีหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพก็จะสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
3. หลักสูตรเป็นแนวทางในการให้การศึกษา ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับเพื่อติดตามผลของการศึกษาได้ ทั้งผู้บริหาร ผู้สอน ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกคน
4. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน เนื่องจากตัวหลักสูตรเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย สะท้อนให้เห็นถึงผลและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร
5. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางความรู้ ตลอดทั้งการจัดประสบการณ์ของผู้สอน ซึ่งการศึกษาในแต่ละระดับจะมีองค์ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันไป
6. หลักสูตรเป็นเครื่องทำนายอนาคตการศึกษาของชาติ อนาคตการศึกษาของชาติย่อมมาจากหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ที่มีการวางกรอบเนื้อหาที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

นอกจากนี้ มนตรี วงษ์สะพาน (2563) ยังได้สรุปประเด็นสำคัญของหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. เป็นเอกสารที่ทำให้ทราบถึงจุดประสงค์ทางการศึกษาของประเทศชาติหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับทิศทางและมาตรฐานในการจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ
2. เป็นเอกสารสำคัญในการอ้างอิงและให้แนวทางในการกำหนดและแผนการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและผู้สอนสำหรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
3. เป็นเอกสารสำคัญในการอ้างอิงและให้แนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติให้มีความเจริญงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
4. เป็นเอกสารสำคัญในการอ้างอิงและให้แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม
5. เป็นสารสนเทศที่ใช้อ้างอิงเพื่อกำหนดลักษณะและรูปแบบของสังคมในอนาคต และเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญก้าวหน้าของประเทศ
6. เป็นเอกสารสำคัญในการอ้างอิงเพื่อวางแผนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อบริหารงานตามนโยบายของการจัดการศึกษา
7. เป็นเอกสารสำคัญในการอ้างอิงและให้แนวทางในการประเมินความรู้ความสามารถของคนในประเทศชาติ

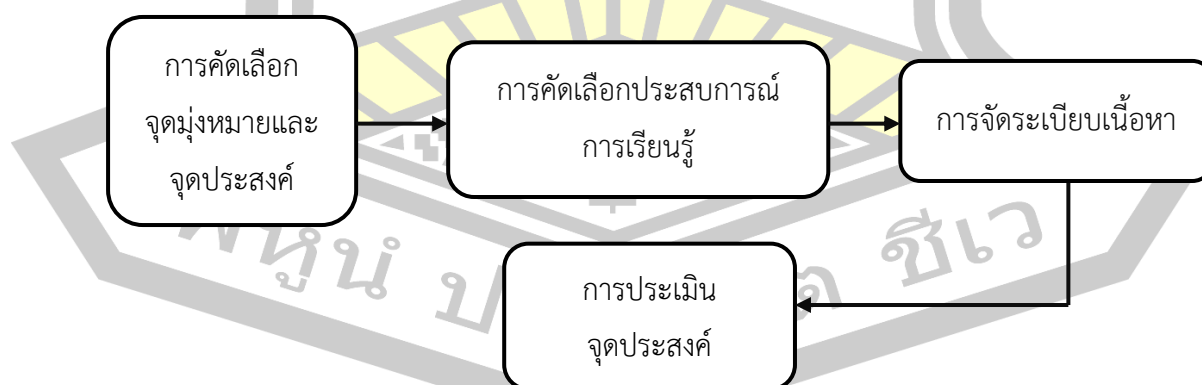
จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของทุกประเทศและเป็นกรอบแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้สอน หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษา เป็นเครื่องมือคอยชี้นำทางการจัดการเรียนการสอนและประสบการณ์เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ เกิดทักษะ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ องค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตรจะต้องมีองค์ประกอบและรายละเอียดที่จำเป็นที่จะสื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจ สามารถนำไปใช้ได้ นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดที่ว่าหลักสูตรควรประกอบด้วย องค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

Tyler (1950) ได้ให้ความเห็นว่าหลักสูตรประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Educational purpose) สถานศึกษาต้องมีการให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
2. ประสบการณ์ทางการศึกษา (Educational experience) เป็นการจัดประสบการณ์ของทางสถานศึกษาที่ต้องการอยากจัดประสบการณ์อะไรบ้าง ที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
3. วิธีการจัดประสบการณ์ (Organizational of educational experience) สถานศึกษาจะมีการจัดประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพอย่างไร
4. วิธีประเมิน (Determination of what to evaluation) เป็นการตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และจะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ได้กำหนดไว้

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร ทั้ง 4 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler) (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler)

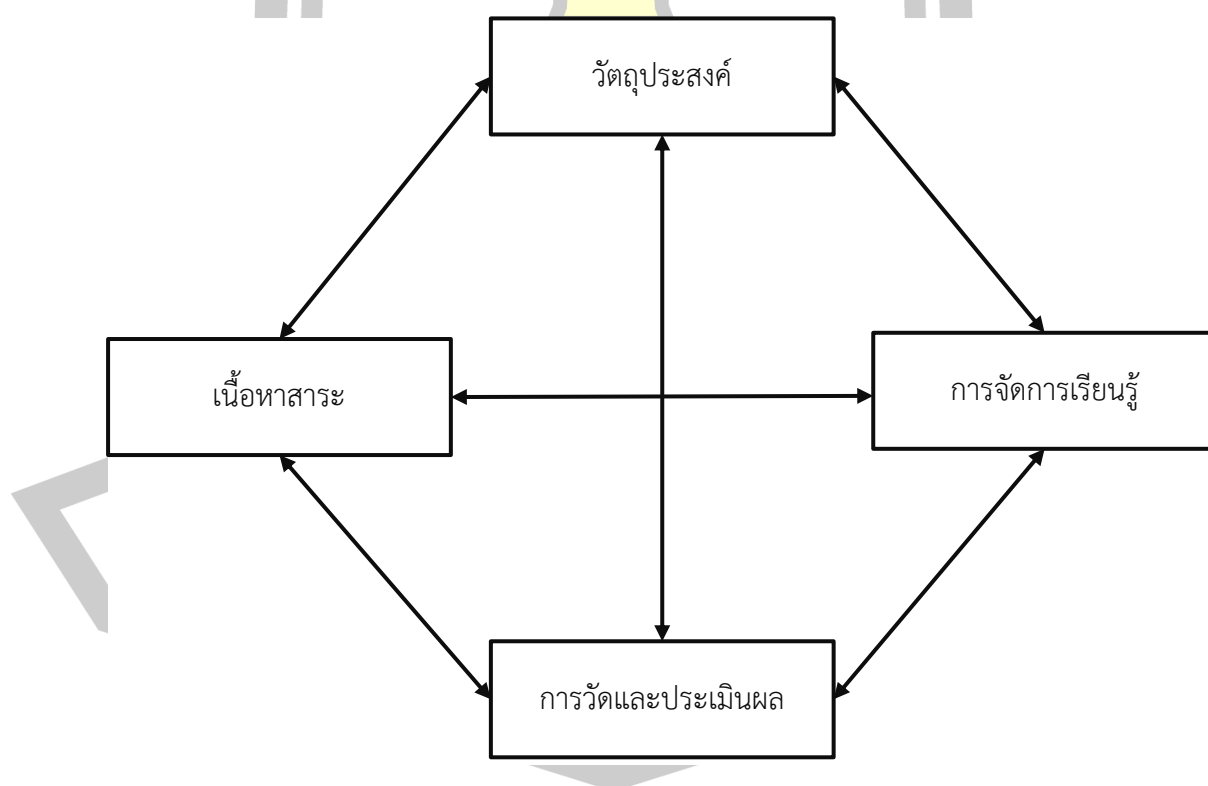
ที่มา : ชาญชัย อาจินสมาจาร (2556)

Taba (1962) ได้กล่าวว่า หลักสูตรไม่ว่าจะเป็นการออกแบบลักษณะแบบใดก็ตาม จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตรมีความต่อเนื่องและสอดคล้อง ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์ (Objectives)
2. เนื้อหาสาระ (Subject matter)
3. การจัดการเรียนการสอน (Method and Organization)
4. การวัดและประเมินผล (Evaluation)

นอกจากนี้ทาบ (Taba) ยังกล่าวถึงจุดเน้นของการพัฒนาหลักสูตรมี 5 ประการ ดังนี้

1) ความสมดุลของแต่ละองค์ประกอบ 2) ความสอดคล้องเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน 3) มีหลักการและเหตุผลหรือทฤษฎีรองรับ 4) การกำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ตอบสนองประสบการณ์การเรียนรู้ และ 5) ความเหมาะสมของเนื้อหาสาระและกิจกรรมกับธรรมชาติของผู้เรียน (มารุต พัฒนา, 2562) ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร ทั้ง 4 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของ ทาบ (Taba) ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของทาบ (Taba)

ที่มา : Taba (1962)

Nolet and McLaughlin (2000) ให้ความเห็นว่า หลักสูตรไม่ว่าจะเป็นระดับใดหรือมีความหมายตามมุมมองใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตรต้องประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร และ 3) ความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นแบบแผนหรือกิจกรรมที่ผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้เพื่อปรารถนาให้เกิดกับการเรียนรู้ของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรอาจมีการกำหนดขึ้นโดยนโยบายของรัฐหรือผู้สอน ดังนั้นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจึงเป็นพื้นฐานของหลักสูตรประการแรกในการที่จะเป็นแผนเตรียมความพร้อมต่ออนาคตสำหรับผู้เรียน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายระยะสั้นและจุดมุ่งหมายระยะยาว ประการสำคัญของหลักสูตร คือ ต้องมีความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน และมีความสอดคล้องกับสภาพของผู้เรียนแต่ละคนรวมถึงบริบทของสังคมนั้นด้วย

2. ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของหลักสูตร เนื้อหาที่ชัดเจนย่อมมาจากนิยามและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนมาก่อน ทางตรงกันข้ามถ้าหากมีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่แคบเกินไปก็ย่อมส่งผลต่อความจำกัดของเนื้อหา ขอบข่ายเนื้อหาจะถูกกำหนดความสัมพันธ์แนวราบตามหัวข้อและระดับของกิจกรรมในแต่ละชั้น ซึ่งในแต่ละหัวข้อจะใช้ระยะเวลาการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน บางเนื้อหาอาจมีการใช้ระยะเวลาที่มาก บางเนื้อหาอาจจะเป็นเพียงการแนะนำเท่านั้น

3. ความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตร เวลาเป็นพื้นฐานของหลักสูตรอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ซึ่งความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตรประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง เป็นการจัดสรรเวลาหรือแบ่งเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีลักษณะที่หลากหลายในหลักสูตร ประเด็นที่สอง เป็นการเรียงลำดับเวลาของหลักสูตรในการให้ข้อมูลข่าวสาร และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การจัดสรรเวลา (Allocated time) เป็นการจัดสรรเวลาที่มีลักษณะพิเศษเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ถึงแม้ว่าการจัดสรรเวลาอาจไม่มีความจำเป็นโดยตรงแต่ก็เป็นตัวบ่งชี้ถึงโอกาสในการเรียนของผู้เรียน การจัดสรรเวลาในหลักสูตรยังเป็นเรื่องที่สำคัญที่ช่วยให้เป้าหมายของหลักสูตรบรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ หากมีการจัดสรรเวลาตามความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน การจัดสรรเวลาในหลักสูตรจะมีลักษณะที่แตกต่างกันตามลักษณะของผู้เรียนแต่ละระดับ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาควรให้เวลาการอ่านและการเขียนมาก ทั้งนี้เพราะทักษะดังกล่าวจะเป็นส่วนสำคัญเมื่อเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป

3.2 ความต่อเนื่องของหลักสูตร (Curriculum sequence) เป็นการเรียงลำดับก่อนหลังของข้อมูลหรือกิจกรรมของหลักสูตรระหว่างปี ความรู้เกี่ยวกับลำดับก่อนหลังของหลักสูตร

จะช่วยลดปัญหาของการให้ความสำคัญกับเนื้อหาใดเนื้อหาหนึ่งมากเกินไป และการละเลยบางเนื้อหาของหลักสูตรได้ อาจจะสร้างลำดับก่อนหลังในหลักสูตรโดยใช้ยุทธวิธีการเรียงลำดับก่อนหลังของหลักสูตร เช่น การเรียงลำดับความต่อเนื่องของสาระสำคัญ (Thematic Sequencing) จากภาพรวมไปสู่ย่อย (Whole-to-part sequencing) เป็นต้น

สังัด อุทรานันท์ (2537) ให้ความเห็นว่าหลักสูตรที่ดีควรประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอน และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
6. การวัดและประเมินผล

อึ้งง บั๋วศรึ (2542) ได้กล่าวว่า หลักสูตรจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายทางการศึกษา (Educational goals and policies) เป็นสิ่งที่รัฐบาลต้องการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum aims) เป็นผลของส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนหลังจากจบหลักสูตรไปแล้ว
3. รูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร (Types and structures) เป็นลักษณะแผนผังที่แสดงการแจกแจงรายละเอียดจากการที่ได้เรียนวิชานั้น
4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject objectives) เป็นผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้น
5. เนื้อหา (Content) เป็นสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะและความสามารถทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional objectives) เป็นการระบุถึงสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกิดทักษะและความสามารถในด้านต่าง ๆ หลังจากที่ได้เรียนมาแล้วตามเนื้อหาที่กำหนดไว้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional strategies) เป็นวิธีจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ได้เรียนรู้
8. การวัดและประเมินผล (Evaluation) เป็นการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอน

9. วัสดุและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum materials and instructional media) ได้แก่ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม วิดีทัศน์ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2552) ได้กล่าวว่า หลักสูตรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดหรือมีการนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายใดก็ตาม องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรมี 4 ประการ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง คุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบหลักสูตร ประกอบด้วยความรู้จากเนื้อหาสาระ ทักษะกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดขั้นสูง คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. เนื้อหาสาระ หมายถึง สาระการเรียนรู้ วิชาความรู้ รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ไปตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรได้กำหนดไว้
3. การจัดการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการใช้หลักสูตรกับผู้เรียนในเชิงบูรณาการ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่ต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีทักษะในการเรียนรู้ มีกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดี
4. การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจสอบและประเมินคุณภาพของผู้เรียนหลังจากการเรียนรู้ การประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตร

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าหลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญประกอบด้วย จุดหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ส่วนใหญ่หลักสูตรจะมีองค์ประกอบที่สำคัญเหมือนกันอย่างคร่าว ๆ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler) มาปรับใช้เป็นกรอบโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลหลักสูตร

หลักการของหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักการสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 ข)

1. เป็นหลักสูตรที่มีเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนที่เหมาะสมตามช่วงวัย และเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Personalization) อย่างเป็นองค์รวม (Holistic Development) เพื่อการเป็นเจ้าของการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (Life-long learning)

2. เป็นหลักสูตรที่เชื่อมโยงระหว่างสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและการทำงาน

3. เป็นหลักสูตรที่จัดสภาพแวดล้อมและเส้นทางการเรียนรู้ (Learning Pathway) ที่หลากหลาย และระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพหุปัญญาและธรรมชาติของผู้เรียน

4. เป็นหลักสูตรที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การใช้สื่อและสถานการณ์การเรียนรู้ร่วมสมัยมีความหลากหลาย ความยืดหยุ่นตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน รวมถึงบริบทสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน

5. เป็นหลักสูตรที่มุ่งใช้การประเมินเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้และสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนตามเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance) ที่เป็นธรรม เชื่อถือได้ เอื้อต่อการถ่ายโอนการเรียนรู้และพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นตามระดับความสามารถ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และเจตคติ (attitude) ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

1. เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จัดการอารมณ์และความเครียด ปัญหาและภาวะวิกฤต สามารถฟื้นคืนสู่ภาวะสมดุล (Resilience) มีสุขภาวะและมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

2. มีทักษะการคิดขั้นสูงอย่างมีคุณธรรม มีความสามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

3. สื่อสารอย่างฉลาดรู้ สร้างสรรค์ มีพลัง ด้วยความรับผิดชอบตนเองและสังคม

4. จัดระบบและกระบวนการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายมีความเป็นผู้ประกอบการ ภาวะผู้นำ และจัดการความขัดแย้งภายใต้สถานการณ์ที่มีความซับซ้อน

5. ปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม ในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

6. เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของโลก รู้เท่าทันวิทยาการเทคโนโลยีเพื่อดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืน

โครงสร้างหลักสูตร

กระทรวงศึกษาได้ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ตามแนวคิดการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ตามจุดเน้นการจัดการศึกษา เพื่อเป็นการขยายโลกทัศน์ของตนเองออกสู่สังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งพัฒนาทางความคิดจากการเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรมสู่รูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 ข) ดังตาราง 1

ตาราง 1 โครงสร้างเวลาของหลักสูตร (ร่าง) กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2564 ระดับ
ประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6)

กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	เวลาเรียน		
	ช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4-6)		
	เวลาเรียน รายกลุ่ม สาระการ เรียนรู้	เวลาเรียน บูรณาการ ข้ามกลุ่ม สาระการ เรียนรู้	เวลาเรียน รวม
กลุ่มสาระการเรียนรู้			
- ภาษาไทย	11 - 15%		
- คณิตศาสตร์	12 - 15%		35 - 45%
- ภาษาอังกฤษ	12 - 15%		
- ศิลปะ	ไม่เกิน 20%	↓ 25 - 55%	45 - 55%
- สุขศึกษาและพลศึกษา			
- สังคมศึกษา			
- วิทยาศาสตร์และระบบธรรมชาติ			
- เทคโนโลยีดิจิทัล			
- การจัดการในครัวเรือนและการประกอบการ			
กิจกรรมเพิ่มเติมตามจุดเน้นและบริบทของ สถานศึกษา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และ กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ หรือใช้ เสริมเวลาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องการเน้น)	10 - 15%		10 - 15%
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่เกิน 900 ชั่วโมง/ปี		

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2564 ข)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าโครงสร้างหลักสูตรเป็นการกำหนดรูปแบบของการจัดการ
เนื้อหาสาระ การกำหนดขอบเขต จำนวนชั่วโมงของเวลาเรียน ช่วยให้ผู้สอนสามารถจัดกระบวนการ
เรียนรู้และกำหนดเวลาเรียนให้ตรงกับโครงสร้างหลักสูตร เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

นอกจากนี้สถานศึกษายังสามารถปรับเวลาเรียนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ตามบริบทและความเหมาะสม โดยต้องคำนึงถึงการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จากลักษณะโครงสร้างหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นหลักสูตรวิชาเพิ่มเติมใช้เวลาเรียนจำนวน 20 ชั่วโมง โดยมีโครงสร้างหลักสูตรดังตาราง 2

ตาราง 2 โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

เวลาเรียน 20 ชั่วโมง	จำนวน 0.5 หน่วยกิต (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)
หน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้าง หวังที่จะให้ ใส่ใจสังคม	8
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่	8
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและบุคคลอื่น	4
รวม	20

การจัดการเรียนรู้

หลักการจัดการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยแนวคิดเรื่องการจัดการเรียนรู้จะต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญและพยายามให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by doing) (ทิตินา แคมมณี, 2552) รวมถึงการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียน การจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้กำกับการเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นอิสระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้จึงต้องผสมผสานไปกับการวัดและประเมินสมรรถนะของผู้เรียน ด้วยการประเมินเป็นรายบุคคลว่ามีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะและค่านิยม (Attribute) ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละบุคคล (Individual Support) รวมถึงความต้องการของโรงเรียน ชุมชน และสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2564 ก) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้มีดังนี้ (ทิตินา แคมมณี, 2564)

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง (Case) คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็น

จริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลให้การอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ สำหรับองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง มีดังนี้

1.1 การเตรียมก่อนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจำเป็นต้องเตรียมกรณีตัวอย่างให้พร้อม กรณีตัวอย่างที่เหมาะสมจะต้องมีสาระที่จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงกรณีที่น่ามาใช้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่มีสถานการณ์ปัญหาความขัดแย้ง จะช่วยกระตุ้นความคิดของผู้เรียนถ้าหากไม่มีสถานการณ์ที่เป็นปัญหาความขัดแย้ง ผู้สอนสามารถใช้วิธีการตั้งประเด็นคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนช่วยกันคิดได้ นอกจากนี้สามารถนำเรื่องราวจากเหตุการณ์จริงจากหนังสือพิมพ์ ข่าว ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ มาใช้เป็นเหตุการณ์กรณีตัวอย่างที่ต้องการ และผู้สอนต้องเตรียมประเด็นคำถามสำหรับการอภิปรายเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตามที่ต้องการต่อไป

1.2 การนำเสนอกรณีตัวอย่าง ผู้สอนอาจเป็นผู้นำเสนอกรณีตัวอย่าง หรืออาจใช้เรื่องจริงจากผู้เรียนเป็นกรณีตัวอย่างก็ได้ แต่ผู้สอนต้องมีความชำนาญในการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างนั้น

1.3 การศึกษากรณีตัวอย่างและการอภิปราย ผู้สอนแบ่งผู้เรียนตามความเหมาะสม แล้วให้ผู้เรียนร่วมกันศึกษากรณีตัวอย่างและอภิปรายเพื่อหาคำตอบร่วมกัน เมื่อร่วมกันอภิปรายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มตัวแทนในกลุ่มนำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนกัน โดยที่ผู้สอนไม่ต้องหวั่งคำตอบที่ถูกต้องแต่ควรให้ผู้เรียนได้มีคำตอบที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดที่กว้างขึ้นและการอภิปรายจะมุ่งเน้นความสนใจไปที่เหตุผลหรือที่มาที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นการจัดการเรียนรู้แบบจำลองสถานการณ์ หรือการสร้างสถานการณ์ให้มีความใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง โดยให้ผู้เรียนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์จำลองนั้น และให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันเป็นวิธีการช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจไม่กล้าแสดงออกเพราะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับมากเกินไป (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556)

2.1 ขั้นตอนการสร้างสถานการณ์จำลอง มีดังนี้

2.1.1 ขั้นสำรวจและวิเคราะห์ ก่อนสร้างสถานการณ์จำลองต้องอาศัยและสำรวจจุดประสงค์ว่าต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง ด้วยการศึกษาจากสถานการณ์ต่าง ๆ เมื่อได้ทำการศึกษาและพิจารณาเป็นอย่างดีแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์ว่าสถานการณ์จำลองนั้นจะมีผลต่อการเรียนรู้อะไรและจะให้ผลเสียอะไร สถานการณ์ที่น่ามาวิเคราะห์นั้นใกล้เคียงกับความจริงมากน้อยแค่ไหน เพื่อให้สถานการณ์นั้นมีประโยชน์ต่อการเรียนของผู้เรียนมากที่สุด

2.1.2 ขั้นการกำหนดจุดประสงค์หรือการกำหนดจุดประสงค์นั้น มุ่งให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอะไร เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์นั้นแล้วผู้เรียนจะเป็นอย่างไร การสวมบทบาทในสถานการณ์จำลองต้องสร้างให้ตรงกับจุดประสงค์

2.1.3 ขั้นการเลือกสถานการณ์ สถานการณ์ที่เป็นจริงและสามารถจำลอง สถานการณ์นำมาใช้ในชั้นเรียน โดยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และดัดแปลงให้มีความเหมาะสมกับการใช้ในชั้นเรียน โดยสถานการณ์จำลองนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์การตัดสินใจ ก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะที่ต้องการและมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

2.1.4 ขั้นกำหนดโครงสร้างของสถานการณ์จำลอง ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ดังนี้

- 1) การกำหนดจุดประสงค์ของสถานการณ์จำลอง
- 2) การกำหนดบทบาทของผู้เรียนแต่ละคนที่เข้าร่วมกิจกรรม
- 3) การเตรียมข้อมูล ขาวสาร เนื้อหาที่จำเป็น
- 4) การกำหนดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เห็นเหมือนจริงในสังคม
- 5) การลำดับขั้นของเหตุการณ์ เวลา และปัญหาจากสถานการณ์

2.1.5 การสรุปและการอภิปราย เมื่อจบสถานการณ์

2.1.6 ขั้นการสร้างและการออกแบบสื่อการเรียนรู้และการสร้างกฎเกณฑ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรม เช่น รูปภาพ บัตรคำสั่ง บัตรคำ เป็นต้น สื่อการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดในกิจกรรม ควรมีการวางเงื่อนไขในแต่ละขั้นตอนของการแสดงว่า ต้องกำหนดการเล่นตามลำดับเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างไร

2.1.7 ขั้นการทดลองใช้ เมื่อสร้างสถานการณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ควรนำสถานการณ์จำลองนั้นไปใช้กับผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่อง ด้านวิธีการ ภาษา ตลอดจนกระทั่งการใช้สื่อและเงื่อนไขต่าง ๆ ว่าควรปรับแก้ไขในด้านใดบ้าง เพื่อให้ได้สถานการณ์จำลองที่สมบูรณ์เหมาะที่จะนำไปใช้กับผู้เรียนแต่ละวัยได้อย่างเหมาะสม

2.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง มีดังนี้

2.2.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นสร้างความสนใจและให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมด้วยการใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น วิดีทัศน์ รูปภาพ สื่อจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียน

2.2.2 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม แบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความเหมาะสม โดยแต่ละกลุ่มจัดบทบาทสมมติออกเป็น ประธานกลุ่ม ผู้เล่น และผู้สังเกตการณ์ โดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนบทบาทกัน ในแต่ละเกมสถานการณ์จำลอง ศึกษาวิธีการทำกิจกรรม กฎ กติกา จัดเตรียมอุปกรณ์จากบัตรกำหนดกิจกรรม และปฏิบัติกิจกรรมในรูปแบบของการแข่งขันโดยยึดวิธีการ กฎ กติกา เวลาและบทบาทที่กำหนดไว้เพื่อหากลุ่มผู้ชนะ

2.2.3 **ขั้นจำแนกแยกแยะ** เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ผลจากการสังเกตการทำกิจกรรม ประกอบกับการจำแนกแยกแยะอธิบายปัญหา ทางเลือกในการตัดสินใจ การกระทำการจัดระบบงาน กฎเกณฑ์ และการสรุปความคิดรวบยอด

2.2.4 **ขั้นวิเคราะห์** เป็นขั้นที่ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายทั้งชั้นเรียนในการวิเคราะห์ ปัญหาทางเลือกสำหรับการตัดสินใจ การกระทำ การจัดระบบทำงาน กฎเกณฑ์ และความคิดรวบยอด ที่ถูกต้องของกระบวนการเกมสถานการณ์จำลอง

2.2.5 **ขั้นลงความเห็นสรุป** เป็นขั้นที่ผู้เรียนแต่ละคนลงความเห็นเพื่อสรุปเป็น ความคิดรวบยอด หลักการ หรือวิธีการที่ได้จากการจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง และนำเอา ความคิดรวบยอด หลักการ หรือวิธีการที่ได้รับไปเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน โดยผู้เรียนเขียนบรรยายความคิดเป็นรายบุคคล

3. **การจัดการเรียนรู้แบบการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)** คือ กระบวนการที่ ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาท ในสถานการณ์ ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง พร้อมทั้งแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน โดยใช้ทั้งทางด้านความรู้ ความ คิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่เกิดจากการสังเกตมาเป็นข้อมูลในการ อภิปราย ซึ่งขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ มีดังนี้ (ทศนา เขมมณี, 2564)

- 3.1 ผู้สอน/ผู้เรียนนำเสนอสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ
- 3.2 ผู้สอน/ผู้เรียนเลือกผู้ที่จะแสดงบทบาทสมมติ
- 3.3 ผู้สอนทำหน้าที่เตรียมผู้สังเกตการณ์
- 3.4 ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติ และสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก
- 3.5 ผู้สอนและผู้เรียน ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับความรู้ ความคิด ความรู้สึก และ พฤติกรรมที่แสดงออกจากผู้แสดง
- 3.6 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปการเรียนรู้ที่ได้รับ
- 3.7 ผู้สอนทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. **การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service learning)** ลักษณะของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ควรมีลักษณะ ดังนี้ (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2558 ก)

- 4.1 ผู้เรียนจะเป็นผู้ทำกิจกรรมและสะท้อนความคิดจากการทำกิจกรรมบริการสังคม ตามความรู้ความสามารถจากประสบการณ์และการเตรียมการของผู้เรียนเอง โดยผู้สอนจะเป็นเพียง ผู้ให้คำแนะนำและให้ปรึกษาอย่างใกล้ชิด

4.2 กิจกรรมบริการสังคมเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริงของชุมชนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจสภาพของชุมชน เพื่อนำองค์ความรู้ของผู้เรียนที่มีมาพัฒนาตามความต้องการของชุมชน

4.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเรื่องที่เรียน โดยใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบกับการวัดและประเมินผลของผู้สอน

4.4 การประเมินความพึงพอใจของกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม โดยชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมประเมินความพึงพอใจของการรับบริการ ผู้เรียนประเมินความพึงพอใจของการให้บริการจากการทำกิจกรรมบริการสังคม

4.5 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการ (P- Preparation) ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการศึกษาสภาพและความต้องการของชุมชน ผู้สอนทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ร่วมกันอภิปรายหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันวางแผนในการจัดกิจกรรมการบริการสังคมตามพื้นฐานความรู้ ความสามารถและศักยภาพของผู้เรียนในขณะเดียวกัน การทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับชุมชนจะช่วยหล่อหลอมความเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณค่าต่อสังคม รู้จักคิดวิเคราะห์ วางแผนการทำงาน การสื่อสาร ยังช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพทางด้านสติปัญญาและอารมณ์ ชุมชนก็ได้มีโอกาสเรียนรู้วิทยาการใหม่ควบคู่ไปกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดพื้นที่การพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างคนแต่ละวัย

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (A- Action) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนร่วมกันจัดโครงการบริการสังคมตามแผนการที่ได้วางไว้ร่วมกันในขั้นที่ 1 การปฏิบัติจะต้องนำทฤษฎีและทักษะที่ผู้เรียนได้ศึกษามาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ชุมชนต้องเข้าใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีระหว่างที่ผู้เรียนจัดโครงการบริการสังคม ผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ผู้เรียนจะต้องดำเนินการตามที่วางแผนร่วมกับชุมชน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้รับบริการการประเมินความพึงพอใจหรือผลที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์ รวมถึงการสอบถาม การบันทึกสถิติขึ้น เพื่อจะได้นำผลที่ได้จากการปฏิบัติไปสะท้อนผลการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 สะท้อนคิด (R – Reflection) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนนำผลการปฏิบัติการบริการสังคมมาสรุปร่วมกันจากสิ่งที่ได้เรียน ซึ่งอาจนำเสนอด้วยการบรรยาย จัดทำโปสเตอร์ แผ่นพับ หรือนำเสนอผ่านวิดีโอ ผู้เรียนจะต้องสะท้อนผลการปฏิบัติผ่านร่องรอยที่เก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสอบถาม การสัมภาษณ์ ในส่วนที่ชุมชนสะท้อนผล ขั้นตอนนี้ผู้สอนจึงทำหน้าที่เป็นผู้คอยเสนอแนะและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักในบทบาทหน้าที่ของพลเมืองที่ดี

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ ทักษะ และพัฒนาความสามารถได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพของตนเอง สนับสนุนให้มีการปฏิบัติในสภาพจริงของการทำงาน มีการจัดกิจกรรมและกระบวนการให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ โดยไม่เน้นไปที่การท่องเนื้อหา สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรครั้งนี้ เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ กิจกรรมการเรียนรู้แบบบริการสังคม และการอภิปรายร่วมกันหลังจากเสร็จสิ้นของแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวนำมาใช้ในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) เป็นกระบวนการจัดทำหลักสูตรเพื่อตอบสนองปรัชญาการศึกษา วัตถุประสงค์ จิตวิทยาการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายของการจัดการศึกษา มีรากฐานการพัฒนาข้อมูลทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี รวมถึงแนวทางการพัฒนาที่ต้องมีความยืดหยุ่นพร้อมทั้งคำนึงถึงการนำไปใช้ สามารถออกแบบแผนการเรียนการสอน ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผลได้จริง เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2555) สำหรับการพัฒนาหลักสูตรยังมีความหมายถึงการสร้างเอกสารอื่น ๆ และการวางแผน การนำไปใช้และการประเมิน ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะทำให้เกิดการค้นพบแนวทางใหม่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสบการณ์แก่ผู้เรียนมากยิ่งขึ้น (Oliva, 2009; Saylor and Alexander, 1974; Taba, 1962)

นอกจากนี้ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2556) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรมีด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นการพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น 2) เป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ที่ไม่ใช่หลักสูตรเดิม ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ สอดคล้องกับสภาพทางสังคมและบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Good (1973) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรซึ่งการปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน สื่ออุปกรณ์การเรียน วิธีการจัดการเรียนการสอน และวิธีการวัดและประเมินผล

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการที่มีระบบในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้หลักสูตรมีคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้องและสภาพทางสังคม โดยอาจมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนของหลักสูตรเดิมที่มีอยู่เป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะ

ครอบคลุมทั้งการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดทำหลักสูตร รวมถึงการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งแนวคิดพื้นฐานด้านต่าง ๆ มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้นักวิชาการและนักการศึกษาจากต่างประเทศได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

Tyler (1950) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรว่าควรมีข้อมูลของผู้เรียน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชีวิตภายนอกโรงเรียน ข้อมูลจากการเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลทางด้านสังคม ปรัชญาการศึกษา และข้อมูลทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ดังที่ Taba (1962) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรจะต้องศึกษาในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นฐานทางสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสติปัญญา และด้านธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน และ Ornstein and Hunkins (1993) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจะต้องประกอบด้วย ปรัชญาการศึกษา พื้นฐานด้านประวัติศาสตร์ พื้นฐานด้านจิตวิทยา และสังคมวิทยา สอดคล้องกับแนวคิดของ Saylor and others (1981) ที่กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรจะต้องประกอบด้วย ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียน ข้อมูลทางด้านสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน และความรู้ที่ต้องการให้แก่ผู้เรียน เป็นต้น

ในส่วนของนักวิชาการและนักการศึกษาในประเทศไทยได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรไว้ ดังนี้

สังต์ อุทรานันท์ (2537) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย ปรัชญาการศึกษา พื้นฐานทางสังคม พื้นฐานการพัฒนาการของผู้เรียน จิตวิทยาการเรียนรู้ และธรรมชาติของผู้เรียน นอกจากนี้นักวิชาการและนักการศึกษาอีกหลายท่านได้เสนอแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ พื้นฐานทางสังคม พื้นฐานทางความรู้และวิทยาการ พื้นฐานทางเทคโนโลยี และพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ (ธารัง บัวศรี, 2532; สาริธ บัวศรี, 2514) จากข้อมูลทั้งหมดนี้ล้วนมีความสำคัญเพื่อนำไปเป็นกรอบในการพัฒนาหลักสูตร ด้านจุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ และแนวทางการจัดการเรียนการสอน รวมถึงแนวทางการวัดและประเมินผลช่วยให้หลักสูตรมีคุณภาพยิ่งขึ้น

ดังนั้นแนวคิดพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรขึ้นอยู่กับบริบทและความต้องการของชุมชน สังคม สถานศึกษา และผู้เรียน (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553) ผู้วิจัยได้ศึกษาปรัชญาการศึกษา พัฒนาการนิยม (Progressivism) พื้นฐานด้านจิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) และพื้นฐานด้านสังคม นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ เพื่อต้องการให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และ

คุณลักษณะ (Attribute) ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข ซึ่งแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรที่ผู้วิจัยศึกษามีดังนี้

1. ปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรยึดถือเป็นสำคัญ (ทิตนา แคมมณี, 2562 ก; สุนีย์ ภูพันธ์, 2546) เนื่องจากปรัชญาการศึกษาเป็นพื้นฐานของความรู้และความเชื่อที่ใช้เป็นหลักการ แนวคิดในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการของชุมชนและสังคม นอกจากนี้ความเชื่อหรือแนวคิดของปรัชญาการศึกษายังแตกต่างกันออกไป (Stumpf, 1994 อ้างถึงใน ทิตนา แคมมณี, 2564) การศึกษาถือว่าเป็นศาสตร์ประยุกต์ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรจะต้องศึกษาแนวคิดต่าง ๆ ของปรัชญา เพื่อเป็นแนวทางการทำความเข้าใจและมองเห็นถึงปัญหาต่าง ๆ อย่างชัดเจน ช่วยให้เกิดการวิเคราะห์เปรียบเทียบทำให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ด้านการศึกษาต่อไป (เดือน คำดี, 2530; ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2563; สงัด อุทรานันท์, 2537; สุรินทร์ เสถียรสิริวัฒน์, 2556)

ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอปรัชญาการศึกษาที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงหลักการ แนวคิดที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คือ ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) เป็นปรัชญาที่เชื่อว่าการศึกษจะต้องพัฒนาผู้เรียนทุกด้านไม่เฉพาะสติปัญญาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เด็กและเยาวชนทุกคนต้องมีความพร้อมที่จะไปอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี กระบวนการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญพอ ๆ กับเนื้อหา เรื่องของปัจจุบันมีความสำคัญกว่าอดีตหรืออนาคตด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ปรัชญานี้จึงมีความเป็นเสรีในเรื่องการศึกษา สำหรับปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) จะมุ่งเน้นให้มีการจัดการศึกษาในทุกด้าน ได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา ความสนใจ ความถนัด สังคม อาชีพ และลักษณะพิเศษของผู้เรียนควรได้รับความสนใจและได้รับการส่งเสริมให้มากที่สุด การจัดการเรียนการสอนควรจะเป็นประโยชน์มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและสังคมของผู้เรียนให้มากที่สุด ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและสังคมเพื่อผู้เรียนจะได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ไม่ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตามผู้เรียนจะต้องรู้จักวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (Dewey, 1963; Stumpf, 1994)

นอกจากนี้ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ยังให้ความสนใจต่อการปฏิบัติหรือการลงมือกระทำ หลายคนอาจเข้าใจผิดว่าปรัชญาการศึกษากลุ่มนี้ไม่ได้สนใจหรือไม่เห็นความสำคัญของ “การคิด” สนใจแต่การกระทำเป็นหลัก แต่แท้จริงแล้วความหมายของปรัชญานี้ คือ

การนำความคิดไปสู่การดำรงชีวิตที่ดีตั้งอยู่บนพื้นฐานของการคิดที่ดี รวมถึงการกระทำที่เหมาะสม Dewey (1963) ได้นำแนวคิดนี้ไปทำการทดลองและประยุกต์ใช้ในการศึกษา โดยเสนอแนะการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติหรือที่เรียกกันว่า “Learning by doing” ซึ่งผลการทดลองทำให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ด้วยบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีอิสระในการคิดและลงมือปฏิบัติตามความคิด ถือว่าเป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ยังเน้นความสำคัญเกี่ยวกับประชาธิปไตย จริยธรรม ศาสนา และศิลปะ ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาตามปรัชญาการศึกษาข้างนี้จึงควรเน้นการปลูกฝังและฝึกฝนอบรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ (Experience) เรียนรู้จากการใช้ความคิด การลงมือปฏิบัติ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (ทิตนา แคมมณี, 2564; ไพฑูรย์ สีนลาร์ตัน, 2563)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่มีความเชื่อว่า ถ้าหากยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านความรู้ (knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และด้านคุณลักษณะ (Attribute) และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น มีอิสระเสรีที่จะเรียนรู้ ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพัฒนาการทางความคิด เกิดความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน และมีคุณลักษณะที่ดีตามมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีความเหมาะสมที่จะนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ และมีคุณลักษณะที่ดี พร้อมทั้งจัดการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

2. พื้นฐานด้านจิตวิทยาการเรียนรู้

จิตวิทยาการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรในด้านการจัดการเรียนรู้ที่บอกถึงธรรมชาติของการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งการเรียนรู้และปัจจัยทางจิตวิทยาจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทิตนา แคมมณี, 2564) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanist theory) ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanist theory) นักจิตวิทยากลุ่มนี้จะคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ มองว่าลักษณะและธรรมชาติของมนุษย์เกิดมาพร้อมกับความดี มนุษย์ชอบความเป็นอิสระสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์และทำประโยชน์ให้แก่สังคม มีอิสระที่จะเลือกกระทำการต่าง ๆ ยึดการเรียนรู้จากแรงจูงใจเป็นหลัก ซึ่งนักจิตวิทยากลุ่มนี้ไม่ยอมรับว่าการเรียนรู้เกิดจากการกำหนดเงื่อนไขและกลไกต่าง ๆ แต่กลับให้ความสนใจลักษณะเฉพาะที่เป็นปัจเจกบุคคล โดยเน้นสิ่งที่เรียกว่าตัวตน (Self) ตลอดจนการมีอิสระและเสรีภาพในการเลือกที่จะกำหนดด้วยตนเอง (Self - determinism) และความเจริญงอกงามสำหรับตนเอง (Growth) ดังนั้นลักษณะของ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มนี้จึงเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child – centered) ซึ่งลักษณะของหลักสูตรควรเน้นเรื่องการใช้ชีวิตและสังคม ด้วยการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นบุคคลที่มีคุณภาพสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข บทบาทของผู้สอนจะเป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ตามความต้องการ ให้ผู้เรียนได้สำรวจความต้องการและค้นพบตนเองโดยที่ไม่รู้สึกลัว ถูกบังคับ เป็นผู้นำตนเอง การประเมินผลจะให้ผู้เรียนรู้จักรับผิดชอบ และเตรียมตัวสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันและอนาคต (ชวลิต ชูกำแหง, 2551; ทิศนา แคมมณี, 2564; บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553; วารินทร์ แก้วอุไร, 2564) นอกจากนี้ นักจิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) ยังให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์ และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตน หากได้รับอิสรภาพและเสรีภาพพร้อมที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (ทิศนา แคมมณี, 2562 ข)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism theory) เชื่อว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะต่าง ๆ (Attribute) จะต้องนำประสบการณ์เดิมหรือนำประสบการณ์ใหม่มาปรับใช้กับความต้องการของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามจิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการให้อิสระเสรีภาพ ความต้องการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นการเสริมแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้และพร้อมพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism theory) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยสำหรับเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีอิสรเสรีภาพในการเรียนรู้และการค้นพบตนเอง และเปิดโอกาสให้แสดงความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ของตนเอง โดยที่ไม่ถูกปิดกั้นจากผู้สอนและกล้าตัดสินใจลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

3. พื้นฐานด้านสังคม

การพัฒนาหลักสูตรที่ได้จากแนวคิดพื้นฐานด้านสังคมถือว่าเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากสถานศึกษาถือว่าเป็นสถาบันทางสังคม สมาชิกในสังคมเป็นผู้สร้างและพัฒนาสถานศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมนั้น ๆ ดังนั้นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาจำเป็นต้องศึกษาสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการศึกษาสังคมว่ามีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงหรือต้องการสิ่งใหม่ ๆ หรือไม่ ถ้าหากผลการศึกษาพบว่าสังคมมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลง หลักสูตรก็จะมีปรับเปลี่ยนจุดมุ่งหมายไปในทิศทางนั้น สามารถจำแนกข้อมูลให้เห็นชัดเจน ดังนี้ (ประสาธน์ เนืองเฉลิม, 2554)

3.1 โครงสร้างทางสังคม แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะสังคมชนบทหรือสังคมเกษตรกรรม และลักษณะสังคมเมืองหรือสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งในปัจจุบันนี้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงต้องมีการศึกษาโครงสร้างทางสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและแนวโน้มโครงสร้างสังคมในอนาคต เพื่อที่จะได้ข้อมูลมาจัดการหลักสูตรว่าจะมีการพัฒนาหลักสูตรอย่างไร เพื่อยกระดับการพัฒนาสังคมเกษตรกรรมและเตรียมพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมตามความจำเป็น

3.2 ค่านิยมในสังคม หมายถึง สิ่งที่คนในสังคมเดียวกันมองเห็นถึงคุณค่าเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในสังคม ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีการศึกษาค่านิยมต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งหน้าที่ของนักพัฒนาหลักสูตรต้องศึกษาและเลือกค่านิยมที่ดีและสามารถสอดแทรกในหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังและสร้างค่านิยมที่ดีในสังคม

3.3 ธรรมชาติของคนในสังคม เป็นลักษณะสภาพทางวัฒนธรรมและค่านิยมที่ทำให้คนไทยส่วนใหญ่มีลักษณะบุคลิกภาพ ดังต่อไปนี้

- 3.3.1 ยึดมั่นในตัวบุคคล มากกว่าการยึดในหลักการและเหตุผล
- 3.3.2 ยกย่องบุคคลที่มีความรู้หรือได้รับการศึกษา
- 3.3.3 เคารพและคล้อยตามผู้มีวัยวุฒิสูงกว่า
- 3.3.4 ยกย่องบุคคลที่มีอำนาจ
- 3.3.5 รู้จักความเป็นอิสระและชอบทำงานตามลำพัง
- 3.3.6 เชื้อไขกลางทางสายศาสตร์
- 3.3.7 นิยมการเล่นพรรคเล่นพวก
- 3.3.8 มีลักษณะเฉื่อยชาไม่กระตือรือร้น

ในการพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงลักษณะธรรมชาติ บุคลิกภาพของคนในสังคม โดยศึกษาพิจารณาลักษณะใดควรจะคงไว้ ลักษณะใดควรจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดที่จะพึงประสงค์ของสภาพสังคมในปัจจุบัน เพื่อที่จะจัดการศึกษาอันที่จะสร้างบุคลิกลักษณะของคนในสังคมตามที่ต้องการ เพราะหลักสูตรถือว่าเป็นแนวทางในการสร้างลักษณะสังคมในอนาคต ดังนี้

1. การสร้างความสำนึกในความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่มีใครที่จะสามารถรักษาสภาพของสังคมได้ โดยไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรจะต้องสร้างความสำนึกให้ได้ว่าความเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นเป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เป็นเรื่องร้ายแรงแต่ประการใด

2. การถ่ายทอดวัฒนธรรมและจริยธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมได้สั่งสมกันมาหลายชั่วอายุคน สิ่งที่ดีและเหมาะสมก็ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันจึงถือได้ว่าเป็นหน้าที่ของหลักสูตรที่ต้องเลือกเอาสิ่งที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันมาถ่ายทอดให้กับเยาวชน

3. ลักษณะสังคมตามความคาดหวัง เป็นการเตรียมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อพัฒนาคุณภาพในการดำรงชีวิต จรรโลงสภาพสังคมในอนาคตให้ดียิ่งขึ้น ลักษณะประชากรที่มีคุณภาพที่ดี มีดังนี้

- 3.1 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี
- 3.2 มีอาชีพเพื่อการเลี้ยงตนเองและครอบครัว
- 3.3 เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นพลเมืองที่ดีของชาติ
- 3.4 มีสติปัญญา หมั่นเสริมสร้างความรู้และความคิดอยู่เสมอ
- 3.5 มีนิสัยการทำงาน ขยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์รักดี
- 3.6 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีมนุษยธรรม

นอกจากนี้ ขวลิต ชูกำแพง (2551) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรที่ได้แนวคิดพื้นฐานทางสังคมถือว่าเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เนื่องจากสถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคม สมาชิกในสังคมเป็นผู้สร้างและพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้สนองความต้องการของสังคมนั้น ๆ ดังนั้น หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาจึงจำเป็นต้องศึกษาสังคม วัฒนธรรม เพื่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่รุ่นต่อ ๆ ไป ได้แก่ ภาษา ศีลธรรม ศาสนา ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม และระบบของความรู้ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นควรมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาทางสังคม สาเหตุของปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจสังคม เข้าใจตนเอง สามารถดำเนินบทบาทของตนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมอย่างมีความสุข

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าแนวคิดพื้นฐานทางสังคมมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรต้องตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม เช่น ก่อให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เน้นเรื่องความเป็นประชาธิปไตย การแก้ปัญหาทางสังคม สร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดพื้นฐานทางสังคมมาใช้เป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และได้หลักสูตรที่มีคุณภาพเหมาะสำหรับการเสริมสร้างผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสังคมและประเทศชาติต่อไป และใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

กระบวนการการพัฒนาหลักสูตร เป็นแบบแผนขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการและได้รับการนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแนวคิดและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีข้อคำนึงหลายประการที่นักพัฒนาหลักสูตรต้องหาคำตอบ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรแต่ละกระบวนการจะมีรายละเอียดที่

แตกต่างกันออกไป การพัฒนาหลักสูตรจึงมีขั้นตอนที่สำคัญหลายขั้นตอน (มารุต พัฒนาผล, 2562) ดังนั้นนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้มีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler)

Tyler (1949) ให้แนวคิดหลักเกณฑ์และเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตรและการวางแผนการสอนนั้นจะต้องดำเนินการเพื่อตอบคำถามพื้นฐาน 4 ข้อ ดังนี้

- 1.1 จุดมุ่งหมายทางการศึกษามีอะไรบ้าง มีโรงเรียนควรที่จะแสวงหา
- 1.2 มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
- 1.3 ประสบการณ์ทางการศึกษาที่ถูกกำหนดขึ้น สามารถจัดให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร
- 1.4 จะทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเรียบร้อยแล้ว จากคำถามทั้ง 4 ข้อ สามารถแสดงคำตอบถึงกระบวนการการพัฒนาหลักสูตรได้ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Identify general objectives) เป็นการคัดเลือกวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ต้องอาศัยจากแหล่งข้อมูล 3 ทาง คือ ข้อมูลทางด้านเนื้อหาวิชา ข้อมูลด้านผู้เรียนและข้อมูลทางสังคม เรียกว่าวัตถุประสงค์ชั่วคราว (Tentative general objectives) เมื่อเลือกวัตถุประสงค์ได้เรียบร้อยแล้วต้องนำมาถกกันกรองใช้เกณฑ์การพิจารณา 2 ด้าน คือ พิจารณาจากปรัชญาการศึกษาของโรงเรียน ปรัชญาทางสังคม และจิตวิทยาการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ที่ผ่านการกรองจะเป็นลักษณะวัตถุประสงค์ที่เจาะจงมากยิ่งขึ้น ซึ่งไทเลอร์ (Tyler) เรียกว่า จุดประสงค์การเรียนรู้ (Instructional objectives) โดยไทเลอร์ (Tyler) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายการศึกษาควรมุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน และการเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่สังคมยอมรับ จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ถ้าหากโรงเรียนจัดกิจกรรมในสิ่งที่ผู้เรียนต้องการและให้ความสนใจ ผู้เรียนก็จะให้ความร่วมมือในการเรียนการสอนอย่างเต็มใจและประจักษ์สำคัญที่สุด คือ ผู้พัฒนาหลักสูตรต้องตระหนักว่าจุดมุ่งหมายทางการศึกษาไม่ควรจะมีจำนวนมากเกินไป เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนต้องใช้เวลาอาจส่งผลให้การศึกษามีไม่ได้ผลตามที่คาดหวังหากทำหลาย ๆ เรื่องพร้อมกัน ดังนั้นการเลือกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง และต้องเลือกจุดมุ่งหมายที่สามารถปฏิบัติได้สำเร็จในเวลาที่เหมาะสม

2. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of educational experiences) ด้วยการคัดเลือกให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หลักการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียน

3. การจัดเรียงลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of learning experiences) เป็นประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เรียงตามลำดับเป็นขั้นตอน โดยมี

เนื้อหาวิชาครบทุกด้าน ได้แก่ ความคิด หลักการ ค่านิยม ทักษะ และความสัมพันธ์ เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนและธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่มีความแตกต่างกัน

4. การวัดและประเมินผลจากประสบการณ์ (Evaluation of learning experiences) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ตรวจสอบว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดไว้สำหรับผู้เรียนนั้นสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่

ดังนั้นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

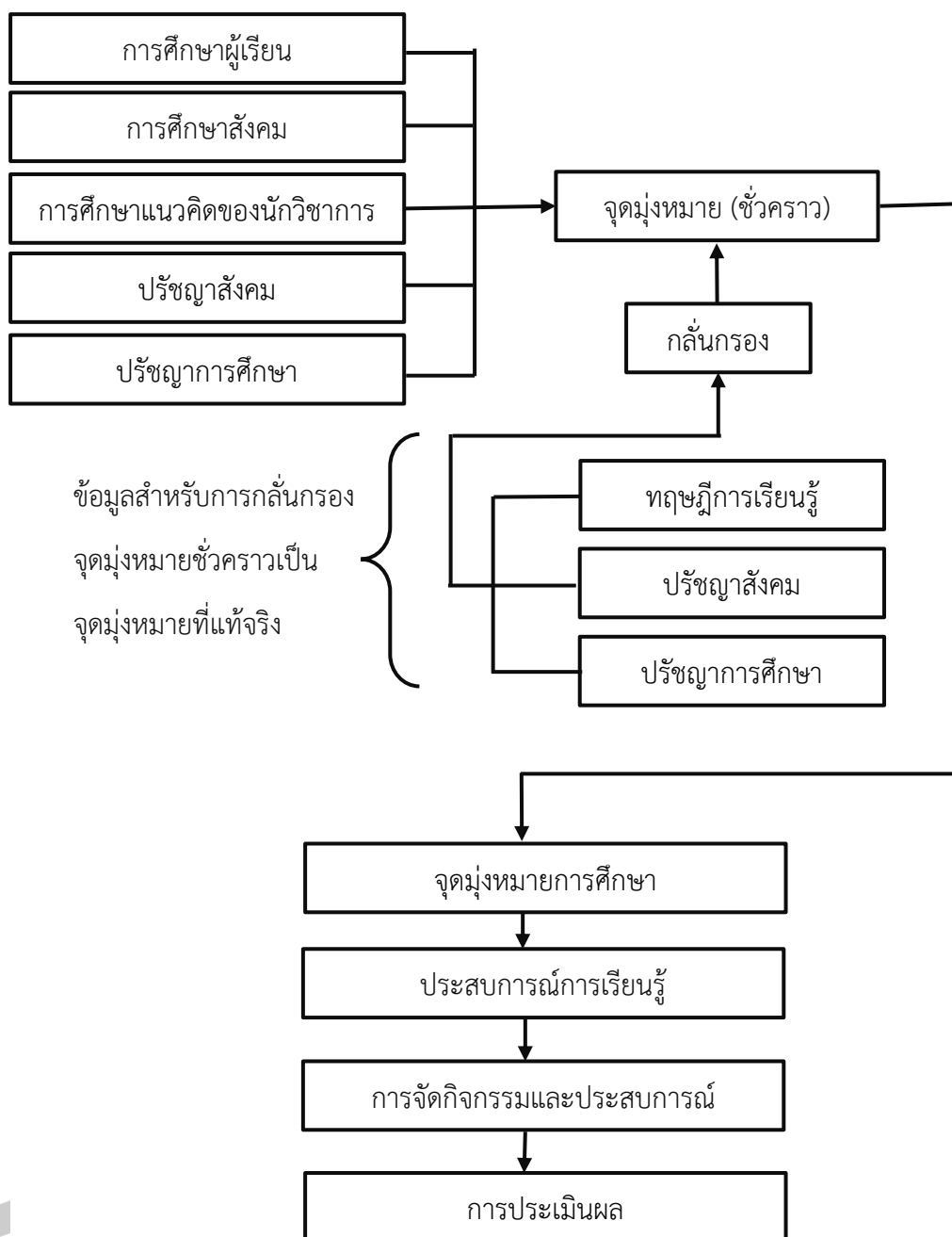
ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการข้อมูลที่สำคัญ คือ ความจำเป็นและความต้องการของสังคมที่มีต่อการจัดการศึกษาของแต่ละประเภทรุ่น ๆ ในแต่ละระดับชั้น ประชุมการศึกษาทำให้ผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถเตรียมการสร้างหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม แนวคิดทางด้านจิตวิทยาจะช่วยนำทางให้จัดทำหลักสูตรได้อย่างเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นจัดทำหลักสูตรและวางแผนการใช้หลักสูตรจากการประมวลความรู้โดยใช้ข้อมูลจากขั้นตอนที่หนึ่ง แล้วนำมาผนวกกับความรู้และความคิดของผู้เชี่ยวชาญ เนื้อหาวิชาการ รวมถึงทฤษฎีการสอนที่จะนำมาเป็นจุดมุ่งหมาย รวมถึงโครงสร้างของเนื้อหาวิชาและลักษณะการจัดประสบการณ์การเรียนการสอน

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการใช้หลักสูตร ในระหว่างที่มีการใช้หลักสูตรหรือยังใช้หลักสูตรไม่ครบถ้วนตามกำหนดเวลา การวัดและประเมินผลการใช้หลักสูตรจะช่วยให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการใช้หลักสูตร อันจะเป็นแนวทางในการนำมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผลการใช้หลักสูตร เป็นการวัดและประเมินผลรวบยอดจะจัดทำเมื่อนำหลักสูตรไปใช้ครบถ้วนตามกำหนดเวลา ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลว่าหลักสูตรสามารถช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่หรือควรปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรอย่างไร

ในส่วนของเกณฑ์ที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพหรือสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรต้องดูที่ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ทั้งด้านความคิดรวบยอด (Concept) ค่านิยม (Values) และทักษะ (Skills) ดังนั้นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler) ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์

ที่มา : มารุต พัฒนา (2562)

จากภาพประกอบ 3 เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) สามารถอธิบายได้ดังนี้ (มารุต พัฒนา, 2562)

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา โดยการศึกษาค้นคว้า การศึกษาสังคม การศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ ตลอดจนปรัชญาสังคม และปรัชญาการศึกษา เพื่อนำมาสังเคราะห์ และกำหนดเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาชั่วคราว เมื่อได้จุดมุ่งหมายชั่วคราวแล้วยังต้องนำทฤษฎีการ

เรียนรู้ ปรัชญาสังคม และปรัชญาการศึกษาмаกัถนกรองจุดมุ่งหมายชั่วครวให้เป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่แท้จริง

1.1 การศึกษาผู้เรียน เป็นการศึกษากิจกรรมของผู้เรียน ด้านการคิด ด้านการปฏิบัติ และด้านเจตคติ จากความต้องการและความสนใจของผู้เรียนที่จะช่วยเป็นแนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาได้ถูกต้อง ซึ่งการศึกษาผู้เรียนมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสังเกตพฤติกรรม เป็นต้น ที่มีจุดเน้นว่าการจัดการศึกษาที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์รวมทั้งมีสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนมีความสุขในการเรียนรู้

1.2 การศึกษาสังคม เป็นการนำมาพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตร เช่น สังคมไทย เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งความหลากหลายต่าง ๆ เหล่านี้ จะถูกนำมาวิเคราะห์และนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน

1.3 การศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ เป็นการนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ที่ช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี

1.4 การศึกษาปรัชญาสังคมและปรัชญาการศึกษา ช่วยทำให้เห็นจุดเน้นและเป้าหมายของการพัฒนาคนและการจัดการศึกษาของแต่ละปรัชญา ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา

1.5 การศึกษาจิตวิทยาการเรียนรู้ จะใช้ในการกลั่นกรองจุดมุ่งหมายการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียน

2. ด้านประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning experiences) ไม่ได้หมายถึงเนื้อหาสาระ (Content) ที่อยู่ในหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ผู้สอนให้ผู้เรียนปฏิบัติ แต่การเรียนรู้เป็นปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อมหรือกิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้น ดังนั้นประสบการณ์การเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาคัดเลือกอย่างดีที่สุดซึ่ง Tyler (1971) ได้ระบุหลักการไว้ดังนี้

- 2.1 ผู้เรียนต้องได้เรียนรู้อย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
- 2.2 กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ
- 2.3 กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้
- 2.4 กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้หลายอย่างอาจนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อใดข้อหนึ่ง

2.5 กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเดียวอาจนำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้หลายข้อ

2.6 กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีจะสนับสนุนผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์ด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิด ทักษะการแสวงหาความรู้ เจตคติที่ดีต่อสังคม ความสนใจ และแรงจูงใจ เป็นต้น

3. การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องมีความต่อเนื่องทั้งในด้านเวลาต่อเวลา และเนื้อหาต่อเนื้อหาหรือเรียกว่า ความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง (Vertical) และความสัมพันธ์แบบแนวนอน (Horizontal) โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้ (Tyler, 1971; มารุต พัฒนา, 2562)

3.1 ความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งของการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ จากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งที่สูงขึ้น

3.2 ลำดับ (Sequence) มีความเกี่ยวข้องกับเกณฑ์ความต่อเนื่อง หมายถึง ความสัมพันธ์แนวตั้งของการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ จากสิ่งที่ไม่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่มีความซับซ้อน

3.3 บูรณาการ (Integration) หมายถึง ความสัมพันธ์แนวนอนของการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงความคิดรวบยอดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

4. การวัดและประเมินผล เป็นการนำผลการประเมินมาใช้ในการอธิบายผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งที่เป็นแบบรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ตลอดจนอธิบายจุดดีและจุดด้อยที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ซึ่งการวัดและประเมินผลตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler) จะมุ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งการวัดและประเมินผลจะใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและมีความเหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการประเมิน โดยการวัดและประเมินผลมีขั้นตอนดังนี้

4.1 การกำหนดพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

4.2 การกำหนดสถานการณ์สิ่งเร้าให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้

4.3 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ความเป็นปรนัย (Objectivity) ความถูกต้อง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

ดังนั้นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) จึงมีจุดเด่น คือ การศึกษาวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การศึกษาผู้เรียน การศึกษาสังคม แนวคิดของนักวิชาการ แล้วนำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายการศึกษาชั่วคราว โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาสังคม และปรัชญาการศึกษา เพื่อนำมาถ่วงดุลจุดมุ่งหมายการศึกษาชั่วคราว จนได้จุดมุ่งหมายการศึกษาที่แท้จริง เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษาได้แล้ว จึงนำไปสู่การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การ

เรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ นำผลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba)

Taba (1962) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยแบ่งเป็น 4 ระบบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 3) การจัดระบบหรือ รูปแบบของหลักสูตร 4) ขอบเขตและการจัดเรียงลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ แต่ละระบบมีความ เชื่อมโยงกัน โดยแบ่งเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นด้านต่าง ๆ ของ สังคมและผู้เรียน (Diagnosis of needs)

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of objective) คือ กำหนด จุดมุ่งหมายให้มีความชัดเจนหลังทราบสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นต่าง ๆ

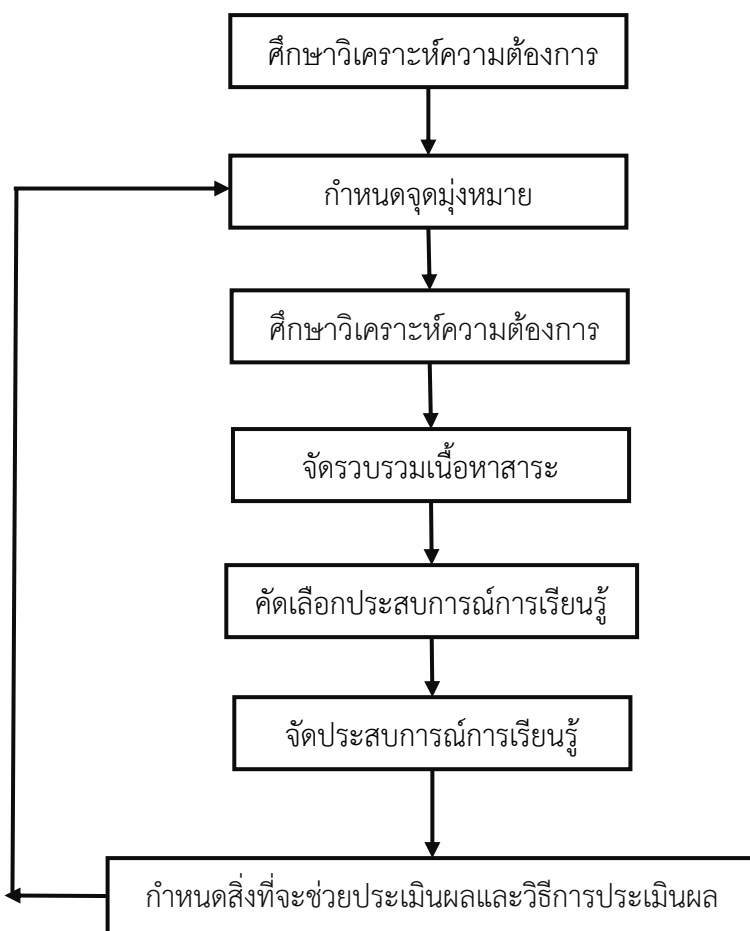
ขั้นที่ 3 การคัดเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of contents) การเลือกเนื้อหา ของหลักสูตรควรเป็นเนื้อหาที่น่าเชื่อถือได้และมีความสำคัญสอดคล้องกับจุดประสงค์

ขั้นที่ 4 การจัดระบบเนื้อหาสาระ (Organization of contents) เป็นการ เรียงลำดับความยากง่ายและความต่อเนื่องของเนื้อหาสาระ เพื่อให้มีความสะดวกต่อการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of experiences) เป็น การนำมาเสริมกับเนื้อหาสาระของวิชาและกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นที่ 6 การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of learning experiences) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่เรียงลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระและ การปรับปรุงแก้ไขประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาเสริมการเรียนรู้โดยพิจารณาว่าประสบการณ์ใดมี ความเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด

ขั้นที่ 7 กำหนดแนวทางและวิธีการวัดและประเมินผล (Determination of what to evaluation and how) เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ พร้อมทั้ง กำหนดวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรมีทั้ง 7 ขั้นตอน ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ

ที่มา : Taba (1962)

3. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander)

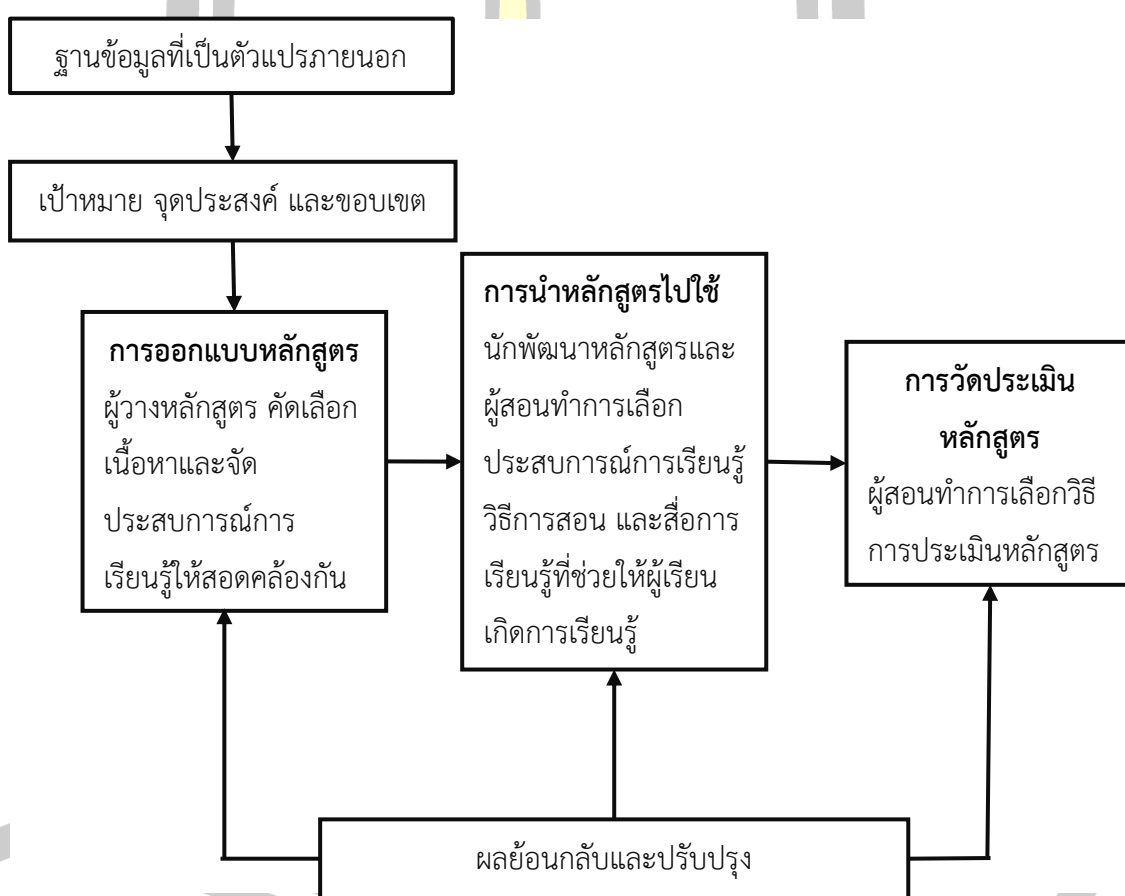
Saylor and Alexander (1974) ได้เสนอแนวคิดและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรว่า การพัฒนาหลักสูตรจะไม่ดำเนินไปในลักษณะเส้นตรง แต่สามารถเริ่มที่ขั้นตอนหรือกระบวนการใดก็ได้ ดังนี้

3.1 การกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และขอบเขต โดยการกำหนดขอบเขตของเป้าหมายด้วยกัน 4 ประการ คือ 1) ประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย 2) พัฒนาการของบุคคล 3) ความสามารถทางสังคม และ 4) ทักษะการเรียนรู้และความชำนาญเฉพาะ

3.2 การออกแบบหลักสูตร เป็นการตัดสินใจโดยใช้เป้าหมาย วัตถุประสงค์และขอบเขต รวมทั้งพิจารณาจากข้อมูลอื่น ๆ ประกอบ เช่น ธรรมชาติของวิชา ความสนใจของผู้เรียนและสังคม

3.3 การนำหลักสูตรไปใช้เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำวิธีการสอนต่าง ๆ ที่ได้ทำการออกแบบไว้แล้วนำไปปฏิบัติ เช่น วิธีการสอน สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ที่นำไปใช้ต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

3.4 การประเมินหลักสูตร ผู้สอนจะต้องเลือกวิธีประเมินผลแบบต่าง ๆ เพื่อบอกความก้าวหน้าของผู้เรียนรวมทั้งประสิทธิภาพของการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ตามแนวคิดและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander) ดังภาพประกอบ 5

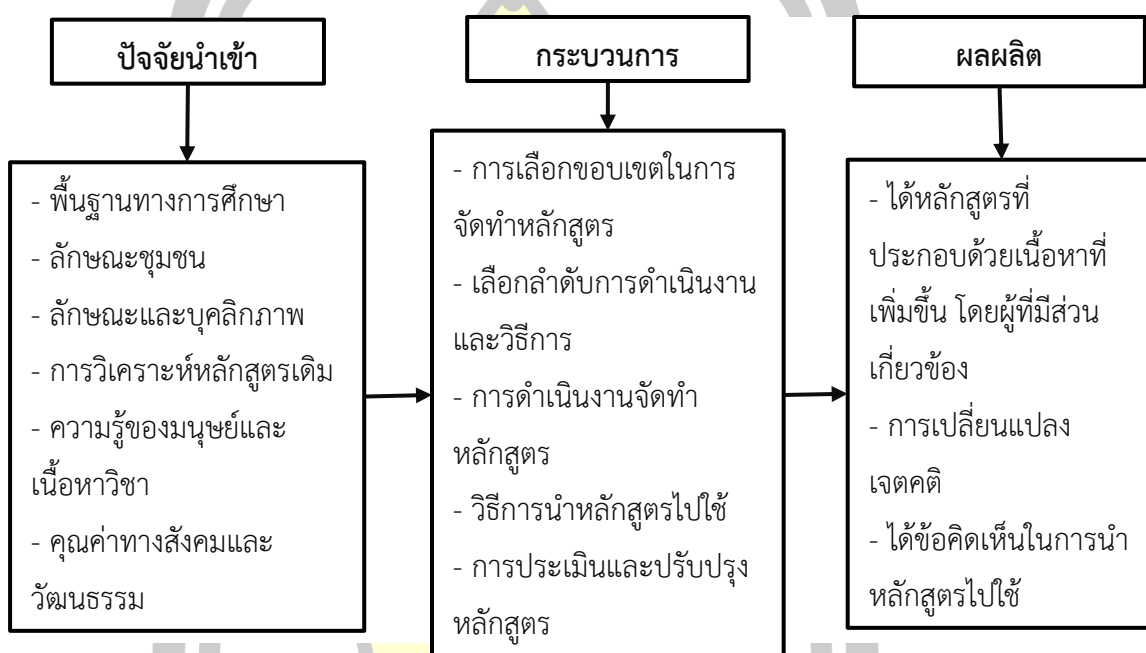
ภาพประกอบ 5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์
ที่มา : Saylor and Alexander (1974)

4. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของบิวแชมพ์ (Beauchamp)

Beauchamp (1981) ได้เสนอแนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรในเชิงระบบ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ พื้นฐานการศึกษา สภาพชุมชน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร เนื้อหา และค่านิยมพื้นฐานทางสังคม 2) กระบวนการ

(Process) ได้แก่ การเลือกบุคลากร วิธีดำเนินการ เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และ 3) การวัดและประเมินผลหลักสูตรและผลผลิต (Output) ได้แก่ หลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในสังคมนั้น ๆ

จากแนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของบิวแชมพ์ (Beauchamp) สามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของบิวแชมพ์

ที่มา : วาริรัตน์ แก้วอุไร (2564)

5. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา (Oliva)

Oliva (2009 อ้างถึงใน มารุต พัฒนา, 2562) ได้เสนอแนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีความชัดเจน ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ รวมทั้งระบบการเรียนการสอนที่อยู่ภายในระบบการพัฒนาหลักสูตร โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

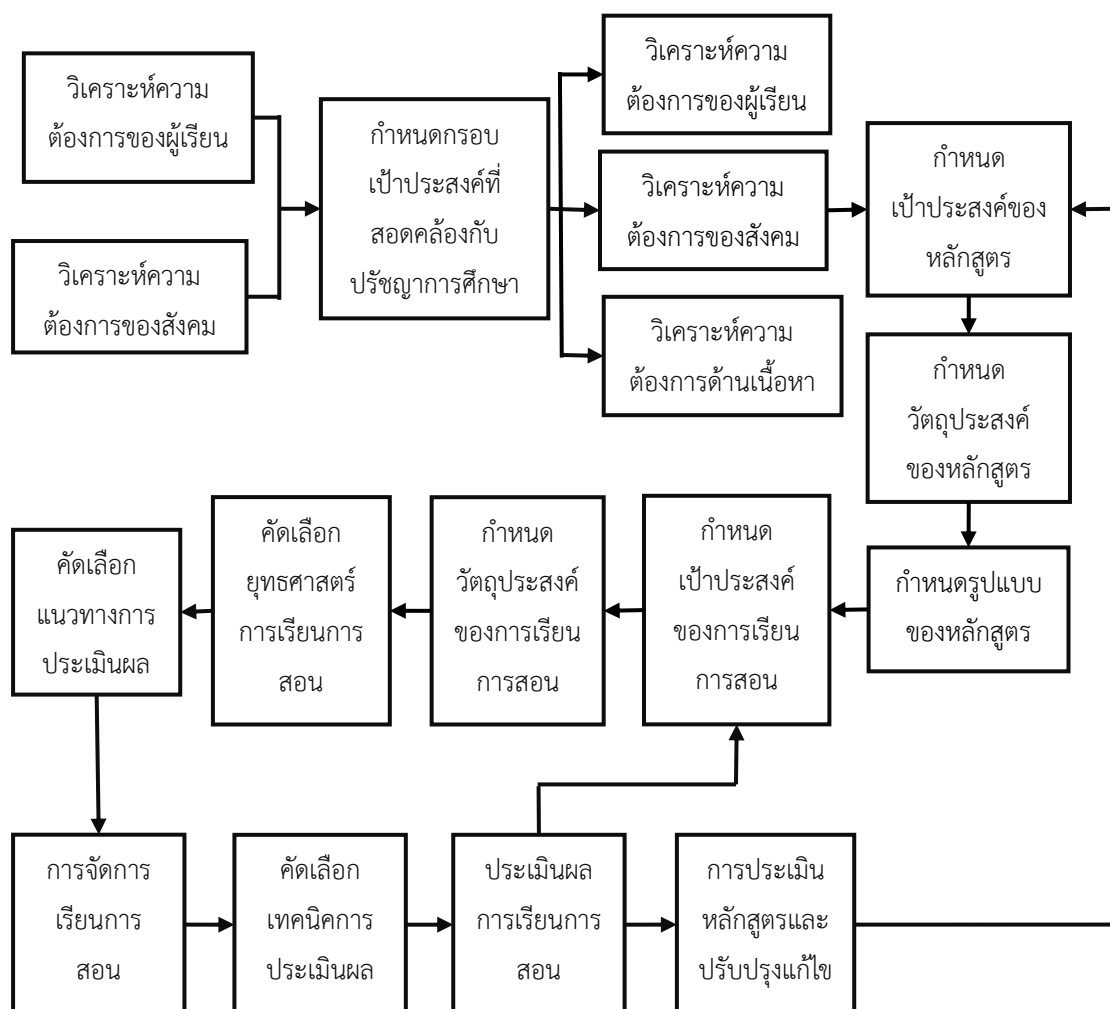
5.1 เป็นรูปแบบที่มีความเป็นระบบและสะท้อนให้เห็นถึงรายละเอียดของระบบการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

5.2 ระบบการวัดและประเมินผลในรูปแบบสะท้อนการประเมินการจัดการเรียนการสอนและการประเมินหลักสูตรที่มีความเกี่ยวข้องกัน

5.3 สะท้อนความเชื่อมโยงกันระหว่างการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

แนวคิดกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา (Oliva) มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ระบบการวางแผนออกแบบหลักสูตร ระบบการใช้หลักสูตร และระบบการประเมินหลักสูตร สำหรับระบบการวางแผนออกแบบหลักสูตร คือ การให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและสังคม ด้วยการสังเคราะห์ร่วมกันแล้วกำหนดเป็นเป้าหมายของการศึกษาเพื่อสะท้อนปรัชญาการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้มากำหนดความต้องการของผู้เรียน สังคม และเนื้อหา จากนั้นทำการสังเคราะห์เป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เมื่อได้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรตามที่ต้องการแล้ว จึงกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและรูปแบบของหลักสูตร ในส่วนของระบบการเรียนการสอน เป็นระบบย่อยที่อยู่ภายในระบบการวางแผนและการออกแบบหลักสูตร ประกอบด้วย การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน การคัดเลือกยุทธศาสตร์การเรียนการสอน การคัดเลือกแนวทางการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน การคัดเลือกเทคนิคการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน สำหรับในส่วนขั้นตอนสุดท้ายคือการประเมินหลักสูตร เป็นการนำผลการประเมินไปสู่การปรับปรุงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รูปแบบของหลักสูตร จุดมุ่งหมายการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ (Oliva, 2009; บุญชม ศรีสะอาด, 2546; ประสาท เนืองเฉลิม, 2553; มารุต พัฒนาผล, 2562; วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของโอลิวา

ที่มา : Oliva (2009)

6. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสังัด อุทรานันท์

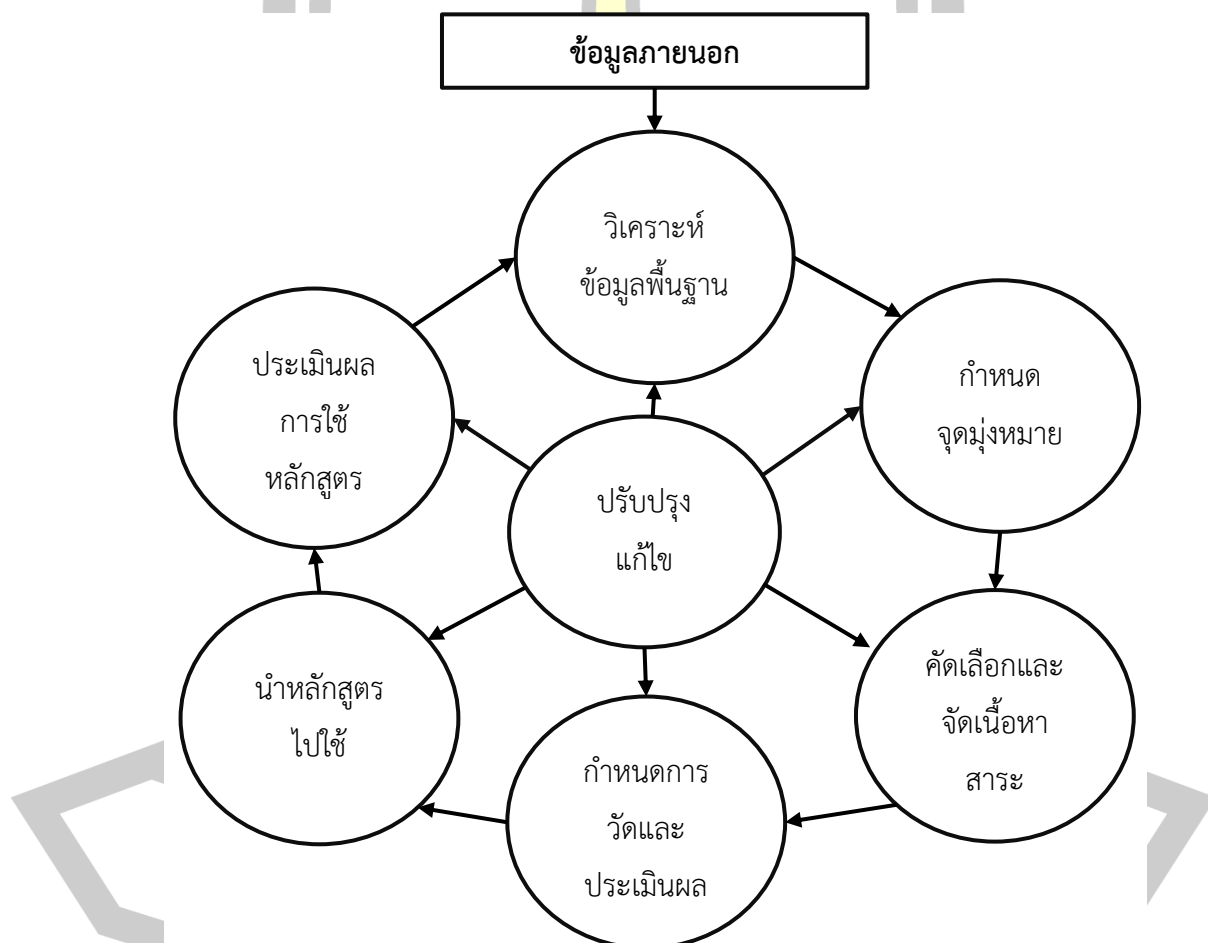
สังัด อุทรานันท์ (2532) ได้สรุปว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยระบบที่สำคัญ 3 ระบบ ดังนี้

6.1 ระบบร่างหลักสูตร ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน กำหนดจุดมุ่งหมาย คัดเลือกเนื้อหาสาระ กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ซึ่งอาจมีการทดลองใช้หลักสูตร เพื่อทำการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จแล้วและการปรับปรุงหลักสูตร

6.2 ระบบการใช้หลักสูตรประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การจัดเตรียมบุคลากร การบริหารและบริการหลักสูตร ดำเนินการสอนตามหลักสูตร และการนิเทศการใช้หลักสูตร

6.3 ระบบประเมินผลหลักสูตร คือ การพัฒนาหลักสูตรอาจกล่าวได้ว่าเป็นการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ (Knowledge) เกิดทักษะ (Skills) ทักษะ (Attitude) และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสม (Appropriate behavior) ตามที่กำหนดเป้าหมายไว้ในหลักสูตร

นอกจากนี้ สงัด อุทรานันท์ (2537) ยังได้จัดลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้
 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การคัดเลือกและการจัดเนื้อหาสาระ
 4) การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล 5) การนำหลักสูตรไปใช้ 6) การประเมินผลการใช้
 หลักสูตร และ 7) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ดังภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสงัด อุทรานันท์

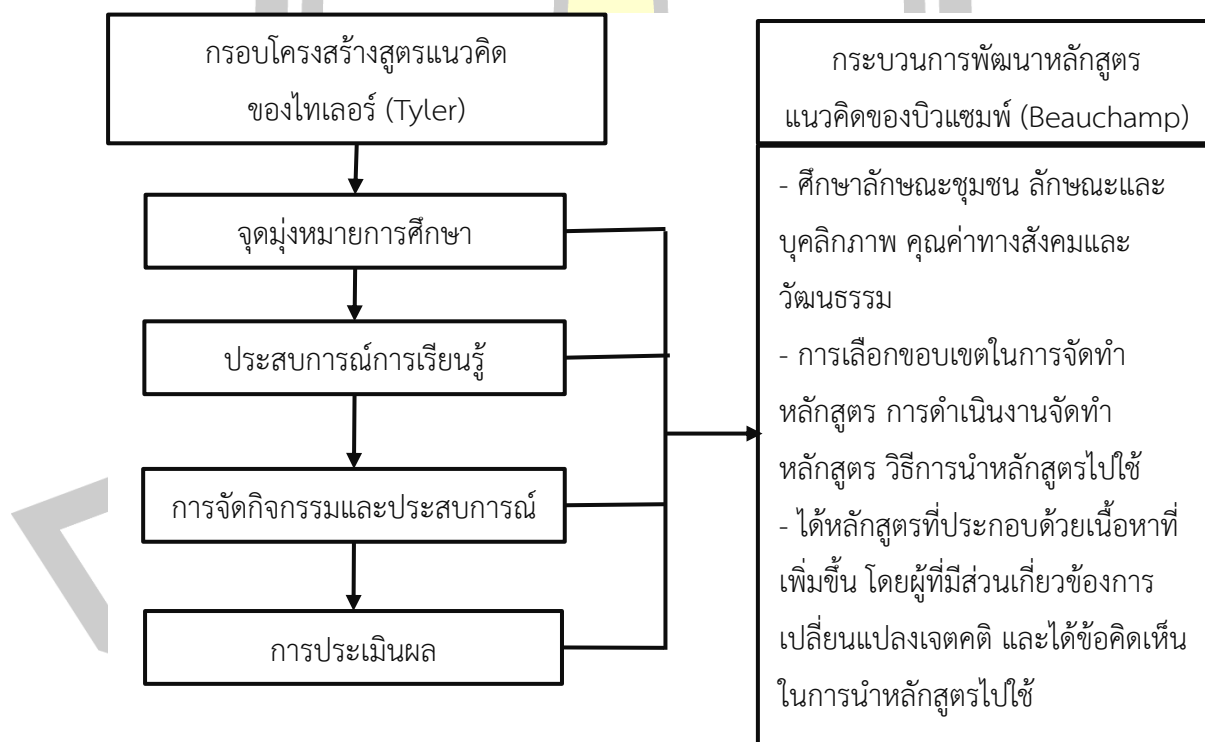
ที่มา : สงัด อุทรานันท์ (2532)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าการสังเคราะห์แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) นำมาใช้เป็นกรอบโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายการศึกษา ประสบการณ์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ และการประเมินผล พร้อมทั้งนำแนวคิด

การพัฒนาหลักสูตรของบิวแชมพ์ (Beauchamp) มาใช้เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ดังนี้

1. ศึกษาพื้นฐานทางการศึกษา ลักษณะชุมชน ลักษณะบุคลิกภาพ ความรู้ของมนุษย์ เนื้อหาวิชา และคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม
2. เลือกขอบเขตในการจัดทำหลักสูตร เลือกลำดับการดำเนินงานและวิธีการ รวมถึงการดำเนินงานจัดทำหลักสูตร วิธีการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร
3. ได้หลักสูตรที่ประกอบด้วยเนื้อหาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการเปลี่ยนแปลงเจตคติ และได้ข้อคิดเห็นในการนำหลักสูตรไปใช้

ดังนั้นจากการสังเคราะห์แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) และบิวแชมพ์ (Beauchamp) สามารถอธิบายกรอบโครงสร้างหลักสูตรและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ที่นำมาใช้พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 กรอบโครงสร้างหลักสูตรและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการค้นหาข้อมูล เพื่อใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยการอาศัยผลจากการวัดในแง่ต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจการวางแผนพัฒนาหลักสูตร โดยอาศัยกระบวนการค้นหาข้อมูล การเก็บข้อมูล และพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรจากการวัดในแง่ต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน ซึ่งมีการประเมินจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรตั้งแต่จุดมุ่งหมาย เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลว่ามีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สมควรที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไว้ใช้ต่อไป (ชวลิต ชูกำแหง, 2555; ประสาท เนืองเฉลิม, 2554; มารุต พัฒนา, 2555; วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2564) ในส่วนของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2535) ได้กล่าวว่า กระบวนการประเมินหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง การวางแผนการประเมินหลักสูตร เป็นการกำหนดว่าจะประเมินอะไร โดยการกำหนดเฉพาะเจาะจงให้ชัดเจน เมื่อตัดสินใจว่าจะทำการประเมินหลักสูตรในส่วนใด ทำให้การวางแผนการเก็บข้อมูลได้อย่างถูกต้อง เพราะการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรนั้นบางส่วนขึ้นอยู่กับเวลา ถ้าไม่มีการวางแผนที่ชัดเจนจะทำให้การเก็บข้อมูลมีความยุ่งยาก

ขั้นตอนที่สอง การเก็บข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลว่ามีอะไรบ้างที่นำมาช่วยในการประเมินผล ต้องมีการจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพื่อความสะดวกในการนำข้อมูลไปวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่สาม การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการกำหนดว่ามีข้อมูลที่สำคัญอะไรบ้างที่จะช่วยในการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่สี่ การรายงานข้อมูล เป็นการรายงานข้อมูลหลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้วมีการจัดทำรายงานและการนำเสนอข้อมูล เพื่อพิจารณาประกอบการตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณค่าตรงตามจุดมุ่งหมายหรือว่าต้องมีการปรับปรุงส่วนใดบ้าง

นอกจากนี้เจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539); ชวลิต ชูกำแหง (2555); บุญชม ศรีสะอาด (2546) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรมีดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินหลักสูตรต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินให้มีความชัดเจนว่าจะทำการประเมินส่วนใดหรือเรื่องใด เช่น ต้องการประเมินผลเอกสารหลักสูตร ประเมินผลระบบการบริหารหลักสูตร ประเมินผลการสอนของผู้สอน ประเมินวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือประเมินหลักสูตรทั้งระบบ

2. การวางแผนออกแบบการประเมินผล คือ การประเมินหลักสูตรแต่ละครั้งจะต้องมีการวางแผนเพื่อออกแบบการประเมินผลทุกครั้ง ซึ่งผู้ประเมินผลจะต้องศึกษาสำรวจเอกสารและ

ผลงานประเมินที่เกี่ยวข้องให้เรียบร้อย จากนั้นผู้ประเมินผลคอยตัดสินใจกำหนดกลุ่มตัวอย่างและแหล่งข้อมูล ดังนี้

2.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินผลอาจได้ข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้งหมด หรืออาจศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของประชากรนั้น

2.2 กำหนดแหล่งข้อมูล ก่อนที่จะมีการลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินต้องตัดสินใจกำหนดว่าจะใช้แหล่งข้อมูลจากที่ใด หมายถึงจะใช้แหล่งข้อมูลปฐมภูมิหรือใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งผู้ประเมินผลต้องอาศัยข้อมูลที่บุคคลหรือองค์กรอื่น ๆ เก็บรวบรวมไว้แล้วหรือใช้ข้อมูลทั้งสองพร้อมกัน

3. การพัฒนาเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการประเมินหลักสูตร จำเป็นต้องมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งผู้ประเมินผลควรพิจารณาเลือกใช้เครื่องมือให้มีความเหมาะสมด้วยการกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ควรมีการตั้งเกณฑ์ในการประเมินที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า เนื่องจากเกณฑ์การประเมินผลจะเป็นเครื่องมือบ่งชี้คุณภาพในส่วนของหลักสูตรที่ถูกประเมิน

4. การกำหนด ผู้ประเมินผลควรมีการกำหนดเรื่องของเวลาการดำเนินการ และการประเมินผลในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การเตรียมการประเมิน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลรายงาน เป็นต้น

5. การรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขอบข่ายและระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งผู้ประเมินต้องอาศัยบุคคลอื่นช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล และต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของบุคคลที่จะมาช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล เพราะบุคคลเหล่านี้มีส่วนช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้มีความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกัน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการกำหนดวิธีการจัดระบบข้อมูล อาจมีการจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และพิจารณาเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสม ซึ่งมักจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมินผลและลักษณะของข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่เพียงใด

7. การรายงานผลการประเมิน เป็นการรายงานผลหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้ประเมินผลจะต้องรายงานและนำเสนอผลการประเมิน โดยการพิจารณาตัดสินว่าจะรายงานในรูปแบบเรียงความหรือรูปแบบกราฟ ซึ่งการรายงานผลการประเมินจะนำเสนอข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรเมื่อนำไปใช้จริงแล้วมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด มีส่วนใดบ้างที่ควรปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิก

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการค้นหาข้อมูล เพื่อใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยมีขั้นตอนการประเมินหลักสูตร ดังนี้ 1) การวางแผน

การประเมินหลักสูตร 2) การดำเนินการประเมิน 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูล การรายงานข้อมูล และ 5) การประเมินหลักสูตร ถือว่าเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ทราบว่าหลักสูตรที่จะนำไปใช้จริงนั้น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากหรือน้อยเพียงใด เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับผู้เรียนต่อไป

รูปแบบการประเมินหลักสูตร

รูปแบบการประเมินหลักสูตร แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง คือ รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นการประเมินผลก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบ Puissance และประเภทที่สอง คือ รูปแบบการประเมินหลักสูตรระหว่างการใช้หรือหลังใช้หลักสูตร โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดประสงค์เป็นหลัก ว่าหลักสูตรมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด เช่น การประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) และแฮมมอนด์ (Hammond)

กลุ่มที่สอง รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ไม่ยึดเป้าหมาย โดยไม่นำความคิดของผู้ประเมินมาเป็นตัวกำหนดกรอบความคิดในโครงการประเมิน เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน (Scriven)

กลุ่มที่สาม รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรด้วยการใช้เกณฑ์เป็นหลัก เช่น รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตค (Stake)

กลุ่มที่สี่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วย ตัดสินใจ เป็นรูปแบบที่เน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร

ดังนั้นลักษณะของการประเมินหลักสูตร จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตร ทำการพิจารณาความบกพร่องเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการประเมินหลักสูตรควรประเมินในสิ่งต่าง ๆ การประเมินเอกสารหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร และการประเมินระบบของหลักสูตรเพื่อตรวจสอบหลักสูตรว่ามีข้อดีหรือมีจุดอ่อนเรื่องใดบ้าง รวมถึงผลการใช้หลักสูตรและการตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณค่าบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539; ประสาท เนืองเฉลิม, 2554)

นอกจากนี้นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินหลักสูตรไว้หลายแนวทาง รูปแบบการประเมินหลักสูตรนั้นมีที่มาจากแนวคิดและช่วงเวลา

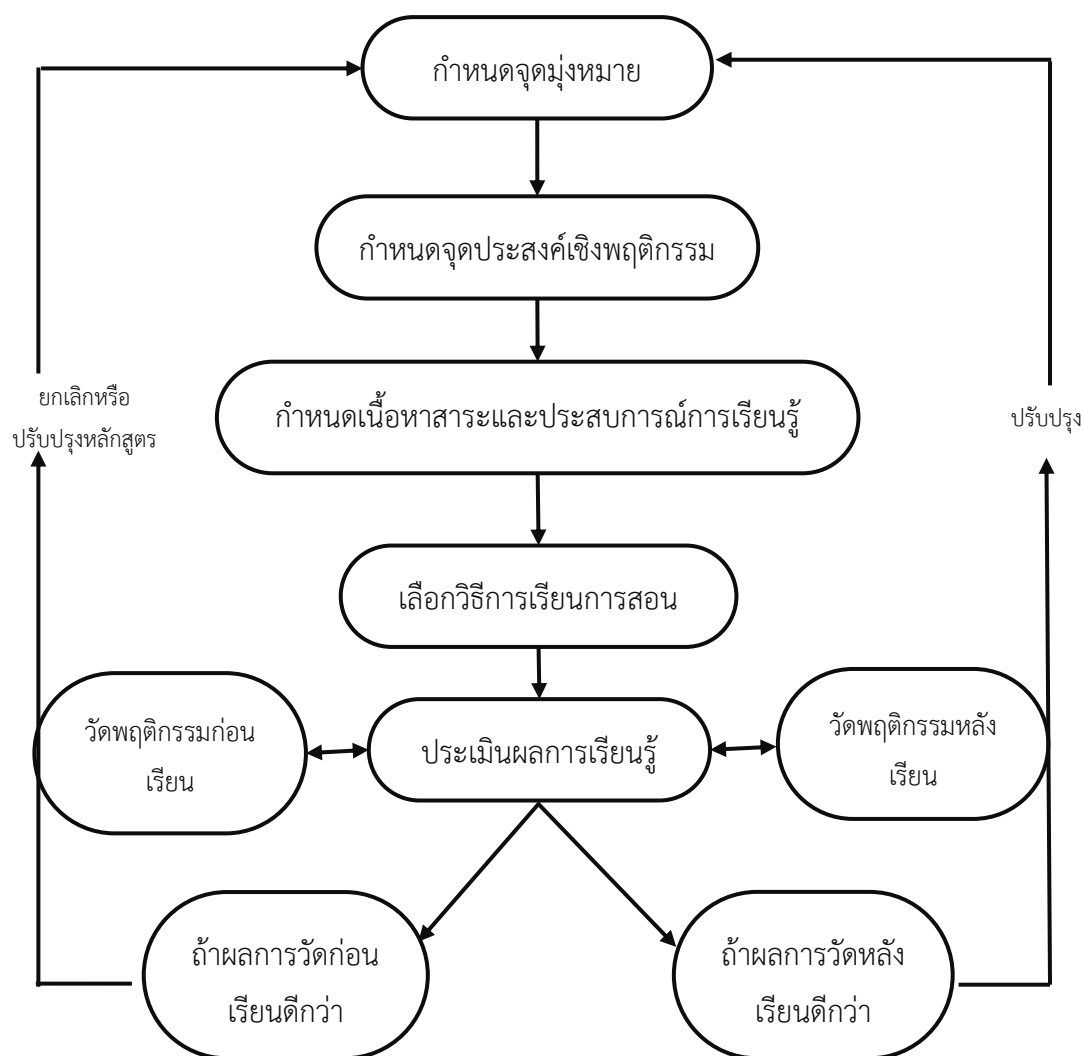
ของการนำไปใช้ ในการประเมินหลักสูตรที่แตกต่างกันไป ในส่วนนี้ผู้วิจัยขอนำเสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler)

Tyler (1971) เป็นผู้วางรากฐานการประเมินหลักสูตรตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 โดยให้คำนิยามการศึกษาว่า “การศึกษาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม” ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงเป็นการเปรียบเทียบว่าพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบของกระบวนการจัดการศึกษา 3 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

นอกจากนี้ ไทเลอร์ (Tyler) ยังเชื่อว่าการตั้งจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและจำเพาะเจาะจงจะเป็นแนวทางในการประเมินผลในภายหลัง ตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler) นั้นพื้นฐานของการจัดทำหลักสูตร คือ ผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องสามารถวางจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงหรือมีพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ ซึ่งบทบาทของการประเมินหลักสูตรอยู่ที่การดูผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ แนวคิดนี้จึงยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model) ดังนั้นไทเลอร์ (Tyler) จึงมีความเห็นว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร คือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goal Sources) เช่น ผู้เรียน สังคม และเนื้อหาสาระ เป็นต้น ส่วนปัจจัยที่กำหนดขอบเขตของจุดมุ่งหมาย เช่น ปรัชญาการศึกษาและจิตวิทยาการเรียนรู้ เป็นต้น
 2. กำหนดจุดประสงค์เฉพาะหรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดหลังจากจัดประสบการณ์การเรียนรู้
 3. กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
 4. เลือกวิธีการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมจะทำให้เนื้อหาหรือประสบการณ์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ
 5. การประเมินผลความสำเร็จทางการเรียน เป็นการตรวจสอบวิธีการวัดผลทางการศึกษา หรือเครื่องมือสำหรับการทดลองผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือการประเมินผลการเรียนรู้ต่าง ๆ เหมาะสมมากน้อยเพียงใด
 6. การตัดสินคุณภาพโดยรวมของหลักสูตร เป็นการตัดสินใจเชิงบริหารจัดการหากหลักสูตรไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ จะต้องมีการตัดสินใจที่จะยกเลิกหรือปรับปรุงหลักสูตร แต่ถ้าบรรลุตามจุดมุ่งหมายก็อาจจะใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อปรับปรุงการกำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลง หรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร
- ดังภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 การแสดงรูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์
ที่มา : Tyler (1971)

จากภาพประกอบ 10 เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler) ที่ต้องการยึดความสำเร็จของผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน โดยการวัดจากพฤติกรรมก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นหลัก (Pre-Post Measurement) และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ล่วงหน้าว่า ความสำเร็จระดับใดจึงจะถือว่าผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การประเมินผลแบบนี้จึงเป็นแบบการประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) มากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้า

2. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ (Hammond)

Hammond (1973) ได้นำเสนอแนวคิดโครงสร้างและรูปแบบการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ซึ่งนับได้ว่าเป็นมิติใหม่ของการประเมินหลักสูตรและเป็นรูปแบบการประเมิน

หลักสูตรโดยอิงจุดประสงค์ สำคัญของรูปแบบการประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของ แฮมมอนต์ (Hammond) มีดังนี้

2.1 โครงสร้างของการประเมินหลักสูตรแบ่งเป็น 3 มิติ ดังนี้

2.1.1 มิติด้านการสอน (Instructional Dimension) ประกอบด้วย ตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ เนื้อหา วิธีการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก และงบประมาณ

2.1.2 มิติด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน (Behavioral Dimension) ประกอบด้วย ตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

2.1.3 มิติด้านสถาบัน (Institutional Dimension) ประกอบด้วย ตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ครอบครั้ว และชุมชน

ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวจะต้องพิจารณาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทั้ง 3 มิติ

2.2 กระบวนการประเมินหลักสูตร เป็นแนวคิดการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนต์ (Hammond) เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจ ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตรประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน เป็นการเริ่มต้นการประเมินหลักสูตรว่าจะประเมินระดับใด หลักสูตรวิชาอะไร

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดตัวแปรในมิติการเรียนการสอนและมิติสถาบันให้ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบ่งเป็น 3 ประการ คือ 1) พฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงให้เห็นว่าประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ 2) เงื่อนไขของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และ 3) เกณฑ์ของพฤติกรรมที่จะทำให้ทราบว่าผู้เรียนได้บรรลุตามจุดประสงค์อย่างน้อยเพียงใด

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินพฤติกรรมที่ระบุไว้ในจุดประสงค์สำหรับผลการประเมินจะเป็นตัวกำหนด การพิจารณาหลักสูตรที่ดำเนินการใช้อยู่เพื่อการตัดสินใจ รวมทั้งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ผลภายในองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมแท้จริง ซึ่งเป็นผลสะท้อนกลับไปสู่จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ และเป็นการตัดสินใจว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพอย่างน้อยเพียงใด

ขั้นตอนที่ 6 พิจารณาหลักสูตรในสิ่งที่ควรเปลี่ยนแปลงและปรับปรุง

3. รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโปรวัส (Provus)

Provus (1973) ได้เสนอแนวคิดโครงสร้างรูปแบบการประเมินหลักสูตร โดยใช้ชื่อว่า “การประเมินผลความแตกต่างหรือการประเมินความไม่สอดคล้อง (Provus’s Discrepancy Evaluation Model)” โปรวัส (Provus) ได้เสนอทฤษฎีการประเมินหลักสูตรโดยอิงจุดประสงค์ ซึ่งแนวคิดรูปแบบการประเมินหลักสูตร เป็นรูปแบบการประเมินผลในเชิงเปรียบเทียบผลการปฏิบัติจริงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่เพียงใด การเปรียบเทียบดังกล่าวจะนำไปสู่การตัดสินใจต่อไป สำหรับกระบวนการประเมินหลักสูตรแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดมาตรฐาน (Standard - S) เป็นขั้นที่ผู้ประเมินต้องกำหนดมาตรฐานของสิ่งที่ต้องการวัด เช่น มาตรฐานด้านเนื้อหา มาตรฐานด้านกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น

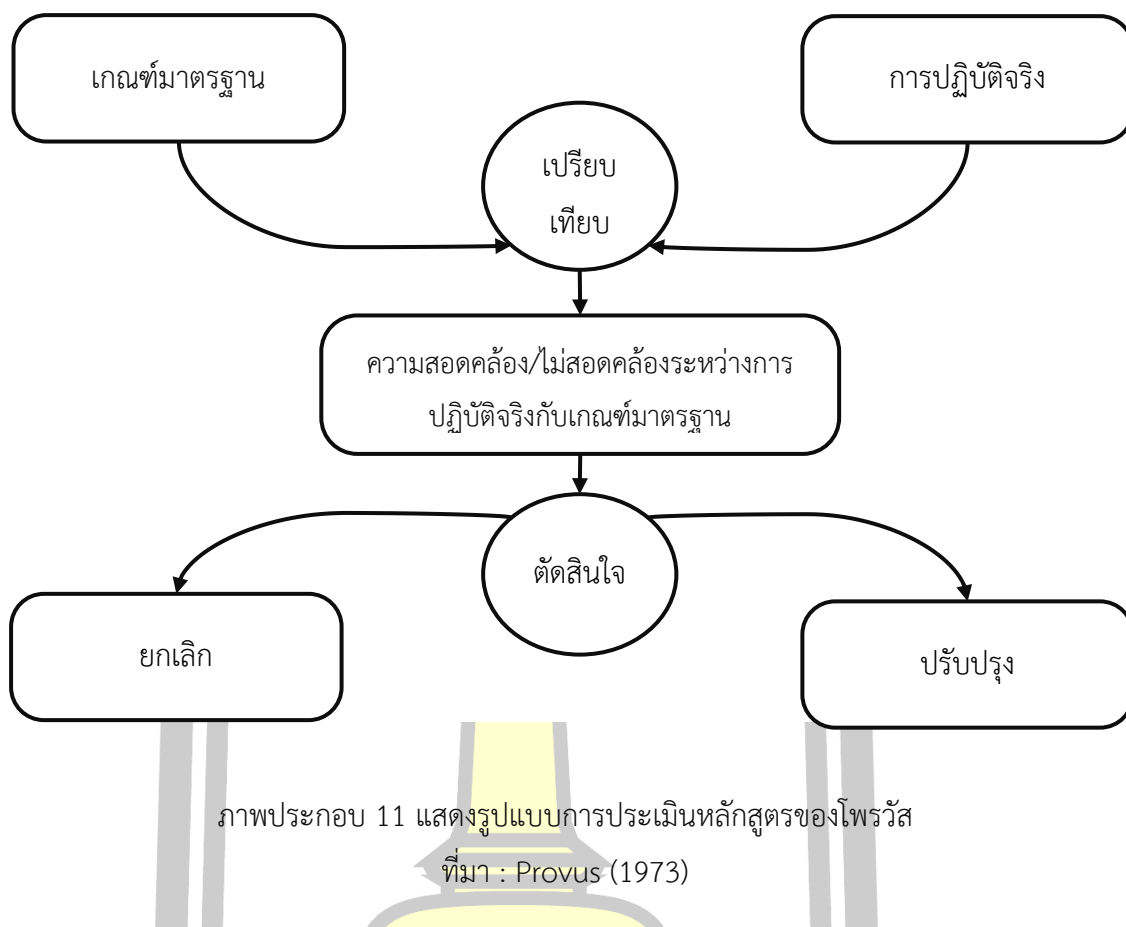
ขั้นตอนที่ 2 การรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติ (Performance -P) เป็นขั้นที่ต่อเนื่องจากการดำเนินการในขั้นตอนแรก กล่าวคือ ภายหลังจากการกำหนดมาตรฐานของสิ่งที่ต้องการวัดเรียบร้อยแล้ว ผู้ประเมินจะต้องรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานจากการปฏิบัติจริงในสิ่งที่ต้องการวัด ข้อมูลดังกล่าวนี้ ควรเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 3 การเปรียบเทียบ (Compare - C) เป็นขั้นที่ผู้ประเมินนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมไว้ในขั้นตอนที่สอง เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ในขั้นตอนแรก

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาความแตกต่างหรือความไม่สอดคล้อง (Discrepancy -D) เป็นขั้นที่ผู้ประเมินจะนำผลจากการเปรียบเทียบในขั้นตอนที่สาม มาทำการศึกษาพิจารณาว่ามีความแตกต่างหรือความไม่สอดคล้องระหว่างผลการปฏิบัติจริงกับเกณฑ์มาตรฐานนั้นว่าเกิดจากอะไร มีช่องว่างอะไรเกิดขึ้นกับผลที่คาดหวังบ้าง

ขั้นตอนที่ 5 การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นขั้นที่ผู้ประเมินจะส่งผลประเมินไปให้ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจว่าจะยกเลิกการใช้หลักสูตรที่ประเมิน หรือทำการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานหรือเกณฑ์มาตรฐานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นจากกระบวนการประเมินหลักสูตรทั้ง 5 ขั้นตอน ดังภาพประกอบ 11

พจนานุกรม ปณ. จิต โธ ชีวะ

จากภาพประกอบ 11 เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของโพรวัส (Provus) จะต้องประเมินโครงสร้างของการประเมินหลักสูตรให้ครบทั้งด้านการออกแบบทรัพยากร หรือสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้หลักสูตรไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ ผลผลิต และความคุ้มค่า เมื่อพิจารณาตามกระบวนการของการประเมินแล้ว แนวคิดนี้นับว่าอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประเมินหลายประการ อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่นำไปใช้ประโยชน์เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารในด้านการพัฒนาหลักสูตร

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่ารูปแบบการประเมินหลักสูตรส่วนใหญ่จะเน้นจุดมุ่งหมายเป็นหลัก โดยเน้นการนำเป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมาเป็นประเด็นการประเมิน ส่วนรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่เน้นเกณฑ์เป็นหลักมีทั้งรูปแบบที่ใช้เกณฑ์ภายในเป็นหลัก และรูปแบบการประเมินที่ใช้เกณฑ์ภายนอกเป็นหลัก ส่วนรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจเป็นหลักเป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตรวจสอบเปรียบเทียบข้อมูล ที่เกิดจากการดำเนินงานหรือการปฏิบัติจริงของการใช้หลักสูตรกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ สำหรับการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) ด้วยการวัดและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนดไว้ โดยใช้การวัดและประเมินผลด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และด้านคุณลักษณะ (Attribute)

ตามองค์ประกอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ด้วยวิธีการทดสอบวัดความรู้ ประเมินจากผลงาน ประเมินพฤติกรรม และประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร

หลักสูตรฐานสมรรถนะ

ที่มาของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะเริ่มมีการใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 หลายประเทศในแถบยุโรปและเอเชีย เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ เกาหลี ออสเตรเลีย เป็นต้น นิยมนำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาใช้สำหรับจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม (Competency-based Training) เพื่อควบคุมคุณภาพของบุคลากรในอาชีพต่าง ๆ เช่น ประเทศออสเตรเลียมี The National Training Board เป็นการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะระดับชาติ โดยใช้นโยบายและแนวทางการดำเนินงานฝึกอบรม ซึ่งคาดหวังว่าสิ่งที่คุณผู้เข้ารับการอบรมจะสามารถปฏิบัติได้เมื่อจบหลักสูตร และมีการฝึกอบรมด้วยภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับอาชีพต่าง ๆ เช่น ด้านอาหาร การโรงแรม การท่องเที่ยว เป็นต้น พร้อมทั้งมีการปรับปรุงพัฒนามาตรฐานสมรรถนะของอาชีพต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน รวมถึงการเทียบความรู้จากประสบการณ์ ในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาต่าง ๆ หลายประเทศได้นำแนวทางการฝึกอบรมแบบฐานสมรรถนะ (Competency Based Training) มาปรับใช้กับการจัดทำหลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency Based Curriculum) ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากรัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบายและผู้นำด้านหลักสูตรของประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวางทั่วโลก (Sherman, 2004; พงษ์ศักดิ์ ผกามาส และดุริณี ปัญจรัตนกร, 2566; ธนธิชัย สวัสดิ์ และรัตนะ บัวสนธิ์, 2565)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าหลักสูตรฐานสมรรถนะเกิดจากการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรม (Competency Based Training) เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีหลายประเทศทั้งในแถบยุโรปและแถบเอเชียที่นำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาใช้ในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน เพื่อต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอื่น ๆ สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นหลักสูตรที่ต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะและค่านิยม (Attribute) ในการปฏิบัติงาน ที่ไม่ใช่มีเพียงแต่ความรู้เท่านั้น โดยหลักสูตรฐานสมรรถนะจะระบุว่าผู้เรียนแต่ละช่วงวัยสามารถทำอะไรได้บ้าง กล่าวคือ มีการใช้ทักษะเป็นตัวนำ โดยมีความรู้และคุณลักษณะต่าง ๆ คอยช่วยเหลืออยู่เบื้องหลัง ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบันที่ผู้สอนมักจะใช้ความรู้เป็นตัวนำ ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการนำความรู้

(Knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะและค่านิยม (Attribute) ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ในสถานการณ์ต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 ข) นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรฐานสมรรถนะไว้ ดังนี้

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2557); สุธิตรา ปทุมลังการ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นหลักสูตรที่ใช้สมรรถนะเป็นฐานที่มีการกำหนดความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) ของผู้เรียนที่จำเป็น เพื่อให้เกิดความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดใช้กรอบมาตรฐานสมรรถนะเพื่อเป็น การพัฒนาหลักสูตรด้วยการกำหนดเนื้อหา การวางแผน การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการ เรียนรู้ โดยมีเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) อย่างชัดเจนในการวัดและประเมินผลผู้เรียน การวางแผนในการจัดการเรียนรู้ในหน่วยต่าง ๆ ของสมรรถนะ จึงต้องมีการกำหนดจุดประสงค์การ ปฏิบัติ (Performance Objective) หรือการฝึกปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานได้ตามเกณฑ์ที่คาดหวังไว้ การวัดและประเมินผลต้องสอดคล้องกับเกณฑ์การปฏิบัติ ดังที่ สุวทนา สงวนรัตน์ และชวน ภารังกุล (2564) ได้กล่าวว่าหลักสูตรฐานสมรรถนะ “เป็นหลักสูตรที่ยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก” หมายถึง หลักสูตรที่ยึดเกณฑ์ความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้ให้เกิดความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะและค่านิยม (Attribute) อันจะมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันและอนาคตของ ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรฐานสมรรถนะยังหมายถึง หลักสูตรที่เน้นการวัดและประเมินผลแบบ สมรรถนะแทนการท่องจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียว เพื่อนำมาสอบแล้วทำการวัดและประเมินผลจาก การจำความรู้ สำหรับหลักสูตรฐานสมรรถนะจะวัดผลจากการนำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงมีการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะมาใช้แทนหลักสูตรปัจจุบัน โดยฐานความคิดของหลักสูตร ฐานสมรรถนะมีดังนี้

1. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Personalization) การเป็น เจ้าของการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
2. พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสุขภาวะ (Well-being) ทั้งในด้านสุขภาพ ด้านความฉลาดรู้ ด้านสังคม และด้านอารมณ์ โดยยึดหลักของความเสมอภาค
3. พัฒนาผู้เรียนให้รู้เท่าทันและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาการ

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าหลักสูตรฐานสมรรถนะ หมายถึง หลักสูตรที่ต้องการมุ่งเน้น ด้านการปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะมากกว่าการท่องจำเนื้อหาในบทเรียนสามารถนำความรู้ ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติที่มาจากประสบการณ์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมี ประสิทธิภาพและเหมาะสม นอกจากนี้หลักสูตรฐานสมรรถนะยังหมายถึง หลักสูตรที่ช่วยส่งเสริม พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล (Personalization) เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดสุขภาวะ

(Well-being) ในด้านสุขภาพ ด้านความฉลาดรู้ ด้านสังคม และด้านอารมณ์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

องค์ประกอบของหลักสูตรฐานสมรรถนะตามแนวคิดของเดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland) เกิดจากองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (ทิตินา แชมมณี, 2562 ข)

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้เฉพาะด้านของบุคคล เช่น ความรู้ด้านภาษาอังกฤษ ความรู้ด้านการบริหารสถานศึกษา ความรู้ด้านอาหาร เป็นต้น
2. ทักษะ (Skills) หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำได้ดี และฝึกปฏิบัติจนชำนาญ เช่น ทักษะการอ่าน ทักษะการสื่อสาร ทักษะการเขียน เป็นต้น
3. ทศนคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-Concept) เช่น บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confident) จะเชื่อว่าตนเองสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้
4. บุคลิกประจำตัวบุคคล (Trait) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น ๆ เช่น เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้ มีคุณลักษณะเป็นผู้นำ
5. แรงจูงใจ หรือแรงขับภายใน (Motive) เป็นพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย เช่น บุคคลที่มุ่งผลสำเร็จ (Achievement Orientation) จะพยายามทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย และปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองอยู่ตลอดเวลา

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรฐานสมรรถนะจะประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ทศนคติ บุคลิกประจำตัวบุคคล และแรงจูงใจ ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้จะซ่อนอยู่ภายในของแต่ละบุคคล เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาเมื่อได้ฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ และเกิดเป็นความภาคภูมิใจในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ทำให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานต่อไป

การจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

การจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรฐานสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการดำเนินชีวิต เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง การเรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้การได้จริงกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตจริง เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช่การเรียนรู้เพื่อรู้เท่านั้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรฐานสมรรถนะจะช่วยลดเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาที่จะเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งมากขึ้น มีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้อย่างรวดเร็วหรือช้าก็ขึ้นอยู่กับความถนัดและความสามารถของผู้เรียน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรฐานสมรรถนะจะต้อเน้นเรื่องการปฏิบัติ เนื่องจากมีชุดของเนื้อหา ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่จำเป็น

ต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 ก) ในส่วนของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (2562) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตาม หลักสูตรฐานสมรรถนะมีดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นที่การปฏิบัติ (Active Orientated/Able to do) เป็นการ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติหรือได้รับความรู้ ฝึกทักษะ และพัฒนาเจตคติที่เพียงพอและจำเป็น เพื่อนำมาสู่การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ มีการ ออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงสมรรถนะจากง่ายไปถึงระดับที่ซับซ้อน

2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน และ เพื่อนในชั้นเรียน ด้วยการแสดงออกจากการสื่อสาร การฟัง การอ่าน และการเขียน และแสดงความ คิดเห็นกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยอาศัยกระบวนการการคิดขั้นสูงเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างมี ความหมายและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้เรียนได้ ดังนี้

2.1 ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย การศึกษาฐานสมรรถนะให้ความสำคัญกับ การพัฒนาผู้เรียนตามความถนัด ศักยภาพ และธรรมชาติของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใน ห้องเรียนจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย และมีการวิเคราะห์พื้นฐานความสนใจของผู้เรียนเพื่อ ตอบสนองวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนที่มีความสามารถแตกต่างกัน

2.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้หรือได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้สอนทำหน้าที่เป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เป็นผู้จัดบรรยากาศการเรียนรู้ แนะนำ การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงเห็นคุณค่าและ ความหมายของการเรียนรู้ ใช้คำถามเป็นเครื่องมือเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ พร้อมทั้งจะ เปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายในการเรียน และให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ในเชิงบวก สร้างข้อคิดใน การพัฒนาผู้เรียนด้วยการตั้งใจและการให้ข้อคิดที่ดีของตนเอง เรียนรู้บทเรียนจากความผิดพลาด แล้ว นำข้อผิดพลาดมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาตนเอง

2.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนช่วย กระตุ้นความกระตือรือร้นของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียน ปัจจุบันความรู้วิทยาการไม่ได้มีเพียงแค่นิยามที่กำหนดตามหลักสูตรเท่านั้น แต่อยู่ในสิ่งแวดล้อม รอบตัวของผู้เรียน ชุมชน และสังคม ควรฝึกให้ผู้เรียนฝึกทักษะการสื่อ การค้นคว้า และการสืบค้นหา ข้อมูล รวมถึงจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างมีเหตุผล กระตุ้นให้ผู้เรียนอยาก เรียนรู้และมีส่วนร่วมการอภิปราย จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบวก ส่งเสริมให้

ผู้เรียนมั่นใจในตนเองในการคิด และการแสดงออกอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ กล้าที่จะเรียนรู้โดยอาศัยการเสริมแรงทางบวกและแรงจูงใจ

2.4 ให้ผู้เรียนมีโอกาสดังต่อไปนี้จากการฟัง การสื่อสาร การอ่าน การเขียน และการสะท้อนความคิดเพื่อพัฒนาความคิดของผู้เรียน ซึ่งการคิดเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญในการเข้าถึงความรู้ ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนจะไม่ได้พัฒนาทักษะของผู้เรียนโดยตรงแต่จะพัฒนาผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาศัยเนื้อหาเป็นการช่วยฝึกทักษะการคิด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดได้

2.5 ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จากการเชื่อมโยงประสบการณ์กับสิ่งที่ได้เรียนรู้ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้ ปัจจุบันการศึกษาต้องเป็นการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาคำตอบจากการเรียน เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลุ่มลึก เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยที่ผู้เรียนร่วมกันกำหนดเรื่องที่ต้องการเรียนแล้วดำเนินการแสวงหาความรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหา ผู้สอนจะคอยเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์และจากแหล่งข้อมูล ส่งผลให้ผู้เรียนมีความคงทนในการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน คิดเป็น ถ่ายทอดเป็น สิ่งที่ผู้เรียนได้รับไม่ใช่เพียงความรู้ (Knowledge) แต่เป็นวิธีหาความรู้ (Searching) รวมถึงการประเมินข้อมูลความรู้ ซึ่งจะเป็นสมรรถนะติดตัวผู้เรียนไปตลอด

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการวัดผลด้านพฤติกรรม ด้านการปฏิบัติ และคุณลักษณะด้านต่าง ๆ แทนการวัดผลจากการท่องจำ เพียงต้องการให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกได้ ดังนั้นหลักสูตรฐานสมรรถนะจึงเน้นองค์รวมในการพัฒนาด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute) สามารถแบ่งสมรรถนะหลักออกเป็น 6 ประการ ดังนี้ (ชลิตา หนูหล้า, 2565)

1. ด้านการจัดการตนเอง (Self-management) คือ การรู้จัก เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต สามารถจัดการด้านอารมณ์และความเครียดได้ และสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองพร้อมกล้าที่จะเผชิญกับวิกฤตได้

2. ด้านการคิดขั้นสูง (Higher Order thinking) คือ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณด้วยเหตุผลรอบด้าน มีความเข้าใจในการเชื่อมโยงความรู้อย่างเป็นระบบ ใช้จินตนาการและองค์ความรู้แก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้

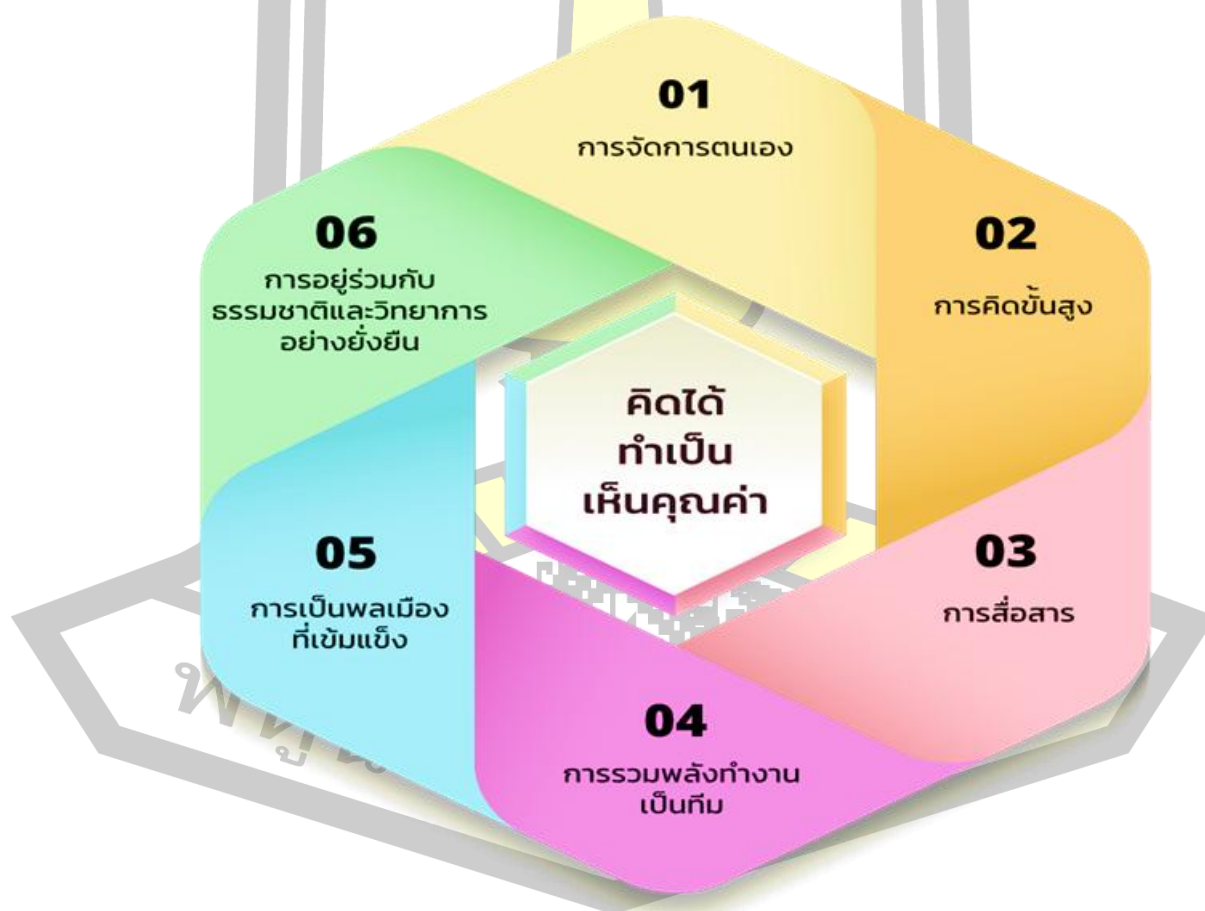
3. ด้านการสื่อสาร (Communication) คือ การรับสารและส่งสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปราศจากอคติ มีสติ เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง สามารถเลือกใช้กลวิธีการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม โดยมีความรับผิดชอบต่อสังคม

4. ด้านการร่วมพลังทำงานเป็นทีม (Teamwork collaboration) คือ การจัดระบบและออกแบบกระบวนการทำงานทั้งของตนเอง และกระบวนการการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น มีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสามารถจัดการความขัดแย้งภายใต้สถานการณ์ที่ท้าทายได้

5. ด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) คือ การเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เคารพกฎ กติกา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ ยึดมั่นในความเท่าเทียม มีค่านิยมในหลักประชาธิปไตย และแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี

6. ด้านการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน (Sustainable coexistence with nature and science) คือ เข้าใจปรากฏการณ์ของธรรมชาติและของโลก ตลอดจนธรรมชาติอื่น ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืนได้

ดังนั้นสมรรถนะหลักทั้ง 6 ประการ ที่กล่าวมาข้างต้น มีปรากฏในร่างกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศไทย ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 สมรรถนะหลัก 6 ประการ (ร่างกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศไทย)

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2562 ก)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเรื่องการปฏิบัติด้วยการใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ในการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นผลที่เกิดกับผู้เรียนและ เป็นความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะ อื่น ๆ อย่างเป็นองค์รวมของการปฏิบัติงาน เช่น การนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาและการดำเนินชีวิตด้วย การจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ ที่หลากหลายในชีวิตประจำวัน สำหรับการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกสมรรถนะการเป็น พลเมืองที่เข้มแข็งมาพัฒนาเป็นหลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง รู้จักเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่องานหน้าที่ของตนเอง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ พร้อมทั้งยึดมั่นความเท่าเทียมกัน รู้จักแก้ปัญหาด้วย สันติวิธี ยึดมั่นระบอบประชาธิปไตยเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ประเทศชาติและพลโลก

การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ความหมายของสมรรถนะ

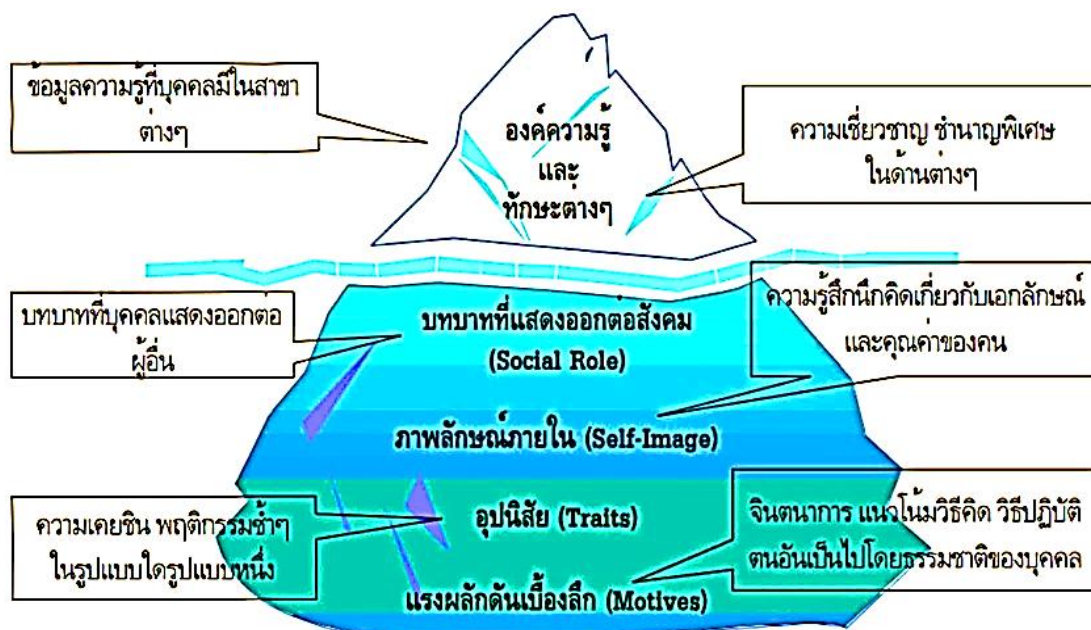
คำว่า สมรรถนะ (Competency) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกถึงการใช้ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะต่าง ๆ (Attribute) ที่ตนมีในการปฏิบัติงาน หรือการแก้ปัญหา ส่งผลให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง สมรรถนะเป็นการ แสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติที่สามารถวัดและประเมินผลได้ (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2547) ในต่างประเทศมีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับสมรรถนะ หมายถึง ลักษณะเฉพาะของแต่ละ บุคคลที่ใช้เหตุและผลของตนเอง เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบภายใต้ สภาพแวดล้อมของแต่ละองค์กรที่ตนปฏิบัติงานอยู่ (Boyatzis, 1982; Spencer & Spencer, 1993) และ Mitrani, Dalziel & Fitt (1992) ได้กล่าวว่า สมรรถนะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่มีความ เชื่อมโยงกับประสิทธิผลหรือผลในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ Dales & Hes (1995) ได้กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานให้เกิดมาตรฐานตามที่คาดหวังไว้ ทำให้เกิดการ ปฏิบัติงานเป็นที่เหนือกว่า สอดคล้องกับ Shermon (2004) ที่กล่าวถึงความหมายของ “สมรรถนะ (Competency)” ว่าเป็นความสามารถเฉพาะของแต่ละบุคคลซึ่งมีประสิทธิภาพภายใต้ขอบเขตของ งานที่รับผิดชอบและอีกความหมาย คือ คุณลักษณะของบุคคลเพื่อผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงาน โดยแสดงออกทางพฤติกรรมที่ สังคมและองค์กรต้องการ ในส่วนของ Katz & Green (1992) ได้กล่าวว่า สมรรถนะ (Competency) เป็นความสามารถในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ระดับความชำนาญและเชี่ยวชาญ รวมถึงความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะและค่านิยม (Attribute)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าสมรรถนะ หมายถึง บุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคลที่ซ่อนอยู่ภายในที่มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญ อันเป็นความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ทำให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการปฏิบัติงานของแต่ละคนในองค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ

ในปี 1970 เดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ผู้ริเริ่มแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะว่าควรมีการเปลี่ยนรูปแบบการวัดและประเมินผล จากข้อสอบให้เป็น การประเมินสมรรถนะแทน คือ ให้พิจารณาบุคคลโดยการมองภาพรวมทั้งปัจจัยภายนอกและคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายใน สิ่งเหล่านี้ที่จะช่วยผลักดันให้บุคคลนั้นสร้างผลงานที่เกิดจากความถนัด ซึ่งอาจไม่สามารถวัดได้จากผลการเรียนหรือจากใบประกาศเกียรติบัตรต่าง ๆ จึงเป็นที่มาของการมองเรื่องการศึกษาว่าไม่จำเป็นต้องใช้เกณฑ์จากการทดสอบ เพื่อใช้ในการวัดประเมินความสามารถของผู้เรียน และนั่นคือแนวคิดของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency Based Curriculum : CBC) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ยึดความสามารถของผู้เรียนจากพฤติกรรมและการปฏิบัติ (กฤษฎา ผ่องพิทยา, 2565; ประจักษ์ ทรัพย์อุดม, 2550; พระมหาอุดร อุตโตโร และคณะ, 2565; สัจจิรา ปทุมลังการ, 2552) และในปี ค.ศ. 1973 เดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland) ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “Testing for Competence rather than Intelligence” ถือเป็นจุดกำเนิดของแนวคิดเรื่องสมรรถนะที่สามารถอธิบายบุคลิกลักษณะของมนุษย์ว่าเปรียบเสมือนกับภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg) (ชูชัย สมิทธิไกร, 2550)

เดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland) ได้ศึกษาพฤติกรรมการทำงานของพนักงานด้วยการสัมภาษณ์ (Behavioural Event Interview) เกี่ยวกับประสบการณ์ทำงานที่ประสบความสำเร็จและประสบการณ์ทำงานที่ล้มเหลว เพื่อค้นหาคุณลักษณะของพฤติกรรมของพนักงานทั้ง 2 กลุ่ม โดยเรียกพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานสูงกว่ามาตรฐานนี้ว่า “สมรรถนะ” และจากการศึกษา พบว่า การทดสอบเชาว์ปัญญาและความรู้อย่างเดียวไม่สามารถนำมากำหนดหรือทำให้ทราบได้ว่าบุคคลนั้นจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือประสบความสำเร็จในชีวิต ขึ้นอยู่กับสมรรถนะที่จะชี้ให้เห็นว่าบุคคลนั้นสามารถมีผลงานที่ดี (High performers) ซึ่งบุคคลที่ทำงานเก่งไม่ใช่คนเรียนเก่งแต่ต้องรู้จักประยุกต์ใช้หลักการหรือองค์ความรู้ที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ในการทำงาน (อัครศักดิ์ คงคาสวัสดิ์, 2551) ดังนั้น เดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland) จึงได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “สมรรถนะ” ของมนุษย์โดยธรรมชาติซ่อนเร้นอยู่ภายใต้ตัวบุคคลมากมาย และยังไม่ได้ถูกดึงออกมาใช้อย่างจริงจังตามเกณฑ์ที่กำหนดจากงานที่ได้รับผิดชอบตามทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (ชูชัย สมิทธิไกร, 2550) ดังภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 แบบจำลองภูเขาน้ำแข็ง “ตามความสามารถ” แนวคิดของเดวิด แมคเคลแลนด์
ที่มา : ชูชัย สมितिไกร (2550)

จากการนำเสนอบทความทางวิชาการของ David McClelland (1973) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่ดี (Excellent Performer) ของแต่ละบุคคลในองค์กรกับระดับทักษะความรู้ ความสามารถ ด้วยการวัดระดับความรู้และความสามารถทางเขาวนปัญญาหรือที่เรียกกันว่า Intelligence Quotient : IQ รวมถึงการทดสอบบุคลิกภาพถือว่าเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมในการประเมินความสามารถ (Competency) ในช่วงปี ค.ศ. 1970 ได้มีการพัฒนาระบบความสามารถเชิงสมรรถนะขึ้นมาและทำการวิจัย ซึ่งพิสูจน์ได้ว่าความสำเร็จของการปฏิบัติงานนั้นขึ้นอยู่กับคุณลักษณะภายในของบุคคลมากกว่าเขาวนปัญญา คุณลักษณะภายในประกอบด้วย ทักษะคิตี ค่านิยม ความเชื่อที่สั่งสม ภายในตัวบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกและการสร้างผลงานของบุคคล

นอกจากนี้ เดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland) ได้เปรียบเทียบความหมายของสมรรถนะไว้ในหนังสือ The Competency of Foundation โดยอธิบายบุคลิกลักษณะ (Characteristic) ของมนุษย์ที่เปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็ง ดังนี้

1. สิ่งที่อยู่เหนือน้ำ สามารถสังเกตได้ง่าย ดังนี้

1.1 ทักษะ (Skills) หมายถึง สิ่งที่บุคคลรู้ และสามารถทำได้ เช่น ทักษะการฟัง

ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน หรือทักษะการขับรถ เป็นต้น

1.2 ความรู้ (Knowledge) หมายถึง สิ่งที่บุคคลที่รู้ และมีความเข้าใจหลักการ แนวคิดเฉพาะด้าน เช่น มีความรู้ด้านการคำนวณ มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ มีความรู้ด้านการเมือง เป็นต้น

2. ส่วนที่อยู่ใต้น้ำ สังเกตเห็นได้ยาก ได้แก่

2.1 บทบาทสังคม (Social role) หมายถึง สิ่งที่บุคคลต้องการสื่อให้บุคคลอื่นใน สังคมเห็นว่า บุคคลนั้นมีบทบาทอย่างไรต่อสังคม เช่น การขอความช่วยเหลือผู้อื่น ขอมีส่วนร่วมใน กิจกรรมกับสังคม เป็นต้น

2.2 ภาพพจน์ที่รับรู้ด้วยตนเอง (Self-role) หมายถึง ภาพพจน์ที่บุคคลสนองต่อ ตนเองว่าเป็นอย่างไร เช่น เป็นผู้นำ เป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นศิลปิน เป็นต้น

2.3 อุปนิสัย (Traits) หมายถึง ลักษณะนิสัยของบุคคลที่มีพฤติกรรมถาวร เช่น เป็นคนอารมณ์ดี เป็นคนอ่อนโยน เป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น

2.4 แรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจ (Motive) หมายถึง พลังขับเคลื่อนที่เกิดจากภายใน จิตใจของแต่ละบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อการกระทำ เช่น เป็นคนที่มีความต้องการผลสำเร็จจากการ กระทำสิ่งต่าง ๆ ทำให้ออกมาในลักษณะของการมุ่งไปสู่ความสำเร็จ

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าแนวคิดสมรรถนะเป็นแนวคิดของเดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland) ที่ต้องการเปลี่ยนวิธีการวัดและประเมินผลจากการทดสอบด้วยการท่องจำหรือ การทดสอบแบบวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ให้เป็นการประเมินสมรรถนะของผู้เรียน คือ พิจารณาผู้เรียนเป็นรายบุคคลที่เกิดจากคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ซ่อนอยู่ภายใน ที่จะช่วยผลักดัน ให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานที่เกิดจากความถนัด จากภาพประกอบ 13 แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะ ของผู้เรียนแต่ละคนเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งที่กำลังลอยอยู่ในน้ำ โดยมีส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนน้อยลอย อยู่เหนือน้ำ สามารถสังเกตและวัดได้จากความรู้ (Knowledge) ที่เรียนมา ส่วนของทักษะ (Skills) คือ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญด้านต่าง ๆ สำหรับส่วนที่จมอยู่ใต้น้ำมีปริมาณมากกว่าไม่อาจสังเกตได้ อย่างชัดเจนและวัดได้ยากถือว่าเป็นส่วนสำคัญต่อพฤติกรรมของผู้เรียน สำหรับส่วนที่จมอยู่ใต้น้ำ เปรียบเสมือน คุณลักษณะนิสัย (Attribute) บทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social Role) แรงจูงใจ (Motive) และส่วนที่อยู่เหนือน้ำเปรียบเสมือนเซา์ปัญญาของแต่ละคน ดังนั้นการที่ผู้เรียนมีความรู้ และมีทักษะต้องเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้มีผลการปฏิบัติงาน ที่โดดเด่น จำเป็นต้องมีแรงผลักดันคุณลักษณะด้วยภาพลักษณ์ที่มี ต่อตนเอง และบทบาทที่แสดงออก ต่อสังคมอย่างเหมาะสมจึงจะทำให้มีผลงานโดดเด่น

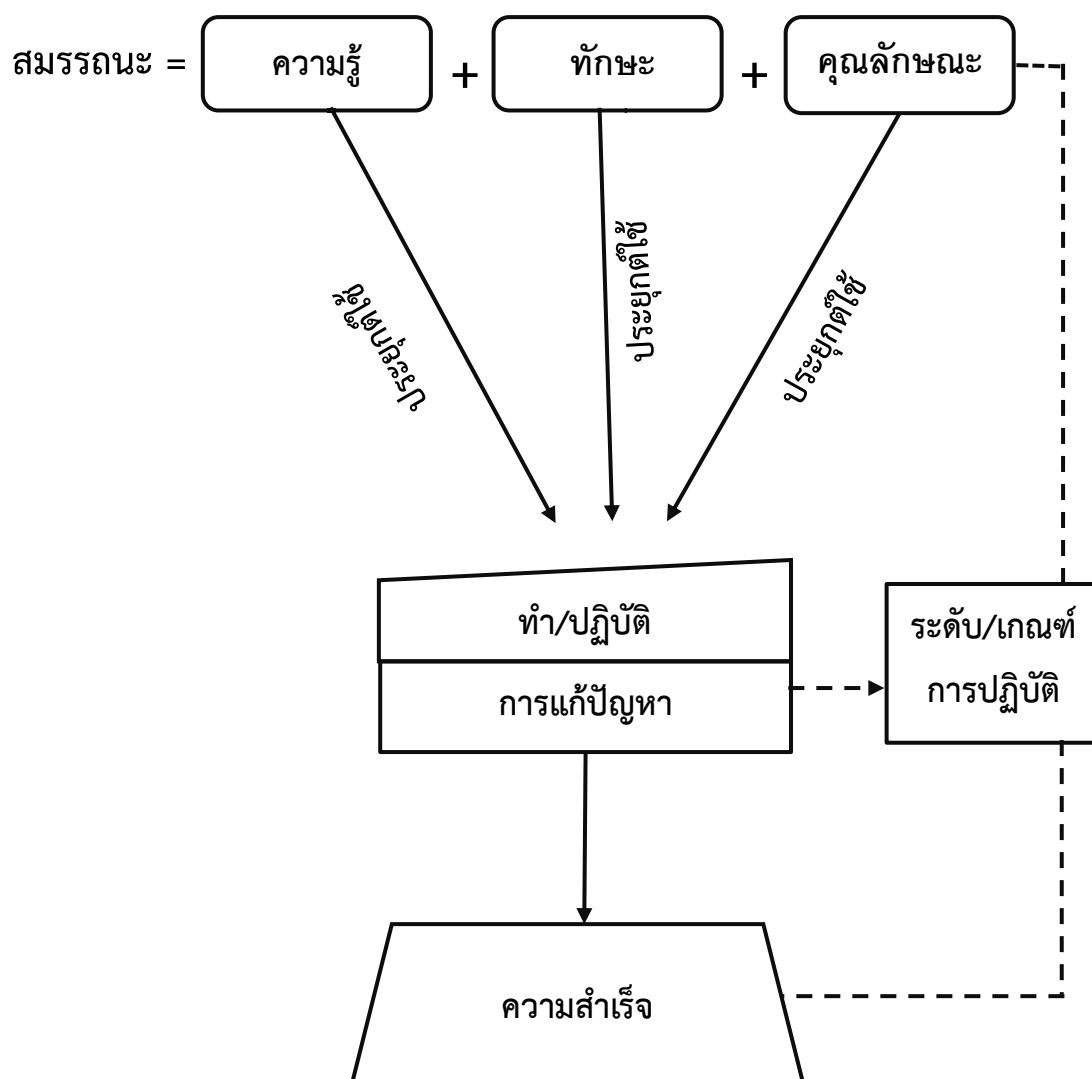
องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ

Boyatzis (1982) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ ดังนี้ 1) แรงจูงใจ (Motive) หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายหรือสถานการณ์ โดยปรากฏในรูปแบบที่

หลากหลายที่ผลักดันและนำไปสู่พฤติกรรมของแต่ละบุคคล 2) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Trait) หมายถึง ลักษณะเฉพาะหรืออุปนิสัยของแต่ละบุคคล ในการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นที่เหมือนหรือคล้ายกัน แรงจูงใจและลักษณะเฉพาะตัวเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับที่มีสติและไม่มีสติ 3) ภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-Image) หมายถึง ความเข้าใจตนเองและการประเมิน ความเข้าใจ คำจำกัดความนี้มาพร้อมกับการสร้างความคิดและการนับถือตนเอง 4) บทบาททางสังคม (Social Control) หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองตามบรรทัดฐานทางสังคม และความเหมาะสมกับกลุ่มหรือองค์กรทางสังคมที่ตนดำรงอยู่ และ 5) ทักษะ (Skills) หมายถึง ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นระบบและต่อเนื่องจนสามารถบรรลุเป้าหมายในการทำงาน

นอกจากนี้ Spencer & Spencer (1993) ได้กล่าวว่างค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะประกอบด้วย 1) แรงจูงใจ (Motive) เป็นสิ่งที่ต้องการของบุคคลอย่างแท้จริงและจะเป็นแรงขับในการกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล โดยแสดงออกถึงพฤติกรรม หรือการตอบสนองต่อเป้าหมายหรือการถอยห่างจากสิ่งเหล่านั้น 2) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Trait) เป็นคุณลักษณะทางกายภาพของแต่ละบุคคล รวมถึงการตอบสนองของบุคคลต่อข้อมูลหรือสถานการณ์ที่เผชิญ 3) มโนทัศน์ของตนเอง (Self-concept) เกี่ยวข้องกับทัศนคติ (Attitude) ค่านิยม (Value) และภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-Image) เป็นต้น ซึ่งจะเป็แรงจูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรม และสามารถบอกถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ได้ 4) ความรู้ (Knowledge) เป็นความสามารถที่เกิดจากการปฏิบัติงานทั้งด้านกายภาพ ความคิด และจิตใจของบุคคลในระดับความสามารถในการคิด วิเคราะห์ การใช้ความรู้กำหนดเหตุผลหรือการวางแผนจัดการ ในขณะเดียวกันก็ยังตระหนักถึงความซับซ้อนของข้อมูล

ในส่วนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2562 ข) ได้กล่าวว่างค์ประกอบของสมรรถนะ ประกอบด้วย 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skills) 3) คุณลักษณะ/เจตคติ (Attribute/ Attitude) 4) การประยุกต์ใช้ (Application) 5) การกระทำและการปฏิบัติ (Performance) 6) งานและสถานการณ์ต่าง ๆ (Tasks / Jobs / Situations) และ 7) ผลสำเร็จ (Success) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะมีความสัมพันธ์กันดังภาพประกอบ 14

ภาพประกอบ 14 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2562 ข)

จากภาพประกอบ 14 สามารถอธิบายองค์ประกอบของสมรรถนะตามแนวคิดของ เดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland) เกิดจากองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ (ทิศนา เขมมณี, 2562 ข)

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้เฉพาะด้านของบุคคล เช่น ความรู้ด้านภาษาอังกฤษ ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ความรู้ด้านการบริหารสถานศึกษา เป็นต้น
2. ทักษะ (Skills) หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำได้ดี และฝึกปฏิบัติจนชำนาญ เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน เป็นต้น
3. ทศนคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-Concept) เช่น บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Confident) จะเชื่อว่าตนเองสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

4. บุคลิกประจำตัวบุคคล (Trait) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น ๆ เช่น เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้ มีคุณลักษณะเป็นผู้นำ

5. แรงจูงใจ หรือแรงขับภายใน (Motive) ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่สิ่งที่เป่าหมาย เช่น บุคคลที่มุ่งผลสำเร็จ (Achievement Orientation) จะพยายามทำงานให้สำเร็จตามเป่าหมาย และปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองอยู่ตลอดเวลา

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) เป็นข้อมูลที่ถูกรับเข้ามาเชื่อมเข้ากับความรู้เดิม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ ซึ่งข้อมูลต่าง ๆ มาจากการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ศึกษาด้วยตนเอง จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น 2) ด้านทักษะ (Skills) เป็นความสามารถที่แสดงออกจากการปฏิบัติทางด้านร่างกายและสติปัญญา เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดแก้ปัญหาเป็นความคิดที่ซับซ้อนในข้อมูลหรือทักษะทางสังคม อาจต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาและฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ 3) ด้านคุณลักษณะ (Attribute) เป็นคุณสมบัติหรือคุณลักษณะทางด้านจิตใจ เช่น ความคิด ความรู้สึก เจตคติ แรงจูงใจ ความต้องการ เป็นลักษณะประจำตัวหรือคุณสมบัติเฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ และควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถดำรงชีพออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

แนวคิดของการเป็นเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen with Global Mindedness)

จุดเริ่มต้นมาจากคำว่า “พลเมือง (Citizen)” หมายถึง กำลังของเมือง (พล+เมือง) เป็นแนวคิดของประเทศในแถบตะวันตก มีการเชื่อมโยงไปถึงนครรัฐ (City-States) ของกรีกโบราณ ประชาชนที่เป็นพลเมือง (Citizen) จะถือว่าเป็นสมาชิกของนครรัฐและได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามที่นครรัฐได้กำหนดไว้ หรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างนครรัฐกับบุคคลนั้น ๆ คำว่า “พลเมือง (Citizen)” มักถูกเรียกกันเรื่อยมาตั้งแต่สมัยอดีต จนเมื่อช่วงประมาณ 20 ปีที่ผ่านมาได้เกิดคำว่า “ความเป็นพลเมืองโลกหรือพลเมืองที่เป็นสากล (Global Citizenship)” (วราภรณ์ สามโกเศศ, 2558) โดยสุگیر สมอนา (2558) ได้กล่าวว่าพลเมือง แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับพึ่งพิง (Client) คือ ราษฎร (Subject) ประชาชน (People) ที่ยังรอการพึ่งพิงจากบุคคลอื่น 2) ระดับตระหนักรู้ (Concerned) คือ พลเมืองที่มีพฤติกรรมแสดงออกในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม พึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องเป็นภาระของผู้อื่นและสังคม และ 3) ระดับลงมือปฏิบัติ (Active) คือ พลเมืองที่ตื่นตัวเรื่องสาธารณะ นอกจากจะมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ยังต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและมีจิตสำนึกต่อสาธารณะ ด้วยเหตุนี้การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship) จึงกลายเป็นหนึ่งในวลีสำคัญที่ใช้ในแวดวงทางการเมืองในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งมาจากแนวคิดของนักวิชาการหลากหลายสาขา ได้แก่ การศึกษา วิทยาการการเมือง วิทยาศาสตร์สังคม หรือจิตวิทยาสังคม

ปัจจุบันคำว่า “การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship)” ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ระหว่างวัฒนธรรม ชุมชน การมีส่วนร่วมทางสังคมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม (Irina Golubeva, 2018) ดังนั้นแนวคิดการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship) จึงมีความเชื่อมโยงกับปรัชญาที่ว่าสมาชิกขององค์กรหรือของประเทศชาติ แม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทและมีอำนาจในการปกครองแต่ทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เหตุผลเพราะว่าทุกคนเมื่อเกิดมาได้รับสิทธิจากรัฐ และในฐานะมนุษย์ก็จะได้ประโยชน์โดยธรรมชาติ จึงจำเป็นมากที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองกระทำในฐานะพลเมือง จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในการตอบแทนให้แก่ประเทศชาติ และเมื่อเกิดมาในโลกก็ถือว่าเป็นมนุษย์ชาติที่ได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจากทุกประเทศ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของโลกด้วย (วรารณ สามโกเศศ, 2558) การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจึงเป็นรากฐานที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตย ประเทศไม่ได้อยู่ได้เพราะประชาธิปไตย และไม่ได้อยู่ได้เพราะรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย แต่ประเทศชาติอยู่ได้ด้วยกำลังของพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560)

อย่างไรก็ตามการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship) ควรได้รับการเสริมสร้างและการสนับสนุนให้ทุกคนมีความกระตือรือร้น เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และสังคม เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและพร้อมที่จะแก้ไขกับปัญหาเหล่านั้นโดยไม่เพิกเฉย กล่าวที่จะแสดงความคิดเห็น เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ ทำด้วยจิตสำนึกและมีความเป็นจิตสาธารณะ โดยไม่หวังผลตอบแทนด้วยการเข้าไปร่วมนั้นแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง ตระหนักในสิ่งที่ตนเองกระทำ ปกป้องคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สาธารณะ เป็นพลังสำคัญในการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศชาติตลอดจนระดับโลก (Honskin, 2006; Packham, 2008; ญาสินี เกิดผลเสรีรัฐ, 2558) ดังนั้นการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในระบบการศึกษามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรู้ความสามารถ และกล้าที่จะแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชนหรือสังคม ถือว่าเป็นพลังสำคัญต่อการขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนแปลงพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้ดียิ่งขึ้น ในปัจจุบันแนวคิดการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship) ได้ถูกบรรจุไว้ในแผนการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมและมัธยมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัยในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลายมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา การเรียนการสอนส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจัดเป็นวิชาบังคับเรียน ซึ่งอาจมีเนื้อหาตรงกับวิชาหน้าที่พลเมืองของประเทศไทย แต่การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่เท่านั้นแต่ยังเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นในตัวของคุณบุคคล ได้แก่ 1) การเคารพความแตกต่างของผู้อื่น 2) มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง 3) เคารพสิทธิและความเสมอภาค 4) เคารพกฎหมายของสังคม และ 5) ใฝ่สันติภาพ ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาที่จะต้องปลูกฝังผู้เรียนทุกคน (วรารณ สามโกเศศ, 2558)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีรากฐานมาจากการเป็นพลเมือง (Citizen) ของกรีกโบราณ จากการเป็นสมาชิกในนครรัฐ จึงได้รับสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ทำให้แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาโดยมีจุดเริ่มต้นจากสหราชอาณาจักรที่มีแนวคิดที่ว่าพลเมืองไม่ควรพึ่งพารัฐบาลเพียงอย่างเดียว แต่ทุกคนสามารถมีความรับผิดชอบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ท้องถิ่น และสังคมให้ระลึกว่าทุกคนได้เป็นสมาชิกของชุมชนมีความกระตือรือร้นร่วมกัน รับผิดชอบในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันในชุมชน แนวคิดนี้ได้ขยายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากจะเป็นประเด็นทางการเมือง ยังรวมถึงประเด็นทางสังคมสำหรับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ในระบบการศึกษาเพื่อเสริมสร้างให้เยาวชนมีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติและคุณลักษณะต่าง ๆ ส่งผลต่อการสร้างความเจริญก่อให้เกิดการพัฒนาและมีความเข้มแข็งในประเทศชาติ

คุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

คำว่า “พลเมือง (Citizen)” มีรากศัพท์มาจากคำว่า “พละ” และ “เมือง” ซึ่งคำว่า พละ หมายถึง พละกำลัง ส่วนคำว่า เมือง” หมายถึง บ้านเมือง เมื่อนำคำทั้งสองคำนี้มารวมกันจึงทำให้ได้คำว่า “พลเมือง” ซึ่งมีความหมายว่า ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เพียงแครับคำสั่งจากรัฐและทำตามกฎหมายเท่านั้น แต่ยังหมายถึงผู้ที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาบ้านเมืองและประเทศชาติ การมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ มีเหตุผล และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงรู้จักช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรือง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) สำหรับคำว่า “การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหรือความเป็นพลเมือง (Citizenship) สามารถให้คำจำกัดความได้ว่า หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่ต้องรู้จักสิทธิ รู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง เสียสละความรู้ความสามารถเพื่อร่วมมือช่วยกันแก้ปัญหาสังคม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนร่วมในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ (ทิพย์พพร ดันติสุนทร, 2557; อธิติเดช น้อยไม้ และณัฐวรรณ เฉลิมสุข, 2565)

ดังนั้นคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559) ได้เสนอไว้ดังนี้ 1) มีอิสรภาพและสามารถพึ่งพาตนเองได้ 2) มีความเคารพและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น 3) ยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน 4) เคารพหลักความเสมอภาค เห็นคุณค่าของตนเองในความเท่าเทียมกับผู้อื่น และเห็นความเท่าเทียมของผู้อื่นเท่าเทียมกับตน 5) รู้จักเคารพกฎ กติกา และยอมรับผลของการละเมิดกฎ กติกา และ 6) มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหา นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งต้องประกอบด้วย

1. ด้านความรู้ (Knowledge) คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ มีข้อมูล ข่าวสารที่ถูกต้อง สำหรับการดำรงตนในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้กฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรม และแนวทางการปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันในสังคม ประเทศชาติและสังคมโลกได้อย่างปกติสุข

2. ด้านทักษะ (Skills) คือ เป็นผู้ที่มีความคิดในการใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร การดำรงชีวิต ความชำนาญ และความสามารถแก้ปัญหา เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านคุณลักษณะ (Attribute) คือ เป็นผู้ที่ดีงามและยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย ยึดมั่นคุณความดี มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถพึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งของบุคคลอื่นได้ รู้จักเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ยอมรับและเชื่อมั่นในความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เพศ ผิวพรรณ วรณะ และความเป็นมนุษย์ของกันและกัน

4. ด้านพฤติกรรมหรือความประพฤติที่ดีงาม (Good Behavior) คือ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน รู้จักการเสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจิตสาธารณะ และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าการจะเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะ และพฤติกรรมในการแสวงหาความรู้ มีทักษะ แก้ปัญหาได้ และมีความประพฤติที่ดีงามเข้าใจความเป็นไปของชีวิตโดยคำนึงถึงความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎ กติกา รู้จักปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่อย่างถูกต้องเหมาะสม มีส่วนในการรับผิดชอบต่อ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความสงบสุขและยั่งยืนสืบไป

สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ แนวคิดสมรรถนะของเดวิด แมคเคลแลนด์ (David McClelland) และแนวคิดเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อนำมาใช้ประกอบการอธิบายสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง บุคลิกลักษณะเฉพาะตนของบุคคลที่ซ่อนอยู่ภายใน ซึ่งเกิดจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) (Freire, 1971; ชูชัย สมितिไกร, 2550) ที่ช่วยผลักดันให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติตนด้วยความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศชาติ รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎ กติกา และระเบียบทางสังคม มีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มีบทบาทการตัดสินใจและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทิศทางที่ดี โดยยึดมั่นความเท่าเทียมกัน มีจิตสาธารณะ และมีความเป็นประชาธิปไตย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) จากการศึกษหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สามารถแบ่งองค์ประกอบเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. พลเมืองรู้เคารพสิทธิ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลถึงความสามารถในการให้ความหมายหรือการยกตัวอย่างสิทธิและหน้าที่ของตนเอง การปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่อย่างรับผิดชอบ เป็นผู้เคารพสิทธิของผู้อื่นตลอดจนยอมรับหรือเคารพในความแตกต่าง กล้าตัดสินใจ ตักเตือนอย่างสร้างสรรค์หากมีการละเมิดสิทธิเกิดขึ้น รวมถึงการมีอิสระทางการคิดและแสดงออก โดยไม่ทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อน สามารถควบคุมตนเองให้รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น โดยไม่กลั่นแกล้งผู้อื่นทางร่างกายและวาจา รู้จักช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ มีจิตสาธารณะ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างปกติสุขในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศและพลโลก (Enslin, 2000; Honskin, 2006; ทิพย์พาพร ดันติสุนทร, 2557; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554 ก)

2. พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลถึงความเข้าใจในภาระหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สถานศึกษา และสังคม โดยปฏิบัติตนให้มีวินัย เคารพเชื่อฟัง สนใจศึกษาเล่าเรียน ยึดมั่นต่อกฎเกณฑ์หรือข้อตกลง รู้จักช่วยเหลือบุคคลอื่นตามความเหมาะสมด้วยความเต็มใจ กล้าที่จะตัดสินใจและร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว สถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุขในฐานะเป็นพลเมืองในประเทศและพลโลก หากทำความเข้าใจในรายละเอียดของนิยามความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่จะหมายถึง การที่บุคคลมีความรู้และได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ 1) สำนึกในความรับผิดชอบต่อครอบครัว การเคารพเชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ปกครอง รู้จักช่วยเหลือภารกิจตามความเหมาะสม ไม่นำความเดือดร้อนมาให้ครอบครัว และรู้จักเชิดชูชื่อเสียงของครอบครัว 2) สำนึกในความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ครู อาจารย์ เช่น การเคารพเชื่อฟังครู อาจารย์ ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา สนใจศึกษาเล่าเรียน รู้จักช่วยเหลือตามความเหมาะสม ไม่ทำลายทรัพย์สินของสถานศึกษา และรักษาชื่อเสียงของสถานศึกษา (ทิพย์พาพร ดันติสุนทร, 2557; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554 ก)

3. พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยใช้ความรู้ (Knowledge) ความคิดและประสบการณ์ของตนเองเพื่อพิจารณาและวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบตามหลักฐานอ้างอิง เพื่อหาข้อสรุปที่น่าเชื่อและเป็นไปได้ ปฏิบัติตนเป็นผู้ติดตามข้อมูลข่าวสารของสังคม รู้จักประเมินข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ มีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนแสดงคุณค่าหรือประโยชน์ของการติดตามข้อมูลข่าวสาร มุ่งเน้นพัฒนาและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดรอบคอบ คิดเป็นระบบ และกล้าตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Enslin, 2000; ทิพย์พาพร ดันติสุนทร, 2557)

4. พลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานที่เกิดจากความรู้ การวางแผนริเริ่มสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สถานศึกษา สังคม และประเทศชาติ โดยใช้ความรู้ (Knowledge) ความสามารถ (Ability) ทักษะ (Skills) จากประสบการณ์ของตนเอง และมีส่วนในการถ่ายทอดประสบการณ์ ความสามารถ ให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นเพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล สามารถจัดการแก้ปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม (Honskin, 2006; สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2563)

สำหรับองค์ประกอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำไปเสริมสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ประเทศชาติ และสังคมโลกอย่างสันติสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 ก)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย พลเมืองรู้ เคารพสิทธิ พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งกล่าวได้ว่าลักษณะของบุคคลที่มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจะต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้ 1) รู้สังคม รู้ทันโลก การเป็นพลเมืองต้องหุดากว้างไกล ใฝ่รู้อยู่เสมอ 2) ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว 3) คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล 4) เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย 5) เข้าใจหลักสิทธิมนุษยชนด้วยการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 6) ไม่ใช้อารมณ์หรือความรุนแรงในการตัดสินแก้ปัญหา 7) มีเสรีภาพและมีความรับผิดชอบจากการกระทำของตน และ 8) ดำรงวิถีชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย สำหรับการพัฒนาลักษณะสำคัญครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ประกอบด้วย การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยใช้เครื่องมือประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินผลงาน และแบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อใช้ประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน

การเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

การเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การพัฒนาพฤติกรรม 2) การพัฒนาจิตใจ และ 3) การพัฒนาปัญญา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561) การที่จะพัฒนาระดับความสามารถจะต้องพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสังคม คือ การพัฒนาตนเองให้เข้ากับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม ด้วยการแสดงออกทางกายและวาจาให้เป็นมิตรกับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม เช่น การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การไม่ทำลายสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ด้านจิตใจ คือ พัฒนาความคิด

ของตนเองให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และสมรรถภาพที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิต และด้าน
 ปัญญา คือ การพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจตามความเป็นจริง เพื่อให้ดำเนินชีวิตอยู่อย่างมี
 ความสุข (บุญวัฒน์ บุญทะวงศ์, 2565) สามารถอธิบายระดับการพัฒนาและระดับสมรรถนะการเป็น
 พลเมืองที่เข้มแข็งตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (สำนักงาน
 เลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 ก) ดังตาราง 3

ตาราง 3 การแสดงระดับการพัฒนาและระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียน
 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ระดับการพัฒนา		ระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง			
ระดับ	คำบรรยายระดับ	ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
1	เข้าใจผลกระทบของการกระทำอะไรก็ตามใจตนเอง รับผิดชอบและปฏิบัติตนตามคำแนะนำอย่างเหมาะสม มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวม และแจ้งผู้เกี่ยวข้องเมื่อพบปัญหาในชั้นเรียน	เริ่มต้น			
2	มีความสามารถในการยับยั้งชั่งใจ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักปฏิเสธ ช่วยเหลือผู้อื่น เมื่อได้รับการร้องขอ รับผิดชอบ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นหรือครูมอบหมาย และแจ้งผู้เกี่ยวข้องเมื่อพบปัญหาหรือความขัดแย้งในชั้นเรียน	กำลังพัฒนา			
3	อิสระที่จะคิดและแสดงออกที่รับผิดชอบ และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น รับผิดชอบและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง เคารพต่อสถาบันหลักของชาติ ติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว	สามารถพัฒนา	เริ่มต้น		

ตาราง 3 (ต่อ)

ระดับการพัฒนา		ระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง			
ระดับ	คำบรรยายระดับ	ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
	เพื่อนร่วมชั้นเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่วนรวมต่างๆ ในระดับชั้นเรียนหรือโรงเรียน แก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผลลดทอนดราม่าในความคิดเห็นและการแสดงออกที่แตกต่างยอมรับความแตกต่างที่หลากหลายช่วยเหลือและแบ่งปันให้กับผู้อื่น	สามารถพัฒนา	เริ่มต้น		
4	รับผิดชอบและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเคารพต่อสถาบันหลักของชาติ ติดตามและตรวจสอบข้อมูลข่าวสารเข้าร่วมกิจกรรมและร่วมเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ระดับโรงเรียนและชุมชน หาทางออกร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาหรือความขัดแย้งอย่างมีเหตุผล	เหนือความคาดหวัง	กำลังพัฒนา		
5	รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ยอมรับและเคารพความแตกต่างหลากหลาย พยายามที่จะเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือและแบ่งปันกับผู้อื่น รับผิดชอบและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เคารพต่อสถาบันหลักของชาติ ติดตามและตรวจสอบข้อมูลข่าวสารเข้าร่วมกิจกรรมและร่วมเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ระดับโรงเรียนและชุมชน	↓	สามารถพัฒนา	เริ่มต้น	

ตาราง 3 (ต่อ)

ระดับการพัฒนา		ระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง			
ระดับ	คำบรรยายระดับ	ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
	หาทางออกร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการปรึกษาหารือตามวิถีประชาธิปไตยรู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น พยายามที่จะเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่นเคารพและปฏิบัติตามกฎ กติกาสังคม		สามารถพัฒนา	เริ่มต้น	
6	มีความรับผิดชอบต่อผลการกระทำตามบทบาทหน้าที่พลเมืองประชาธิปไตย ติดตามและประเมินความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่สนใจระดับท้องถิ่นและประเทศด้วยจิตสาธารณะกระตือรือร้นในการหาทางออกและร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นปัญหาโดยคำนึงถึงความเท่าเทียมเป็นธรรมด้วยสันติวิธี และวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		เหนือความคาดหวัง	กำลังพัฒนา	
7	รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น พยายามที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน เคารพและปฏิบัติตามกฎ กติกาทางสังคม มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่พลเมืองประชาธิปไตย ติดตามและประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่สนใจระดับท้องถิ่นและประเทศด้วย			สามารถพัฒนา	เริ่มต้น

ตาราง 3 (ต่อ)

ระดับการพัฒนา		ระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ เข้มแข็ง			
ระดับ	คำบรรยายระดับ	ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
	จิตสาธารณะ กระตือรือร้นในการหาทางออก ร่วมกัน และริเริ่มในการสร้างการ เปลี่ยนแปลงของท้องถิ่น ภูมิภาคและ ประชาคมโลกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาโดย คำนึงถึงความเท่าเทียมเป็นธรรม ด้วยสันติวิธี และวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข			สามารถ พัฒนา	เริ่มต้น
8	ยึดมั่นในหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอ ภาคพยายามที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในโลก จริงและโลกเสมือนบนพื้นฐานของการพึ่งพา อาศัยกัน โดยปราศจากอคติใช้วิจารณญาณ ในการติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหา ริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่ หลากหลายระดับภูมิภาคและประชาคมโลก ด้วยจิตสาธารณะ และสำนึกความเป็นสากล กระตือรือร้นในการร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง เชิงบวกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของท้องถิ่น ด้วยค่านิยมประชาธิปไตย			เหนือ ความ คาดหวัง	กำลัง พัฒนา
9	ยึดมั่นในหลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอ ภาค เคารพและปฏิบัติตามกฎ กติกาทาง สังคม พยายามที่จะเห็นใจผู้อื่นทั้งในโลกจริง และ โลกเสมือนบนพื้นฐานของการพึ่งพา กันโดยปราศจากอคติไม่เลือกปฏิบัติ มีความ รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยอมรับ ความแตกต่างหลากหลาย ใช้วิจารณญาณใน				สามารถ พัฒนา

ตาราง 3 (ต่อ)

ระดับการพัฒนา		ระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง			
ระดับ	คำบรรยายระดับ	ป.1-3	ป.4-6	ม.1-3	ม.4-6
	การติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหา ริเริ่มและมีส่วนร่วมทางสังคมในประเด็นที่ หลากหลายระดับภูมิภาคและประชาคมโลก ด้วยจิตสาธารณะและสำนึกสากล กระตือรือร้นในการร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง เชิงบวกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของท้องถิ่น ด้วยความเชื่อมั่นในสังคมที่เท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตยและแนวทางที่ไม่เกิด ความรุนแรงต่อสังคมและต่อตัวเอง				สามารถ พัฒนา
10	ยึดมั่นและปกป้องในหลักสิทธิเสรีภาพและ ความเสมอภาค สื่อสารผ่านช่องทาง สาธารณะระดับภูมิภาคและประชาคมโลก ด้วยจิตสาธารณะสำนึกสากลด้วยความ เชื่อมั่นในสังคมที่เท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยม ประชาธิปไตย และแนวทางที่ไม่เกิดความ รุนแรงต่อสังคมและต่อตัวเองแนวทางสันติวิธี				เหนือ ความ คาดหวัง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2564 ค)

จากตาราง 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับการพัฒนาและระดับความสามารถของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สามารถอธิบายได้ว่าผู้เรียนทุกระดับชั้นสามารถพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชี่ยวชาญ เริ่มตั้งแต่ระดับ 1-10 ของระดับการพัฒนาความสามารถสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และการแบ่งช่วงชั้นปีของผู้เรียนให้เหมาะสมต่อการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยเริ่มจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เริ่มต้นตั้งแต่ระดับ 1-4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เริ่มต้นตั้งแต่ระดับ 3-6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เริ่มต้นตั้งแต่ระดับ 5-8 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เริ่มต้นตั้งแต่ระดับ 7-10 นอกจากนี้ยังได้กำหนดระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้นให้ง่ายต่อการพัฒนาตนเอง โดยแต่ละช่วงชั้นจะมีการแบ่ง

ระดับความสามารถออกเป็น 4 ช่วง คือ เริ่มต้น กำลังพัฒนา สามารถพัฒนา และเหนือความคาดหวัง เพื่อให้ง่ายต่อการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าพฤติกรรมของผู้เรียนทุกระดับชั้นสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชี่ยวชาญ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้ การพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการเสริมสร้างให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข สำหรับการวัดและประเมินผลได้จากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) ที่เกิดจากพฤติกรรมของผู้เรียน โดยใช้แบบวัดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินผลงาน และแบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่ามีการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งดังตาราง 4

ตาราง 4 พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ระดับ	คำนิยาม บรรยายระดับ	พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง			
		พลเมืองรู้ เคารพสิทธิ	พลเมือง รับผิดชอบ บทบาท หน้าที่	พลเมืองมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ	พลเมือง ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง
3	ผู้เรียนมีอิสระที่จะคิด และแสดงออกที่ รับผิดชอบและไม่ทำให้ ผู้อื่นเดือดร้อน เคารพ สิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น รับผิดชอบต่อปฏิบัติตน อย่างเหมาะสมตาม บทบาทหน้าที่ของ ตนเองเคารพต่อสถาบัน หลัก ของชาติ	มีอิสระที่จะคิด และแสดงออก ที่จะรับผิดชอบต่อ และไม่ทำให้ ผู้อื่นเดือดร้อน ช่วยเหลือผู้อื่น เมื่อได้รับการ ร้องขอหรือเมื่อ เห็นว่าต้องการ ความช่วยเหลือ	รับผิดชอบต่อ และปฏิบัติตน อย่าง เหมาะสมตาม บทบาทหน้าที่ ของตนเองใน ฐานะสมาชิก ของครอบครัว ชั้นเรียนและ โรงเรียน	ติดตามข้อมูล ข่าวสารและ ปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับ ตัวเอง ครอบครัว เพื่อน ร่วมชั้นเรียน และ โรงเรียนมี ส่วนร่วมใน กิจกรรมต่างๆ	หาทางออก ร่วมกันกับ เพื่อนและ ผู้สอนในการ แก้ปัญหาหรือ ความขัดแย้ง ในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผล

ตาราง 4 (ต่อ)

ระดับ	คำนิยาม บรรยายระดับ	พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง			
		พลเมืองรู้ เคารพสิทธิ	พลเมือง รับผิดชอบต่อ บทบาท หน้าที่	พลเมืองมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ	พลเมือง ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง
	ติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว เพื่อนร่วมชั้นเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับชั้นเรียนหรือโรงเรียนแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล	ใช้ของส่วนร่วมอย่างระมัดระวัง	เคารพต่อสถาบันหลักของชาติ	ในระดับชั้นเรียนหรือโรงเรียนที่เหมาะสมตามวัย	
4	ผู้เรียนมีความอดทนอดกลั้นในความคิดเห็นและการแสดงออกที่แตกต่าง ยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย ช่วยเหลือและแบ่งปันให้กับผู้อื่น รับผิดชอบและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เคารพต่อสถาบันหลักของชาติติดตาม	สามารถกำกับควบคุมตนเอง รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง ไม่กลั่นแกล้งเพื่อน ทางร่างกาย และวาจา ช่วยเหลือผู้อื่น	รับผิดชอบต่อและปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ กฎ กติกา ระเบียบ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติตามวิถีวัฒนธรรมของชุมชน	ติดตามข่าวสารเหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โรงเรียน ชุมชน เข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์	หาทางออก ร่วมกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียนหรือโรงเรียนอย่างมีเหตุผล

ตาราง 4 (ต่อ)

ระดับ	คำนิยาม บรรยายระดับ	พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง			
		พลเมืองรู้เคารพ สิทธิ	พลเมือง รับผิดชอบต่อ บทบาทหน้าที่	พลเมืองมีส่วนร่วม อย่างมี วิจารณญาณ	พลเมือง ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง
	และตรวจสอบข้อมูล ข่าวสารเข้าร่วมกิจกรรม และร่วมเป็นอาสาสมัคร ในกิจกรรมสาธารณะ ประโยชน์ระดับโรงเรียน และชุมชนหาทางออก ร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องใน การแก้ปัญหาหรือความ ขัดแย้งอย่างมีเหตุผล	เมื่อเห็นว่า ต้องการความ ช่วยเหลือ	และท้องถิ่น ด้วยความ สมัครใจ	ระดับ โรงเรียนหรือ ชุมชนที่ เหมาะสม ตามวัย	
5	ผู้เรียนรู้จักและปกป้อง สิทธิเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น ยอมรับและ เคารพความแตกต่างที่ หลากหลาย พยายามที่ จะเห็นอกเห็นใจ ช่วยเหลือและแบ่งปัน ผู้อื่น รับผิดชอบและ ปฏิบัติตนอย่าง เหมาะสมตามบทบาท หน้าที่ในฐานะพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขเคารพ ต่อสถาบันหลักของชาติ ติดตาม	รู้จักและปกป้อง สิทธิเสรีภาพ ของตนเองและ ผู้อื่น เคารพ ใน ความ หลากหลาย ไม่ กลั่นแกล้งเพื่อน (Bullying) ทาง ร่างกายและ วาจาช่วยเหลือ ผู้อื่นใน สถานการณ์ ต่าง ๆ ไม่ด่วน ตัดสินผู้อื่น	รับผิดชอบ และปฏิบัติตน อย่าง เหมาะสมตาม บทบาทหน้าที่ กฎ กติกา ระเบียบ ตลอดจน แนวทาง ปฏิบัติตามวิถี วัฒนธรรมของ ชุมชนและ ท้องถิ่นด้วย ความสมัครใจ	ติดตาม ข่าวสารและ ตรวจสอบ ข้อมูลเกี่ยวกับ เหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหาที่ เกี่ยวข้องกับ ตนเอง โรงเรียน ชุมชนท้องถิ่น และประเทศ เข้าร่วม กิจกรรม	หาทางออก ร่วมกันกับผู้ ที่เกี่ยวข้อง ในการ แก้ปัญหา ความขัดแย้ง หรือทบทวน กฎ กติกา ระเบียบใน ชั้นเรียน อย่างมี เหตุผล

ตาราง 4 (ต่อ)

ระดับ	คำนิยาม บรรยายระดับ	พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง			
		พลเมืองรู้ เคารพสิทธิ	พลเมือง รับผิดชอบต่อ บทบาทหน้าที่	พลเมืองมี ส่วนร่วม อย่างมี วิจารณญาณ	พลเมือง ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง
	และตรวจสอบข้อมูล ข่าวสารเข้าร่วมกิจกรรม และร่วมเป็นอาสาสมัคร ในกิจกรรมสาธารณะ ประโยชน์ระดับโรงเรียน และชุมชน หาทงออก ร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องใน การแก้ปัญหา โดยใช้ กระบวนการปรึกษาหารือ ตามวิถีประชาธิปไตย	โดยใช้อคติ แบ่งปันสิ่งของ ต่าง ๆ ของตน ให้กับผู้อื่นตาม ความเหมาะสม	เคารพต่อ สถาบันหลัก ของชาติใน ฐานะพลเมือง ในระบอบ ประชาธิปไตย	และร่วมเป็น อาสาสมัครใน กิจกรรม สาธารณะ ประโยชน์ ระดับโรงเรียน หรือชุมชนที่ เหมาะสม ตามวัย โดยคำนึงถึง ผลดีและ ผลเสียที่จะ เกิดขึ้น	โดยใช้ กระบวนการ ปรึกษาหารือ ตามวิถี ประชาธิปไตย
6	ผู้เรียนรู้จักและปกป้อง สิทธิเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น พยายามที่จะ เห็นอกเห็นใจและ ช่วยเหลือผู้อื่น เคารพและ ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบทางสังคม มีความ รับผิดชอบต่อผลการ กระทำตามบทบาทหน้าที่ พลเมืองประชาธิปไตย ติดตาม	รู้จักและ ปกป้องสิทธิ เสรีภาพของ ตนเองและ ผู้อื่น ไม่กลั่น แกล้งผู้อื่น ทั้งร่างกาย วาจา และ ความสัมพันธ์	เคารพและ ปฏิบัติตาม กฎ กติกา ข้อตกลง และ กฎหมายอย่าง เหมาะสมตาม บทบาทหน้าที่ และความ รับผิดชอบ	ติดตามและ ประเมินความ ถูกต้องของ ข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้อง กับการ เปลี่ยนแปลง ทางการเมือง	กระตือรือร้น ในการหา ทางออก ร่วมกัน เกี่ยวกับ ประเด็น ปัญหาและ ร่วมสร้างการ เปลี่ยนแปลง

ตาราง 4 (ต่อ)

ระดับ	คำนิยาม บรรยายระดับ	พฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง			
		พลเมืองรู้ เคารพสิทธิ	พลเมือง รับผิดชอบต่อ บทบาทหน้าที่	พลเมืองมี ส่วนร่วม อย่างมี วิจารณญาณ	พลเมือง ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง
	และประเมินความถูกต้อง และน่าเชื่อถือของข้อมูล ริเริ่มและมีส่วนร่วม กิจกรรมทางสังคมใน ประเด็นที่สนใจระดับ ท้องถิ่น และประเทศชาติ ด้วยจิตสาธารณะ มีความ กระตือรือร้นในการหา ทางออก และร่วมสร้าง การเปลี่ยนแปลงร่วมกัน เกี่ยวกับประเด็นปัญหา โดยคำนึงถึงความเท่า เทียมเป็นธรรมด้วย สันติวิธี และวิถี ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข	ทางสังคมให้ เกียรติและ ช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่ใช้อคติ พยายามเห็น อกเห็นใจผู้อื่น รู้จักแบ่งปัน สิ่งของต่าง ๆ ของตนให้กับ ผู้อื่นตามความ เหมาะสม	ตลอดจนแนว ปฏิบัติตามวิถี วัฒนธรรมที่มี ความ หลากหลายใน ฐานะพลเมือง ในระบอบ ประชาธิปไตย	เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และประเด็น ปัญหาของ ท้องถิ่น ประเทศ ริเริ่ม และมีส่วน ร่วมทางสังคม ในประเด็นที่ สนใจด้วยจิต สาธารณะ โดยคำนึงถึง ผลดีและ ผลเสียที่จะ เกิดขึ้น	ของท้องถิ่น หรือประเทศ โดยคำนึง ถึงความ เท่าเทียมเป็น ธรรมด้วย สันติวิธี และวิถี ประชาธิปไตย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2564 ค)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสามารถ

พิจารณาได้จากการศึกษาจากแนวคิดของ สิริวรรณ ศรีพล (2554) ที่ได้เสนอแนวทางสำหรับการ
จัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน สรุปได้ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลอื่น ๆ ตลอดจนการมีเจตคติที่ดีในการมองผู้อื่น รวมถึงการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุและผล เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข

2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องสอดแทรกหรือบูรณาการแนวคิดการเป็นพลเมืองกับทุกกลุ่มสาระวิชาที่ปรากฏในหลักสูตร ซึ่งการสอดแทรกแนวคิดการเป็นพลเมืองของประเทศชาติและสังคมโลกนั้น ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของผู้สอนว่าจะสอดแทรกแนวคิดดังกล่าวในบทใดหรือหน่วยใดของแต่ละวิชา

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย ให้ความเห็นในประเด็นปัญหาของสังคมที่อาจเป็นเรื่องขัดแย้งทางความคิดหรือยังอาจหาข้อสรุปที่ลงตัวไม่ได้

4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้เหตุการณ์ กิจกรรม หรือกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งด้านที่เป็นด้านบวกและด้านลบในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งที่ปัญหาเป็นผลของเหตุการณ์ต่าง ๆ

5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการทำประโยชน์หรือการรับใช้ชุมชน เพื่อฝึกให้เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมทำงานเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น อันเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกของการรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม

6. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาสสวมบทบาทของบุคคลต่าง ๆ ในสังคม เพื่อเรียนรู้ความรู้สึกนึกคิด ปัญหาและการแก้ปัญหาของคนเหล่านั้น

7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าของท้องถิ่นตนเอง

นอกจากนี้การประเมินผลการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องดำเนินการประเมินผลการจัดการเรียนรู้หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งการประเมินผลการเรียนรู้จะมุ่งเน้นการวัดสมรรถนะ โดยใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงด้วยการเน้นสถานการณ์เป็นฐานจากพฤติกรรม เช่น จากการศึกษาปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีสิ่งใดบ้างที่ต้องพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 ก)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ฝึกฝนการใช้ความรู้

ความสามารถในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับที่เชี่ยวชาญ รวมถึงการแก้ปัญหาต่าง ๆ เพื่อจะได้นำองค์ความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจนประสบผลสำเร็จในที่สุด

การวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

การวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นการวัดจากด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เกิดจากพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของผู้เรียน ที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) ตามเกณฑ์การปฏิบัติที่มีการกำหนดเป็นการวัดแบบอิงเกณฑ์ และมีหลักฐานจากการปฏิบัติสามารถใช้ตรวจสอบได้ การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะจะเน้นการใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง จากการลงมือปฏิบัติจริงของผู้เรียน และความก้าวหน้าจากผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติ เช่น การวัดความสามารถที่เป็นองค์รวมของผู้เรียน โดยผู้สอนจะทำการทดสอบจากพฤติกรรมที่เกิดจากการปฏิบัติของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งจะเน้นการประเมินเป็นแบบองค์รวมของสมรรถนะด้วยเครื่องมือแบบประเมินตามความเหมาะสม โดยจะประเมินเมื่อผู้เรียนพร้อมที่จะรับการประเมิน หากมีการประเมินผ่านผู้เรียนจะสามารถก้าวสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ในขั้นต่อไป หากยังไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่ประเมินผู้เรียนจะต้องได้รับการสอนซ่อมเสริมจนกว่าจะบรรลุผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะมีความก้าวหน้าตามความสามารถของตนเอง อาจก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วในบางส่วนและอาจจะไปได้ช้าบ้างในบางสาระตามความถนัดของผู้เรียน หรือการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) รวมถึงการประเมินตนเอง (Self-Assessment) และวิธีการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) รวมถึงการวัดและประเมินผลที่ใช้สถานการณ์เป็นฐาน เพื่อให้บริบทการวัดและประเมินเป็นไปตามสภาพจริง ดังนี้ (สุจิตรา ปทุมลังการ, 2552; สุัทนา สงวนรัตน์ และชวน ภารังกุล, 2564)

1. รูปแบบการประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

รูปแบบการประเมินผลสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีหลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะเลือกใช้วิธีการประเมินผลกับผู้เรียนอย่างไร เช่น วิธีการใช้เทคนิค วิธีการวัดประเมินตามสภาพจริงเพื่อสังเกตการกระทำ รวมถึงการแสดงออกของผู้เรียนตามสภาพความเป็นจริงทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงการเลือกวิธีการที่หลากหลายสำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทและความสามารถของผู้เรียน ซึ่งรูปแบบการวัดประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2564; สุจิตรา ปทุมลังการ, 2552; สุัทนา สงวนรัตน์ และชวน ภารังกุล, 2564)

1.1 การประเมินการเรียนรู้เป็นกิจกรรม ที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนตามปกติ มีลักษณะเป็นการประเมินแบบ Formative Assessment มีการเก็บรวบรวม

ข้อมูลจากการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน

1.2 ใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) จากสิ่งที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง และความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน เช่น การประเมินจากการปฏิบัติ (Performance Assessment) หรือการประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) รวมถึงการประเมินตนเอง (Student Self -Assessment) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment)

1.3 การประเมินที่เป็นการตัดสินจากผลการเรียนรู้ โดยมุ่งวัดสมรรถนะอันเป็นองค์รวมของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ

1.4 ใช้วิธีการวัดจากพฤติกรรม/การกระทำ/การปฏิบัติ (Performance Test) ที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ตามเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) ที่กำหนดเป็นการวัดอิงเกณฑ์ มีใช้องค์กลุ่มและมีหลักฐานการปฏิบัติ (Evidence) ใช้ตรวจสอบได้

1.5 ใช้สถานการณ์เป็นฐาน เพื่อให้บริบทการวัดและประเมินเป็นภาพจริงมากขึ้น เช่น อาจมีการเตรียมบริบทเป็นข้อความ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว สถานการณ์จำลอง หรือสถานการณ์เสมือนจริงในคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถประเมินได้หลายประเด็นในสถานการณ์เดียวกัน

1.6 ผู้เรียนจะได้รับการประเมินเมื่อพร้อมและเป็นการประเมินความก้าวหน้าตามความสามารถของตนเอง ด้วยเครื่องมือวัดที่เข้าถึงความเชี่ยวชาญของผู้เรียน การประเมินจะเป็นไปตามลำดับขั้นของสมรรถนะตามที่กำหนดไว้ หากไม่ผ่านจะต้องได้รับการซ่อมเสริมจนกระทั่งผ่านจึงจะก้าวไปสู่ลำดับขั้นต่อไป

1.7 การรายงานผล เป็นการให้ข้อมูลพัฒนาการและความสามารถของผู้เรียนตามลำดับขั้นที่ผู้เรียนทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

นอกจากนี้ รูปแบบการวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอาจใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต (Observations) รายการประเมิน (Checklist) การสาธิตและตั้งคำถาม (Demonstration and Questioning) การสอบปากเปล่า (Oral Test) การทำโครงการหรือกิจกรรมโครงการ (Projects) สถานการณ์จำลอง (Simulations) แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolios) การประเมินผลโดยการใช้คอมพิวเตอร์ (Computer-Based Assessment) การประเมินสมรรถนะมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. กำหนดสมรรถนะให้มีความชัดเจนในระดับพฤติกรรมที่สังเกตได้ คือ การกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติที่มีความชัดเจน (Performance Criterion) สิ่งที่จะประเมินอาจเป็นกระบวนการ (Process) หรือผลงาน (Product) มีการกำหนดลักษณะกลุ่มเป้าหมายในการประเมินทั้งในระดับรายบุคคล (Personal Level) หรือรายกลุ่ม (Group Level)

2. ออกแบบกิจกรรมเพื่อประเมินสมรรถนะ คือ การออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาสมรรถนะและสามารถประเมินสมรรถนะขณะทำกิจกรรม หรือกำหนดสถานการณ์ในการประเมินสมรรถนะจากพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแบบองค์รวม

3. กำหนดลักษณะการประเมิน (Assessment Specification) คือ การกำหนดวิธีการประเมิน เกณฑ์การประเมินหรือเกณฑ์การให้คะแนน และกำหนดน้ำหนักคะแนน โดยรอบการประเมินต้องเป็นตัวแทนของพฤติกรรมที่ใช้ในการวัดสมรรถนะได้อย่างครบถ้วนครอบคลุม รวมถึงกำหนดผู้มีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้

4. ดำเนินการประเมินตามสถานการณ์การประเมินที่กำหนด คือ ดำเนินการประเมินตามสถานการณ์การประเมินที่กำหนด เพื่อใช้เป็นหลักฐาน (Evidence) ในการสะท้อนระดับการพัฒนาของสมรรถนะที่ต้องการประเมิน เช่น ภาพ การบันทึกเสียง วิดีทัศน์ ชิ้นงาน งานโครงการ รายงานและรายงานวิจัย เป็นต้น

5. แปลผลการให้คะแนนรวมถึงการสะท้อนข้อมูล คือ เป็นการแปลผลการให้คะแนนรวมถึงการสะท้อนข้อมูลเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาและการประเมินนั้น เช่น การสะท้อนผลจากการลงมือปฏิบัติการ ทั้งความรู้พื้นฐาน ความรู้ในเชิงวิธีดำเนินการ และความสามารถจากการปฏิบัติที่จะนำความรู้ไปใช้ โดยปรับให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และเจตคติต่อการปฏิบัติหรือค่านิยมที่ดี ถือว่าเป็นเครื่องกำกับในการปฏิบัติที่ซับซ้อนในชีวิตประจำวันได้

2. วิธีการวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

การวัดและประเมินผลสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีวิธีการดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

2.1 การสังเกตการทำงานเดี่ยวและการทำงานกลุ่ม (Observation) คือ การประเมินได้ทั้งที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการประเมินร่วมกับการประเมินภาคปฏิบัติ และการประเมินตามสภาพจริง

2.2 การสอบถาม สัมภาษณ์ (Interview Questioning) คือ การมีปฏิสัมพันธ์พูดคุยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้รวมถึงการประเมินการเรียนรู้ในกระบวนการ ข้อดีคือ สามารถตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้งกว่าการวัดประเมินผลที่สื่อสารทางเดียว

2.3 การประเมินผลงาน (Assignment) คือ การประเมินที่เกิดจากการมอบหมายงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าผู้เรียนยังมีสิ่งที่ต้องการปรับปรุงช่วยเหลืออย่างไร รวมถึงการสะท้อนการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับการจัดการเรียนการสอน

2.4 การทดสอบ (Testing) คือ การประเมินที่เป็นทางการ โดยใช้รูปแบบการทดสอบที่เป็นปรนัยและอัตนัย สามารถใช้ในการตรวจสอบความเข้าใจ ประเมินพัฒนาการการเรียนรู้

และวินิจฉัยการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อตรวจสอบความคลาดเคลื่อนในการเรียนรู้ โดยทั่วไปการทดสอบใช้การวัดคุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย เช่น ความรู้ ความเข้าใจ การคิดขั้นสูง เป็นต้น

2.5 การบันทึกการเข้าร่วมกิจกรรม (Attendance) คือ การประเมินการมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการสะท้อนผลการเรียนรู้จากผู้เรียนที่มีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

2.6 การใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) คือ การประเมินที่มีเป้าหมายในการเก็บรวบรวมชิ้นงาน เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการแต่ละชิ้นงานมีการสะท้อนผลการจัดทำชิ้นงาน ผ่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชิ้นงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2.7 การประเมินภาคปฏิบัติ (Performance Assessment) คือ การประเมินที่ต้องอาศัยการสังเกต การวางแผนเพื่อกำหนดสถานการณ์จำลองที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่ผ่านการฝึกฝนเรียนรู้มาแล้ว โดยมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินว่ามีเป้าหมายในการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านใดบ้าง

2.8 การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) คือ การประเมินผลตามความสามารถทางด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน โดยมุ่งประเมินจากผลงานที่ปฏิบัติจริง มากกว่าประเมินจากผลการทดสอบด้านข้อสอบแบบเลือกตอบ โดยเกณฑ์การประเมินตามสภาพจริง ต้องมีผลสัมพันธ์กับพฤติกรรมและการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน

2.9 การประเมินผลในสถานที่ทำงานจริง (Workplace Assessment) คือ การประเมินภายหลังจากการฝึกฝนผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านความรู้พื้นฐาน ทักษะ ความสามารถ และเจตคติต่อการทำงานที่ดีเพื่อให้สามารถทำงานในสถานการณ์จริง เช่น สถานที่ทำงาน ชุมชน หรือสถานประกอบการ เป็นต้น

2.10 การประเมินแบบศูนย์การประเมิน (Assessment Center) คือ กระบวนการตัดสินความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยใช้ตัวอย่างงานหลาย ๆ ลักษณะที่สอดคล้องกับงานจริง สร้างเป็นสถานการณ์จำลอง หรือสิ่งเร้าที่ผู้เรียนตอบสนอง มีการแสดงออกของพฤติกรรมตามพฤติกรรมบ่งชี้ โดยเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้สำหรับการวัดในแต่ละสถานีของศูนย์ประเมิน ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า แบบบันทึกพฤติกรรม แบบประเมินผลงาน และแบบทดสอบ เป็นต้น

2.11 การประเมินตนเอง (Self-Assessment) คือ การประเมินที่ผู้รับการฝึกฝนเรียนรู้ ได้มีโอกาสในการพิจารณาความสามารถหรือการทำงานของตน ตระหนักหรือรับรู้ถึงจุดเด่น และจุดที่ควรได้รับการพัฒนาของตนเอง จากเกณฑ์การประเมินที่กำหนดขึ้น เพื่อให้ผู้ประเมินได้สารสนเทศในการฝึกฝนพัฒนาตนเองต่อไปในอนาคต

2.12 การประเมินเพื่อน (Peer Assessment) คือ การประเมินเพื่อนที่ร่วมทำกิจกรรมร่วมกันด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่เพื่อน ซึ่งทำให้ผู้ประเมินได้เห็นจุดเด่นและจุดบกพร่อง

ของเพื่อนที่ควรได้รับการพัฒนา เพื่อนำข้อมูลที่เป็นจุดเด่นและจุดบกพร่องของเพื่อนมาสู่การสะท้อน การพัฒนาตนเองในอนาคตต่อไป

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าการวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมี หลากหลาย เช่น การสังเกตการทำงานเป็นรายบุคคลและการทำงานกลุ่ม การสอบถามหรือสัมภาษณ์ การประเมินผลงาน การทดสอบ การใช้แฟ้มสะสมงาน การประเมินผลตามสภาพจริง การประเมิน ตนเอง และการประเมินเพื่อน เป็นต้น การวัดประเมินผลที่มีความหลากหลายจะช่วยให้ผู้สอนทราบ ถึงระดับพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่แสดงออก ถึงคุณลักษณะและค่านิยมว่าอยู่ในระดับใดของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับการวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการประเมินจากแบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินผลงาน และแบบสังเกต พฤติกรรม ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการ เรียนรู้ ซึ่งเริ่มต้นจากความหมาย แนวคิด องค์ประกอบ ลักษณะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

นักวิชาการและนักการศึกษาในประเทศและต่างประเทศหลายท่าน ได้ให้ความหมาย เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ Bonwell & Eison (1991) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนในการปฏิบัติและการคิดถึงสิ่งที่ พวกเขา กำลังปฏิบัติอยู่เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน มากกว่าการนั่งฟังเพียงอย่าง เดียว เช่น กิจกรรมการอ่าน การพูดอภิปราย การเขียนข้อความ และแสดงบทบาทสมมติ เป็นการ มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานและการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ การแก้ปัญหาและการประเมินค่า นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญแก่ทัศนคติและค่านิยมของผู้เรียน สอดคล้องกับ Meyers & Jones (1993) ได้กล่าวว่า เป็นการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย การสอนโดย ผู้สอนจากการตั้งคำถามหรือประเด็นปัญหาที่ท้าทายให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม เล็ก ๆ เพื่อแบ่งปันคำตอบ นอกจากนี้ Lorenzen (2004) ได้กล่าวว่า เป็นวิธีการให้ความรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาได้ทำกิจกรรมร่วมกันในชั้นเรียนที่นอกเหนือจากการเป็นผู้ฟังและจดบันทึก บทบาทของผู้สอนจะต้องลดการสอนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะ ความคิด เกิดการค้นพบ ระหว่างเรียนรู้ โดยใช้วิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป้าหมายคือเพื่อให้ผู้เรียนเข้าสู่ กระบวนการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และ Petty (2009) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกิจกรรมที่เปิด โอกาสให้สร้างความหมายของตัวผู้เรียนเองจากแนวความคิดผู้สอนได้สอนไว้และได้ฝึกทักษะที่สำคัญ

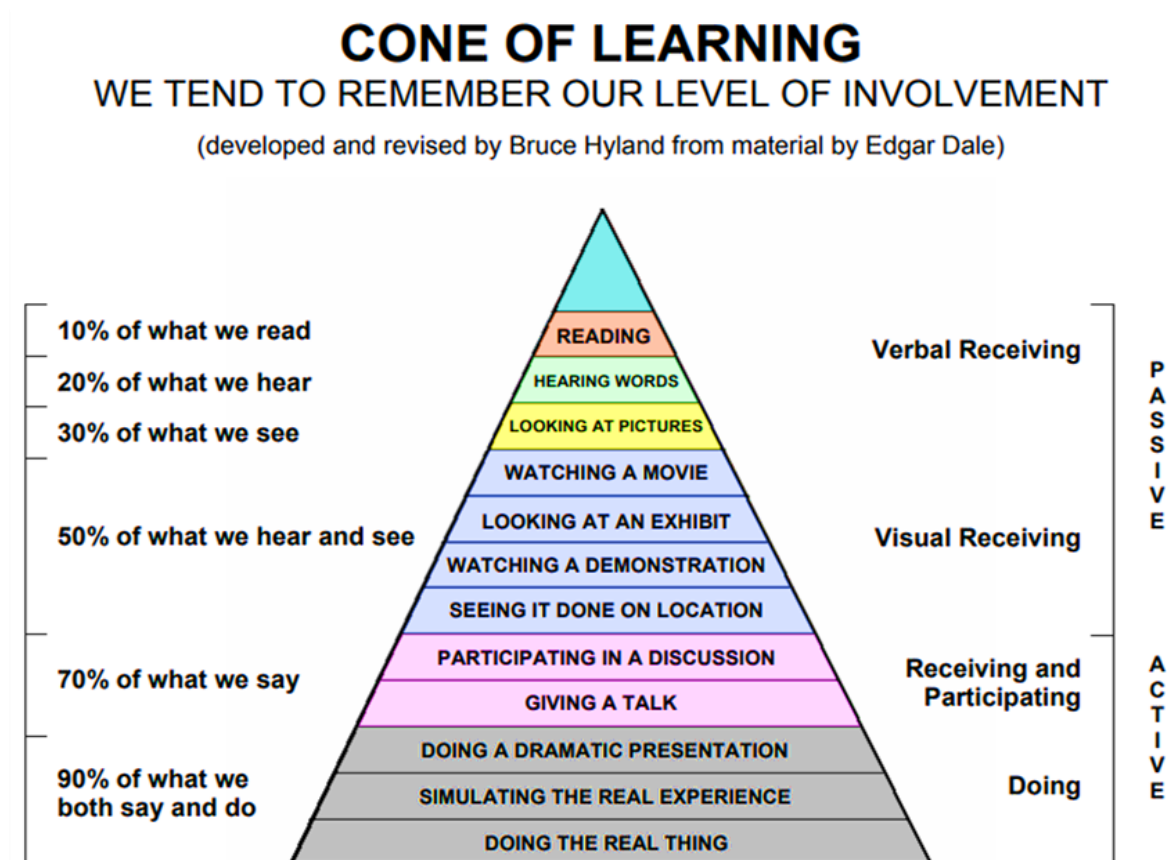
กิจกรรมการเรียนรู้จะต้องเป็นสิ่งที่เปิดกว้าง ให้มีเป้าหมายและความท้าทายที่มากกว่าการได้ฟังการบรรยายเพียงอย่างเดียว

ในส่วนของปรีชาญ เดชศรี (2549) ได้กล่าวว่า การให้ผู้เรียนได้ลงมือทำเพื่อพัฒนาความรู้ ปัญหา เช่น การคิด วิธีการแก้ปัญหา การวิเคราะห์วิจารณ์และการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ แทนการเรียนรู้จากการบรรยายของผู้สอนเพียงอย่างเดียว การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) สามารถจัดกิจกรรมทั้งเป็นรายบุคคล เป็นคู่ เป็นกลุ่ม หรือทั้งชั้นเรียนก็ได้ สอดคล้องกับประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556) ได้กล่าวว่า เป็นการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้สอนได้กระตุ้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและบทเรียน โดยเน้นการฝึกฝนให้ใช้กระบวนการคิด การสังเกต การวิเคราะห์ การพูด-ฟัง การสื่อสารด้วยการตั้งคำถาม-ตอบ และใช้กระบวนการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติมากกว่าการฟังบรรยาย ช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขมีชีวิตชีวา ผ่านการเรียนรู้ ได้อ่าน เขียน ได้ตอบ วิเคราะห์ปัญหา โดยใช้ทักษะคิดระดับสูงเพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตได้ ดังที่ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2567) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้รุก (Active Learning) คือ การดำเนินการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมใน การคิด การปฏิบัติ การได้รับคำปรึกษาชี้แนะ การนำความรู้ไปใช้ การถอดบทเรียน การสะท้อนความคิด การมีปฏิสัมพันธ์ การทำงาน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เกิดแรงบันดาลใจ เกิดทักษะในการเรียนรู้ พร้อมทั้งค้นพบศักยภาพของตนเอง สามารถสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญตามความถนัดของตน โดยการจัดการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงระดับวัยของผู้เรียนด้วยเช่นกัน

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในชั้นเรียนจากกิจกรรมที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ผ่านการลงมือปฏิบัติกิจกรรมและการแก้ปัญหาด้วยตนเอง สามารถค้นพบความรู้ได้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง เชื่อมโยงกับข้อมูลและประสบการณ์ที่จะพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ความสำคัญด้านเจตคติในการเรียนรู้

แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ในปี ค.ศ. 1985 แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เริ่มต้นจากเอ็ดกา เดล (Edgar Dale) ศาสตราจารย์ทางการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอสเตท (Ohio State University) ได้พัฒนาแนวคิดและรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เรียกว่า “กรวยแห่งการเรียนรู้ (Cone of learning)” ดังภาพประกอบ 15

ภาพประกอบ 15 แนวคิดแห่งการเรียนรู้

ที่มา : Dale (1986)

จากภาพประกอบ 15 เป็นการแบ่งระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ช่วยให้เกิดผลการเรียนรู้คงทนกว่าการเรียนรู้เชิงรับที่เน้นการท่องจำทำให้ผู้เรียนจดจำได้เพียง 10 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งการฟังผู้สอนบรรยายเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนจะจำได้ในสิ่งที่เรียนรู้ได้เพียง 20 เปอร์เซ็นต์ ถ้าหากผู้เรียนได้เห็นภาพประกอบจะเพิ่มขึ้นเป็น 30 เปอร์เซ็นต์ เช่น การชมวิดีโอ การสาธิต การทดลองปฏิบัติ และศึกษาในสถานที่จริงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นเป็น 50 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายในชั้นเรียน ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ได้ฝึกทักษะเพื่อแสวงหาความรู้และมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นจะทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นเป็น 70 เปอร์เซ็นต์ ในส่วนกิจกรรมการนำเสนอผลงานที่ได้จากการเรียนรู้และการปฏิบัติของผู้เรียนจากสถานการณ์จำลองและจากประสบการณ์จริง มีการเชื่อมโยงกับความรู้และประสบการณ์ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงขึ้นไปถึง 90 เปอร์เซ็นต์ (Dale, 1986)

สำหรับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ Marlowe & Page (2005) ได้เสนอไว้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีการสร้างความรู้ หมายถึง

การสร้างสรรค การประดิษฐ์ และการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนเอง ซึ่งผู้เรียนอาจจะได้รับข้อมูลสารสนเทศจากบุคคลอื่นหรือจากหนังสือและสื่อต่าง ๆ แต่สิ่งสำคัญกว่าการรับข้อมูลจากสารสนเทศคือ ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ ดังนี้ 1) กระบวนการและผลผลิตของคำถาม การตีความและการสังเคราะห์ข้อมูล 2) การใช้ข้อมูลและกระบวนการคิดเพื่อพัฒนา สร้างและเปลี่ยนแปลงความหมายและความเข้าใจเพื่อให้เกิดเป็นความคิดรวบยอด 3) บุรณาการจากประสบการณ์ในปัจจุบันกับประสบการณ์ในอดีต และสิ่งที่เรารู้แล้วเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เป็นการสร้างความหมายและเรียนรู้จากประเด็นปัญหาและหัวเรื่องของแต่ละคนที่แตกต่างกันทั้งความเข้าใจ การตีความรวมทั้งโครงสร้างความรู้ของแต่ละคนทั้งจากประสบการณ์ ความรู้ การเรียนรู้ ทุกอย่างมีผลต่อการตีความและการรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ทำให้แต่ละคนให้ความหมายการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป การใช้คำถาม การสืบสวน และการแก้ปัญหา จึงเป็นกิจกรรมทางปัญญาที่ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นมา โดยที่ผู้เรียนรู้มากขึ้นเมื่อได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) จึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และรู้จักแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาและกระบวนการในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ผู้สอนควรชี้แนะแนวทางให้แก่ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ในเรื่องที่สนใจ ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกับกิจกรรมที่น่าสนใจ ตื่นเต้น ท้าทายความสามารถ สามารถเชื่อมโยงการปฏิบัติกับเนื้อหาสาระ สมรรถนะ ทักษะคุณลักษณะ มีอิสระทางความคิด สามารถรับผิดชอบในตนเอง มีการสะท้อนความคิด สามารถใช้สติปัญญาในการคิดวิเคราะห์และสร้างนวัตกรรมได้ สอดคล้องกับสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 (Felder & Brent, 2009; Silberman, 1996; Sutherland & Bonwell, 1996; วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2561; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่มีแนวคิดมาจากนักปรัชญาการศึกษาคนสำคัญ คือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) มีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำที่เรียกว่า การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) ได้รับอิสระในการริเริ่มความคิดและลงมือทำตามที่คิด แล้วจึงสร้างเป็นองค์ความรู้ขึ้นมา (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2567)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ ดังนี้ 1) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและรู้วิธีแก้ปัญหา มีเจตคติและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจให้เกิดความท้าทาย 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าเป็นผู้รับ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริงได้ 4) ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการปฏิบัติงาน ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการแก้ปัญหาจากคำถามหรือสถานการณ์ปัญหา 5) ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้แลกเปลี่ยน

ร่วมกับผู้อื่น 6) ผู้สอนจะคอยเป็นผู้ชี้แนะให้ความสะดวกใช้วิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย 7) ผู้เรียนได้รับข้อมูลและมีการสะท้อนกลับได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรครั้งนี้ เพื่อนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายด้วยความสนใจ มุ่งมั่นพร้อมที่จะเรียนรู้และปฏิบัติอย่างจริงจัง สามารถนำความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) คุณลักษณะและค่านิยมที่ดี (Attribute) นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) พบว่ามีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ดังนี้

Meyers & Jones (1993) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ประกอบด้วย 1) ปัจจัยพื้นฐาน 2) ปัจจัยวิธีการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้แบบกลุ่ม การทำกิจกรรมแบบร่วมมือ การกำหนดกรณีศึกษา การสร้างสถานการณ์จำลอง และเผชิญกับสถานการณ์จริง มีกระบวนการแก้ปัญหาและการอภิปราย 3) ปัจจัยด้านทรัพยากรการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การกำหนดงานที่มอบหมายให้แก่ผู้เรียน การเตรียมพร้อมด้านอุปกรณ์ทางการศึกษา สอดคล้องกับ Salemi (2002) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย 2) มีการส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ให้ผู้เรียนรู้จักสังเกตและสนทนาสื่อสารกับบุคคลอื่น เน้นประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติอันเป็นการพัฒนาคุณค่าในตนเอง 3) สร้างคุณภาพระหว่างความรู้กับปฏิสัมพันธ์จากการสื่อสาร ทำให้เกิดความรู้และประสบการณ์ใหม่ที่ลึกซึ้ง ในส่วนของ Peterson (2001) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความรู้ เป็นการให้ผู้เรียนได้ร่วมกันสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน 2) ผู้เรียนสามารถคิดและสร้างความรู้ใหม่ได้ 3) บทบาทผู้สอน คือ ส่งเสริมพัฒนาความรู้และพรสวรรค์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและฝึกอบรม 4) กิจกรรมการเรียนรู้ คือ ต้องผสมผสานระหว่างกิจกรรมรายบุคคลและการเรียนแบบร่วมมือ ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นอกจากนี้ Grabinger & Dunlap (1995) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) จะต้องประกอบด้วย 1) ความคิดริเริ่มและความรับผิดชอบการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึงการเริ่มต้นจากผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญกับทักษะและเจตคติ การรู้จักไตร่ตรองเกี่ยวกับการใช้ความคิด สามารถ ตั้งคำถามในระดับสูงได้ และสามารถสะท้อนความคิดของตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ 2) กิจกรรมการสอน ควรให้ผู้เรียนได้ค้นพบและแสวงหาข้อมูลด้วยตนเอง ส่งเสริมการคิดเพื่อ

แก้ปัญหา ผู้สอนจะเป็นผู้ชี้แนะให้ความสะดวกมากกว่าเป็นผู้ให้ความรู้ 3) บริบทสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนจะได้รับมอบหมายงานหรือกิจกรรมที่มีเป้าหมายสอดคล้องกับประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง โดยพิจารณาจากอายุและข้อจำกัดของทรัพยากรและความปลอดภัย 4) การประเมินตามสภาพจริง เป็นการใช่วิธีการวัดและประเมินที่หลากหลาย โดยประเมินจากทักษะการแก้ปัญหา และการตระหนักถึงความสำคัญเรื่องของความรู้ที่จะนำมาเชื่อมโยงกับบริบท 5) การสนับสนุนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เป็นการให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันไม่ใช่แค่แบ่งภาระงานเท่านั้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาและสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีองค์ประกอบที่เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายตามที่ทฤษฎีการและนักการศึกษาได้เสนอไว้ และมีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้พื้นฐานที่ผู้เรียนและผู้สอนสร้างร่วมกัน คือ ความรู้และทักษะพื้นฐาน เช่น ทักษะการสื่อสารในชั้นเรียน การคิดแก้ปัญหา การค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกันกับผู้อื่น การรู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีเจตคติและคุณลักษณะที่ดี 2) กิจกรรมการเรียนรู้ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง สามารถกำหนดสถานการณ์ปัญหา ตั้งคำถามให้เกิดความท้าทายและส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา ผูกให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น รู้จักแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบร่วมมือ และมีกิจกรรมสะท้อนความคิดของผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้คอยชี้แนะให้ความสะดวกมากกว่าเป็นผู้ให้ความรู้ 3) ทรัพยากรที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน เช่น สื่อและเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือใกล้เคียงกับประสบการณ์จริง 4) การวัดและประเมินผล คือ ผู้สอนจะต้องวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ประเมินเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ และประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ โดยประเมินทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เกิดในตัวของผู้เรียน ดังนั้น องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ประกอบด้วย 1) ความรู้พื้นฐานจากประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3) การจัดสภาพแวดล้อมและนอกห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน 4) การจัดหาทรัพยากรด้านสื่อและเทคโนโลยีให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และ 5) วิธีการวัดและประเมินผลที่จะนำมาใช้วัดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรตามที่กำหนดไว้

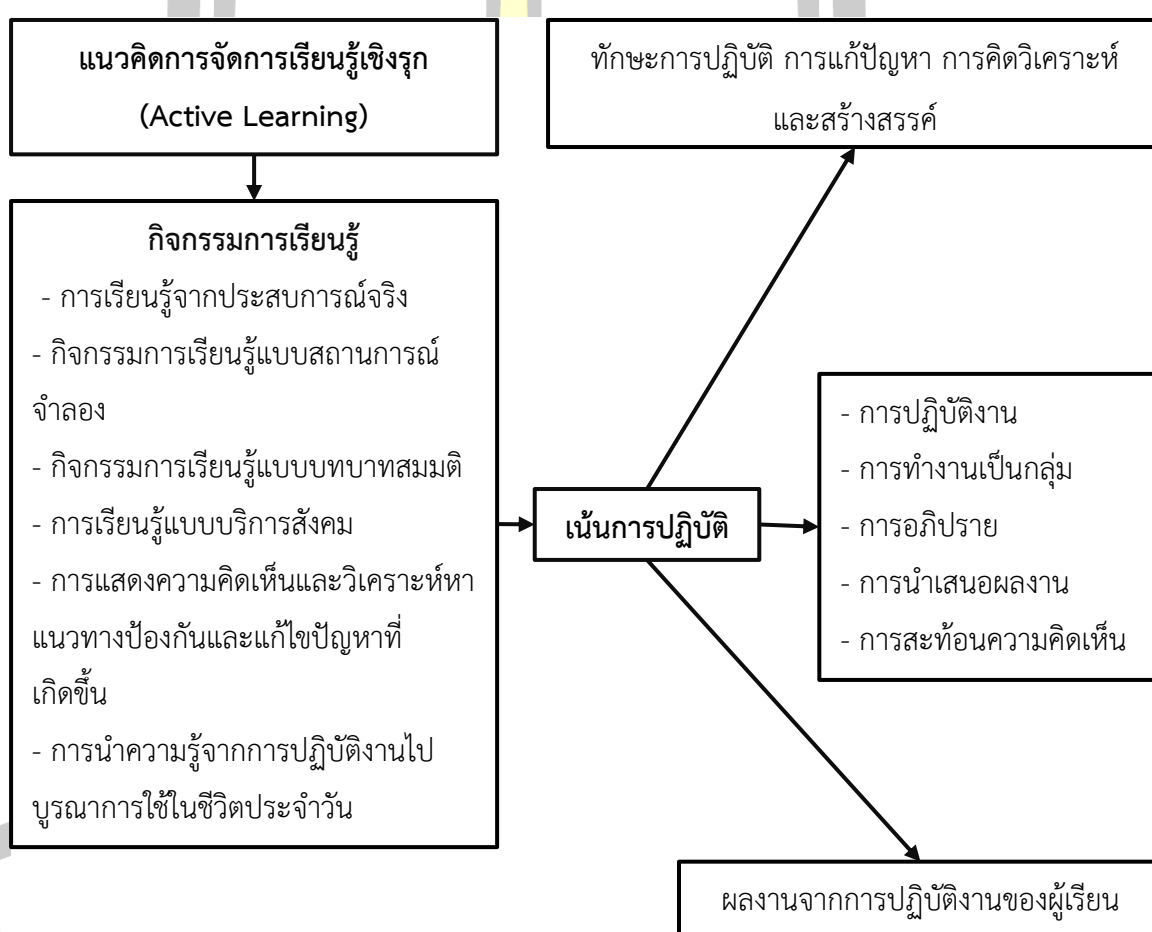
ลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากการศึกษาเอกสารและบทความวิชาการของนักวิชาการและนักการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สามารถแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (Bonwell & Eison, 1991; ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2553; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

1. ด้านผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ได้รับการพัฒนาทักษะการคิด การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น การมีวินัยและความรับผิดชอบต่องานหน้าที่ของตนเอง โดยผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้
2. ด้านผู้สอน เป็นผู้ที่คอยชี้แนะแนวให้แก่ผู้เรียน รวมถึงจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งจัดหาสถานการณ์หรือการตั้งคำถามที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด สามารถวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้ พร้อมทั้งสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือ สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ นอกจากนี้ผู้สอนต้องจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับของจริง
3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติและค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง การสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้จากประสบการณ์ การตั้งคำถาม-ตอบคำถาม การจำลองสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ทักษะ การคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา ใช้วิจารณญาณในการไตร่ตรองข้อมูลข่าวสาร และสามารถบูรณาการข้อมูลข่าวสารและเชื่อมโยงความรู้เพื่อประยุกต์นำไปใช้ได้
4. ด้านการวัดและประเมินผล เป็นการวัดผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการวัดที่หลากหลาย

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการแบ่งความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านผู้สอน 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการวัดและประเมินผล แต่ละด้านมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การใช้วิจารณญาณในการไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูล การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ รวมถึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ จากการสร้างองค์ความรู้ สร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน รู้จักรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และรู้จักแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภารกิจต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้สอน โดยผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง พร้อมทั้งจัดกระบวนการสร้างความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และการสรุปทบทวนความรู้ของผู้เรียน สำหรับการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มาใช้ในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและจากสถานการณ์จำลอง การเรียนรู้แบบบริการสังคม การแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเน้นการปฏิบัติ การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ด้วยการให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การปฏิบัติงาน การอภิปราย การนำเสนอผลงาน และสะท้อนคิดเห็นเพื่อให้เกิดผลงานของผู้เรียน สามารถนำความรู้จากการปฏิบัติงานไปบูรณาการปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ดังภาพประกอบ 16

ภาพประกอบ 16 กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบบริการสังคม

ความหมายของการเรียนรู้แบบบริการสังคม

การเรียนรู้แบบบริการสังคมมาจากคำที่ใช้ในภาษาอังกฤษ คือ “Service Learning” สำหรับภาษาไทยมีการใช้คำที่แตกต่างกันออกไป เช่น การเรียนรู้บริการสังคม การรับใช้สังคม การจัดกิจกรรมบริการสังคม การเรียนรู้โดยการบริการสังคม การเรียนรู้ที่เน้นบริการสังคม และการเรียนรู้แบบบริการสังคม แต่ละคำที่ใช้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้จัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความหมายเหมือนกันคือ “การเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการบริการสังคม” (Billing, 2006; Teresa, 2010; ประสาทเนืองเฉลิม, 2558 ข) มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

Westat, R. S (1999) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service Learning) ว่าเป็นวิธีการที่ผู้เรียนเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านกิจกรรมการรับใช้สังคมที่ได้รับการจัดเตรียมอย่างมีความหมาย ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคมมีวัตถุประสงค์ คือ 1) ตอบสนองความต้องการของชุมชน และประสานความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน 2) เพื่อช่วยพัฒนาความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ 3) บำรุงการณ์ในหลักสูตรและสนับสนุนหลักสูตรด้านวิชาการที่ผู้เรียนกำลังศึกษา และ 4) เวลาที่จัดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสพิจารณาตนเองด้วยการสะท้อนจากประสบการณ์การบริการสังคม สอดคล้องกับ Delve, Mintz & Stewart (1990); Wade (1997) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคมเป็นรูปแบบการเรียนการสอน โดยอาศัยจากประสบการณ์ที่ใช้กิจกรรมการรับใช้สังคมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยการเชื่อมโยงผู้เรียนกับประสบการณ์ตรงในบริบทที่เกี่ยวข้องกับรายวิชา และความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับชุมชนรวมถึงสังคมภายนอกห้องเรียน และความหมายอีกประการหนึ่งของการเรียนรู้แบบบริการสังคม คือ วิธีการสอนที่บูรณาการกิจกรรมบริการสังคมกับการสอนวิชาการ โดยเน้นที่การคิดวิพากษ์และไตร่ตรองและการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี การเรียนรู้ผ่านบริการสังคมมีความสำคัญต่อการเชื่อมโยงผู้เรียนกับการจัดกิจกรรมบริการสังคมและยังตอบสนองความต้องการของชุมชน ขณะเดียวกันก็ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน (Kingsley, 1986; Weigert & Mass, 1998)

ในส่วนของ Delve, Cecilia, Suzanne, Mintz & Greig (1990) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการเรียนรู้แบบบริการสังคม หมายถึง กระบวนการของการบูรณาการการสอนวิชาการกับการบริการสังคมเข้าด้วยกัน เป็นการร่วมมือและความพยายามของผู้เรียนที่ต้องประยุกต์ใช้ความรู้ในห้องเรียนมาใช้เพื่อเรียนรู้ตนเองและชุมชน ขณะเดียวกันก็จะเรียนรู้และทำความเข้าใจชุมชนถึงความต้องการ ความสนใจและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนและชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงการพัฒนาการเป็นพลเมืองที่ดีและเข้มแข็งที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและเสริมพลังอำนาจ สอดคล้องกับ Erickson (1998); Rhoads & Jeffrey (1998) ได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้แบบบริการ

สังคมว่า เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการวางแผนไว้อย่างชัดเจน เป็นการบูรณาการการเรียนรู้ทางวิชาการกับการบริการสังคมเข้าด้วยกัน และเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่นำผู้เรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาอยู่ในกระบวนการ โดยระบุความต้องการของโรงเรียนหรือชุมชน เป็นการสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน และมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นการเรียนรู้แบบบริการสังคมจึงเป็นการเรียนรู้จากการสอนในวิชาต่าง ๆ ที่มีการเชื่อมโยงกับการบริการสังคมหรือปรัชญาพัฒนาการนิยมของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) มีการตอบโต้ระหว่างความรู้และทักษะในการปฏิบัติ ประสบการณ์การรับใช้สังคมถือว่าเป็นเครื่องมือสู่การเรียนรู้ ผู้เรียนจึงเรียนรู้จากห้องเรียนที่เปิดกว้างพร้อมด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้เรียนได้เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้น และการประยุกต์ใช้ความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการแก้ไขปัญหา โดยใช้ทักษะต่าง ๆ ที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพื่อจัดการกับปัญหาที่แตกต่างกัน (Ehrlich, 1996; ทิศนา แคมมณี, 2564)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าการเรียนรู้ผ่านบริการสังคม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ด้วยการประยุกต์หรือบูรณาการด้วยการนำเนื้อหาของบทเรียนมาจัดโครงการที่เชื่อมโยงกับปัญหาในชีวิตจริงของชุมชนและสังคม หรือในทางกลับกันเป็นการเชื่อมโยงปัญหาชุมชนเข้าสู่บทเรียน และในบางโอกาสอาจเป็นการนำผู้เรียนออกไปทำกิจกรรมในชุมชน โดยถือว่ากิจกรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตร

หลักการเรียนรู้แบบบริการสังคม

Weigert (1998) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้แบบบริการสังคมที่สำคัญไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นผู้จัดการบริการสังคมอย่างมีความหมาย หมายถึง กิจกรรมบริการสังคมที่ทํานั้นต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน กิจกรรมนั้นมีคุณค่าต่อผู้เรียนและชุมชน กิจกรรมจะขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของชุมชนจึงไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้
2. การบริการสังคมต้องเป็นความต้องการที่จำเป็นของชุมชนที่แท้จริง ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสร้างขึ้นเอง
3. การบริการสังคมต้องเป็นความต้องการจากสมาชิกของชุมชน ชุมชนจะเป็นผู้แสดงความต้องการให้เกิดกิจกรรมการบริการหรือรับใช้สังคมในรูปแบบที่ชุมชนต้องการ โดยต้องคำนึงถึงความสามารถ ทักษะ เจตคติ และการเตรียมการของผู้เรียน
4. กิจกรรมบริการสังคมมาจากจุดประสงค์ของรายวิชาที่เรียนของผู้เรียน ผู้สอนต้องตั้งจุดประสงค์ของรายวิชาและบูรณาการกิจกรรมการบริการสังคมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสิ่งที่เรียน ในการตั้งจุดมุ่งหมายของรายวิชาจึงต้องสำรวจสภาพชุมชนก่อน เพื่อนำมาออกแบบหลักสูตรรายวิชาให้มีความเหมาะสมกับชุมชน
5. กิจกรรมบริการสังคมบูรณาการอยู่ในงานตามจุดประสงค์ของรายวิชา ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดจากการเรียนรู้แบบบริการสังคมว่าได้ผลตามจุดประสงค์ของ

รายวิชาหรือไม่อย่างไร เช่น ให้ผู้เรียนเขียนรายงาน การอภิปราย การนำเสนอผลงาน การบริการสังคมจึงเป็นส่วนหนึ่งของงานรายวิชา

6. การวัดผลการบริการสังคมต้องวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์ของรายวิชา คือ ต้องวัดผลการเรียนรู้ไม่ใช่วัดการบริการสังคม วัดผลการแสดงออกถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นผลมาจากการทำกิจกรรมบริการสังคม ผู้สอนกับชุมชนจะเป็นผู้ร่วมกันวัดและประเมินผู้เรียน

ในส่วนของ ชีรวัฒน์ นิจนตร (2561); นันทิยา ตันศรีเจริญ (2546) ได้กล่าวถึงหลักการของการเรียนรู้แบบบริการสังคมไว้ว่า ต้องตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชนโดยเป็นความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน หากบูรณาการกับหลักสูตรทางสังคมต้องมีการจัดเวลาให้ผู้เรียนได้คิดสื่อสาร และเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบเห็นระหว่างการทำกิจกรรมบริการสังคม นอกจากนั้นควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะทางวิชาการและความรู้ในสถานการณ์จริงในชุมชนของตนเอง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที้นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้สึกรักในการเอาใจใส่ผู้อื่น สอดคล้องกับทิตินา แชมมณี (2564); ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี และไพเราะ พุ่มมัน (2544) ได้กล่าวถึงหลักการเรียนรู้แบบบริการสังคมไว้ว่า การเรียนรู้แบบบริการสังคมผู้เรียนต้องเป็นผู้กำหนดของเขตของการศึกษาชุมชนเพื่อเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนด ศึกษาความต้องการของชุมชนพร้อมทั้งเลือกกิจกรรมที่จะให้บริการแก่สังคม โดยที่ผู้เรียนจะร่วมกันวางแผนการบริการสังคมในกิจกรรมที่เลือกไว้ ผู้เรียนต้องมีการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการบริการสังคม พร้อมทั้งวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคม และได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้แบบบริการสังคมด้วยการอภิปราย การนำเสนอผลงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน สำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้นั้นผู้สอนจะต้องใช้วิธีการให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ผู้เรียนประเมินเพื่อน ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย การวัดและประเมินผลจะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของเรื่องที่เรียน มีใช้วัดผลการบริการสังคม

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าหลักการเรียนรู้แบบบริการสังคมได้ดังนี้ 1) ผู้เรียนจะเป็นผู้ทำกิจกรรมและสะท้อนความคิดเห็นจากการเรียนรู้แบบบริการสังคม ตามความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และการเตรียมการของผู้เรียนเอง 2) การเรียนรู้แบบบริการสังคมเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้นั้นต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเรื่องที่เรียน โดยใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนประกอบการประเมินผลของผู้สอน

แนวคิดการเรียนรู้แบบบริการสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบบริการสังคมพัฒนามาจากแนวคิดด้านการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) และปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ซึ่งแนวคิดด้าน

การศึกษาของ John Dewey (1962) เน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) โดยจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้ให้แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนไว้ว่า “การเรียนรู้ต้องมีความเชื่อมโยงกับประสบการณ์ความสนใจของผู้เรียนในการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ ต้องทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์” นอกจากนี้จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ยังได้สรุปไว้ว่า “การศึกษาไม่ใช่เป็นเรื่องบอกเล่า แต่เป็นระบบการสร้างอย่างมีชีวิตชีวา” ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและเชื่อว่าประสบการณ์มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริง จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดร่วมกันได้อย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ David Kolb (1984) ได้อธิบายเพิ่มเติมจากจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ไว้ว่า ความรู้จะต้องผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากประสบการณ์ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ลักษณะประสบการณ์เชิงรูปธรรม คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยยึดความรู้สึกของตนเองเป็นหลัก ขั้นตอนที่ 2 ลักษณะการไตร่ตรอง คือ การทำความเข้าใจประสบการณ์ต่าง ๆ ที่พบเจอด้วยการสังเกตและไตร่ตรองจากหลาย ๆ ปัจจัย เป็นการเรียนรู้จากการสังเกตและการฟัง (Learning by Watching and Listening) ขั้นตอนที่ 3 เป็นลักษณะของการสรุปนามธรรม คือ การใช้เหตุผลและความคิดมากกว่าการใช้ความรู้สึกในการเข้าใจถึงปัญหาและสถานการณ์ที่ได้พบ สามารถสร้างเป็นความคิดรวบยอดใหม่ ๆ รู้จักวิธีการวางแผนอย่างมีระบบพร้อมทั้งสามารถนำความคิดมาช่วยในการแก้ปัญหาเพราะเป็นการเรียนรู้จากปัญหาด้วยการคิด และขั้นตอนที่ 4 ลักษณะการทดลองปฏิบัติ คือ การนำเอาความคิดที่ได้มาสรุปแล้วนำไปใช้แก้ปัญหา เป็นวิธีการแก้ปัญหาในเชิงปฏิบัติและต้องคำนึงถึงเฉพาะสิ่งที่ทำไปแล้วและได้ผลจริง จึงเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by doing) ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่มีแนวคิดหลักในการจัดการเรียนการสอน คือ เน้นพัฒนาปัจเจกบุคคล ซึ่งเชื่อว่าคนมีความดีความงามและความสามารถพร้อมที่จะพัฒนาตนเองได้ คือ การยึดหลักสัจแห่งตน (Self-Actualization) เชื่อว่าการศึกษา คือ ชีวิต (Education is Life) คือ คนต้องมีการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต โดยยึดผู้เรียนและประสบการณ์เรียนรู้เป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการเรียนการสอนในหลักสูตรจึงมีลักษณะยืดหยุ่น นอกจากนี้ความมุ่งหมายของการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ปรัชญานี้ยังนำเรื่องของสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งการศึกษาตามแนวคิดของปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นกิจกรรมที่ได้จากประสบการณ์ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และไพเราะ พุ่มมั้น, 2544)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบบริการสังคม เกิดจากแนวคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) และการศึกษาด้านปรัชญาพัฒนาการนิยม ที่ให้ความสำคัญของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมในสถานการณ์จริง และเชื่อว่าพัฒนาการ

การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยให้ความสำคัญกับบทบาททางสังคม รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับชุมชน การนำไปสู่การมีจิตสำนึกที่ดีด้วยการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้การสนทนาเกี่ยวกับปัญหาสังคม มีการตั้งคำถาม การอภิปราย และการโต้แย้งทางความคิดจนกระทั่งได้ความคิดรวบยอดที่สมบูรณ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงความสัมพันธ์ของเหตุและผล

ความสำคัญของการเรียนรู้แบบบริการสังคม

การเรียนรู้แบบบริการสังคมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมในชั้นเรียนด้วยการฝึกกระบวนการคิด การลงมือปฏิบัติ และการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และชุมชน (ปาริชาติ ประเสริฐสังข์ และจิรศาสตร์ คณาศรี, 2560) เป็นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จริงอย่างมีเป้าหมาย มีการออกแบบโครงการบริการที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาในรายวิชา รวมถึงการประเมินผลโครงการเป็นระยะ ผู้เรียน ผู้สอน ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างก็ได้เรียนรู้และได้รับประโยชน์จากการบริการสังคม (ปราณี อัครภูษิตกุล, 2562) ผู้เรียนยังได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับชุมชน สังคม และเป็นการบ่งเพาะคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สามารถนำความรู้ไปใช้ในการทำงานร่วมกัน (ประสาธน์ เนืองเฉลิม, 2558 ก)

นอกจากนี้ Nuangchalerm & Chansirisira (2012); Osman & Petersen (2013) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนรู้แบบบริการสังคมไว้ว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนได้เห็นมุมมองที่แตกต่างและได้ใช้ความคิดอย่างอิสระในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับ Richards, et al (2020) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบบริการสังคมจะก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นของผู้เรียน เข้าใจบุคคลอื่น มีความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน รู้จักการเป็นผู้นำ รู้จักการให้อภัย และเป็นผู้ตามที่ดี รู้จักการวางแผนการทำงานตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในส่วนของศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้แบบบริการสังคมไว้ว่า การเรียนรู้แบบบริการสังคมช่วยพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะทางวิชาการ ประการแรกคือ ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นสร้างความสนใจ ตื่นเต้นที่จะเรียนรู้ และต้องการทำโครงการให้ประสบผลสำเร็จ ประการที่สอง คือ การเรียนรู้แบบบริการสังคมเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย นอกจากนี้การเรียนรู้แบบบริการสังคมยังสอนให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในฐานะการเป็นพลเมืองชุมชนและประเทศชาติ ผู้เรียนได้มีโอกาสหาประสบการณ์จากชีวิตจริงที่จะช่วยพัฒนาทักษะการทำงานและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ดังนั้นความสำคัญของการเรียนรู้แบบบริการสังคม จึงมีความสำคัญต่อผู้เรียนที่จะนำความรู้ไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นผู้นำที่ดี มีความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม มีความเป็นพลเมืองที่ดีและเข้มแข็ง ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สอน ผู้เรียน ชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความ

ตระหนักเห็นคุณค่าของการเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบ เป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติ (วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2554)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าความสำคัญของการเรียนรู้แบบบริการสังคม คือ การนำรายวิชามานบูรณาการและเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านวิชาการ สามารถคิดวิเคราะห์ได้ตรงปัญหา หาทางแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกวิธี รู้จักวางแผนการทำงานร่วมกัน มีความเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอน ผู้เรียนด้วยกัน ชุมชน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักเห็นคุณค่าของการเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคมมีหลากหลายรูปแบบ มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคมไว้ดังนี้

Delve, Mintz & Stewart (1990) ได้นำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคมเพื่อพัฒนาจริยธรรม ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจประสบการณ์ (Exploration) หมายถึง การที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ครั้งแรกเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และผู้เรียนจะต้องมองหาโอกาสที่จะช่วยเหลือหรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาของชุมชน
2. การแจกแจง (Clarification) หมายถึง ผู้เรียนเริ่มศึกษาว่าควรจะทำสิ่งใดได้บ้าง ในกิจกรรมบริการสังคม ภายหลังจากที่ผู้เรียนมีประสบการณ์กับปัญหาที่ได้พบเจอ
3. การตระหนัก (Realization) หมายถึง ผู้เรียนเริ่มตระหนักว่าการเรียนรู้แบบบริการสังคมมีความหมายอย่างไรสำหรับตนเอง และให้ความสนใจเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น
4. การกระตุ้น (Activation) หมายถึง ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการอภิปรายปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน
5. การซึมซับ (Internalization) หมายถึง ผู้เรียนสามารถบูรณาการการเรียนรู้แบบบริการสังคมของตนในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้วิถีชีวิตและการตัดสินใจในชีวิตเปลี่ยนไปตามคุณค่าที่ได้รับมาจากประสบการณ์นั้น ๆ

สำหรับ Belisle & Sullivan (2007) ได้นำเสนอการเรียนรู้แบบบริการสังคม โดยจะมีกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ สถานศึกษาหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้เรียน และหน่วยงานที่รับบริการ ซึ่งส่วนประกอบที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบบริการสังคมมีดังนี้

1. การยึดโยงให้มีส่วนร่วม (Engaged Participation) เป็นการยึดโยงผู้เรียนตั้งแต่เริ่มแรก ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่จัดให้บริการ ซึ่งหมายถึงผู้เรียนจะยึดโยงกระบวนการตัดสินใจว่าจะ

ให้บริการอะไร การยึดโยงนี้ไม่เพียงแต่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีพลังอำนาจและเป็นเจ้าของโครงการแต่ผู้เรียนยังจัดให้เกิดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ได้อีก

2. ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการสร้างความมือในชุมชน การสร้างความร่วมมือกับชุมชนตั้งแต่เริ่มแรก จะช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีและประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ซึ่งความเป็นจริงชุมชนจะได้รับบริการในสิ่งที่พวกเขาต้องการ และผู้เรียนจะต้องมีการประชุมหารือกับชุมชนเกี่ยวกับโครงการก่อน เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาว่าในโครงการจะต้องการช่วยเหลือชุมชนอะไรบ้าง สิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องสนใจถึงความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ด้วยการฟังเสียงจากคนในชุมชนเกี่ยวกับปัญหาที่ต้องการอยากแก้ไข ดังนั้นสามารถเริ่มโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์ด้วยการเป็นอาสาสมัครเข้าไปทำความรู้จักกับชุมชนอย่างลึกซึ้ง

3. การรวมเข้าด้วยกัน (Integration) เป็นการสร้างวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ก่อนที่จะทำโครงการให้บริการ จะต้องตัดสินใจว่าผู้เรียนต้องการจะเรียนอะไรโดยการเชื่อมโยงกับโครงการนั้น

4. การเตรียมความพร้อม (Preparation) เป็นการจัดการฝึกอบรมและการกำหนดเป้าหมาย ผู้เรียนจะต้องมีการฝึกอบรมและกำหนดเป้าหมายและเตรียมความพร้อม ได้แก่ บทบาทของผู้เรียน ความคาดหวังของชุมชนที่ได้รับการบริการจากผู้เรียน เมื่อเข้าไปให้บริการแก่ชุมชนแล้วจะได้อะไร มีการดำเนินการอย่างไร และผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบอะไรบ้าง

5. การปฏิบัติ (Action) คือ การสร้างวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน เครื่องมือและอุปกรณ์ตามโครงการที่วางแผนไว้ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และปฏิบัติในการให้บริการแก่สังคม

6. การสะท้อนความคิด (Reflection) เป็นการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับการบริการสังคมระหว่างผู้เรียนกับชุมชน ในขณะที่กำลังดำเนินการตามโครงการหรือภายหลังจากการดำเนินโครงการ การสะท้อนความคิดมีได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งส่วนใหญ่จะให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดหลังจากโครงการดำเนินเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

7. การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินโครงการการบริการสังคม โดยผู้เรียน ผู้สอน และคนในชุมชนที่ได้รับการบริการ ทำการประเมินการปฏิบัติงานเพื่อผลลัพธ์หรือผลกระทบจากการปฏิบัติกิจกรรมว่ามีความตรงตามเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้จะช่วยให้โครงการที่จะเกิดขึ้นในครั้งหน้าดีขึ้นกว่าเดิม และช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้และการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าการเรียนรู้แบบบริการสังคม (Service Learning) เป็นการเชื่อมโยงผู้เรียนกับกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องการจะปฏิบัติเพื่อชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วม การให้ความร่วมมือกับชุมชน ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องวิเคราะห์ความต้องการที่ผู้เรียนอยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับชุมชนนั้น ๆ เมื่อดำเนินการปฏิบัติตามขั้นตอนการเรียนรู้โดยการเรียนรู้แบบบริการสังคม จะทำให้

ผู้เรียนเกิดการสะท้อนความคิดอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นในระหว่างดำเนินกิจกรรมหรือหลังจากดำเนินกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลในภาพรวมของกิจกรรม การเรียนรู้แบบบริการสังคมนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแนวทางการปฏิบัติและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่เหมาะสมกับตัวของผู้เรียนได้มากขึ้น

บริบทของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลเมืองมหาสารคาม

เทศบาลเมืองมหาสารคาม ตั้งอยู่ที่ 27 ถนนผังเมืองบัญชา ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44000 ทั้งนี้เทศบาลเมืองมหาสารคามมีภาระหน้าที่หลัก คือ การพัฒนาเมืองทั้งด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านการเมือง และสุขอนามัยของประชาชนในเขตเทศบาล โดยมีส่วนงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบคือ สำนักงานปลัดเทศบาลจะทำหน้าที่ดูแลงานทะเบียนราษฎร และการป้องกันสาธารณสุข กองวิชาการและแผนงานมีหน้าที่วิเคราะห์นโยบาย งานนิติการ และประชาสัมพันธ์ กองสวัสดิการสังคมรับผิดชอบการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล สำนักงานคลังดูแลการเงินการบัญชี ฝ่ายแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน สำนักการช่างจะทำหน้าที่ดูแลด้านวิศวกรรม สิ่งก่อสร้าง การโยธา สาธารณูปโภค สวนสาธารณะ เครื่องจักรกลลำฟ้าสาธารณะ สำนักการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่ดูแลด้านสุขาภิบาลและอนามัยสิ่งแวดล้อม งานรักษาความสะอาด งานบริการและส่งเสริมอนามัย งานสัตว์แพทย์ และศูนย์บริการสาธารณสุข และกองการศึกษาจะรับผิดชอบพัฒนาการศึกษา งานนิเทศการศึกษา งานกิจการนักศึกษาและงานศึกษานอกโรงเรียน ในส่วนของกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม ตั้งอยู่ในเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 7 โรงเรียน และ 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับก่อนปฐมวัย จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 8 แห่ง ดังนี้ (กองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม, 2567)

1. โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอน จำนวน 56 คน ผู้เรียน จำนวน 1,134 คน เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่
2. โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอน จำนวน 26 คน ผู้เรียน จำนวน 385 คน เป็นโรงเรียนขนาดกลาง
3. โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอน จำนวน 45 คน ผู้เรียน จำนวน 770 คน เป็นโรงเรียนขนาดกลาง
4. โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอน จำนวน 29 คน ผู้เรียน จำนวน 332 คน เป็นโรงเรียนขนาดกลาง

5. โรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอน จำนวน 12 คน ผู้เรียนจำนวน 65 คน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก

6. โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอน จำนวน 20 คน ผู้เรียนจำนวน 34 เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก

7. โรงเรียนเทศบาลบ้านแมค มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอน จำนวน 8 คน ผู้เรียนจำนวน 34 คน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก

8. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูสอน จำนวน 13 คน ผู้เรียน จำนวน 118 คน เป็นศูนย์พัฒนาขนาดเล็ก

นโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม

เทศบาลเมืองมหาสารคาม (2566) มีนโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ คือ เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ ผู้คนมีความสุข

2. พันธกิจของเทศบาลเมืองมหาสารคามมีดังนี้

2.1 พัฒนาทางสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมในทุกมิติ ให้เกิดคุณค่าทางสังคม เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมือง

2.2 พัฒนาโครงการสร้างพื้นฐาน สุขภาพ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยว

2.3 พัฒนาเครือข่ายทางสังคม พลเมือง และองค์กรธุรกิจให้เป็นเมืองที่ประชาชนทุกกลุ่มเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.4 พัฒนางค์กรให้เป็นองค์กรท้องถิ่นมีศักยภาพสูงที่มีนวัตกรรมในทุกมิติ และมีธรรมาภิบาล

3. เป้าประสงค์ มีดังนี้

เป้าประสงค์ที่ 1 ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนด้านวิชาการในทุกระดับชั้นได้คุณภาพตามเกณฑ์

เป้าประสงค์ที่ 2 โรงเรียนบรรลุผลผลิตการจัดการเรียนที่มุ่งเน้นความโดดเด่นของโรงเรียนและครูผู้เรียนได้เรียนสอดคล้องกับความถนัดและศักยภาพของตนเอง

เป้าประสงค์ที่ 3 มีอัตลักษณ์ของเมืองหรือชุมชนที่โดดเด่นที่สามารถนำมาสร้างคุณค่าแก่สังคมและสร้างมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจ

เป้าประสงค์ที่ 4 เมืองมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีเอื้อต่อการเดินทาง การประกอบอาชีพ และมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อ การอยู่อาศัย

เป้าประสงค์ที่ 5 ลดอัตราป่วยด้วยโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อที่เป็นปัญหาสำคัญของชุมชน และมีความพร้อมต่อการป้องกันโรคอุบัติใหม่และภัยคุกคามต่อสุขภาพ

เป้าประสงค์ที่ 6 ชุมชนมีความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เป็นเมืองที่สงบสุข ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองในทุกมิติ

เป้าประสงค์ที่ 7 เป็นเมืองที่สงบสุข ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

เป้าประสงค์ที่ 8 บุคลากรมีสมรรถนะสูงเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถสร้างนวัตกรรมในการให้บริการ หน่วยงานมีผลสัมฤทธิ์ในการบริหาร และธรรมาภิบาล ประชาชนพึงพอใจต่อการบริหารจัดการบ้านเมือง

เป้าประสงค์ที่ 9 เทศบาลสามารถมีนวัตกรรมการจัดการรายได้ สามารถพึ่งตนเอง ด้านงบประมาณมากขึ้นการบริหารงบประมาณที่โปร่งใส

4. ยุทธศาสตร์การพัฒนา

เทศบาลเมืองมหาสารคามได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนทางสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมในทุกมิติให้เกิดคุณค่าทางสังคม เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เมืองมหาสารคาม โดยแบ่งประเด็นยุทธศาสตร์ออกเป็น 7 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ การพัฒนาระบบการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพ ผู้เรียนได้เรียนตามศักยภาพและความถนัด

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ การค้นหาและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นหรือศิลปะร่วมสมัยให้เกิดคุณค่าแก่ชุมชน หรือเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้อื้อต่อการอยู่อาศัย การคมนาคม การประกอบอาชีพ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคให้มีคุณภาพ ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และสนับสนุนให้เครือข่ายทางสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองในทุกมิติให้เป็นสังคมเอื้ออาทรสงบสุข

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาเทศบาลให้เป็นองค์กรท้องถิ่นที่บุคลากรมีสมรรถนะสูงพร้อมต่อการให้บริการมีนวัตกรรมและมีธรรมาภิบาล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 พัฒนารายได้เทศบาลให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น มีระบบบริหารจัดการงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่านโยบายการพัฒนาเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสร้างเป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ และผู้คนมีความสุข ด้วยการกำหนดพันธกิจและยุทธศาสตร์การพัฒนาให้เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ด้วยการส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้คนในจังหวัดมหาสารคามให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

นโยบายการส่งเสริมคุณภาพด้านการศึกษา

การส่งเสริมการศึกษาการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นภารกิจสำคัญตามนโยบายของนายกเทศมนตรีเมืองมหาสารคาม โดยดำเนินการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เกิดความทั่วถึงและเท่าเทียม รวมทั้งผลิตและพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและรองรับการพัฒนาของประเทศในระยะยาว ตลอดจนการผลิตและพัฒนาคุณภาพผู้สอนและบุคลากรการศึกษาให้เพียงพอและได้มาตรฐาน รวมทั้งการปรับโครงสร้างการบริหารงานด้านการศึกษาให้มีความทัดเทียมสถานศึกษาที่ได้มาตรฐาน มุ่งสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารด้านบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้ (เทศบาลเมืองมหาสารคาม, 2566 ข)

1. โครงการสร้างห้องเรียนต้นแบบตามสมรรถนะ ว PA (Performance Agreement) เทศบาลเมืองมหาสารคามได้มีโครงการสร้างห้องเรียนต้นแบบตามสมรรถนะ ว PA (Performance Agreement) เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ทั้ง 7 โรงเรียน
2. โครงการส่งเสริมวิทยาศาสตร์แห่งชาติ เป็นโครงการที่เทศบาลเมืองมหาสารคาม จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมศักยภาพสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการสำหรับเด็กปฐมวัย อันเป็นการพัฒนาทักษะความรู้พื้นฐานด้านสติปัญญาที่จำเป็นตามหลักสูตร และพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ มีทักษะในการใช้ภาษาสื่อสารเหมาะสม และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
3. โครงการการส่งเสริมการศึกษาในระบบพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการตามอัจฉริยภาพ ด้วยการดำเนินโครงการผ่านกระบวนการรูปแบบ PDCA (Plan – Do – Check – Act) เป็นการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุง ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนและผู้เรียนได้แสดงผลงานทางวิชาการทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีกิจกรรมด้านการศึกษาร่วมกัน ผู้ปกครอง ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วม
4. โครงการพัฒนาการเรียนรู้ STEM ศึกษา เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น และส่งเสริมวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในโรงเรียน ผู้สอนสามารถบูรณาการจัดการเรียนรู้ตามแนวการศึกษาแบบ STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics) ได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีผ่านเกณฑ์ในระดับดี

5. โครงการพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพการประกอบอาหารระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 เป็นโครงการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้และทักษะการประกอบอาหารเพื่อสร้างรายได้ ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพการประกอบอาหาร และเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนเครือข่ายสถาบันภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาอาชีพผู้เรียนในอนาคต และผู้เรียนมีความรู้และทักษะการประกอบอาหารตามหลักสูตรความเป็นเลิศ

6. โครงการส่งเสริมการเรียนรู้และการใช้ภาษาต่างประเทศ เป็นโครงการที่ส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หรือคำพื้นฐานอื่น ๆ ให้แก่ผู้เรียนทุกระดับชั้น

7. โครงการส่งเสริมกิจกรรมทักษะทางวิชาการผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะกิจกรรมเป็นการเข้าค่ายวิชาการบูรณาการ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ในรูปแบบการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาการของผู้เรียนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และมุ่งเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการบูรณาการแบบสหวิทยาการ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย ฝึกฝนให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ ข้อมูล การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูลตามกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม รู้จักค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง และผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะวิชาการตามศักยภาพของตน เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การสรุปเนื้อหา รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

8. โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศด้านทักษะการกีฬา เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษาในระบบ และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น ส่งเสริมและพัฒนาทักษะความสามารถด้านศิลปะ กีฬา ให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดให้โทษ สภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุและปัญหาทางเพศ ให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะกีฬาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผลสัมฤทธิ์ของโครงการที่จัดขึ้นทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมการเล่นกีฬาตามความถนัด และได้เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น มวยสากล กรีฑา ฟุตบอล ฟุตซอล และลีลาศ ในระดับต่าง ๆ เช่น ระดับจังหวัด ระดับประเทศ เป็นต้น และผู้เรียนมีทักษะทางด้านกีฬาตามความถนัดเพิ่มมากขึ้น

9. โครงการด้านการศึกษาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดไฮสโคป (High-Scope) ตามแนวทางไรซ์ไทยแลนด์ (RIECE Thailand) เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาเด็กเล็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อตระหนักถึงความสำคัญของปฐมวัย เนื่องจากปฐมวัย “เด็ก” จะมีการเจริญเติบโตในทุกด้านมากที่สุด เช่น ด้านสติปัญญา พัฒนาการด้านสังคม สำหรับโครงการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดไฮสโคป (High-School) ตามแนวทางของไรซ์ไทยแลนด์ (RIECE Thailand) เน้นการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ด้วยสื่อและกิจกรรมที่

เหมาะสมกับการพัฒนาการของเด็กและการแก้ปัญหาอย่างกระตือรือร้น การเรียนการสอนแบบไฮสโคปเป็นการสร้างองค์ความรู้จากการที่ได้เรียนรู้จริงกับอุปกรณ์ หรือสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ตรง

10. โครงการส่งเสริมอาชีพชาวเข่านอกฤดู เป็นการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนตามศักยภาพและความถนัด ซึ่งมีกิจกรรมการทำข้าวเม่านอกฤดู (ข้าวเม่าเป) การแปรรูปข้าวเม่า (ข้าวเม่าหน้านวล) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา มีการสนับสนุนใช้แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชน และต้องการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย จัดการเรียนรู้ข้าวเม่าให้แก่ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

11. โครงการส่งเสริมอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นโครงการที่จัดทำขึ้นเพื่อการสื่อสารให้แก่ผู้สอนและบุคลากร โดยวิทยากรจากต่างประเทศเป็นผู้ฝึกอบรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยตรงจากเจ้าของภาษา ทำให้ผู้สอนและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษ และช่วยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และมุ่งมั่นให้ผู้สอนและบุคลากรมีการพัฒนาศักยภาพ และสนับสนุนให้ผู้สอนมีความพร้อมในการเพิ่มพูนทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับใช้สื่อสารกับผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

12. โครงการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (English camp) เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างทักษะทางด้านภาษาอังกฤษให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพในการสื่อสารภาษาอังกฤษ และได้เรียนรู้ตามศักยภาพและความถนัดของตนเอง

นอกจากนั้นแล้วเทศบาลเมืองมหาสารคามยังได้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยมีแก่นของเรื่องซึ่งเป็นตัวตนหรือ อัตลักษณ์แห่งวิถีชีวิตของชาวเทศบาลเมืองมหาสารคาม คือ “เมืองซ้อนชนบท” สามารถแบ่งมิติทางประวัติศาสตร์ในการนำเสนอเป็น 5 ยุค ได้แก่ ยุคก่อตั้งเมืองมหาสารคาม ยุคเจ้าเมืองท้องถิ่น ยุคปกครองโดยข้าราชการ ยุคขยายตัวทางการศึกษา และยุคเศรษฐกิจพออยู่ นอกจากการจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์แล้ว เทศบาลเมืองมหาสารคามยังได้มีการวางแผนจัดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น การจัดกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา แหล่งเรียนรู้สำหรับการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งการจัดนิทรรศการจะหมุนเวียนและจัดกิจกรรมตามฤดูกาล การพัฒนารูปแบบการจัดแสดงในนิทรรศการทั้งในด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ นิทรรศการที่โต้ตอบกับผู้ชม การจัดคลังพิพิธภัณฑ์และศูนย์เอกสารทางประวัติศาสตร์ที่รวบรวมข้อมูลและวัตถุที่สามารถสืบค้นเรื่องราวของชาวมหาสารคามและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ เช่น อาสาสมัครนำชม การสาธิตการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น (เทศบาลเมืองมหาสารคาม, 2566 ก)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่านโยบายด้านการศึกษาของเทศบาลเมืองมหาสารคามจัดทำขึ้น เพื่อต้องการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านวิชาการ ความสามารถและทักษะด้านต่าง ๆ เช่น กีฬา การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่จะสามารถนำไปต่อยอด หรือพัฒนาเป็นอาชีพของผู้เรียนในอนาคต เสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้จักและพัฒนาความสามารถการคิด วิเคราะห์ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้จากการปฏิบัติจากสถานการณ์จริงไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันหรือในอนาคตได้อย่างสมบูรณ์

ความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจที่ไม่สามารถแสดงออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน แต่สามารถรับรู้ได้จากการสังเกต การสอบถาม เพื่อสื่อให้รับรู้ได้ อาจตรงตามความรู้สึก และตรงตามความพึงพอใจจริงหรือไม่ก็ได้ ความพึงพอใจ (Satisfaction) หมายถึง ภาวะของอารมณ์ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่เกิดจากแรงจูงใจ ซึ่งเป็นพลังภายในของแต่ละบุคคลอันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายที่คาดหวังและความต้องการด้านจิตใจ นำไปสู่การค้นหาสิ่งที่ต้องการ (Good, 1973; Morse, 1958; ประสาท อิศรปริดา, 2541; พัฒนาพรหมณี และคณะ, 2563) นอกจากนี้ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก (Feeling) ที่เกิดจากความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ต้องการหรือตามแรงจูงใจ และเป็นทัศนคติและความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้หมายถึง ผลจากการที่บุคคลนั้นเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ทัศนคติด้านบวกจะแสดงให้เห็นถึงสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทัศนคติด้านลบจะแสดงให้เห็นถึงสภาพความไม่พึงพอใจในสิ่งนั้น (Vroom, 1964; Wolman, 1973) สอดคล้องกับShally (1975) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ แล้วสรุปว่าความพึงพอใจเกิดจากความรู้สึกของมนุษย์มีด้วยกันสองแบบ คือ ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ สำหรับความรู้สึกทางบวกเกิดขึ้นจะทำให้เกิดความสุข ซึ่งความสุขนี้เป็นความสุขที่มีความแตกต่างจากการได้รับมาจากความสุขทางบวกอื่น ๆ นอกจากนี้ความสุขทางบวกสามารถเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีความสุขนั้นจะมีความรู้สึกที่ซับซ้อน และความสุขยังมีผลต่อความรู้สึกสุขทางบวกด้านอื่น ๆ อีกด้วย ส่วนความรู้สึกทางลบจะมีความสัมพันธ์กับความสุขทางบวกเรียกว่า “ความพึงพอใจ”

Barnard (1975) ได้กล่าวว่า สิ่งจูงใจหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานไวดังนี้

1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ ได้แก่ เงิน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ฯลฯ

2. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับโอกาส เช่น โอกาสเกี่ยวกับความมีชื่อเสียง ความมีอิทธิพลโดยการได้รับตำแหน่งดี ๆ เป็นต้น
3. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับสภาพความช่วยเหลือการได้รับบริการต่าง ๆ
4. ความสามารถขององค์การที่จะให้ความพึงพอใจแก่บุคคล โดยเปิดโอกาสให้แสดงอุดมคติอย่างเสรี เพื่อกระตุ้นให้บุคคลเกิดความภูมิใจในฝีมือและมีโอกาสได้รับสวัสดิการต่าง ๆ
5. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับผู้ร่วมงาน การมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลในหน่วยงาน ความผูกพันและการได้มีส่วนร่วมกิจกรรมขององค์การ
6. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับสภาพการทำงานที่เป็นอยู่ตามปกติประจำวัน
7. สิ่งจูงใจเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยทางสังคม
8. มีความมั่นคงในการทำงานและการมีหลักประกันให้อยู่ดีกินดี

นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, (2536); สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง, (2543) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความสุขที่เกิดจากการปฏิบัติงานและได้รับผลตอบแทน คือ ผลที่เป็นความพึงพอใจที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานมีกำลังใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน รวมทั้งส่งผลต่อความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกพอใจต่อสิ่งหนึ่ง เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองทางด้านร่างกายและจิตใจก็จะเกิดความพอใจหรือชอบใจ เกิดเป็นทัศนคติด้านบวกที่แสดงให้เห็นถึงสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้น และทัศนคติด้านลบที่แสดงให้เห็นถึงสภาพความไม่พึงพอใจ ความพึงพอใจเป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกของทัศนคติ ซึ่งไม่จำเป็นต้องแสดงหรืออธิบายเชิงเหตุผลเสมอไป ดังนั้นความพึงพอใจจึงเป็นเพียงปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นที่แสดงผลออกมา ในลักษณะของผลลัพธ์สุดท้ายของกระบวนการประเมินโดยบ่งบอกถึงทิศทางของผลประเมินว่าจะเป็นไปในทางทิศทางบวกหรือทิศทางลบหรือไม่มีปฏิกิริยา คือ เฉยๆ ต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นนั้นก็ได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ พบว่ามีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความพึงพอใจไว้ ดังนี้

Herzberg (1959) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีเกี่ยวกับมูลเหตุที่ทำให้เกิดความพึงพอใจเรียกว่า “The Motivation Hygiene Theory” ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยกระตุ้น (Motivation Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการงานซึ่งมีผลก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จของการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน เป็นต้น

2. ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของการทำงาน และทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการทำงาน เช่น เงินเดือน โอกาสความก้าวหน้าในอนาคต สภาพการทำงาน เป็นต้น

McGregor (1960) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์และได้อธิบายลักษณะของมนุษย์ว่ามี 2 ประเภท คือ

1. คนประเภทเอ็กซ์ (X) มีลักษณะดังนี้

- 1.1 มีสัญชาตญาณที่จะหลีกเลี่ยงการทำงานทุกชนิดเท่าที่จะทำได้
- 1.2 มีความรับผิดชอบน้อย
- 1.3 ชอบให้สั่งการ
- 1.4 ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปรับปรุงองค์กร
- 1.5 มีความปรารถนาในการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย

2. คนประเภทวาย (Y) มีลักษณะดังนี้

- 2.1 ชอบทำงานเห็นว่าการทำงานสนุก
- 2.2 มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
- 2.3 มีความมุ่งมั่นและกระตือรือร้น
- 2.4 สามารถสั่งการและควบคุมตนเองได้
- 2.5 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ปรับปรุงการทำงาน และพัฒนางานให้ดีขึ้น
- 2.6 มีความปรารถนาด้านเกียรติยศและชื่อเสียง

Scott (1994) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงาน มีลักษณะดังนี้

1. งานที่สมควรมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับความปรารถนาส่วนตัว และงานนั้นจะต้องมีความสำคัญสำหรับผู้ทำ
2. งานที่ทำนั้นต้องมีการวางแผนและวัดความสำเร็จได้ โดยใช้ระบบการทำงานและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้เกิดผลในการสร้างสิ่งจูงใจภายใต้เป้าหมายของงานจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

- 3.1 คนทำงานมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย
- 3.2 ผู้ปฏิบัติได้รับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง
- 3.3 งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้

นอกจากนี้ Maslow, Abraham (1971); ทิศนา แคมมณี (2562 ก); บุญชม ศรีสะอาด, (2553); วารินทร์ แก้วอุไร (2564) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ดังนี้

1. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchical Theory of Motivation) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ ถือว่าเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่ามนุษย์เรามีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองหรือพึงพอใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วความต้องการจากสิ่งอื่นก็จะเกิดขึ้นอีก ความต้องการของคนเราอาจจะซ้ำกัน ความต้องการอย่างหนึ่งอาจจะยังคงอยู่ไม่หมดไป ความต้องการอีกอย่างหนึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้น ดังนี้

1.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นของมนุษย์ทุกคนที่ต้องการความอยู่รอด เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน และความต้องการทางเพศ ซึ่งความต้องการทางร่างกายมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนอง

1.2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ถ้าหากความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้ว มนุษย์ก็ยังคงมีความต้องการสูงขึ้นต่อไป คือ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคงด้านต่าง ๆ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากร่างกายและความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ

1.3 ความต้องการทางด้านสังคมและความรักความพอใจ (Belong ness And Love Needs) ภายหลังจากที่ตนได้รับการตอบสนองใน 2 ขั้น ดังกล่าวแล้วก็จะมีความต้องการที่สูงขึ้น คือ ความต้องการทางด้านสังคมจะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้เป็นความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันและการได้รับการยอมรับจากคนอื่น และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมอยู่เสมอ

1.4 ความต้องการชื่อเสียงยกย่อง (Self-esteem Needs) เป็นความต้องการขั้นต่อมาจะเป็นความต้องการที่ประกอบไปด้วยสิ่งต่าง ๆ คือ ความมั่นใจในตนเองในเรื่องความสามารถ ความรู้และความสำคัญในตัวของตัวเอง ตลอดจนความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นหรืออยากให้บุคคลอื่นยกย่องสรรเสริญในความรัก ชอบในหน้าที่การงานการดำรงตำแหน่งที่สำคัญในองค์กร

1.5 ความต้องการความสมหวังในชีวิต (Self-Actualization Needs) ความต้องการสูงสุดของมนุษย์คือ ความสำเร็จในชีวิต ความนึกคิด ความคาดหวัง หรือความทะเยอทะยาน ตลอดจนความใฝ่ฝันภายหลัง จากที่มนุษย์ได้รับการตอบสนอง ความต้องการทั้ง 4 อย่างครบถ้วนแล้ว

ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดขึ้นและมักจะเป็นความต้องการที่เป็นอิสระเฉพาะแต่ละคน ซึ่งต่างก็มี
ความนึกคิดใฝ่ฝันอยากที่จะประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ตน คาดฝันไว้อย่างสูงส่งในทัศนะของตน

2. ทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Connectionism Theory) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้จากการที่มนุษย์หรือสัตว์ได้มีการเลือก โดยเอา
ปฏิกิริยาการตอบสนองเชื่อมต่อเข้ากับสิ่งเร้าอย่างเหมาะสม หรือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นด้วยการเชื่อมโยง
หรือพันธะระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง เมื่อสถานการณ์หรือสิ่งที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น ทำให้ร่างกาย
พยายามที่จะหาทางแก้ปัญหานั้นด้วยการแสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมาหลากหลายรูปแบบ
ซึ่งร่างกายจะเลือกพฤติกรรมตอบสนองที่พอใจที่สุดไปเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าหรือปัญหานั้น ทำให้เกิดการ
เรียนรู้ขึ้นมา ได้แก่ (ขวลิต ชูกำแพง, 2561; ทิศนา แคมมณี, 2562 ก)

2.1 กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าหาก
ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2.2 กฎแห่งการเรียนรู้ (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อย ๆ ด้วย
ความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อย ๆ การเรียนรู้จะไม่คงทนถาวร
และในที่สุดอาจลืมได้

2.3 กฎแห่งการใช้ (Law of Use and Disuse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยง
ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ความมั่นคงของการเรียนรู้จะเกิดขึ้น หากได้มีการนำไปใช้บ่อย ๆ หาก
ไม่มีการนำไปใช้อาจมีการลืมเกิดขึ้นได้

2.4 กฎแห่งผลที่พึงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อม
อยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจจะไม่อยากเรียนรู้ ดังนั้นการได้รับผลที่พึงพอใจ
จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศและสถานการณ์
ในชั้นเรียน การใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนรู้เพื่อให้ตอบสนองความพึงพอใจของผู้เรียน การสำรวจความ
พึงพอใจของผู้เรียนเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้สอนทราบข้อที่ควรปรับปรุงพัฒนา
กิจกรรมการเรียนรู้และหลักสูตรให้มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้เกิด
ประสิทธิผลในการเรียนรู้ต่อไป

องค์ประกอบของความพึงพอใจ

องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจเป็นลักษณะทางสังคม (Social Aspects) ที่มี
ความสัมพันธ์ที่ดีก่อให้เกิดความพึงพอใจ จากการทำกิจกรรมที่ตรงกับความรู้ ความสามารถและความ
มั่นคงปลอดภัย รวมถึงการติดต่อสื่อสาร (Communication) (Gilmer, 1967) นอกจากนี้ความพึง
พอใจยังเป็นความรู้สึกที่มนุษย์ทุกคนมีต่อสิ่งที่ได้รับจากประสบการณ์ และการแสดงออกทาง
พฤติกรรมที่ตอบสนองในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามความพึงพอใจในสิ่งต่าง ๆ ที่จะมีมากหรือน้อย

ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ โดยมีองค์ประกอบของการเกิดความพึงพอใจ ดังนี้ (Maslow, 1970; พัฒนา พรหมณี และคณะ, 2563; เดิมศักดิ์ คทวนิช, 2546)

1. ความพึงพอใจที่เกิดจากการได้รับ คือ การตอบสนองความต้องการทางร่างกาย เป็นการตอบสนองความต้องการในปัจจุบันที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รวมถึงความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิต
2. ความพึงพอใจที่เกิดจากการได้รับ คือ การตอบสนองความต้องการของจิตใจ เป็นแรงจูงใจในการตอบสนองความต้องการทางด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความต้องการอำนาจ ความต้องการทางสังคม ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นความต้องการระดับสูงสุดของมนุษย์ ส่วนมากเป็นเรื่องการอยากจะเป็นอยากจะได้ตามความคิดของตนเอง
3. ความพึงพอใจที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ จากการสร้างความสัมพันธ์บางอย่างระหว่างสิ่งเร้ากับพฤติกรรมการตอบสนอง เมื่อสถานการณ์หรือสิ่งที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นร่างกายจะเกิดความพยายามที่จะแก้ปัญหา โดยการแสดงพฤติกรรมการตอบสนองออกมาหลากหลายรูปแบบ ทุกคนจะเลือกพฤติกรรมตอบสนองที่พอใจที่สุดไปเชื่อมโยงสิ่งเร้าหรือปัญหานั้นทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิม ซึ่งประสบการณ์จะมีอิทธิพลต่อการรับรู้สถานการณ์ทำให้เกิดแรงจูงใจสู่เป้าหมาย

ในส่วนของประสาท อิศรปริดา (2541) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาข้อเท็จจริง
 2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ได้แก่ ความรู้สึกพอใจ ไม่พอใจ รู้สึกชอบ ไม่ชอบ
 3. องค์ประกอบด้านแนวโน้มการกระทำ เป็นความพร้อมที่ตอบสนองต่อสิ่งเหล่านั้น
- ทางใดทางหนึ่ง คือ พร้อมที่จะช่วยเหลือหรือทำลายขัดขวาง เป็นต้น

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่าองค์ประกอบของความพึงพอใจขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ลักษณะทางสังคม สภาพแวดล้อมทั่วไป ลักษณะของกิจกรรมที่ทำ ลักษณะของกิจกรรมที่ตรงกับความรู้ความสามารถของตนเอง รวมถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

การวัดและประเมินความพึงพอใจ

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงเครื่องมือสำหรับการวัดและประเมินความพึงพอใจ ดังนี้ ปริญญา จเรรัชต์ (2546) ได้กล่าวถึง การวัดความพึงพอใจว่ามาตรฐานวัดความพึงพอใจสามารถกระทำได้หลายวิธี ได้แก่

1. การใช้แบบสอบถาม โดยผู้สอบถามจะออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็น โดยกำหนดลักษณะคำตอบให้เลือกหรือตอบคำถามอย่างอิสระ ลักษณะของคำถามอาจจะถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการ การบริหาร และเงื่อนไขต่าง ๆ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจทางตรงอีกทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง

3. การสังเกต เป็นวิธีการวัดความพึงพอใจจากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้ต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจังและการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

บุญชม ศรีสะอาด (2546) ได้กล่าวว่า เครื่องมือที่ใช้สำหรับวัดความพึงพอใจ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ชุดข้อคำถามที่ต้องการให้กลุ่มตัวอย่างตอบ ด้วยการกาเครื่องหมายถูกหรือเขียนคำตอบ ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้หรืออ่านหนังสือยาก อาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริงความคิดเห็นของบุคคลซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. โครงสร้างของแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

1.1 คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม ถือว่าเป็นส่วนแรกของการสอบถาม โดยการระบุจุดมุ่งหมายและความสำคัญในการตอบแบบสอบถาม คำอธิบายลักษณะของแบบสอบถามและวิธีการตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ และตอนสุดท้ายจะมีการกล่าวขอบคุณล่วงหน้า แล้วระบุชื่อเจ้าของแบบสอบถาม

1.2 สถานภาพทั่วไป เป็นรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น อายุ เพศ การศึกษา

1.3 ข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด ซึ่งอาจจะแยกพฤติกรรมเป็นข้อย่อย ๆ แล้วสร้างข้อคำถามวัดพฤติกรรมย่อย ๆ นั้น

2. รูปแบบของแบบสอบถาม ข้อคำถามในแบบสอบถามอาจมีลักษณะเป็นปลายเปิดหรือแบบปลายปิด แบบสอบถามฉบับหนึ่งอาจเป็นแบบปลายเปิดทั้งหมดหรือแบบผสมก็ได้ ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิดมีดังนี้

2.1 ข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Form or Unstructured Questionnaire) เป็นลักษณะของคำถามที่ไม่ได้กำหนดคำตอบไว้เลือกตอบ แต่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้คำพูดของตนเอง

2.2 ข้อคำถามแบบปลายปิด (Closed Form or Structured Questionnaire) เป็นลักษณะข้อคำถามที่มีคำตอบให้ผู้ตอบเขียนเครื่องหมายถูกลงหน้าข้อความ ตรงกับช่องที่เป็นความจริงหรือความคิดเห็นของตน มีหลายแบบได้แก่

2.2.1 แบบให้เลือกตอบคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของตนเพียงคำตอบเดียวจาก 2 คำตอบ

2.2.2 แบบให้เลือกตอบคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของตนเองเพียงคำตอบเดียวจากหลายคำตอบ

2.2.3 แบบให้เลือกตอบคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของตนได้หลายคำตอบ

2.2.4 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้ตอบสามารถตอบในระดับความคิดเห็นของตนอาจจัดอยู่ในรูปของตาราง

2.2.5 แบบผสม เป็นลักษณะหลายแบบอยู่ด้วยกัน

2.2.6 แบบให้เรียงลำดับความสำคัญ โดยการเขียนเรียงลำดับความชอบ

2.2.7 แบบเติมคำสั้น ๆ ลงในช่องว่างสิ่งที่เติมมีความเฉพาะเจาะจง

3. หลักเกณฑ์การสร้างแบบสอบถาม มีดังนี้

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายให้แน่ชัดว่าต้องการถามอะไร

3.2 สร้างคำถามให้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3.3 เรียงข้อคำถามตามลำดับให้ต่อเนื่องมีความสัมพันธ์กับหัวข้อที่ได้วาง

โครงสร้าง

3.4 ไม่ควรให้ผู้ตอบตอบมากเกินไป เพราะจะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายไม่ให้ความร่วมมือหรือตอบโดยไม่ตั้งใจ

3.5 ให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้สึกลำบากใจน้อยที่สุดในการตอบ ดังนั้นควรใช้คำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามกาเพียงคำตอบในแบบสอบถาม

3.6 สร้างข้อคำถามให้มีลักษณะที่ดี ดังนี้

3.6.1 แต่ละข้อควรถามเพียงปัญหาเดียว

3.6.2 ใช้ข้อคำถามที่สั้นกะทัดรัด

3.6.3 เป็นข้อคำถามที่เหมาะสมกับผู้ตอบ โดยคำนึงถึงสติปัญญาระดับ

การศึกษา ความสนใจของผู้ศึกษา

3.6.4 แต่ละข้อคำถามควรถามเพียงปัญหาเดียว

3.6.5 หลีกเลี่ยงคำถามที่จะตอบได้หลายทาง

3.6.6 หลีกเลี่ยงคำถามที่จะทำให้ผู้ตอบรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่เข้าใจหรือไม่

3.6.7 หลีกเลี่ยงคำถามที่ผู้ตอบตีความแตกต่างกัน เช่น บ่อย ๆ เสนอ ๆ

3.6.8 ไม่ใช่คำถามที่เป็นคำถามนำผู้ตอบ ให้ผู้ตอบตามแนวหนึ่งแนวใด

3.6.9 ไม่เป็นคำถามที่ทำให้ผู้ตอบรู้สึกลำบากใจหรือรู้สึกอึดอัดใจที่จะตอบ

3.6.10 ไม่ควรถามให้สิ่งที่ผู้ถามรู้แล้ว

3.6.11 ไม่ถามในเรื่องที่เป็นความลับส่วนตัว

3.6.12 คำตอบที่ให้เลือกในข้อคำถามควรมีให้ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างทุกคน สามารถเลือกตอบได้ตรงกับความจริงตามความเห็นของผู้ตอบ

4. มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นมาตราวัดชนิดหนึ่งที่ใช้ในเครื่องมือประเภทแบบสอบถามที่ใช้วัดด้านจิตพิสัย เช่น เจตคติ และความพึงพอใจ มี 4 ประการ ดังนี้

4.1 มีระดับความเข้มข้นให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความคิดเห็น ตามความเป็นจริง ตั้งแต่ 3 ระดับขึ้นไป

4.2 ระดับที่เลือกอาจเป็นชนิดด้านบวกและด้านลบในข้อเดียวกันหรือมีเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง โดยอีกด้านหนึ่งเป็นศูนย์หรือระดับน้อยมาก

4.3 สามารถแปลผลตอบเป็นคะแนนได้ สามารถวัดความคิดเห็นคุณลักษณะด้านจิตพิสัยออกมาในเชิงปริมาณโดยใช้เกณฑ์ ดังตาราง 5

ตาราง 5 เกณฑ์ให้คะแนนแบบสอบถามความพึงพอใจ

ข้อความที่กล่าวเชิงนิมาน (Positive Scale)			ข้อความที่กล่าวเชิงนิเสธ (Negative Scale)		
มากที่สุด	5	คะแนน	มากที่สุด	1	คะแนน
มาก	4	คะแนน	มาก	2	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน	ปานกลาง	3	คะแนน
น้อย	2	คะแนน	น้อย	4	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน	น้อยที่สุด	5	คะแนน

ที่มา : บุญชม ศรีสะอาด (2546)

จากข้อความดังกล่าว สรุปได้ว่า การวัดและประเมินความพึงพอใจต้องอาศัยหลักการที่สำคัญ คือ การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้นร่วมกัน การแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก หรือความพึงพอใจด้วยวิธีการใดก็ตามจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญ 3 อย่าง คือ ตัวบุคคล สิ่งที่จะวัด สิ่งเร้า เพื่อให้เกิดการตอบสนองของบุคคล ในการตอบคำถามออกมาเป็นระดับความรู้สึก คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด สำหรับแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร จำนวน 10 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) ดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
- 3 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

จิตติวรดา พลเยี่ยม (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนเทศบาลวัดสระทอง จำนวน 35 คน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และหลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญประกอบด้วย 1) ที่มาและความสำคัญ วิสัยทัศน์ หลักการ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณภาพผู้เรียน และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) ผลการทดลองใช้หลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจประชาธิปไตยของผู้เรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตร มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น โดยผู้เรียนมีคะแนนความเป็นประชาธิปไตยเท่ากับ 1.59 ซึ่งอยู่ในระดับมาก และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนรู้โดยใช้หลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

สุทธญาณ์ โอบอ้อม (2563) ได้ทำการศึกษาการเสริมสร้างจิตพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักเรียนในจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาจิตพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักเรียนในจังหวัดนครปฐม 2. เพื่อพัฒนาจิตพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยของนักเรียนด้วยเชิงพุทธในจังหวัดนครปฐม 3. เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างจิตพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยของนักเรียนในจังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 358 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) จิตพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยของผู้เรียนมีพื้นฐานจิตพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนาจิตพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยของผู้เรียนด้วยเชิงพุทธ มีการพัฒนา ในการรับรู้ การเรียนรู้ผ่านการรู้จัก วินิจฉัย ไตร่ตรองผ่านเหตุและผล พิจารณาและรู้จักรับผิดชอบตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ ไม่บิดเบือนและเอนเอียงด้วยอคติ โดยการคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน 3) การเสริมสร้างจิตพฤติกรรมเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยของผู้เรียน ควรจะเสริมสร้างจิตพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม

วินิจ ผาเจริญ (2561) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสำรวจคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 351 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยในภาพรวมระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านคุณลักษณะพื้นฐาน รองลงมาคือด้านการเมืองการปกครองในสังคมประชาธิปไตย ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านความรู้และทักษะด้านเศรษฐกิจ 2) ตัวแปรที่สามารถจำแนกความแตกต่างกันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ เพศ ภูมิสำเนา ชั้นปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

สมัย บัวจันทร์ (2562) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักภาวะ 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดี ตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขวงวิทยา จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักภาวะ 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขวงวิทยา จังหวัดสกลนคร 2. เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขวงวิทยา จังหวัดสกลนคร ที่เข้ารับการเรียนการสอนตามหลักภาวะ 4 ให้เป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหนองแขวงวิทยา จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า จากการใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ผู้เรียนมีผลการทดสอบหลังเรียนสูงขึ้นหลังจากเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักภาวะ 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการเปรียบเทียบผลการพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แบ่งผลการทดลองออกเป็น 2 ส่วน คือ ก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องการปกครองแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีทัศนคติต่อหน้าที่ของตนเองในระบอบประชาธิปไตย และสามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตย หลังจากที่ได้ผ่านการเรียนรู้ตามหลักภาวะ 4 เพื่อความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยมากกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กาญจนา คิง และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างค่านิยมด้านความมีวินัย และความซื่อสัตย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล 3 “ยุติธรรมวิทยา” สังกัดสำนักการศึกษาเทศบาลนครสกลนคร มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เสริมสร้างค่านิยมด้านความมีวินัย และความซื่อสัตย์ 2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจด้านความ

มีวินัย และความซื่อสัตย์ของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างค่านิยม ความมีวินัย และความซื่อสัตย์ ดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย ระยะที่ 2 การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตร ระยะที่ 3 การนำหลักสูตรไปใช้ และระยะที่ 4 การประเมินและปรับปรุงหลักสูตร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู จำนวน 30 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 โรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล 3 “ยุติธรรมวิทยา” จำนวน 34 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างค่านิยมและความมีวินัย และความซื่อสัตย์ มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนรู้ใช้กรณีศึกษา การเน้นการเรียนรู้จากตัวแบบและรูปแบบที่ดี และการประเมินผล 2) ความรู้ ความเข้าใจด้านความมีวินัย และความซื่อสัตย์ของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนตามหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างค่านิยมและความมีวินัย และความซื่อสัตย์อยู่ในระดับมากที่สุด

ชนันภรณ์ อารีกุล (2563) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี 2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้วัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี และ 3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีที่มีต่อวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งกลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 38 คน ได้มาด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมของนิสิตระดับปริญญาตรี ก่อนและหลังการใช้วัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งในภาพรวมนิสิตระดับปริญญาตรีมีความพึงพอใจต่อวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในระดับมากที่สุด

กันยารัตน์ นิลภา (2565) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2. เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนเทศบาล วัดอมฤตวารี จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 27 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า การทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเป็นพลเมืองต้นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมี

ส่วนร่วมหลังเรียนสูง และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมหลังเรียนอยู่ในระดับมาก

วสันต์ สรรพสุข (2565) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์สำหรับนิสิตวิชาชีพครู มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. พัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ตามแนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์สำหรับนิสิตวิชาชีพครู และ 2. ศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์สำหรับนิสิตวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตวิชาชีพครูชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการศึกษาแขนงวิชาสังคมศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 16 คน เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบ ได้แก่ สภาพปัญหาและความจำเป็นของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแนวทางการวัดและประเมินผล โดยหลักสูตรกำหนดสมรรถนะย่อยของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ 1) เคารพสิทธิเสรีภาพและความแตกต่าง 2) ความรับผิดชอบต่อสังคม 3) การมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และ 4) มุ่งสร้างความเป็นธรรมในสังคม และผลการใช้หลักสูตรได้ช่วยเสริมสร้างนิสิตให้มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านเคารพในสิทธิเสรีภาพและความแตกต่าง และการมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมเพิ่มสูงขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และมุ่งสร้างความเป็นธรรมในสังคมให้นิสิตวิชาชีพครู

ศุภชัย สมนวน (2565) ได้ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2. เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 30 คน ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาการศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ ความรู้ทางการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง วัฒนธรรมและประเพณี 2) ด้านทักษะ ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา 3) ด้านคุณลักษณะและเจตคติ ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนร่วม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีคุณธรรมจริยธรรม ผลการประเมินความเหมาะสมพบว่าระดับ

ความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.6 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่ามีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ในส่วนการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74

สุกัญญา ดันสุวรรณและคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเป็นฐานและการโค้ชเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามและการโค้ช เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในประเด็นที่กำหนด ดังนี้ 2.1) เพื่อประเมินความเป็นพลเมืองด้านความรู้ 2.2) พฤติกรรมการแสดงออก ความเป็นพลเมือง และ 2.3) ศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมือง กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งกลุ่มทดลองมีจำนวน 40 คน ส่วนกลุ่มควบคุมมีจำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมามีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.15/81.25 ส่วนประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความรู้หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนสูงขึ้น การแสดงออกความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับดีมาก และผู้เรียนมีพฤติกรรมการแสดงออกความเป็นพลเมืองอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม

ขวัญวรา วงศ์คำ (2565) ได้ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เกมคุณธรรม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เกมคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เกมคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/9 โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส่ววิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 45 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 7 แผน มีผลการประเมินความสอดคล้องอยู่ในระดับ 0.79-0.87 มีความเหมาะสมมาก และผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เกมคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 7 แผน มีผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นวพร แสงนาค (2566) ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานสิ่งแวดล้อมของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก 2. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มอย่างการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนจ่านกร้อง จังหวัดพิษณุโลก เป็นนักเรียนที่เรียนในแผนการเรียนไทย - สังคม และผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้สอนจำนวน 5 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นกลุ่มผู้มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันในการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า การเรียนการสอนที่มีปัญหาในเรื่องของการเรียนการสอนที่เน้นการบรรยายเป็นหลักในการเรียนการสอน ดังนั้นการพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สามารถสรุปประเด็นสำคัญ คือ ด้านผู้เรียน ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับพลังงานและสิ่งแวดล้อม ด้านผู้สอนมีการบูรณาการเข้ากับรายวิชา ด้านสื่อและแหล่งเรียน มีการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย

อัสหมะ หะยียูโซะ (2565) ได้ทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน 2. เพื่อออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และ 3. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน ระหว่างเรียนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ฝ่ายมัธยมศึกษา) จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน แบบประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งแบบบันทึกสะท้อนคิด ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียนประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพลเมืองรับผิดชอบตนเองและสังคม ด้านพลเมืองเคารพสิทธิ ด้านพลเมืองรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้านพลเมืองมีส่วนร่วมอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรม นอกจากนี้การจัดการเรียนโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ที่ช่วยส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 นำเสนอปรากฏการณ์ ขั้นที่ 2 สำรวจปรากฏการณ์ ขั้นที่ 3 อภิปรายวางแผนและลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 4 ประเมินและปรับปรุงแนวคิดและวิธีการ และขั้นที่ 5 สรุปแนวคิดและขยายผล ซึ่งผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมี

ระดับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิมพ์ตะวัน จันทัน (2565) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE MODEL ในการสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สอนวิชาสังคม จำนวน 10 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบอาสาสมัคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมี 5 ข้อ ดังนี้ 1) มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ 2) เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น 3) เคารพกติกาและกฎหมาย 4) มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ และ 5) เคารพความหลากหลายของคนในสังคม และรูปแบบการจัดการเรียนรู้พลเมืองสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ปลุกพลังความตื่นรู้ ขั้นที่ 2 เชิดชูพลเมืองดี และขั้นที่ 3 หาวิธีสร้างวินัยเพื่อสร้างคนยุคใหม่บนฐานของความเท่าเทียม หลังการทดลองใช้พบว่าผลของคะแนนพฤติกรรมบ่งชี้หลังเรียนสูงขึ้น

จตุรภัทร ไสยสมบัติ และมนตรี วงษ์สะพาน (2567) ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้สอนในโรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล และแบบสัมภาษณ์การจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเคารพสิทธิ 2) การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ 3) การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และ 4) การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง สำหรับแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริง และเสริมสร้างผู้เรียนให้รู้จักการเคารพสิทธิ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ รู้จักใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารด้วยเหตุผล และส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน

งานวิจัยต่างประเทศ

Stokamer (2011) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบจำลองการคิดในการสอนทางการศึกษา เพื่อความสามารถทางพลเมือง มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ เพื่อการเรียนรู้ในชุมชน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาจำนวน 10,974 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกจากผู้ลงทะเบียนเรียน เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนที่มีความหลากหลายและพลเมืองที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกัน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน สามารถแก้ปัญหาโดยภาพรวมด้วยเหตุผล รวมถึงมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในสังคมแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เป็นข้อบ่งชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมั่นที่เพิ่มขึ้นของอาจารย์และผู้บริหารที่เห็นว่าการเรียนรู้โดยชุมชนเป็นฐานมีคุณค่าสำหรับผู้เรียนเป็นอย่างมาก ที่รู้จักนำความรู้มาพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น สามารถเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ดี มีทัศนคติ รู้จักบริการสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองได้ดีเยี่ยม

Bahat heg (2017) ได้ทำการศึกษาความเป็นพลเมืองในหลักสูตรโรงเรียนอนุบาล ซาอุดีอาระเบีย “การศึกษาเปรียบเทียบ” มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อตรวจสอบการเป็นพลเมืองในหลักสูตรที่แตกต่างกันในโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลและเอกชนในริยาดห์ประเทศ ซาอุดีอาระเบีย 2. ศึกษาวัตถุประสงค์เพื่อระบุผลกระทบของหลักสูตรการศึกษาที่มีผลต่อการปลูกฝังและพัฒนาความเป็นพลเมืองในเด็ก กลุ่มประชากร ประกอบด้วยเด็กจำนวน 167 คน แบ่งเป็นเพศชาย 63 คน เพศหญิง 104 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนอนุบาลของรัฐบาลและเอกชนในริยาดห์ประเทศซาอุดีอาระเบีย แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 จำนวน 73 คน ที่ได้รับการสอนโดยใช้หลักสูตรการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มที่ 2 จำนวน 43 คน ที่ได้รับการสอนโดยใช้หลักสูตร Bawakeer และกลุ่มที่ 3 จำนวน 51 คน ที่ได้รับการสอนโดยใช้หลักสูตรมอนเตสเซอร์รี เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ของการเป็นพลเมืองในเด็กนักเรียนที่สอนโดยใช้หลักสูตรที่แตกต่างกันในโรงเรียนอนุบาลในรัฐริยาดห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ส่วนกลุ่มที่เรียนด้วยหลักสูตรการเรียนรู้ด้วยตนเองมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับกลุ่มหลักสูตรทั้งสองกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Wood, Taylor, Atkins, & Johnstion (2018) ได้ทำการศึกษาการเรียนการสอนเพื่อการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การเรียนรู้ผ่านพุทธิพิสัยและจิตพิสัย เพื่อการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย โดยมีการรายงานผลการศึกษาระยะเวลา 2 ปี ที่มีการสำรวจแนวทางการสอนของผู้สอนเมื่อได้ดำเนินการริเริ่มใช้หลักสูตรการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในประเทศนิวซีแลนด์ เป้าหมายในการศึกษาคือสามารถบอกแนวทางการเรียนการสอนที่มีศักยภาพในการเรียนรู้เกี่ยวกับพลเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งได้มีการกำหนดการกระทำทางสังคมเชิงวิพากษ์และการเปลี่ยนแปลงผ่านการผสมผสานของการสอนเชิงวิพากษ์และแนวคิดของดิวอี้เกี่ยวกับการศึกษาในระบอบประชาธิปไตย รวมถึงการ

วิจัยในชั้นเรียนของผู้สอน ตลอดจนการสังเกตในชั้นเรียนและการสัมภาษณ์ผู้เรียน การศึกษาชี้ให้เห็นถึงการเรียนรู้ในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งผ่านทั้งพุทธิพิสัยและจิตพิสัย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญและเปลี่ยนแปลงในทางที่เหมาะสม ผู้สอนในระบอบการศึกษามีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่สูงขึ้น มีความเชี่ยวชาญในการออกแบบการสอน โดยผู้สอนวิชาสังคมศึกษาต้องมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน การเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น สามารถวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องต่าง ๆ ได้ จึงจะสามารถช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดพุทธิพิสัยและจิตพิสัย เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

Marovah (2019) ได้ทำการศึกษาการสร้างพลเมืองจากหลักสูตรและการปฏิบัติการสอนจากหลักฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยครูสองสถาบันแห่งซิมบับเวส มีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ 1. เพื่อรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ของอาจารย์ในวิทยาลัยครู และ 2. เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองตามหลักสูตรของวิทยาลัยครูแห่งซิมบับเวส กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนจำนวน 31 คน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนการสอนในโรงเรียนแห่งซิมบับเวส เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นเรื่องการปฏิบัติต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่สำคัญต่อการเป็นครูในอนาคต เป็นหลักสูตรที่เน้นความสำคัญเกี่ยวกับประชาธิปไตย และต้องส่งเสริมหลักสูตรให้มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อความเป็นพลเมืองที่สำคัญ ในด้านการมีส่วนร่วมในสังคม การแสดงออกทางความคิดแบบประชาธิปไตย รวมถึงจัดให้มีการเรียนการสอนแบบปฏิบัติของนักเรียนวิชาชีพครู พร้อมให้ความสำคัญที่จะส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบความเป็นพลเมืองที่สำคัญของการเป็นครูในอนาคต

Kishino (2019) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยการศึกษาในต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมของนักศึกษาที่กำลังพัฒนาเป็นพลเมืองที่ดี 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบจากการศึกษาในต่างประเทศที่มีต่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง และ 3. เพื่อศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรที่มีต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยศิลปศาสตร์ในรัฐแคลิฟอร์เนีย จำนวน 268 คน เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยศิลปศาสตร์ในรัฐแคลิฟอร์เนียต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในระหว่างที่กำลังศึกษาในต่างประเทศ แต่คุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามีแนวโน้มที่ดี เพราะหลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัยในรัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสวงหาอัตลักษณ์ความเป็นพลเมืองของตน ทำให้นักศึกษามีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม กิจกรรมการเป็นแบบอย่างที่ดีของการเป็นพลเมืองโลก ทำให้นักศึกษาปริญญาตรีที่ศึกษาในต่างประเทศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

Martini (2019) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะการเป็นพลเมืองบนพื้นฐานด้านเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ในประเทศอินโดนีเซีย มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ เพื่อประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองในปัจจุบันที่ใช้เทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ในประเทศอินโดนีเซีย กลุ่มตัวอย่าง คือ วารสารหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองตามทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นงานวิจัยสังเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับพลเมืองได้รับอิทธิพลอย่างมากจากทั่วโลกและส่งผลกระทบต่อทัศนคติและความคิดของผู้เรียนในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามสมรรถนะการเป็นพลเมืองในปัจจุบันยังคงขาดความคาดหวัง และทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ควรให้สอดคล้องกับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองของผู้เรียนบนพื้นฐานด้านเทคโนโลยี

Andrews (2020) ได้ทำการศึกษาการรับรู้ของครูผู้สอนที่กำลังฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นพลเมืองโลกในหลักสูตรสังคมศึกษา มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อรับข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการรับรู้ของครูผู้สอนที่กำลังฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นพลเมืองโลกในหลักสูตรสังคมศึกษา 2. เพื่อทำความเข้าใจการรับรู้ของครูผู้สอนที่กำลังฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นพลเมืองโลกในหลักสูตรสังคมศึกษา และ 3. เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนที่กำลังฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นพลเมืองโลกในหลักสูตรสังคมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงนักเรียนเพื่อให้เป็นพลเมืองโลก กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนจำนวน 20 คน ที่ลงทะเบียนอบรมในหลักสูตรการศึกษาสังคมศึกษา ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนเชื่อในหลักสูตรเกี่ยวกับพลเมืองโลกที่ผู้เรียนมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทำให้การจัดการเรียนการสอนจะต้องให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และให้นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี และสามารถแก้ปัญหาาร่วมกันได้

Setiawan (2020) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองบนพื้นฐานความฉลาดทางศีลธรรม โดยใช้โปรแกรมการปลูกฝังค่านิยมเป็นฐาน มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้านพลเมืองที่เน้นความฉลาดทางศีลธรรม โดยใช้โปรแกรมการปลูกฝังค่านิยมเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ครูที่รับผิดชอบการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง 2) นักเรียนที่เรียนวิชาหน้าที่พลเมือง เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า แบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองตามความฉลาดทางศีลธรรมที่ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำไปใช้พัฒนาเสริมสร้างลักษณะนิสัยและปลูกฝังค่านิยมในการเป็นพลเมืองให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้แบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองตามความฉลาดทางศีลธรรมเพื่อเสริมสร้างการเป็นพลเมืองยังสามารถนำไปบูรณาการร่วมกับวิชาอื่น ๆ เพื่อใช้ปลูกฝังค่านิยมของผู้เรียนที่จะนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน

Sincer (2022) ได้ทำการศึกษาความสามารถในการเป็นพลเมืองของนักเรียนที่มีบทบาทต่อองค์ประกอบของโรงเรียนชาติพันธุ์และการสนับสนุนของครู มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ เพื่อศึกษา

ผลกระทบขององค์ประกอบทางชาติพันธุ์และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่มีต่อสมรรถนะความเป็นพลเมือง กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ นักเรียนจำนวน 4,902 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 75 โรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ระดับความหลากหลายของชาติพันธุ์ในแต่ละโรงเรียนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสามารถในการทำงานภายใต้ระบอบประชาธิปไตย โดยการทำหน้าที่ในลักษณะของการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน สามารถจัดการกับปัญหาและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกันในโรงเรียนที่มีชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ดี สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา รู้จักเคารพสิทธิความเท่าเทียมกัน และให้การยอมรับความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติ รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในการช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในโรงเรียน

Macarena (2022) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ด้วยโปรแกรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อความเป็นพลเมืองโลก มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนด้วยโปรแกรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อความเป็นพลเมืองโลก
2. เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3. เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองก่อนและหลังเรียนด้วยโปรแกรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อความเป็นพลเมืองโลก กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่มีอายุ 16 ปี ถึง 18 ปี จำนวน 26 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง คัดเลือกจากผู้เข้าร่วมโครงการ ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการเรียนรู้แบบออนไลน์เพื่อความเป็นพลเมืองโลก มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะการเป็นพลเมืองที่ดี และผลการทดลอง พบว่าผู้เรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จากการเรียนด้วยโปรแกรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อความเป็นพลเมืองโลก 3) นักเรียนที่มีอายุ 16 ปี ถึงอายุ 18 ปี ที่เรียนด้วยโปรแกรมการเรียนรู้แบบออนไลน์เพื่อความเป็นพลเมืองโลก มีผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน

Doungwilai and Kanjug (2023) ได้ทำการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงและการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้วยจิตสำนึกต่อโลก มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้และพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูจำนวน 95 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูต่อสถานการณ์ปัจจุบันของการจัดการการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และเป็นพลเมืองที่มีสติปัญญาระดับสูง ความต้องการในการพัฒนาความสามารถในการจัดการการเรียนรู้ในระดับสูงที่สุด เนื้อหาส่วนประกอบของแบบจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) หลักการและแนวคิดพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ 3) กระบวนการเรียนรู้และการประเมินการเรียนรู้ และ 4) ผลการเรียนรู้ กระบวนการพัฒนาครูรวมถึงชุมชนการเรียนรู้มืออาชีพ (PLC) แนวปฏิบัติสำหรับ

การจัดการการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การฝึกสอน การควบคุม การสะท้อนกลับ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ แบบจัดการแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมในระดับสูงที่สุด

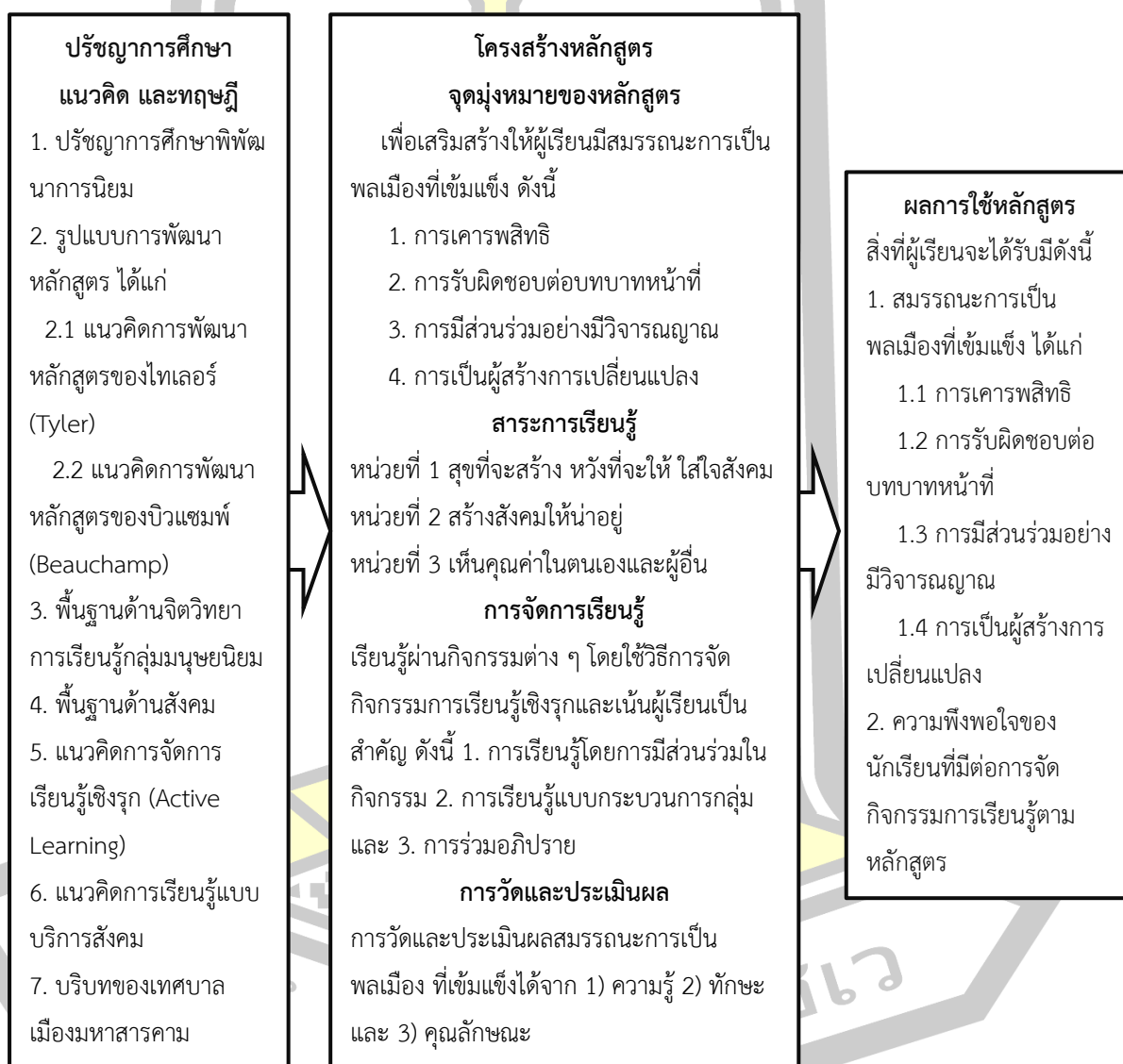
Permana (2023) ได้ทำการศึกษาการออกแบบหลักสูตรการศึกษาความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดของ Merdeka Belajar Kampus Merdeka (MBKM) ระดับอุดมศึกษา วัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. เพื่ออธิบายการออกแบบหลักสูตรการศึกษาความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดของ Belajar Kampus Merdeka (MbkM) ระดับอุดมศึกษา และ 2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรการศึกษาความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากวารสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยใช้แนวคิดของ Merdeka Belajar Kampus Merdeka (MBKM) ในการออกแบบหลักสูตรครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยวารสารที่ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัย พบว่า การออกแบบเพื่อหลักสูตรการศึกษาความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดของ Merdeka Belajar Kampus Merdeka (MBKM) เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความสามารถไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม และการออกแบบหลักสูตรต้องอาศัยหลักปรัชญาการศึกษาและแนวทางพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ หรือเกี่ยวกับการส่งเสริมแนวคิดเพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งต่อสังคม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดประเมินผล และวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัยสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พร้อมทั้งใช้เป็นรูปแบบเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสม และมีความรู้ (knowledge) ทักษะ (Skills) มีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดี (Attribute) เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำแนวคิดปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) มาใช้เป็นกรอบโครงสร้างหลักสูตร และแนวคิดของบิวแชมพ์ (Beauchamp) มาใช้เป็นกระบวนการพัฒนา

หลักสูตร ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม พื้นฐานทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม พื้นฐานทางด้านสังคม แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม และบริบทของเทศบาลเมืองมหาสารคาม นำมาเป็นแนวทางกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ดังภาพประกอบ 17

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 17 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ผู้วิจัยแบ่งระยะการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
2. ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร
3. ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้หลักสูตร
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นการเตรียมข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร แนวทางการพัฒนาหลักสูตร ความต้องการหลักสูตร และความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

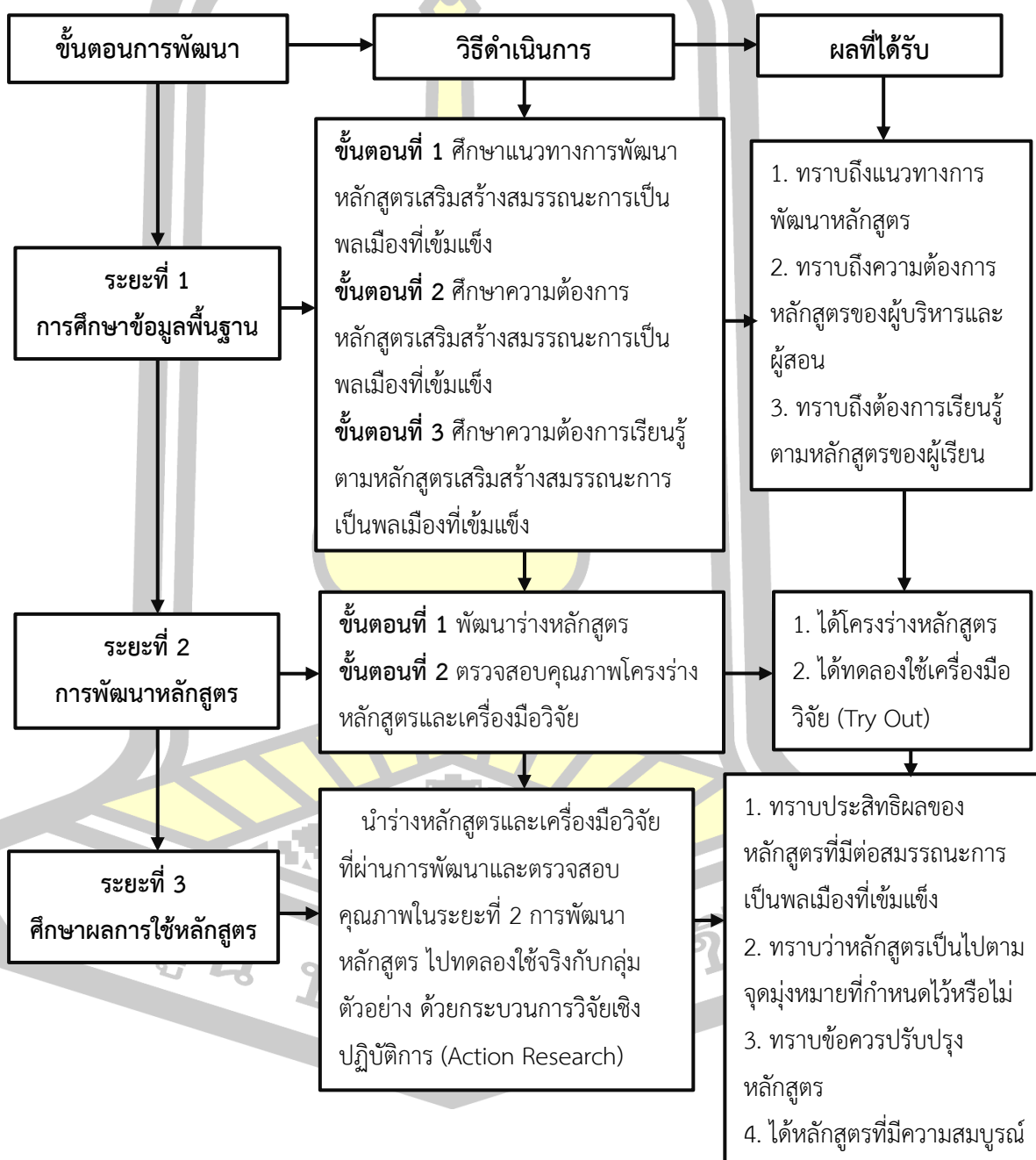
ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้วิธีการสอบถาม

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลจากระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาพัฒนาร่างหลักสูตร แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาร่างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัย

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้หลักสูตร เป็นการนำร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพในระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษา

ความเป็นไปได้ พร้อมทั้งตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ขั้นตอนวิธีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สามารถสรุปเป็นขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์กันได้ดังภาพประกอบ 18

ภาพประกอบ 18 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

เป็นการจัดเตรียมข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ความต้องการพัฒนาหลักสูตร และความต้องการเรียนรู้ ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้วิธีการ สัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ความมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.2 วิธีการศึกษา

1.2.1 ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการพัฒนาหลักสูตร และหลักสูตรฐานสมรรถนะด้านสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แล้วนำมาสรุปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบและยกร่างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.2.2 ใช้วิธีการสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จากผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการสอน หรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน คือ นักวิชาการ และศึกษานิเทศก์ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการสอน หรือเป็นผู้ที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งไม่น้อยกว่า 5 ปี ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้

1.3.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กันยารัตน์ สอนสุภาพ มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.3.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ สรรพสุข มีประสบการณ์การสอนและการจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.3.3 อาจารย์ ดร.ศุภชัย สมนวนล มีประสบการณ์การสอนและการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.3.4 ดร. ศิริพร ภูมิพันธุ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.3.5 นายจักรพันธ์ เศษสรรพ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.4 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ดังนี้

1.4.1 หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในทฤษฎีของท่านเป็นอย่างไร

1.4.2 โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร

1.4.3 ท่านคิดว่าเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร

1.4.4 ท่านคิดว่าแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร

1.4.5 ท่านคิดว่าแนวทางการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร

1.5 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.5.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.5.2 กำหนดประเด็นคำถามตามข้อ 1.4.1-1.4.5 เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.5.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตร นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.5.4 สร้างแบบประเมินความสอดคล้องของประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ของแบบสัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากคะแนนความสอดคล้องที่กำหนดไว้ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการ

1.5.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคัดเลือก ดังนี้

- 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน
รายนามผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

1) รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณภัทร สีหะมงคล อาจารย์ประจำวิชาสาขาวิจัยและประเมินผล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา วรพันธุ์ อาจารย์ประจำวิชาสาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวรดา พลเยี่ยม อาจารย์ประจำวิชาสาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน

4) อาจารย์ ดร.คมกริช ชาญณรงค์ อาจารย์โรงเรียนสาธิต (ฝ่ายมัธยม) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

5) อาจารย์ ดร.ทชชวัตร เหล่าสุวรรณ อาจารย์ประจำวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

1.5.6 นำผลการประเมินความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งข้อความที่ใช้ได้ต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.50 - 1.00 จึงจะถือว่าใช้ได้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2564) ผลปรากฏว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อความในแบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการ (ดังภาคผนวก ค ตาราง 16) จากนั้นทำการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

1.5.7 จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)

1.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการสอน หรือเป็นผู้ที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งไม่น้อยกว่า 5 ปี ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ในประเด็นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

1.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ด้วยการนำข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน มาทำการสรุปเพื่อให้ได้กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อให้ทราบถึงความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2.2 วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยจุดประเด็นข้อคำถามจากแบบสัมภาษณ์ในการสนทนา เพื่อเป็นการกระตุ้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้บริหารและครูสอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 5 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ หรือเป็นผู้ที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งไม่น้อยกว่า 5 ปี

2.4 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ดังนี้

2.4.1 หลักสูตรของสถานศึกษา ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหรือไม่

2.4.2 จุดมุ่งหมายตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควรเป็นอย่างไร

2.4.3 สารการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควรเป็นอย่างไร

2.4.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควรเป็นอย่างไร

2.4.5 การวัดและประเมินผลหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควรเป็นอย่างไร

2.5 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.5.1 ศึกษาเอกสารและวิธีการเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2.5.2 กำหนดประเด็นคำถามตามข้อ 2.4.1 - 2.4.5 เพื่อให้ใช้ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2.5.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ความต้องการพัฒนาหลักสูตรตามประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.5.4 สร้างแบบประเมินความสอดคล้องของประเด็นที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลของแบบสัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากคะแนนความสอดคล้องที่กำหนดไว้ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการ

2.5.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อตรวจสอบและประเมินคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ความต้องการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2.5.6 นำผลการประเมินความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้ต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.50-1.00 จึงจะถือว่าใช้ได้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2564) ผลปรากฏว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการ (ดังภาพผนวก ค ตาราง 17) จากนั้นทำการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ความต้องการพัฒนาหลักสูตรตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.5.7 จัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้บริหารและผู้สอน

2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารและผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามด้วยตนเอง

2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มาวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ด้วยการนำข้อมูลจากผู้บริหารและผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 5 คน มาทำการสรุปผลเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) จากการประเมินแบบสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญ โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ความต้องการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยใช้วิธีการสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อให้ทราบถึงความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3.2 วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 261 คน จำนวน 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา โรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ และโรงเรียนเทศบาลบ้านแมด

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 54 คน จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา จำนวน 16 คน โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย จำนวน 20 คน และโรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี จำนวน 18 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3.4 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.5 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.5.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3.5.2 กำหนดประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3.5.3 สร้างแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ในลักษณะของแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ นำไปใช้จริงจำนวน 15 ข้อ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรน้อยที่สุด

3.5.4 สร้างแบบประเมินความสอดคล้องของประเด็นที่ต้องการใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคะแนนความสอดคล้องตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการ

3.5.5 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

3.5.6 นำผลการประเมินความสอดคล้องแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งข้อความที่ใช้ได้ต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.50 - 1.00 จึงจะถือว่าใช้ได้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2564) ผลปรากฏว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.80 - 1.00 ได้ข้อที่เข้าเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อ ทุกข้อความ ซึ่งแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการสอบถาม (ดังภาคผนวก ค ตาราง 18) จากนั้นทำการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.5.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลากใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาคุณภาพ

3.5.8 วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Item - Total Correlation) การคำนวณจะใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r_{xy}) พบว่า มีข้อความผ่านเกณฑ์จำนวน 18 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.31 - 0.70 ซึ่งผู้วิจัยทำการคัดเลือกข้อความที่ผ่านเกณฑ์ไว้ จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.45 - 0.70 (ดังภาคผนวก ค ตารางที่ 19) แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563) พบว่า ได้ค่าความเชื่อมั่นฉบับเท่ากับ 0.89

3.5.9 จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ แล้วนำแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามไปใช้กลุ่มตัวอย่างตามข้อ 3.3.2

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 คน โดยใช้แบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำผลคะแนนจากแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จากกลุ่มตัวอย่าง ข้อ 3.3.2 โดยการนำผลคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

เป็นการนำข้อมูลจากระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน มาพัฒนาร่างหลักสูตร แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาร่างหลักสูตร

1.1 ความมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อกำหนดร่างหลักสูตรที่จะพัฒนาให้สอดคล้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.2 วิธีการศึกษา

นำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ประกอบของหลักสูตรสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารและผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาหลักสูตร และสอบถามผู้เรียนเกี่ยวกับความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างข้อสรุปเนื้อหา (Content Analysis) จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารและผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาหลักสูตร และสอบถามผู้เรียนเกี่ยวกับความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อให้ได้โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ดังนี้

1.3.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนี้ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

1.3.2 เนื้อหาหลักสูตร ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่สร้างหวังที่จะให้ ใส่ใจสังคม จำนวน 8 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่ จำนวน 8 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จำนวน 4 ชั่วโมง

1.3.3 การจัดการเรียนรู้ เป็นการนำเอาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรมาจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม และการอภิปรายร่วมกันหลังเสร็จสิ้นแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้

1.3.4 การวัดและประเมินผล คือ การประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินผลงาน และแบบสังเกตพฤติกรรม

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพของร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัย

2.1 ความมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัย ปรับปรุงแก้ไขโครงร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2 วิธีการศึกษา ในขั้นตอนนี้ดำเนินการโดยการตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อประเมินโครงร่างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ด้านความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรและข้อคิดเห็นอื่น ๆ ของผู้เชี่ยวชาญเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำมาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3 กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ดังปรากฏรายนามในระยະที่ 1 ข้อ 1.5.5

2.4 เครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างหลักสูตร ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.4.1 ศึกษารายละเอียดองค์ประกอบของหลักสูตร

2.4.2 ดำเนินการกำหนดประเด็นและร่างคำถามให้ครอบคลุมการประเมินหลักสูตร

2.4.3 นำแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

วิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสม

2.4.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วทำการจัดพิมพ์แบบประเมินเป็นฉบับสมบูรณ์

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร และข้อความคิดเห็นเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาดำเนินการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำค่าที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์เพื่อแปลผล ดังนี้

2.6.1 การพิจารณาความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตร ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญของหลักสูตร วิสัยทัศน์ หลักการของหลักสูตร สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณภาพของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แล้วทำการแปลผลระดับความเหมาะสมจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์ประเมินความเหมาะสม และผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้หาค่าเฉลี่ยเป็นรายชื่อและแปลผล ดังนี้ (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563)

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย

แปลผล

4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

2.6.2 กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม มีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสามารถนำไปทดลองใช้ได้จริง ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 อยู่ใน

ระดับมากที่สุด (ดังภาพผนวก ค ตาราง 21) แสดงว่าในภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมามีคุณภาพสามารถนำไปทดลองใช้ได้

2.7 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.7.1 เครื่องมือวัดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย

2.7.1.1 แบบทดสอบวัดความรู้ เป็นแบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1) ทำการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจากนิยามศัพท์เฉพาะที่จะนำมาใช้สร้างเป็นข้อสอบ ทำการศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสร้างแบบทดสอบวัดความรู้เป็นแบบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ นำไปใช้จริง 30 ข้อ

2) นำแบบทดสอบวัดความรู้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3) นำแบบทดสอบวัดความรู้ที่ปรับปรุงแก้ไข เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อประเมินความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความรู้กับนิยามศัพท์เฉพาะของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยใช้เกณฑ์พิจารณาคะแนนความสอดคล้องตามที่กำหนดไว้ ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องตามนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องตามนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องตามนิยามศัพท์เฉพาะ

4) นำผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า มีข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 40 ข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.60 - 1.00 (ดังภาพผนวก ค ตาราง 22) จากนั้นทำการปรับปรุงแบบทดสอบวัดความรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5) นำแบบทดสอบวัดความรู้ จำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลากใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม แล้วนำแบบทดสอบวัดความรู้มาวิเคราะห์หาคุณภาพ

6) นำกระดาษคำตอบมาตรวจให้คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดหรือตอบเกิน 1 ข้อ ให้ 0 คะแนน

7) นำผลคะแนนของแบบทดสอบวัดความรู้มาวิเคราะห์ด้วยการเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (B) ตั้งแต่ 0.20 - 0.80 ขึ้นไปถือว่าใช้ได้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2564) ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบทดสอบวัดความรู้ จำนวน 40 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.43 - 0.86 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (B) ตั้งแต่ 0.00 - 0.52 จากนั้นทำการคัดเลือกแบบทดสอบวัดความรู้ไว้ จำนวน 30 ข้อ ที่มีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.43 - 0.86 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (B) ตั้งแต่ 0.29 - 0.57 (ดังภาคผนวก ค ตาราง 23)

8) นำแบบทดสอบวัดความรู้ จำนวน 30 ข้อ มาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตรคำนวณของโลเวท (Lovett Method) พบว่าได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

9) จัดพิมพ์เป็นแบบทดสอบวัดความรู้ สำหรับนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.7.1.2 แบบประเมินผลงาน เป็นการวัดและประเมินผลด้านทักษะของผู้เรียน ผู้วิจัยกำหนดประเด็นที่ต้องการวัดด้านทักษะตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยใช้แบบประเมินผลงานชนิดมีโครงสร้างแบบรูบริกสเกล (Rubric Scale) ประเมินเป็นรายบุคคลในลักษณะการบันทึกผลงานที่สังเกตได้ ซึ่งผู้วิจัยทำการประเมินด้วยตนเอง มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
- 2) กำหนดโครงสร้างแบบประเมินผลงานและประเด็นที่ต้องการทราบเกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติของผู้เรียน
- 3) ทำการสร้างแบบประเมินผลงานให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- 4) นำแบบประเมินผลงานเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินผลงานกับประเด็นที่ต้องการวัด แล้วนำผลการประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินผลงานจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งแบบประเมินผลงานของผู้เรียนที่ใช้ได้ต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.50 - 1.00 จึงจะถือว่าใช้ได้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2564) ผลปรากฏว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 1.00 (ดังภาคผนวก ค ตาราง 24) จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินผลงานตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5) จัดพิมพ์แบบประเมินผลงานสำหรับนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.7.1.3 แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะของผู้เรียน ผู้วิจัยกำหนดประเด็นที่ต้องการวัดด้านคุณลักษณะตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมแบบรูบริกสกอร์ (Rubric Scale) ประเมินเป็นรายบุคคลในลักษณะการบันทึกพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งผู้วิจัยทำการประเมินด้วยตนเอง มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2) กำหนดโครงสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมและประเด็นที่ต้องการทราบเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียน

3) สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4) นำแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อพิจารณาความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสังเกตพฤติกรรมกับประเด็นที่ต้องการวัด แล้วนำผลการประเมินความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งแบบสังเกตพฤติกรรมที่ใช้ได้ต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.50 - 1.00 จึงจะถือว่าใช้ได้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2564) ผลปรากฏว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 1.00 (ดังภาคผนวก ค ตาราง 25) จากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

5) จัดพิมพ์แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนสำหรับนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดและประเมินผลด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะตามองค์ประกอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยใช้คะแนนจากการทดสอบวัดความรู้ มีระบบการให้คะแนนเป็น 1, 0 แบบประเมินผลงาน มีระบบการให้คะแนนเป็น 3, 2, 1 และแบบสังเกตพฤติกรรม มีระบบการให้คะแนนเป็น 2, 1 โดยแบ่งระดับการประเมินเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ผ่าน และไม่ผ่าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) จากนั้นนำคะแนนจากการทดสอบวัดความรู้ ผลงาน และพฤติกรรม

ตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมารวมกัน แล้วนำมาหาค่า ร้อยละและแปลผล ดังนี้

ร้อยละ 80 – 100 หมายถึง อยู่ในระดับดีเยี่ยม

ร้อยละ 65 – 79 หมายถึง อยู่ในระดับดี

ร้อยละ 50 – 64 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ร้อยละ 0 – 49 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

2.7.2 แบบสอบถามความพึงพอใจ

2.7.2.1 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ และวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) วิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องในการนำมาสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร จากนั้นผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยใช้เกณฑ์การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

3 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

1 คะแนน หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

3) สร้างแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามตามประเด็นที่ต้องการวัดที่ระบุในเกณฑ์การพิจารณาคะแนนความสอดคล้อง ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการวัด

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการวัด

4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร และแบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ปรับแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจและวิเคราะห์ผลการพิจารณาความสอดคล้องด้วยการวิเคราะห์ค่าดัชนี

ความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่คำนวณได้ในแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 1.00 (ดังภาพผนวก ค ตาราง 26)

6) ทำการปรับปรุงแบบสอบถามความพึงพอใจตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

7) จัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

8) นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563) ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.34 - 0.80 (ดังภาคผนวก ค ตาราง 27) แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563) ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86

9) ทำการจัดพิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจสำหรับนำไปใช้ โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของน้ำหนักคะแนน แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 1.50 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

2.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่ผ่านการพัฒนาแล้ว นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยการหาค่าเฉลี่ย

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้หลักสูตร

เป็นการนำร่างหลักสูตรและเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขจากระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และตรวจสอบประสิทธิผลของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

3.1 ความมุ่งหมายของการศึกษา

3.1.1 เพื่อศึกษาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียนจากการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3.1.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 261 คน จำนวน 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาลบูรพาพิทยาคาร โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย โรงเรียนเทศบาลสามัคคีวิทยา โรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี โรงเรียนเทศบาลบ้านค้อ และโรงเรียนเทศบาลบ้านแมด

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 54 คน จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา จำนวน 16 คน โรงเรียนเทศบาลบ้านส่องนางใย จำนวน 20 คน และโรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี จำนวน 18 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3.3 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

3.3.2 แบบวัดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย

1) แบบทดสอบวัดความรู้ ใช้สำหรับวัดและประเมินผลด้านความรู้ตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง จำนวน 30 ข้อ

2) แบบประเมินผลงาน ใช้สำหรับวัดและประเมินด้านทักษะตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง จำนวน 16 ข้อ

3) แบบสังเกตพฤติกรรม ใช้สำหรับวัดและประเมินด้านคุณลักษณะตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง จำนวน 20 ข้อ

3.3.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร จำนวน 10 ข้อ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 นำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขออนุญาตทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม และเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร มาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3.4.2 ทำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

3.5 การทดลองใช้หลักสูตร

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่พัฒนาขึ้น และศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นและค้นหาวิธีการปรับปรุงแก้ไขด้วยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988 อ้างถึงใน วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2558) ซึ่งมีการดำเนินงานเป็นวงจรการวิจัยปฏิบัติการแต่ละวงจร ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action) ขั้นตอนการสังเกต (Observe) และขั้นตอนสะท้อนผล (Reflecting) โดยกำหนดไว้ 3 วงจรการวิจัย เพื่อให้เห็นภาพการนำหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามไปจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียนสำหรับการทดลองใช้หลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย และโรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้หลักสูตรและเครื่องมือวิจัยที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้วางแผนการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา จำนวน 16 คน โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย จำนวน 20 คน และโรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี จำนวน 18 คน รวมทั้งสิ้น 54 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรโรงเรียนละ 1 ชั่วโมง/สัปดาห์ รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง จัดเป็นวิชา

เพิ่มเติมในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จากนั้นผู้วิจัยทำความเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ตาม หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แล้วทำการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวัดและ ประเมินผลสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ การทดสอบวัดความรู้ การประเมินผลงาน และ การประเมินพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไปจนครบทั้ง 3 วงจรการวิจัย จึงถือว่าผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

วงจรการวิจัยที่ 1

1. ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

ผู้วิจัยวางแผนจัดเตรียมเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่ จะสร้าง หวังที่จะให้ ใส่ใจสังคม ดำเนินการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 ชั่วโมง มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้ จำนวน 4 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ พลเมืองที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร เสรีภาพและความหลากหลายทาง สังคม ปัญหาสังคมแก้ไขง่ายนิดเดียว และการบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะ เพื่อใช้สำหรับการจัดการ เรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่าง แล้วทำการวางแผนการจัดการเรียนรู้ภายในห้องเรียนโดยใช้สถานการณ์จำลอง การจัดการ เรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง พร้อมทั้งจัดเตรียมจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนได้ร่วมกันปฏิบัติ เป็นกิจกรรม แสดงความคิดเห็นและนำเสนอผลงาน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการวางแผนใช้สื่อการเรียนรู้จากเว็บไซต์ ยูทูบ (YouTube) หรือสื่อจากแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบันใน สังคม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และรู้จักใช้วิจารณ์ญาณในการคิดวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียน สามารถคิดหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเองและสังคม สำหรับการจัดและ ประเมินผลหลักสูตร ผู้วิจัยได้วางแผนสำหรับการวัดและประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการ จัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ด้วยวิธีการทดสอบวัดความรู้ ประเมินผลงาน และประเมิน พฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแผนการ จัดการเรียนรู้ และให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเห็นที่ได้จากการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะ การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง มหาสารคาม

2. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action)

ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็น พลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ตามที่ผู้วิจัยได้วางแผนไว้ในขั้นตอนการวางแผน (Plan) โดยเริ่มจากหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่ จะสร้าง หวังที่จะให้ ใส่ใจสังคม ตามโครงสร้างหลักสูตรใช้เวลาดำเนินการจัดการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัย ดำเนินการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ชั่วโมงที่ 1 ผู้วิจัยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน และซักถามความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นการซักถามความเข้าใจของผู้เรียนว่ามีความรู้มากน้อยเพียงใด จากนั้นนำสาระการเรียนรู้เรื่องการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ (ดำเนินการในชั่วโมงที่ 1 และชั่วโมงที่ 2) โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งผ่านละครที่สื่อถึงการเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง จากเว็บไซต์ยูทูป (YouTube) หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในละครแล้วให้เล่าถึงประสบการณ์หรือปัญหาที่เคยเกิดขึ้นกับตนเองเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และหาแนวทางป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับตนเองและสังคม ซึ่งผู้วิจัยทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำและอธิบายเพิ่มเติม

ชั่วโมงที่ 2 แบ่งผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปเป็นองค์ความรู้และแนวทางการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันจากการดูละครที่เกี่ยวข้องกับการเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง จากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการนำไปปฏิบัติใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งผู้วิจัยจะทำหน้าที่ให้คำแนะนำความรู้เพิ่มเติมหลังจากที่ผู้เรียนได้นำเสนอเสร็จสิ้น

ชั่วโมงที่ 3 ผู้วิจัยนำสาระการเรียนรู้เรื่องเสรีภาพและความหลากหลายทางสังคม (ดำเนินการในชั่วโมงที่ 3 และชั่วโมงที่ 4) แล้วให้ผู้เรียนศึกษาสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพของคนในสังคม และการขาดจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม จากนั้นผู้เรียนได้ช่วยกันคิดวิเคราะห์และพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งช่วยกันหาแนวทางป้องกันและวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้เรียนทุกคนช่วยกันแสดงความคิดเห็นร่วมกันในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะถึงแนวทางการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ชั่วโมงที่ 4 ผู้วิจัยแจกแบบบันทึกให้กับผู้เรียนทุกคน เพื่อสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงผ่านข้อมูลข่าวสารที่ได้จากสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ในประเด็นที่ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับการเคารพสิทธิเสรีภาพ การอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย การเรียนรู้บริการสังคม และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้อย่างไร

ชั่วโมงที่ 5 ผู้วิจัยนำสาระการเรียนรู้เรื่องปัญหาสังคมแก้ไขง่ายนิดเดียว ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ (ดำเนินการในชั่วโมงที่ 5 และชั่วโมงที่ 6) เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ปัญหาจากกลุ่มมิจฉาชีพ ปัญหาการใช้ความรุนแรง ปัญหาการก่อความไม่สงบในสังคมของเยาวชน จากนั้นผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารในสื่อโซเชียลเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ เมื่อผู้เรียนทำการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม พร้อมช่วยหาแนวทางเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม ซึ่งผู้วิจัยจะทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำความรู้เพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียนอีกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และวิธีการแก้ไขปัญหาย่างถูกวิธี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมพร้อมที่จะรับมือและแก้ไขปัญหา

ชั่วโมงที่ 6 ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนแต่ละคนเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม พร้อมทั้งแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น จากนั้นให้ผู้เรียนนำข้อมูลจากแนวคิดวิธีแก้ปัญาและแนวทางป้องกันปัญหาของเพื่อน ๆ แต่ละคน นำไปเขียนลงแบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยจัดเตรียมให้ พร้อมทั้งนำแบบบันทึกข้อมูลมานำเสนอหน้าชั้นเรียน เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมผู้วิจัยจะทำหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอีกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้

ชั่วโมงที่ 7 ผู้วิจัยนำสาระการเรียนรู้เรื่องการบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ (ดำเนินการในชั่วโมงที่ 7 และชั่วโมงที่ 8) ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบการบริการสังคม โดยผู้เรียนจะทำกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนหรือชุมชนตามที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนและจากผู้วิจัย ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้ทำกิจกรรมดังนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์ ทำกิจกรรมพัฒนารอบบริเวณโรงเรียนในชั่วโมงเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบทำความสะอาด แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 รับผิดชอบทำความสะอาดบริเวณอาคารเรียนชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 2 รับผิดชอบทำความสะอาดบริเวณโรงอาหาร กลุ่มที่ 3 ทำความสะอาดรอบบริเวณสนามโรงเรียน ในส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางใย มีการจัดกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2567 ผู้เรียนทุกคนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป ร่วมกันทำความสะอาดบริเวณภายในวัดอุทัยทิศบ้านสองนางใย และสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี ทำกิจกรรมพัฒนารอบบริเวณโรงเรียนในชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม เพื่อรับผิดชอบทำความสะอาด กลุ่มที่ 1 ทำความสะอาดภายในอาคารเรียนประถมศึกษา และกลุ่มที่ 2 ทำความสะอาดบริเวณรอบอาคารเรียนและบริเวณสนามของโรงเรียน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวถือเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

ชั่วโมงที่ 8 ผู้วิจัยทำการทบทวนความรู้เรื่องการบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะ ด้วยการซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติว่าผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และรู้สึกอย่างไรต่อการให้บริการสังคมด้วยจิตสาธารณะ แล้วให้ผู้เรียนบอกความสำคัญของการบริการสังคม

ด้วยจิตสาธารณะในการช่วยเหลือสังคม เมื่อผู้เรียนได้สะท้อนความคิดเห็นเป็นที่เรียบร้อย จากนั้นผู้วิจัยจะทำหน้าที่อธิบายเพิ่มเติมถึงความสำคัญของการบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะให้แก่ผู้เรียนอีกครั้ง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะ เมื่อเสร็จกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจำนวน 30 ข้อ

3. ขั้นตอนการสังเกต (Observe)

การสังเกตในวงจรการวิจัยที่ 1 ผู้วิจัยสังเกตจากพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ โดยสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกด้านความรู้จากการตอบคำถามและการสะท้อนความคิดเห็น และการทำแบบทดสอบวัดความรู้ ด้านทักษะผู้วิจัยสังเกตจากการวางแผนการทำงานร่วมกันและการนำเสนอผลงาน และด้านคุณลักษณะ สังเกตจากพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนี้ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินผลงาน และแบบสังเกตพฤติกรรม โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตและประเมินผลด้วยตนเอง จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนบางคนยังมีปัญหาเรื่องการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการเคารพสิทธิ เพราะยังมีเรื่องของการล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนในชั้นเรียน รวมถึงพฤติกรรมการเข้าเรียนไม่ตรงเวลาไม่มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ เช่น ส่งงานช้า เข้าเรียนสาย ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน คุยกันเสียงดัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องมีการปรับการจัดการเรียนรู้ใหม่ในวงจรการวิจัยที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมและมีคุณลักษณะของการเคารพสิทธิของผู้อื่น และการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

4. ขั้นตอนการสะท้อนผล (Reflecting)

หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยที่ 1 ตามที่หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามได้กำหนดไว้ ซึ่งสะท้อนผลจากการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการทดสอบวัดความรู้ การประเมินผลงาน การประเมินพฤติกรรม เพื่อให้ผู้วิจัยนำไปพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้จริงในการวิจัยวงจรการวิจัยที่ 2

วงจรการวิจัยที่ 2

จากการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องสุขที่จะสร้าง หวังที่จะให้ ใส่ใจสังคม พบว่า ยังคงมีผู้เรียนบางส่วนที่มีพฤติกรรมที่แสดงออกไม่เหมาะสมในด้านการเคารพสิทธิ และมีผู้เรียนบางคนที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้สอน ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะได้เรียนและทำกิจกรรมตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้แล้วก็ตาม

ตาม แต่ผู้เรียนบางส่วนก็ยังคงมีพฤติกรรมเช่นนี้อยู่เหมือนเดิม แต่ในส่วนของการมีส่วนร่วมอย่างมี วิจารณ์ญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนส่วนใหญ่จะสามารถปฏิบัติได้และมีความรู้ เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร การบริการสังคม และมีความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยจะต้อง ปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักเห็นคุณค่าของการเคารพสิทธิ และรู้จัก รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง และบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

1. ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

ผู้วิจัยวางแผนจัดเตรียมเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้าง สังคมให้น่าอยู่ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง มีสาระการเรียนรู้ 4 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ สามัคคี คือพลัง จำนวน 2 ชั่วโมง แยกต่าง แต่ไม่แตกแยก จำนวน 2 ชั่วโมง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จำนวน 2 ชั่วโมง และร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคม จำนวน 2 ชั่วโมง พร้อมทั้งได้วางแผนการจัดกิจกรรม ให้แก่ผู้เรียน ประกอบด้วย กิจกรรมการทำงานเป็นทีม กิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ กิจกรรมสร้างคอนเทนต์ (Content Activities) เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมให้ดีขึ้น กิจกรรมการ เรียนรู้แบบบริการสังคม กิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงและการอภิปราย หลังจากเสร็จสิ้น กระบวนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 แล้วให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเห็นจากการได้ เรียนรู้และปฏิบัติ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการวางแผนใช้สื่อการเรียนรู้จากคลิปวีดีโอ (Reels) เว็บไซต์ยูทูบ (YouTube) ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสังคมให้น่าอยู่ การช่วยเหลือหรือพัฒนาชุมชน สังคม และการ ดำรงชีวิตตามระบบประชาธิปไตย และจัดเตรียมหัวข้อละครสั้นไว้สำหรับผู้เรียน ได้แก่ ความแตกต่าง ระหว่างเพศ ความแตกต่างของการนับถือศาสนา ความต่างระหว่างเชื้อชาติ และความแตกต่าง ระหว่างฐานะ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองและสังคม และการใช้วิจารณ์ญาณ ในการตัดสินใจหรือตัดสินใจจากการกระทำของบุคคลอื่น สำหรับการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยได้ วางแผนสำหรับการวัดและประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 ด้วยวิธีการทดสอบวัดความรู้ ประเมินผลงาน และประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดเห็นที่ได้จากการเรียนรู้

2. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action)

ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ตามที่ผู้วิจัยได้วางแผนไว้ในขั้นตอนการวางแผน (Plan) โดยเริ่มจากหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคม ให้น่าอยู่ ตามโครงสร้างหลักสูตรใช้เวลาดำเนินการจัดการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการจัดการ เรียนรู้ ดังนี้

ชั่วโมงที่ 9 ผู้วิจัยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ในหน่วยการ เรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน และ

ซักถามความเข้าใจของผู้เรียนว่ามีความรู้มากน้อยเพียงใดเกี่ยวกับการสร้างสังคมให้น่าอยู่ จากนั้นผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้เรื่อง สามัคคีคือพลัง ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ (ดำเนินการในชั่วโมงที่ 9 และชั่วโมงที่ 10) โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมผ่านเว็บไซต์ยูทูบ (YouTube) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงวิถีชีวิตของคนในชนบทและวิถีชีวิตของคนในเมืองหลวง หลังจากผู้เรียนได้รับชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง แล้วบอกถึงความรู้สึกของผู้เรียนที่ต้องการอยากช่วยเหลือสังคมให้น่าอยู่มากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำและอธิบายเพิ่มเติม

ชั่วโมงที่ 10 แบ่งผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ผู้เรียนสามารถเลือกอยู่กลุ่มตามความสมัครใจ จากนั้นให้แต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งข้อมูลก็นำมาให้ผู้เรียนได้ทำการวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ ปัญหาการล่อลวงของกลุ่มมิจฉาชีพ ปัญหาการใช้ความรุนแรงในสังคม ปัญหาการบูลลี่ (Bully) ปัญหาการให้ข้อมูลเท็จในสื่อสังคมออนไลน์ และปัญหาการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ แต่ละกลุ่มทำการจับสลากเลือกหัวข้อเพื่อช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาและวิธีป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน จากนั้นผู้เรียนทุกคนร่วมกันสะท้อนความคิดและอภิปรายถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน หลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำและอธิบายเพิ่มเติม

ชั่วโมงที่ 11 ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ เรื่อง แตกต่างแต่ไม่แตกแยก ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ (ดำเนินการในชั่วโมงที่ 11 และชั่วโมงที่ 12) ซึ่งผู้วิจัยจะแบ่งผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันวางแผนเพื่อทำกิจกรรมถ่ายละครสั้น ความยาวไม่เกิน 10 นาที กลุ่มละ 1 เรื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อเรื่องไว้สำหรับผู้เรียน ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างเพศ ความแตกต่างของการนับถือศาสนา ความต่างระหว่างเชื้อชาติ และความแตกต่างระหว่างฐานะ ซึ่งแต่ละกลุ่มสามารถเลือกเรื่องที่สนใจ จากนั้นผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันวางแผนเพื่อถ่ายคลิปละครสั้น ลงในแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) หรือทำเป็นคลิปรีลส์ (Reels) มีความยาวไม่เกิน 10 นาที เพื่อนำเสนอในชั่วโมงที่ 12

ชั่วโมงที่ 12 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานละครสั้นตามที่ได้เลือกไว้ แล้วให้เพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้แสดงในละครว่ามีลักษณะนิสัย และพฤติกรรมอย่างไร และมีพฤติกรรมใดบ้างที่จะสามารถนำมาเป็นแบบอย่างการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน หลังจากเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำและอธิบายเพิ่มเติม

ชั่วโมงที่ 13 ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ (ดำเนินการในชั่วโมงที่ 13 และชั่วโมงที่ 14) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ ให้ผู้เรียนศึกษาเรียนรู้วิถีประชาธิปไตย จากเว็บไซต์ยูทูบ (YouTube)

เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของตามวิถีประชาธิปไตยของพลเมืองในประเทศและต่างประเทศ จากนั้นผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการใช้ชีวิตตามระบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างการดำรงชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษา ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและเห็นตระหนักเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย

ชั่วโมงที่ 14 ผู้วิจัยทำการทบทวนความรู้เรื่องพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของผู้เรียน และการนำระบอบประชาธิปไตยไปปรับใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น จากนั้นให้ผู้เรียนร่วมกันสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการดำรงชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย เมื่อผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจะทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักเห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตตามระบอบประชาธิปไตยและมีความเป็นประชาธิปไตย

ชั่วโมงที่ 15 ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้เรื่อง ร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคม ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ (ดำเนินการในชั่วโมงที่ 15 และชั่วโมงที่ 16) ซึ่งผู้วิจัยจะแบ่งผู้เรียนออกเป็น 5 กลุ่ม จากนั้นให้แต่ละกลุ่มออกแบบชุมชนในฝัน โดยการวางแผนผังของชุมชนที่มีความหลากหลายและมีความเท่าเทียมกัน เช่น ชุมชนที่มีการศึกษา การรักษาพยาบาล และการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อม หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอชุมชนของตนเอง พร้อมทั้งอธิบายถึงปัญหาสังคมที่ผู้เรียนเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญและหาวิธีแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมผู้วิจัยจะทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะแนวการพัฒนาสังคม เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของตนเองในการร่วมใจพัฒนาสังคมให้มีความน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

ชั่วโมงที่ 16 ผู้วิจัยทำการทบทวนความรู้เรื่องการบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะ ด้วยการซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติว่าผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และเกิดรู้สึกอย่างไรต่อการสร้างสังคมให้น่าอยู่ตามที่ได้เรียนรู้และปฏิบัติ แล้วให้ผู้เรียนบอกความสำคัญของการร่วมใจพัฒนาสังคม และสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับนำความรู้จากการปฏิบัติไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เมื่อผู้เรียนได้สะท้อนความคิดเห็นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยอธิบายเพิ่มเติมถึงความสำคัญของการร่วมใจพัฒนาสังคมให้แก่ผู้เรียนอีกครั้ง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างสังคมให้น่าอยู่ด้วยการร่วมใจพัฒนาสังคม เมื่อเสร็จกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจำนวน 30 ข้อ

3. ขั้นตอนการสังเกต (Observe)

ผู้วิจัยสังเกตจากพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ โดยสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกด้านความรู้จากการตอบถามคำถามและการสะท้อนความคิดเห็น และการทำแบบทดสอบวัดความรู้ ด้านทักษะผู้วิจัยสังเกตจากการวางแผนการทำงาน

ร่วมกันและการนำเสนอผลงาน และด้านคุณลักษณะสังเกตจากพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนี้ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินผลงาน และแบบสังเกตพฤติกรรม โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตและประเมินผลด้วยตนเอง จากการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ในวงจรการวิจัยที่ 2 ทำให้ผู้เรียนบางคนเริ่มมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นในการแสดงออกถึงการเคารพสิทธิของตนเอง และผู้อื่น รู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แต่มีผู้เรียนบางส่วนที่มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น ยังคงมีการล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนในขณะเรียน และมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย เช่น ส่งงานช้า เข้าเรียนสาย ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน คุญเสียงดัง ผู้วิจัยจึงต้องหาแนวทางและปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

4. ขั้นตอนการสะท้อนผล (Reflecting)

หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยที่ 2 ตามหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ผู้วิจัยและนักเรียนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากการทดสอบวัดความรู้ การประเมินผลงาน การประเมินพฤติกรรม และการสะท้อนผลจากการเรียนรู้ของผู้เรียน และการให้ข้อเสนอแนะข้อคิดเห็น เพื่อให้ผู้วิจัยนำไปพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้จริงในการวิจัยวงจรการวิจัยที่ 3

วงจรการวิจัยที่ 3

1. ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

จากการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง สร้างสังคมให้น่าอยู่ พบว่ายังคงมีผู้เรียนบางคนที่มีพฤติกรรมที่แสดงออกไม่เหมาะสมในด้านการเคารพสิทธิ และมีผู้เรียนบางคนที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้สอน ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะได้เรียนและทำกิจกรรมตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้แล้วก็ตาม แต่ผู้เรียนยังคงมีพฤติกรรมเช่นนี้อยู่เหมือนเดิม แต่ในส่วนของความร่วมมืออย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนส่วนใหญ่จะสามารถปฏิบัติได้และมีความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร การบริการสังคม และมีความเป็นประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้มีการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้พร้อมทั้งได้วางแผนการเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จำนวน 8 ชั่วโมง แบ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ออกเป็น 3 สาระการเรียนรู้ ได้แก่ เข้าใจสังคมกับการเปลี่ยนแปลง จำนวน 1 ชั่วโมง คนดีของสังคม จำนวน 1 ชั่วโมง และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จำนวน 2 ชั่วโมง พร้อมทั้งได้ปรับปรุงแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักเห็นคุณค่าของการ

เคารพสิทธิ และรู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองให้มากยิ่งขึ้น และให้ผู้เรียนบรรลุ จุดมุ่งหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ซึ่งกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้วางแผนไว้สำหรับการจัดกิจกรรมครั้งนี้ ประกอบด้วย กิจกรรมพัฒนาโรงเรียน การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง และการจัดการ เรียนรู้แบบสถานการณ์จริง ในส่วนของการใช้สื่อการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้วางแผนสำหรับการใช้ สื่อการเรียนรู้จากเว็บไซต์ยูทูป (YouTube) โครงการอบรมคุณธรรมด้านยาเสพติดเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง พร้อมทั้งได้วางแผนสำหรับการวัดและประเมินผลด้วยการให้ ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดความรู้ จำนวน 30 ข้อ ประเมินผลงาน และประเมินพฤติกรรม เพื่อวัดและ ประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นตอนการปฏิบัติ (Action)

ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ตามที่ผู้วิจัยได้วางแผนไว้ในขั้นตอนการวางแผน (Plan) โดยเริ่มจากหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคม ให้น่าอยู่ ตามโครงสร้างหลักสูตรใช้เวลาดำเนินการจัดการเรียนรู้ 8 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการจัดการ เรียนรู้ ดังนี้

ชั่วโมงที่ 17 ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เรื่อง เข้าใจสังคมกับการเปลี่ยนแปลง ตามที่โครงสร้างหลักสูตรกำหนดไว้ ผู้วิจัยให้ผู้เรียนชมวิดีโอ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในสังคม จากเว็บไซต์ยูทูป (YouTube) เมื่อผู้เรียนรับชม วิดีโอที่เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายถึงสาเหตุของการ เปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนในสังคม การนับถือศาสนา การมีส่วนร่วม ทางการเมือง และความรักที่หลากหลาย และให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงแนวทางการใช้ ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความหลากหลาย เมื่อผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยจะทำ หน้าที่ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตนอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียน ตระหนักเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น จากนั้นให้ผู้เรียนทำใบงานเรื่องสังคมกับการเปลี่ยนแปลง

ชั่วโมงที่ 18 ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เรื่อง คนดีของสังคม ซึ่งการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้เป็นการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน โดยให้ผู้เรียนได้ ช่วยกันทำความสะอาดรอบบริเวณอาคารเรียนและบริเวณรอบโรงเรียนในช่วงเวลา 10.00-11.30 น. ซึ่งผู้สอนจะแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 4 กลุ่ม และแบ่งพื้นที่รับผิดชอบทำความสะอาดแล้วให้แต่ละ กลุ่มไปดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย โดยกลุ่มที่ 1 รับผิดชอบรอบบริเวณอาคารเรียนของผู้เรียน กลุ่มที่ 2 รับผิดชอบบริเวณหน้าเสาธงของโรงเรียน กลุ่มที่ 3 รับผิดชอบบริเวณสนามโรงเรียน และ กลุ่มที่ 4 รับผิดชอบบริเวณโรงอาหาร ซึ่งกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนถือว่าเป็นกิจกรรมเสริมสร้างการเป็น

จิตสาธารณะและการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

ชั่วโมงที่ 19 ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เรื่อง การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แบ่งผู้เรียนออกเป็น 4 กลุ่ม จากนั้นผู้วิจัยกำหนดโจทย์ ซึ่งโจทย์ที่ผู้วิจัย กำหนดให้กับผู้เรียน คือ “เราจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมได้อย่างไร” โดยให้แต่ละกลุ่ม ช่วยกันแสดงความคิดเห็นเป็นผังความคิดหรือเป็นข้อความตามที่ผู้เรียนสนใจและถนัด จากนั้นให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงาน แล้วให้เพื่อน ๆ ในชั้นเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงาน ของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ว่ามีความสำคัญและสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมได้หรือไม่ เมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยจะทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตนอยู่ร่วมกับคนใน สังคมอย่างมีความสุข เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

ชั่วโมงที่ 20 ผู้เรียนทำแบบทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ เข้มแข็งท้ายหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 จำนวน 30 ข้อ

3. ขั้นตอนการสังเกต (Observe)

ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการ เรียนรู้ จากการตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น สังเกตทักษะการปฏิบัติงาน และคุณลักษณะจาก พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนจากการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย โดยผู้วิจัยทำหน้าที่ เป็นผู้สังเกตและประเมินผลด้วยตนเอง จากการปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมี พฤติกรรมดีขึ้นในการแสดงออกด้านการเคารพสิทธิ มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ตามที่ได้รับ มอบหมาย สามารถใช้วิจารณญาณวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลได้ และสามารถหาแนวทางแก้ไข ปัญหาด้วยวิธีสันติได้

4. ขั้นตอนการสะท้อนผล (Reflecting)

หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในหน่วยที่ 3 ตามหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม ผู้วิจัยให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติกิจกรรมตาม หลักสูตรเกี่ยวกับการนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และการเรียนรู้ตามหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเป็น อย่างไร หลังจากดำเนินการวิจัยการวิจัยที่ 3 เสร็จสิ้น ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีต่อหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไป วิเคราะห์แล้วนำมาใช้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลคะแนนของแบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมินผลงาน และแบบสังเกตพฤติกรรมตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง แล้วนำผลคะแนนมาหาค่าร้อยละแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ดีเยี่ยม ดี ผ่าน และไม่ผ่าน แล้วแปลผลดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ร้อยละ 80 – 100 หมายถึง อยู่ในระดับดีเยี่ยม

ร้อยละ 65 – 79 หมายถึง อยู่ในระดับดี

ร้อยละ 50 – 64 หมายถึง อยู่ในระดับผ่าน

ร้อยละ 0 – 49 หมายถึง อยู่ในระดับไม่ผ่าน

3.6.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย และแปลผลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ได้แก่

1. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตรดังนี้ (สาธิตา สกุลรัตนกุลชัย, 2563)

$$\bar{X} = \frac{\sum x_i}{N}$$

เมื่อ

$\bar{X}$

แทน

ค่าเฉลี่ย

$\sum x$

แทน

ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N

แทน

จำนวนคะแนนในกลุ่มตัวอย่าง

2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตรดังนี้ (สาธิตา สกุลรัตน์กุลชัย, 2563)

$$S. D. = \sqrt{\sum \left(\frac{x_i - \bar{x}}{n-1} \right)}$$

เมื่อ S. D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X_i แทน คะแนนแต่ละตัว
 n แทน จำนวนคนทั้งหมด

3. ร้อยละ (Percentage.) ใช้สูตรดังนี้ (สาธิตา สกุลรัตน์กุลชัย, 2563)

$$P = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
 f แทน ความถี่หรือจำนวนข้อมูล
 n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

4. การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-Objective Congruence) ของแบบ
 สัมภาษณ์ แบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตร แบบทดสอบวัดความรู้ แบบประเมิน
 ผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบสอบถามความพึงพอใจ ใช้สูตรดังนี้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2564)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับนิยามศัพท์เฉพาะ
 $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

5. การหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่
 เข้มแข็ง ใช้สูตรดังนี้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2564)

$$p = \frac{H+L}{N}$$

- เมื่อ P แทน ค่าความยากง่ายของข้อสอบ
 H แทน จำนวนผู้เรียนในกลุ่มสูงที่ตอบข้อสอบข้อนั้น ๆ ถูก
 L แทน จำนวนผู้เรียนในกลุ่มต่ำที่ตอบข้อสอบข้อนั้น ๆ ถูก
 N แทน จำนวนผู้เรียนในกลุ่มสูงและต่ำรวมกัน

6. การหาค่าอำนาจจำแนก (B) ของข้อสอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ใช้สูตรดังนี้ (ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน, 2564)

$$B = \frac{U}{N_1} - \frac{L}{N_2}$$

- เมื่อ B แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
 U แทน จำนวนผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ ที่ตอบถูก
 L แทน จำนวนผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ แต่ตอบข้อสอบนั้นถูก
 N1 แทน จำนวนผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์
 N2 แทน จำนวนผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์

7. การหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ใช้สูตรของโลเวท (Lovett Method) ดังนี้ (คณาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2564)

$$r_{cc} = 1 - \frac{K \sum X_i^2 - \sum X_i^2}{(K-1) \sum (X_i - C)^2}$$

- เมื่อ r_{cc} แทน ความเชื่อมั่นของข้อสอบ
 K แทน จำนวนข้อสอบ
 X_i แทน คะแนนของแต่ละคน
 C แทน คะแนนเกณฑ์หรือจุดตัดของแบบทดสอบ

8. การวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตร และแบบสอบถามพึงพอใจ ใช้สูตรวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Item-Total Correlation) ดังนี้ (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563)

$$r_{xy} = \frac{N \sum xy - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{[N \sum x^2 - (\sum x)^2][N \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy}	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
$\sum x$	แทน	การรวมของการตอบแบบทดสอบของผู้ตอบแต่ละคน
$\sum Y$	แทน	คะแนนในแต่ละข้อของผู้ตอบแบบทดสอบ
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของกำลังสองของคะแนน X
$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของกำลังสองของคะแนน Y
$\sum XY$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่าง X กับ Y แต่ละคู่
N	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบทดสอบ

9. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตร และแบบสอบถามพึงพอใจ ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ดังนี้ (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right)$$

เมื่อ α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
K	แทน	จำนวนข้อคำถามทั้งหมด
S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ
S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งหมด

พูน ปณ จิต ชีเว

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
P	แทน	ร้อยละ (Percentage)

ลำดับขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลตามลำดับขั้นตอน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ดังนี้

- 1.1 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
 - 1.2 ผลการศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
 - 1.3 ผลการศึกษาความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
- ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ดังนี้

3.1 ผลการศึกษาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย

3.1.1 การเคารพสิทธิ

3.1.2 การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่

3.1.3 การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณ์ญาณ

3.1.4 การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

3.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม

หลักสูตร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

**ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็น
พลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม**

1.1 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่
เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จากการ
สัมภาษณ์ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Connoisseurship) จากนักวิชาการและศึกษานิเทศก์
จำนวน 5 คน มีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้ 1) หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะ
การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จัดเป็นหลักสูตรวิชาเพิ่มเติมโดยกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของหลักสูตรให้
สอดคล้องกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบ
ทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณ์ญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ควรเสริมสร้าง
ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิของตนเองและ
ผู้อื่น ส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง รู้จักใช้วิจารณ์ญาณในการคิดวิเคราะห์
และไตร่ตรองข้อมูลข่าวสาร เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล และหลักสูตรควรเน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญโดยผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำหรืออธิบายถึงวิธีการปฏิบัติตนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และ
หลักสูตรควรส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือสังคม เรียนรู้การบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะ
พร้อมทั้งเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน 2) โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะ
การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตรที่เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้และ
การปฏิบัติของผู้เรียน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรเน้น
ด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อให้เกิดกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน
ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณ์ญาณ และการ
เป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง 3) สารการเรียนรู้ ควรเริ่มจากเรื่องที่ใกล้ตัวของผู้เรียนไปสู่เนื้อหา

ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือสังคม และให้สอดคล้องกับองค์ประกอบ สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง 4) กิจกรรมการเรียนรู้ ควรเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชุมชนที่ผู้เรียนอาศัย ภายใต้กิจกรรมฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการการพกฎ ระเบียบของชุมชนและสังคม และการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง การจัดการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง และการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม เป็นต้น และ 5) การวัดและประเมินผล ควรประเมินทั้งความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) ของผู้เรียนตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน โดยใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การทดสอบวัดความรู้ ประเมินจากผลงาน ประเมินจากการทำกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ และจากแฟ้มสะสมผลงาน เป็นต้น

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรจึงควรกำหนดสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน หลักสูตรควรจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยใช้แหล่งเรียนรู้จากชุมชนและสื่อโซเชียล ที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในการเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ รวมถึงการวัดและประเมินผลควรใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย เช่น ประเมินผลงาน การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน การสังเกตพฤติกรรม และใช้แบบทดสอบวัดความรู้ เป็นต้น

1.2 ผลการศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารและผู้สอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ทำให้ทราบว่าหลักสูตรของสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ไม่ได้เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่จะเน้นส่งเสริมด้านวิชาการ ภาษาต่างประเทศ กีฬา และการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ทราบถึงความมุ่งหมายของผู้บริหารและผู้สอนที่ต้องการให้มีในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ของโครงสร้างหลักสูตร ดังนี้

1.2.1 ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สอน ทำให้ทราบว่า ผู้บริหารและผู้สอนต้องการสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน คือ ต้องการจุดมุ่งหมายที่มุ่งเน้นผู้เรียนรู้จักการเคารพสิทธิ มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ รู้จักใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ สามารถการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และคำนึงถึงความเท่าเทียมในสังคม สามารถนำความรู้จาก

การปฏิบัติตนไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติได้อย่างเหมาะสม
ดังข้อความต่อไปนี้

“.....อยากให้หลักสูตรมีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของ
ผู้อื่นเพื่อผู้เรียนจะได้เรียนรู้และเข้าใจถึงการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ในการเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
การเคารพกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ชุมชน และสังคม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้
ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้.....”

(ผู้บริหาร ก. 5 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....ต้องการให้หลักสูตรกำหนดจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้เรียน ด้าน
การเคารพกฎ กติกา ระเบียบวินัยของโรงเรียน ชุมชน และสังคม ด้านการช่วยเหลือสังคมในการเป็น
จิตสาธารณะ การเห็นคุณค่าของการผู้อื่น และการยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย.....”

(ผู้บริหาร ข. 8 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ที่
ผู้บริหารต้องการให้เกิดขึ้น คือ การมุ่งเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือสังคม
การรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และรู้จักวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหาอย่าง
สันติวิธี.....”

(ผู้บริหาร ค. 19 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....อยากให้กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็น
พลเมืองที่เข้มแข็งเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของโรงเรียน ชุมชน และสังคม ส่งเสริมการใช้
ชีวิตอยู่กับผู้อื่นที่มีความหลากหลาย การรู้จักใช้วิจารณญาณในการคิดวิเคราะห์ไตร่ตรองข้อมูล
ข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากสื่อโซเชียลและสื่อสังคมออนไลน์.....”

(ผู้สอน ง. 20 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....ต้องการอยากให้หลักสูตรมีจุดมุ่งหมายที่เน้นการเคารพสิทธิ การปฏิบัติตนตาม
กฎ กติกาของโรงเรียน ชุมชน และสังคม มุ่งเน้นเรื่องการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นที่มีความ
หลากหลายในสังคม ให้ผู้เรียนเห็นถึงคุณค่าของการเป็นพลเมืองที่ดี และดำรงชีวิตตามระบอบวิถี
ประชาธิปไตย และยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติ สามารถปฏิบัติตนเป็นคนดีและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่
สังคม.....”

(ผู้สอน จ. 20 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

1.2.2 ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สอน ทำให้ทราบว่าผู้บริหารและผู้สอนมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน คือ ต้องการเนื้อหาสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการเคารพสิทธิเสรีภาพ การบริการสังคมด้านจิตสาธารณะ การเคารพกฎระเบียบทางสังคม การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย การอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความหลากหลาย การรู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง การป้องกันภัยจากสังคมออนไลน์ และการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี นอกจากนี้ยังให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ควรจะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของผู้เรียนและผู้เรียนสามารถนำความรู้จากการศึกษาตามหลักสูตรไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้เหมาะสม ดังข้อความต่อไปนี้

“.....เนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ คือ เรื่องการเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศชาติในปัจจุบันและอนาคตต่อไป.....”

(ผู้บริหาร ก. 5 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....เนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรตามที่ต้องการ คือ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการเคารพสิทธิ การปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารจากสื่อโซเชียล การรับผิดชอบต่อหน้าที่ การช่วยเหลือสังคม และเรื่องความสามัคคี เนื่องจากนักเรียนขาดการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่มีระเบียบวินัยในตนเอง ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และมีพฤติกรรมชอบล้อเลียนเพื่อนในชั้นเรียน จึงต้องการอยากให้มีบทเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสม.....”

(ผู้บริหาร ข. 8 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....ถ้าหากมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ก็อยากได้เนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่เน้นเรื่องการเคารพกฎ ระเบียบวินัยของโรงเรียนและสังคม หรือไม่มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโซเชียลหรือวิธีการใช้สื่อโซเชียลให้เกิดความเหมาะสมและถูกต้อง รวมถึงเรื่องเกี่ยวกับการให้เกียรติผู้อื่น เพื่อให้ตระหนักถึงการเคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน สังคม และประเทศชาติ.....”

(ผู้บริหาร ค. 19 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....เนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ต้องการให้มีในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง อยากรให้เป็นเรื่องของความรับผิดชอบต่อน้ำที่ การให้เกียรติผู้อื่น ความมีเมตตา โอบอ้อมอารี เรื่องการรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเองให้กับส่วนร่วม นักเรียนสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ และนักเรียนสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข.....”

(ผู้สอน ง. 20 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....ต้องการให้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้เรื่องการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมและคุณลักษณะนิสัยที่ดี รู้จักเคารพกฎ กติกา มีระเบียบวินัยในตนเอง หรือเรื่องความเป็นจิตสาธารณะรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น เรื่องการเคารพสิทธิ เรื่องการยอมรับความแตกต่าง หรือเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ไตร่ตรองข้อมูล ข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ควรเน้นส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่ผู้เรียนด้วยเช่นกัน.....”

(ผู้สอน จ. 20 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

1.2.3 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สอนทำให้ทราบว่าผู้บริหารและผู้สอนมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน คือ ต้องการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและช่วยเสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียน และเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น กิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง กิจกรรมการเรียนรู้แบบบริการสังคม กิจกรรมการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม กิจกรรมการเรียนรู้โครงการ กิจกรรมการเรียนรู้แสดงบทบาทสมมติ และกิจกรรมการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สามารถนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ดังข้อความต่อไปนี้

“.....อยากให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและเป็นกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รวมถึงกิจกรรมจิตสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมเรียนรู้จากการทำงานเป็นทีม และกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ ที่จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียนเป็นอย่างดี.....”

(ผู้บริหาร ก. 5 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนต้องการควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรมจริยธรรม รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักแก้ปัญหาด้วยเหตุผล มีความสามัคคี เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ กิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง กิจกรรมการเรียนรู้จากการสะท้อนความคิด หรือกิจกรรมที่ฝึกรอบมเกี่ยวกับกฎ ระเบียบทางสังคมที่ทำให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้อย่างเหมาะสม.....”

(ผู้บริหาร ข. 8 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....ต้องการกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการปฏิบัติมากกว่าการบรรยาย กิจกรรมจะต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมพัฒนาตนเองจากประสบการณ์ชีวิต กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ กิจกรรมจากการแสดงบทบาทสมมติหรือจากสถานการณ์จำลอง กิจกรรมการสะท้อนความคิดเห็นจากการเรียนรู้และการปฏิบัติงานของผู้เรียน.....”

(ผู้บริหาร ค. 19 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....กิจกรรมการเรียนรู้ที่อยากให้มีในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ควรจะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีแก้ปัญหาหรือป้องกันภัยจากมิถุนาชีพ กิจกรรมฝึกรอบมระเบียบวินัยของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้จากชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน และกิจกรรมพัฒนาตนเองด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นการเสริมสร้างและฝึกฝนให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม สามารถนำประสบการณ์จากการเรียนรู้และการปฏิบัติไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม.....”

(ผู้สอน ง. 20 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....อยากให้อย่างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมด้านประชาธิปไตย กิจกรรมที่เน้นพัฒนาผู้เรียนด้านการคิดวิเคราะห์ไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารจากสื่อโซเชียล หรือกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการเคารพสิทธิของผู้อื่น การมีระเบียบวินัย และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม และกิจกรรมที่ช่วยให้เห็นถึงคุณค่าของผู้อื่น.....”

(ผู้สอน จ. 20 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

1.2.4 ด้านการวัดและประเมินผล จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สอน ทำให้ทราบว่า ความมุ่งหมายของผู้บริหารและผู้สอนมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน คือ ต้องการให้มีการวัดและประเมินผลสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยวิธีการวัดและประเมินผลจากพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะนิสัย ด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น ทดสอบวัดความรู้ ประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน การสัมภาษณ์ จากการมีส่วนร่วมในการอภิปราย การตอบคำถาม ประเมินจากผลงาน และจากการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกระหว่างเรียนและการปฏิบัติงานของผู้เรียน ที่สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ดังข้อความต่อไปนี้

“.....การวัดและประเมินผลที่ต้องการอยากให้ใช้ในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เช่น การประเมินจากการสังเกต พฤติกรรมของผู้เรียน การประเมินจากการทำงาน ประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน ใบงาน และการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน.....”

(ผู้บริหาร ก. 5 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....ต้องการให้ใช้วิธีการวัดและประเมินผลจากพฤติกรรมของผู้เรียน สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างชัดเจน และต้องให้ครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนได้ร่วมประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียนด้วย โดยใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เช่น แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก พฤติกรรมของผู้เรียน แบบบันทึกความดี หรือใช้วิธีการประเมินจากการทำงานของผู้เรียน.....”

(ผู้บริหาร ข. 8 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....อยากให้มีการวัดและประเมินผลผู้เรียน ด้วยการวัดและประเมินผลด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ แบบประเมินทักษะจากการทำงาน แบบประเมินคุณลักษณะของผู้เรียน แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกอนุทิน เพื่อใช้สำหรับการวัดและประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน.....”

(ผู้บริหาร ค. 19 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....สำหรับการวัดและประเมินผลผู้เรียน ต้องการอยากให้ใช้วิธีการประเมินที่มีความหลากหลาย สามารถประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียนในแต่ละด้านได้

อย่างชัดเจน อาจจะใช้วิธีการประเมินจากการสอบถาม การสังเกตพฤติกรรม การทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และการปฏิบัติงาน.....”

(ผู้สอน จ. 20 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

“.....ต้องการอยากให้มามีวิธีการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะ การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้วยการประเมินคุณลักษณะจากพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน โดยใช้ เครื่องมือการวัดและประเมินผลที่สามารถประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน ได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง ด้วยวิธีการสังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนจากการทดสอบ ความรู้ การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็น การทำงาน และการปฏิบัติตนในเวลาเรียนและการใช้ ชีวิตประจำวันของผู้เรียนด้วยวิธีการซักถาม.....”

(ผู้สอน จ. 20 สิงหาคม 2567: สัมภาษณ์)

1.3 ผลการศึกษาความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามจากกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 54 คน สามารถสรุปได้ดังตาราง 6

ตาราง 6 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตาม หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ข้อที่	รายการประเมิน	N = 54		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.97	0.80	มาก
2	นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ	4.00	0.86	มากที่สุด
3	นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้ร่วมกันคิดและตัดสินใจ	3.75	0.82	มาก
4	นักเรียนสนใจกิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมช่วยสังคม	3.68	0.81	มาก
5	การร่วมสร้างสังคมที่ดีเป็นกิจกรรมที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.63	0.92	มาก
6	การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมที่มีความหลากหลายเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.90	0.80	มาก
7	การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.83	0.96	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	N = 54		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
8	การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่เป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.90	0.92	มาก
9	การปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบทางสังคมเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.98	0.81	มาก
10	กิจกรรมการเรียนรู้แบบสังคมเป็นกิจกรรมที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.75	0.93	มาก
11	การหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.70	0.81	มาก
12	สามัคคีคือพลังเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.83	0.99	มาก
13	ร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคมเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	4.07	0.97	มากที่สุด
14	การสร้างสังคมให้น่าอยู่เป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	4.13	0.87	มากที่สุด
15	การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.97	0.84	มาก
เฉลี่ยรวม		3.87	0.88	มาก

จากตาราง 6 ผลวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.88) ข้อที่ต้องการสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1. การสร้างสังคมให้น่าอยู่เป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.87) 2. ร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคมเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจ และอยากเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.97) และ 3. นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.86)

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาหลักสูตรหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1. ผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการในระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร และจากผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถการ

เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ดังนี้

หลักสูตร ประกอบด้วย

1. ที่มาและความสำคัญ คือ การเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นพลเมือง ที่ดีของสังคมและประเทศชาติจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ตามบทบาทสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีและรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ เช่น รู้จักเคารพกฎหมาย รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น มีจิตสาธารณะที่อยากจะช่วยเหลือให้บริการกับทุกคน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม โดยผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการสร้างประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าและสันติสุข สำหรับหลักสูตรสมรรถนะมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต สมรรถนะเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ทุกคนจำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการทำงานและแก้ปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง สำหรับภาพลักษณ์ที่สำคัญของเด็กไทยในยุคนี้ต้องเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ รวมถึงการมีทักษะที่สำคัญสามารถดำรงชีวิตในโลกยุคปัจจุบันอย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จึงมุ่งเน้นความสามารถในเรื่องการปฏิบัติตนด้วยความรับผิดชอบในฐานะการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น รวมถึงการเคารพกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับของกฎหมายทางสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลายทางสังคม และมีจิตสาธารณะประโยชน์ต่อสังคม จุดมุ่งหมายต้องการให้ผู้เรียนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพราะผู้เรียน คือ กำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

2. วิสัยทัศน์ คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่จะเป็นคนดีและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีพฤติกรรมที่แสดงออกในการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา ข้อตกลงได้อย่างเหมาะสม มีจิตสาธารณะ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสังคมที่มีความหลากหลาย มีชีวิตประชาธิปไตย และร่วมกันปฏิรูปสังคมให้พัฒนาต่อไป พร้อมเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้

3. หลักการ คือ หลักสูตรที่มุ่งเน้นเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานการณ์จริง สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เกิดคุณลักษณะและค่านิยมที่ดี ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นหลักสูตรมุ่งเน้นการปลูกฝังพฤติกรรมด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย พลเมืองเคารพสิทธิ พลเมือง

รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านพฤติกรรม และการจัดการปัญหาและความขัดแย้ง รวมถึงมีความเป็นประชาธิปไตย เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้

4. สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ หลักสูตรสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตาม (ร่าง) กรอบหลักสูตรสมรรถนะการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2564 ระดับประถมศึกษา อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการในด้าน คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและจิตสำนึกเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งในฐานะ พลเมืองไทยและพลโลก ประกอบด้วย รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย อยู่อย่างพอเพียง มีจิตสาธารณะ

6. คุณภาพของผู้เรียน คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกาทางสังคม ปฏิบัติตนตามหลักการวิถีประชาธิปไตย ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิดวิจารณ์ การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี เป็นแบบอย่างที่ดี มีส่วนร่วม แนะนำส่งเสริม และพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคม มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศชาติและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีงาม และอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายอย่างมีความสุข

7. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้วยการเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

8. คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

ศึกษาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง วิธีการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น การเคารพกฎ กติกา ระเบียบทางสังคม การรู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง เรียนรู้ถึงการเป็นจิตสาธารณะประโยชน์ ศึกษาวิเคราะห์และปัญหาพร้อมทั้งไตร่ตรองจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในชุมชน สังคม และประเทศชาติ พร้อมทั้งหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ ๑ ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของสังคมแนว

ทางการปฏิบัติตนในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เข้าใจถึงสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สามารถนำวิธีการและแนวทางการปฏิบัติไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

ทักษะปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสังคม ปฏิบัติตนเป็นผู้มีระเบียบ วินัย สามารถปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกาของสังคม มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง เข้าร่วมเป็นจิตอาสาและมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สังคม และประเทศชาติ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น สามารถวิเคราะห์พิจารณาเพื่อแก้ปัญหาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญกับสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดีของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความภาคภูมิใจและตระหนักความเท่าเทียมกัน รู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองและสังคม มีจิตสาธารณะ ประโยชน์แก่สังคม เห็นประโยชน์ของสังคมมากกว่าตนเอง รักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความ เป็นประชาธิปไตย มีความเคารพให้เกียรติซึ่งกัน สามารถอยู่ร่วมกับสังคมที่หลากหลายอย่างสันติสุข สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

9. ผลการเรียนรู้ มีทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามวิถีประชาธิปไตย
- 2) เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ยอมรับและอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความหลากหลาย
- 3) แสดงออกถึงความรับผิดชอบและทำประโยชน์ในสังคม
- 4) เป็นแบบอย่างที่ดี มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม รักษาประเพณีและวัฒนธรรม
- 5) ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ
- 6) มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี
- 7) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามวิถีประชาธิปไตย
- 8) มีส่วนร่วมเป็นจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม
- 9) ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง
10. โครงสร้างหลักสูตร เป็นหลักสูตรที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมออกถึงการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แบ่งเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 20 ชั่วโมง ตามโครงสร้างหลักสูตร ดังตาราง 7

ตาราง 7 โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

หน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่ จะสร้าง หวังที่จะให้ ใส่ใจ สังคม	- พลเมืองที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร - เสรีภาพและความหลากหลายทางสังคม - ปัญหาสังคมแก้ไขง่ายนิดเดียว - การบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะ	2,3,4,5,6,8,9	(8) 2 2 2 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่	- สามัคคีคือพลัง - แตกต่าง แต่ไม่แตกแยก - พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย - ร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคม	1,2,5,7,8,9	(8) 2 2 2 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและ ผู้อื่น	- เข้าใจสังคมกับการเปลี่ยนแปลง - คนดีของสังคม - การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	1,2,4,5,6,8,9	(4) 1 1 2

11. การจัดการเรียนรู้ ควรจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนมีดังนี้

11.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่างมุ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเผชิญและรู้จักแก้ปัญหาใดก็ตามต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

11.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เรียนรู้จากสถานการณ์ที่มีบทบาท มีข้อมูลและกติกาการเล่นที่สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น โดยใช้ข้อมูลที่มี

สภาพคล้ายกับข้อมูลในความเป็นจริง เพื่อตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะช่วยส่งผลถึงผู้เรียนในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง และเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงและเกิดความเข้าใจในสภาพการณ์ความเป็นจริง

11.3 การจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทในสถานการณ์ที่มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริง ได้แสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนเป็นการนำเอาความสามารถด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่สังเกตได้มาเป็นข้อมูลในการอธิบาย และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมทั้งของตนเองและผู้อื่น หรือเกิดความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับบทบาทสมมติที่ตนแสดงหรือจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

11.4 การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความรู้ใหม่ที่เกิดจากประสบการณ์ในด้านการบริการสังคม และเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ การเรียนรู้แบบบริการสังคมถือเป็นการหาวิธีแก้ปัญหาและช่วยเหลือสังคมโดยตรง ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการช่วยเหลือสังคม สามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เรียน การเรียนรู้แบบบริการสังคมยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

12. การวัดและประเมิน เป็นการวัดและประเมินผลจากสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ ดังนี้

12. ด้านความรู้ ใช้ข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก แบ่งเป็นแบบทดสอบท้ายหน่วย หน่วยละ 30 ข้อ รวมทั้งสิ้น จำนวน 90 ข้อ ซึ่งวัดได้จากสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ทำการวัดหลังจากเรียนจบแต่ละหน่วยการเรียนรู้

12.2 ด้านทักษะ ใช้แบบประเมินผลงาน เพื่อวัดและประเมินการปฏิบัติงานของผู้เรียนตามสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring Rubric) จำนวน 12 คะแนน

12.3 ด้านคุณลักษณะ ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมเพื่อวัดและประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียนตามสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring Rubric) จำนวน 10 คะแนน

การวัดและประเมินผลได้จากคะแนนรวมของผู้เรียนจากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ การประเมินผลงาน และการประเมินพฤติกรรม นำมาหาค่าร้อยละโดยใช้เกณฑ์การประเมิน แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ดีเยี่ยม ดี ผ่าน และไม่ผ่าน ดังนี้

ร้อยละ	80 – 100	หมายถึง	อยู่ในระดับดีเยี่ยม
ร้อยละ	65 – 79	หมายถึง	อยู่ในระดับดี
ร้อยละ	50 – 64	หมายถึง	อยู่ในระดับผ่าน
ร้อยละ	0 - 49	หมายถึง	อยู่ในระดับไม่ผ่าน

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของโครงร่างหลักสูตร

ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ดังตาราง 8

ตาราง 8 การประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

รายการประเมิน	N = 5		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ที่มาและความสำคัญของหลักสูตร			
1.1 สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นมีเหตุผลสมควรที่จะพัฒนาหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้	4.60	0.55	มากที่สุด
1.3 มีแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานรองรับ	4.40	0.55	มาก
2. วิสัยทัศน์			
2.1 แสดงความพึงประสงค์ของผู้เรียนครอบคลุมสภาพความต้องการของชุมชน สังคม	4.40	0.55	มาก
2.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้	4.40	0.55	มาก
2.3 มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น	5.00	0.00	มากที่สุด
3. หลักการ			
3.1 มีความเหมาะสมกับที่มาและความสำคัญของหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
3.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง	4.20	0.45	มาก
3.3 เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 8 (ต่อ)

รายการประเมิน	N = 5		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
4. สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน			
4.1 ตรงตามที่หลักสูตรฐานสมรรถนะกำหนดไว้	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 มีความชัดเจน สามารถเกิดกับผู้เรียนได้	4.00	0.00	มาก
5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์			
5.1 เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	4.80	0.45	มากที่สุด
5.2 ตรงตามที่หลักสูตรฐานสมรรถนะกำหนดไว้	5.00	0.00	มากที่สุด
5.3 มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้	4.40	0.55	มาก
6. คุณภาพของผู้เรียน			
6.1 สัมพันธ์กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.20	0.45	มาก
6.2 สัมพันธ์กับสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
6.3 สัมพันธ์กับหลักการของหลักสูตร	4.00	0.00	มาก
7. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร			
7.1 มีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้	4.60	0.55	มากที่สุด
7.2 ครอบคลุมเป้าหมายของหลักสูตร	4.40	0.55	มาก
7.3 สามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถประเมินผู้เรียนได้	5.00	0.00	มากที่สุด
8. โครงสร้างหลักสูตร			
8.1 มีความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.20	0.45	มาก
8.2 มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
8.3 มีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน	5.00	0.00	มากที่สุด
8.4 เรียงลำดับเนื้อหาสาระหรือกิจกรรมในแต่ละหน่วยมีความเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
8.5 เนื้อหาสาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มีความเหมาะสม	4.20	0.45	มาก
8.6 เนื้อหาสาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มีความเหมาะสม	4.00	0.00	มาก
8.7 เนื้อหาสาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มีความเหมาะสม	4.00	0.00	มาก
9. การจัดการเรียนรู้			
9.1 มีความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
9.2 มีความเหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด

ตาราง 8 (ต่อ)

รายการประเมิน	N = 5		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
9.3 มีความเหมาะสมกับผู้เรียน	4.20	0.45	มาก
9.4 มีความเหมาะสมกับระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.20	0.45	มาก
9.5 มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ	4.80	0.45	มากที่สุด
9.6 เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	4.80	0.45	มากที่สุด
9.7 การจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มีความเหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด
9.8 การจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มีความเหมาะสม	4.40	0.55	มาก
9.9 การจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มีความเหมาะสม	4.40	0.55	มาก
10. การวัดและประเมินผล			
10.1 ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้	4.80	0.45	มากที่สุด
10.2 ประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	4.40	0.55	มาก
10.3 เครื่องมือการวัดและประเมินการเรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้	5.00	0.00	มากที่สุด
10.4 การวัดและประเมินมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้	4.20	0.45	มาก
โดยรวม	4.53	0.50	มากที่สุด

จากตาราง 8 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่าโดยรวมทุกรายการ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหลักสูตรที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.50) ซึ่งถือว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา มีความเหมาะสมเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือมีความเหมาะสมมากที่สุด

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

จากการศึกษาผลการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผลดังนี้

3.1 ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยทำการวัดและประเมินผลจากทั้ง 3 ด้าน (K, P, A) ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 คน ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) แบ่งเป็น 3 วงจรการวิจัย ดังตาราง 9-11

ตาราง 9 วงจรการวิจัยที่ 1 ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

วงจรการวิจัยที่ 1			
นักเรียนคนที่	ด้านความรู้ (K) (30)	ด้านทักษะ (P) (48)	ด้านคุณลักษณะ (A) (40)
1	10	23	18
2	11	27	21
3	12	20	18
4	13	28	18
5	16	31	17
6	15	30	20
7	11	33	21
8	11	31	21
9	14	32	21
10	15	29	25
11	15	31	23
12	12	32	21
13	15	27	23
14	15	27	27
15	15	31	27
16	14	29	27
17	10	23	24
18	11	25	21
19	12	28	21
20	12	20	23
21	15	20	23

ตาราง 9 (ต่อ)

วงจรกิจัยที่ 1			
นักเรียนคนที่	ด้านความรู้ (K) (30)	ด้านทักษะ (P) (48)	ด้านคุณลักษณะ (A) (40)
22	11	23	22
23	12	23	22
24	14	29	22
25	16	26	21
26	14	24	20
27	11	20	20
28	17	25	21
29	16	20	20
30	20	24	25
31	12	27	25
32	17	31	22
33	20	20	21
34	11	27	23
35	16	31	22
36	14	26	25
37	15	31	25
38	14	33	23
39	13	31	23
40	15	31	24
41	11	23	23
42	11	31	20
43	13	23	25
44	14	27	24
45	14	36	27
46	14	29	28
47	16	29	24

ตาราง 9 (ต่อ)

วงจรกิจัยที่ 1			
นักเรียนคนที่	ด้านความรู้ (K) (30)	ด้านทักษะ (P) (48)	ด้านคุณลักษณะ (A) (40)
48	17	31	22
49	15	31	23
50	16	31	27
51	13	33	28
52	15	31	27
53	18	30	26
54	15	32	31
รวม	754	1496	1241
$\bar{X}$	13.96	27.70	22.98
ร้อยละ	46.54	57.72	57.45

จากตาราง 9 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในวงจรกิจัยที่ 1 พบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.96 คิดเป็นร้อยละ 46.54 ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.70 คิดเป็นร้อยละ 57.72 และด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.98 คิดเป็นร้อยละ 54.79

ตาราง 10 วงจรกิจัยที่ 2 ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

วงจรกิจัยที่ 2			
นักเรียนคนที่	ด้านความรู้ (K) (30)	ด้านทักษะ (P) (48)	ด้านคุณลักษณะ (A) (40)
1	10	26	20
2	11	31	24
3	16	27	24
4	13	38	19
5	19	38	21

ตาราง 10 (ต่อ)

วงจรกิจัยที่ 2			
นักเรียนคนที่	ด้านความรู้ (K) (30)	ด้านทักษะ (P) (48)	ด้านคุณลักษณะ (A) (40)
6	19	36	20
7	12	34	23
8	13	31	24
9	18	35	24
10	19	30	26
11	10	26	20
12	11	31	24
13	20	34	24
14	19	35	23
15	20	32	24
16	18	33	28
17	20	35	27
18	21	37	27
19	15	29	31
20	13	32	30
21	15	30	28
22	17	30	27
23	20	32	34
24	17	31	28
25	16	29	31
26	17	29	30
27	18	29	28
28	15	29	28
29	20	26	27
30	22	28	33
31	21	32	27

ตาราง 10 (ต่อ)

วงจรกิจัยที่ 2			
นักเรียนคนที่	ด้านความรู้ (K) (30)	ด้านทักษะ (P) (48)	ด้านคุณลักษณะ (A) (40)
32	24	32	30
33	20	29	29
34	20	33	33
35	23	27	29
36	16	31	26
37	18	32	26
38	20	32	27
39	17	38	26
40	18	39	26
41	15	41	30
42	17	34	30
43	15	40	32
44	14	40	28
45	19	39	33
46	17	41	29
47	16	43	29
48	18	42	34
49	19	43	31
50	24	40	28
51	22	41	28
52	21	37	40
53	24	41	33
54	23	47	33
รวม	977	1861	1528
$\bar{X}$	18.09	34.46	28.30
ร้อยละ	60.31	71.80	70.74

จากตาราง 10 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในวงจรการวิจัยที่ 2 พบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.09 คิดเป็นร้อยละ 60.31 ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 34.46 คิดเป็นร้อยละ 71.80 .และด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.30 คิดเป็นร้อยละ 70.74

ตาราง 11 วงจรการวิจัยที่ 3 ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

วงจรการวิจัยที่ 3			
นักเรียนคนที่	ด้านความรู้ (K) (30)	ด้านทักษะ (P) (48)	ด้านคุณลักษณะ (A) (40)
1	18	40	23
2	22	41	26
3	19	36	28
4	22	44	22
5	21	48	23
6	24	44	24
7	21	48	25
8	21	48	27
9	22	45	25
10	23	42	28
11	23	47	25
12	22	43	25
13	29	46	28
14	24	44	31
15	22	47	29
16	26	43	30
17	19	35	38
18	19	32	32
19	17	34	33
20	26	33	39

ตาราง 11 (ต่อ)

วงจรกิจัยที่ 3			
นักเรียนคนที่	ด้านความรู้ (K) (30)	ด้านทักษะ (P) (48)	ด้านคุณลักษณะ (A) (40)
21	24	39	38
22	26	36	39
23	21	38	38
24	20	40	37
25	24	34	36
26	22	37	35
27	27	32	33
28	28	37	38
29	25	40	34
30	29	38	33
31	28	38	40
32	25	35	39
33	26	35	37
34	20	39	38
35	22	37	39
36	25	39	39
37	21	39	28
38	20	44	26
39	19	41	32
40	18	42	32
41	19	44	35
42	20	40	29
43	23	39	33
44	21	43	29
45	20	43	35
46	25	47	34

ตาราง 11 (ต่อ)

วงจรกิจัยที่ 3			
นักเรียนคนที่	ด้านความรู้ (K) (30)	ด้านทักษะ (P) (48)	ด้านคุณลักษณะ (A) (40)
47	28	47	31
48	26	40	32
49	26	43	29
50	25	42	40
51	25	44	33
52	27	47	33
53	29	41	40
54	24	41	39
รวม	1248	2201	1744
$\bar{X}$	23.11	40.76	32.30
ร้อยละ	77.04	84.92	80.74

จากตาราง 11 ผลการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในวงจรกิจัยที่ 3 พบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.11 คิดเป็นร้อยละ 77.04 ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.76 คิดเป็นร้อยละ 84.9 และด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.30 คิดเป็นร้อยละ 80.74

จึงกล่าวสรุปได้ว่า จากการทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อวัดและประเมินด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการทดลองเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยใช้วงจรกิจัยที่ 3 วงจรในการทดลองหลักสูตร เมื่อเสร็จสิ้นแต่ละวงจรกิจัยทั้ง 3 วงจร พบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้วิจัยได้ทดลองใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แล้วมีการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน การปรับเปลี่ยนการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยมาปรับใช้ในแต่ละชั่วโมงเรียนเพื่อช่วยให้ช่วยเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกอยากมีส่วนร่วม ในการ

ปฏิบัติการกิจกรรมและการเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นในขณะปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

3.2 ผลคะแนนของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพสิทธิ ด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และด้านการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 54 คน ในวงจรการวิจัยที่ 1 ดังตาราง 12

ตาราง 12 แสดงคะแนน คะแนนร้อยละแต่ละด้านของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

วงจรการวิจัยที่ 1							
นักเรียน คนที่	สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง				รวม (118)	ร้อยละ	ผลการ พิจารณา
	การ เคารพ สิทธิ (30)	การ รับผิดชอบ ต่อบทบาท หน้าที่ (30)	การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ (30)	การเป็น ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง (28)			
1	13	13	13	12	51	43.22	ไม่ผ่าน
2	15	15	16	14	60	50.85	ผ่าน
3	13	13	13	14	53	44.92	ไม่ผ่าน
4	15	15	15	13	58	49.15	ไม่ผ่าน
5	16	16	18	15	65	55.08	ผ่าน
6	17	17	15	17	66	55.93	ผ่าน
7	16	16	17	17	66	55.93	ผ่าน
8	15	15	17	15	62	52.54	ผ่าน
9	16	16	18	19	69	58.47	ผ่าน
10	17	17	18	17	69	58.47	ผ่าน
11	15	18	19	17	69	58.47	ผ่าน
12	15	16	17	17	65	55.08	ผ่าน
13	14	19	16	16	65	55.08	ผ่าน
14	15	17	17	20	69	58.47	ผ่าน

ตาราง 12 (ต่อ)

วงจรการวิจัยที่ 1							
นักเรียน คนที่	สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง				รวม (118)	ร้อยละ	ผลการ พิจารณา
	การ เคารพ สิทธิ (30)	การ รับผิดชอบ ต่อบทบาท หน้าที่ (30)	การมีส่วนร่วม อย่างมี วิจารณญาณ (30)	การเป็น ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง (28)			
15	17	18	18	20	73	61.86	ผ่าน
16	16	17	18	19	70	59.32	ผ่าน
17	14	15	15	13	57	48.31	ไม่ผ่าน
18	14	13	16	14	57	48.31	ไม่ผ่าน
19	16	16	15	14	61	51.69	ผ่าน
20	15	13	14	13	55	46.61	ไม่ผ่าน
21	13	16	16	13	58	49.15	ไม่ผ่าน
22	13	15	14	14	56	47.46	ไม่ผ่าน
23	15	14	14	14	57	48.31	ไม่ผ่าน
24	16	17	19	13	65	55.08	ผ่าน
25	18	16	15	14	63	53.39	ผ่าน
26	13	16	15	14	58	49.15	ไม่ผ่าน
27	13	13	13	12	51	43.22	ไม่ผ่าน
28	15	17	16	15	63	53.39	ผ่าน
29	15	15	13	13	56	47.46	ไม่ผ่าน
30	16	20	16	17	69	58.47	ผ่าน
31	17	15	14	16	62	52.54	ผ่าน
32	17	19	17	16	69	58.47	ผ่าน
33	15	17	16	14	62	52.54	ผ่าน
34	16	14	14	17	61	51.69	ผ่าน
35	15	18	22	16	71	60.17	ผ่าน
36	18	17	15	15	65	55.08	ผ่าน

ตาราง 12 (ต่อ)

วงจรกิจัยที่ 1							
นักเรียน คนที่	สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง				รวม (118)	ร้อยละ	ผลการ พิจารณา
	การ เคารพ สิทธิ (30)	การ รับผิดชอบ ต่อบทบาท หน้าที่ (30)	การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ (30)	การเป็น ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง (28)			
37	16	17	19	19	71	60.17	ผ่าน
38	17	17	20	16	70	59.32	ผ่าน
39	15	19	17	16	67	56.78	ผ่าน
40	20	17	17	16	70	59.32	ผ่าน
41	13	14	16	14	57	48.31	ไม่ผ่าน
42	15	15	16	16	62	52.54	ผ่าน
43	15	14	16	16	61	51.69	ผ่าน
44	16	16	17	16	65	55.08	ผ่าน
45	18	18	21	20	77	65.25	ผ่าน
46	18	17	18	18	71	60.17	ผ่าน
47	16	16	16	19	67	56.78	ผ่าน
48	16	17	17	20	70	59.32	ผ่าน
49	15	19	19	18	71	60.17	ผ่าน
50	18	19	19	18	74	62.71	ผ่าน
51	19	19	19	18	75	63.56	ผ่าน
52	18	18	18	20	74	62.71	ผ่าน
53	17	18	18	21	74	62.71	ผ่าน
54	18	18	18	21	75	63.56	ผ่าน
รวม	849	882	895	871	3497		
$\bar{X}$	15.72	16.33	16.57	16.13	64.76		
ร้อยละ	52.41	54.44	55.25	57.61	54.88	ผ่าน	

จากตาราง 12 ผลการประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 ด้านของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ ด้านการเคารพสิทธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.72 คิดเป็นร้อยละ 52.41 ด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.33 คิดเป็นร้อยละ 54.44 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจรรย์ญาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.57 คิดเป็นร้อยละ 55.25 และด้านการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.13 คิดเป็นร้อยละ 55.25 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 64.76 คิดเป็นร้อยละ 54.88 อยู่ในเกณฑ์ระดับผ่าน ผลปรากฏว่ามีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 75.92 และผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 24.07

3.3 ผลคะแนนจากการศึกษาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพสิทธิ ด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจรรย์ญาณ และด้านการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จำนวน 54 คน ในวงจรการวิจัยที่ 2 ดังตาราง 13

ตาราง 13 แสดงคะแนน คะแนนร้อยละแต่ละด้านของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

วงจรการวิจัยที่ 2							
นักเรียน คนที่	สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง				รวม	ร้อยละ	ผลการ พิจารณา
	การ เคารพ สิทธิ (30)	การ รับผิดชอบ ต่อบทบาท หน้าที่ (30)	การมีส่วนร่วม อย่างมี วิจรรย์ญาณ (30)	การเป็น ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง (28)			
1	14	15	14	13	56	47.46	ไม่ผ่าน
2	14	16	18	18	66	55.93	ผ่าน
3	15	15	18	19	67	56.78	ผ่าน
4	18	16	18	18	70	59.32	ผ่าน
5	18	19	20	21	78	66.10	ผ่าน
6	19	18	20	18	75	63.56	ผ่าน
7	16	16	19	18	69	58.47	ผ่าน

ตาราง 13 (ต่อ)

วงจรกิจัยที่ 2							
นักเรียน คนที่	สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง				รวม (118)	ร้อยละ	ผลการ พิจารณา
	การ เคารพ สิทธิ (30)	การ รับผิดชอบ ต่อบทบาท หน้าที่ (30)	การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจรรย์ญาณ (30)	การเป็น ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง (28)			
8	16	17	17	18	68	57.63	ผ่าน
9	18	18	21	20	77	65.25	ผ่าน
10	19	18	21	17	75	63.56	ผ่าน
11	17	21	20	20	78	66.10	ผ่าน
12	19	17	20	21	77	65.25	ผ่าน
13	19	22	17	18	76	64.41	ผ่าน
14	17	20	22	20	79	66.95	ผ่าน
15	20	23	19	20	82	69.49	ผ่าน
16	21	21	22	21	85	72.03	ผ่าน
17	18	20	21	18	77	65.25	ผ่าน
18	21	18	20	20	79	66.95	ผ่าน
19	18	19	20	18	75	63.56	ผ่าน
20	21	19	18	18	76	64.41	ผ่าน
21	20	22	24	21	87	73.73	ผ่าน
22	18	18	21	20	77	65.25	ผ่าน
23	19	20	18	21	78	66.10	ผ่าน
24	21	17	22	19	79	66.95	ผ่าน
25	19	18	21	20	78	66.10	ผ่าน
26	19	20	20	19	78	66.10	ผ่าน
27	18	19	17	18	72	61.02	ผ่าน
28	20	20	21	22	83	70.34	ผ่าน
29	16	22	17	19	74	62.71	ผ่าน

ตาราง 13 (ต่อ)

วงจรกิจัยที่ 2							
นักเรียน คนที่	สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง				รวม (118)	ร้อยละ	ผลการ พิจารณา
	การ เคารพ สิทธิ (30)	การ รับผิดชอบ ต่อบทบาท หน้าที่ (30)	การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ (30)	การเป็น ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง (28)			
30	22	24	20	21	87	73.73	ผ่าน
31	18	18	18	20	74	62.71	ผ่าน
32	22	21	23	23	89	75.42	ผ่าน
33	22	21	22	18	83	70.34	ผ่าน
34	20	21	17	17	75	63.56	ผ่าน
35	20	18	23	21	82	69.49	ผ่าน
36	21	19	20	19	79	66.95	ผ่าน
37	19	20	22	20	81	68.64	ผ่าน
38	23	19	22	19	83	70.34	ผ่าน
39	20	21	23	22	86	72.88	ผ่าน
40	22	19	20	20	81	68.64	ผ่าน
41	23	21	22	21	87	73.73	ผ่าน
42	20	21	22	19	82	69.49	ผ่าน
43	21	22	26	22	91	77.12	ผ่าน
44	22	19	24	22	87	73.73	ผ่าน
45	23	19	25	21	88	74.58	ผ่าน
46	25	25	21	23	94	79.66	ผ่าน
47	20	24	26	23	93	78.81	ผ่าน
48	22	23	23	24	92	77.97	ผ่าน
49	22	24	22	23	91	77.12	ผ่าน
50	23	24	26	25	98	83.05	ผ่าน
51	25	24	24	25	98	83.05	ผ่าน

ตาราง 13

วงจรการวิจัยที่ 2							
นักเรียน คนที่	สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง				รวม (118)	ร้อยละ	ผลการ พิจารณา
	การ เคารพ สิทธิ (30)	การ รับผิดชอบ ต่อบทบาท หน้าที่ (30)	การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ (30)	การเป็น ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง (28)			
52	25	26	26	26	103	87.29	ผ่าน
53	27	26	28	26	107	90.68	ผ่าน
54	23	21	27	24	95	80.51	ผ่าน
รวม	1078	1084	1138	1097	4397		
$\bar{X}$	19.96	20.07	21.07	20.31	81.43		
ร้อยละ	66.54	66.91	70.25	72.55	69.01	ผ่าน	

จากตาราง 13 ผลการประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 ด้านของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ ด้านการเคารพสิทธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.96 คิดเป็นร้อยละ 66.54 ด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.07 คิดเป็นร้อยละ 66.91 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.07 คิดเป็นร้อยละ 70.25 และด้านการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.31 คิดเป็นร้อยละ 72.55 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 81.43 คิดเป็นร้อยละ 69.01 อยู่ในเกณฑ์ระดับผ่าน ผลปรากฏว่ามีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 98.15 และผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.85

3.4 ผลคะแนนจากการศึกษาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพสิทธิ ด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และด้านการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ในวงจรการวิจัยที่ 3 ดังตาราง 14

ตาราง 14 แสดงคะแนน คะแนนร้อยละแต่ละด้านของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

วงจรกิจัยที่ 3							
นักเรียน คนที่	สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง				รวม (118)	ร้อยละ	ผลการ พิจารณา
	การ เคารพ สิทธิ (30)	การ รับผิดชอบ หน้าที่ (30)	การมีส่วนร่วม ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ (30)	การเป็น ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง (28)			
1	20	21	19	21	81	68.64	ผ่าน
2	22	21	23	23	89	75.42	ผ่าน
3	18	20	22	23	83	70.34	ผ่าน
4	22	23	23	20	88	74.58	ผ่าน
5	23	23	23	23	92	77.97	ผ่าน
6	25	20	24	23	92	77.97	ผ่าน
7	22	22	25	25	94	79.66	ผ่าน
8	25	23	24	24	96	81.36	ผ่าน
9	22	23	24	23	92	77.97	ผ่าน
10	21	23	26	23	93	78.81	ผ่าน
11	21	25	25	24	95	80.51	ผ่าน
12	19	22	24	25	90	76.27	ผ่าน
13	23	28	27	25	103	87.29	ผ่าน
14	22	25	27	25	99	83.90	ผ่าน
15	22	26	25	25	98	83.05	ผ่าน
16	22	25	27	25	99	83.90	ผ่าน
17	22	24	24	25	95	80.51	ผ่าน
18	20	23	22	21	86	72.88	ผ่าน
19	19	22	22	25	88	74.58	ผ่าน
20	23	24	24	23	94	79.66	ผ่าน

ตาราง 14 (ต่อ)

วงจรกิจัยที่ 3							
นักเรียน คนที่	สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง				รวม (118)	ร้อยละ	ผลการ พิจารณา
	การ เคารพ สิทธิ (30)	การ รับผิดชอบ ต่อบทบาท หน้าที่ (30)	การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ (30)	การเป็น ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง (28)			
21	23	28	26	24	101	85.59	ผ่าน
22	21	26	25	25	97	82.20	ผ่าน
23	23	26	23	25	97	82.20	ผ่าน
24	25	26	26	26	103	87.29	ผ่าน
25	22	26	25	23	96	81.36	ผ่าน
26	22	27	24	25	98	83.05	ผ่าน
27	22	25	23	20	90	76.27	ผ่าน
28	23	26	26	26	101	85.59	ผ่าน
29	23	29	26	22	100	84.75	ผ่าน
30	24	30	26	22	102	86.44	ผ่าน
31	24	27	23	26	100	84.75	ผ่าน
32	25	28	22	26	101	85.59	ผ่าน
33	23	28	25	25	101	85.59	ผ่าน
34	24	27	24	26	101	85.59	ผ่าน
35	24	28	26	26	104	88.14	ผ่าน
36	26	28	26	25	105	88.98	ผ่าน
37	22	22	22	22	88	74.58	ผ่าน
38	23	21	24	22	90	76.27	ผ่าน
39	20	25	23	24	92	77.97	ผ่าน
40	23	23	24	22	92	77.97	ผ่าน
41	26	24	24	24	98	83.05	ผ่าน
42	22	22	24	21	89	75.42	ผ่าน

ตาราง 14 (ต่อ)

วงจรการวิจัยที่ 3							
นักเรียน คนที่	สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง				รวม (118)	ร้อยละ	ผลการ พิจารณา
	การ เคารพ สิทธิ (30)	การ รับผิดชอบ ต่อบทบาท หน้าที่ (30)	การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ (30)	การเป็น ผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง (28)			
43	21	24	26	24	95	80.51	ผ่าน
44	26	21	24	22	93	78.81	ผ่าน
45	23	23	27	25	98	83.05	ผ่าน
46	25	28	26	27	106	89.83	ผ่าน
47	25	28	27	26	106	89.83	ผ่าน
48	22	25	27	24	98	83.05	ผ่าน
49	22	27	26	23	98	83.05	ผ่าน
50	26	28	26	27	107	90.68	ผ่าน
51	27	26	24	25	102	86.44	ผ่าน
52	27	26	28	26	107	90.68	ผ่าน
53	27	28	29	26	110	93.22	ผ่าน
54	23	25	30	26	104	88.14	ผ่าน
รวม	1237	1344	1337	1299	5217		
$\bar{X}$	22.91	24.89	24.76	24.06	96.61		
ร้อยละ	76.36	82.96	82.53	85.91	81.87	ผ่าน	

จากตาราง 14 ผลการประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 4 ด้านของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ ด้านการเคารพสิทธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.91 คิดเป็นร้อยละ 76.36 ด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.89 คิดเป็นร้อยละ 82.96 ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.76 คิดเป็นร้อยละ 82.53 และด้านการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.06 คิดเป็นร้อยละ 85.91 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่เรียน

ด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 96.61 คิดเป็นร้อยละ 81.87 อยู่ในเกณฑ์ระดับผ่าน ผลปรากฏว่าผู้เรียน จำนวน 54 คน ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด คือ ร้อยละ 50 ขึ้นไปทุกคน

3.5 ผลคะแนนจากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ดังตาราง 15

ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพราะช่วยให้รู้จักการเคารพสิทธิของผู้อื่นมากขึ้น	4.27	0.45	มาก
2	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพราะช่วยฝึกให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง	4.52	0.50	มากที่สุด
3	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพราะช่วยฝึกวิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ	4.48	0.50	มาก
4	ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรในการบริการสังคม	4.47	0.50	มาก
5	ข้าพเจ้าพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	4.67	0.51	มากที่สุด
6	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะกิจกรรมช่วยให้นักเรียนยอมรับความหลากหลายทางสังคม	4.28	0.61	มาก
7	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน และมีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น	4.53	0.50	มากที่สุด
8	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทำให้ข้าพเจ้ารู้จักคิด และหาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสันติวิธี	4.55	0.53	มากที่สุด
9	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทำให้ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล	4.40	0.59	มาก

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
10	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทำให้ข้าพเจ้ามีพฤติกรรม แบบประชาธิปไตย และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.73	0.45	มากที่สุด
โดยรวม		4.49	0.53	มาก

จากตาราง 15 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.49
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53 ซึ่งอยู่ในระดับมาก

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. ความหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ย่อย
ดังนี้

1.1 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.2 เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1.3 เพื่อศึกษาความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่
เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

3.1 เพื่อศึกษาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย

- 3.1.1 การเคารพสิทธิ
- 3.1.2 การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่
- 3.1.3 การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ
- 3.1.4 การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

3.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร

สรุปผล

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลมหาสารคาม

1.1 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) พบว่า มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ 1) หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ควรจัดเป็นวิชาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง พร้อมทั้งเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รู้จักการรับผิดชอบต่อหน้าที่ รู้จักใช้วิจารณญาณในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร รู้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำหรืออธิบาย พร้อมทั้งเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือสังคมด้วยจิตสาธารณะและมีความเป็นประชาธิปไตย 2) โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ควรประกอบด้วย หลักการของหลักสูตรที่เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติของผู้เรียน เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรเน้นด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเพื่อให้เกิดกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน 3) สารการเรียนรู้ควรให้สอดคล้องกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน และเน้นความรู้เกี่ยวกับปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิของผู้อื่น การเคารพกฎระเบียบวินัยของสถานศึกษา ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สารการเรียนรู้ควรเริ่มจากเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวของผู้เรียนไปสู่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสังคมและเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือสังคม 4) การจัดการเรียนรู้ควรเน้นด้านทักษะจากการปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริง เรียนรู้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เช่น การเป็นจิตสาธารณะประโยชน์ต่อสถานศึกษา ชุมชน และสังคม กิจกรรมที่เน้นเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งหรือวิธีป้องกันปัญหายากทางสังคม และ 5) การวัดและประเมินผลควรใช้เครื่องมือการวัดที่หลากหลาย เช่น การทดสอบวัดความรู้ ประเมินจากผลงาน ประเมินจากการทำกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน ประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ และจากแฟ้มสะสมผลงาน เป็นต้น

1.2 ผลการศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารและผู้สอน พบว่า มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ต้องการหลักสูตรที่มีลักษณะดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรกำหนดจุดมุ่งหมายที่เสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับการเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาท

หน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างวิจาร์ณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ตามองค์ประกอบของ สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 2) เนื้อหาสาระการเรียนรู้ ควรกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ เสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียน เช่น เนื้อหาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเคารพสิทธิของ ผู้อื่น การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การใช้วิจาร์ณญาณในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร การส่งเสริม ความเป็นจิตสาธารณะประโยชน์ต่อสังคม และเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลงทางสังคม 3) กิจกรรมการเรียนรู้ ควรจัดให้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เน้นการ ปฏิบัติและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นกิจกรรมการส่วนร่วมกับชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้บริการสังคม กิจกรรมที่เสริมสร้างการเคารพสิทธิและความเป็นประชาธิปไตย และ 4) การวัดและประเมินผล ควรวัดและประเมินผลตามองค์สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างวิจาร์ณญาณ และการเป็นผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง โดยวัดและประเมินผลด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้วยแบบทดสอบวัดความรู้ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม

1.3 ผลการศึกษาความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมือง ที่เข้มแข็ง พบว่า ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ เข้มแข็ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.88) ข้อที่ต้องการสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1. การสร้างสังคมให้น่าอยู่เป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.87) อยู่ใน ระดับมากที่สุด 2. ร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคมเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.97) อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3. นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.86)

จึงกล่าวได้ว่า จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาหลักสูตร และสอบถาม ความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรของผู้เรียน นำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาร่างหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคามในระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญ วิสัยทัศน์ หลักการ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณภาพของผู้เรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร แบ่งเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้าง ห่วงที่จะให้ ใส่ใจสังคม จำนวน 8 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

สร้างสังคมให้น่าอยู่ จำนวน 8 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จำนวน 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 ชั่วโมง การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ซึ่งหลักสูตรได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.50)

3. ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 54 คน พบว่า

3.1 วงจรการวิจัยที่ 1 ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.96 คิดเป็นร้อยละ 46.54 ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.70 คิดเป็นร้อยละ 57.72 และด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.98 คิดเป็นร้อยละ 57.45 วงจรการวิจัยที่ 2 ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.09 คิดเป็นร้อยละ 60.31 ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 34.46 คิดเป็นร้อยละ 71.80 ด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.30 คิดเป็นร้อยละ 70.74 และวงจรการวิจัยที่ 3 ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.11 คิดเป็นร้อยละ 77.04 ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.76 คิดเป็นร้อยละ 84.92 และด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.30 คิดเป็นร้อยละ 80.74

จึงกล่าวได้ว่า จากการทดลองใช้หลักสูตรครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะเพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังนั้นหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับผลการศึกษาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง พบว่า

3.1.1 การเคารพสิทธิ พบว่า ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยภาพรวมของคะแนนแต่ละวงจรการวิจัย มีค่าเฉลี่ยและเกณฑ์ร้อยละ ดังนี้ วงจรการวิจัยที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.72 คิดเป็นร้อยละ 52.41 วงจรการวิจัยที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.96 คิดเป็นร้อยละ 66.54 และวงจรการวิจัยที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.91 คิดเป็นร้อยละ 76.36 กล่าวสรุปได้ว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการเคารพสิทธิมีคะแนนเพิ่มขึ้นตามลำดับ

3.1.2 การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ พบว่า ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยภาพรวมของคะแนนแต่ละวงจรการวิจัย มีค่าเฉลี่ยและเกณฑ์

ร้อยละ ดังนี้ วงจรการวิจัยที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.33 คิดเป็นร้อยละ 54.44 วงจรการวิจัยที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.07 คิดเป็นร้อยละ 66.91 และวงจรการวิจัยที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.89 คิดเป็นร้อยละ 82.96 กล่าวสรุปได้ว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่มีคะแนนเพิ่มขึ้นตามลำดับ

3.1.3 การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยภาพรวมของแต่ละวงจรการวิจัย มีค่าเฉลี่ยและเกณฑ์ร้อยละ ดังนี้ วงจรการวิจัยที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.57 คิดเป็นร้อยละ 55.25 วงจรการวิจัยที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.07 คิดเป็นร้อยละ 70.25 และวงจรการวิจัยที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.76 คิดเป็นร้อยละ 82.53 กล่าวสรุปได้ว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนเพิ่มขึ้นตามลำดับ

3.1.4 การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยภาพรวมของแต่ละวงจรการวิจัย มีค่าเฉลี่ยและเกณฑ์ร้อยละ ดังนี้ วงจรการวิจัยที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.13 คิดเป็นร้อยละ 55.25 วงจรการวิจัยที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.31 คิดเป็นร้อยละ 72.55 และวงจรการวิจัยที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.06 คิดเป็นร้อยละ 85.91 กล่าวสรุปได้ว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนเพิ่มขึ้นตามลำดับ

3.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตร พบว่า มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจและควรนำมาอภิปรายผล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการประเมินผลหลังการทดลองใช้หลักสูตรและข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จึงมีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า

1.1 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) พบว่า มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีองค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หลักการ โครงสร้างหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของTaba (1962) ได้กล่าวว่า การออกแบบหลักสูตรลักษณะใดก็ตามต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ คือ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ การคัดเลือกและจัดระบบเนื้อหาสาระ รูปแบบของการจัดการเรียนรู้หรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เช่นเดียวกับTyler (1971) ได้กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีควรมาจากการตั้งคำถามที่เป็นหลักการและเหตุผล เพื่อนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบ ที่สำคัญ คือ ความมุ่งหมาย เนื้อหาสาระการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความจำเป็นต้องอาศัยหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ปรัชญาพื้นฐาน เหตุผลและความจำเป็นมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การที่ผู้เรียนจะเกิดผลลัพธ์ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรจะต้องมีการจัดเนื้อหาสาระอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงการวัดและประเมินผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ จากความสำคัญในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรดังกล่าว มาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ในส่วนของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มี 4 ด้านได้แก่ 1) การเคารพสิทธิ 2) การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ 3) การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และ 4) การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งหลักสูตรควรมีเนื้อหาสาระการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและค่านิยมที่ดีให้แก่ผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจตุรภัทร ไสยสมบัติ และมนตรี วงษ์สะพาน (2567) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจากสถานการณ์จริง และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตนตามกฎกติกา ระเบียบของสังคม รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ สามารถใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารด้วยเหตุผล พร้อมทั้งส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dhanita Doungwilai and Issara Kanjug (2023) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งไว้ว่า ควรเสริมสร้างลักษณะนิสัยและปลูกฝังค่านิยมใน

การเป็นพลเมืองให้แก่ผู้เรียนด้วยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จากการลงพื้นที่ศึกษาชุมชนและสังคมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนต่อคนในชุมชน และสร้างจิตสำนึกที่ดี สอดคล้องกับ Marovah (2019) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างพลเมืองจากหลักสูตรและการปฏิบัติการสอน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรจะต้องมุ่งเน้นเรื่องการปฏิบัติต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่สำคัญของสังคมและประเทศชาติในอนาคต และหลักสูตรจะต้องเน้นความสำคัญด้านประชาธิปไตย และหลักสูตรจะต้องส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นความเป็นพลเมือง ในด้านการมีส่วนร่วมในสังคม การแสดงออกทางความคิดแบบประชาธิปไตย รวมถึงจัดให้มีการเรียนการสอนแบบปฏิบัติของผู้เรียน พร้อมให้ความสำคัญในการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในอนาคต

1.2 ผลการศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่าจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารและครูสอนในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีความคิดเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ 1) ต้องการหลักสูตรเสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านการเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ตามองค์ประกอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 2) ต้องการเนื้อหาสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการเคารพสิทธิของผู้อื่น การรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง การช่วยเหลือสังคม การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการป้องกันภัยจากสังคมออนไลน์ 3) ต้องการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้บริหารและครูสอนต้องการให้มีในหลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบบริการสังคม กิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ และกิจกรรมการเรียนรู้จากการใช้สถานการณ์จำลอง เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสังคมได้ และ 4) ความต้องการในการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งนั้น ต้องการให้มีการประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน ใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เช่น แบบทดสอบวัดความรู้ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ ประเมินจากแฟ้มสะสมผลงานและแบบประเมินผลงานจากการปฏิบัติงานของผู้เรียน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวสันต์ สรรพสุข (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่องพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์สำหรับนิสิตวิชาชีพรู้ และจิตวิรดา พลเยี่ยม (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีการศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเช่นเดียวกัน

1.3 ผลการศึกษาความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่าจากการสอบถามผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.88 เนื่องจากว่าหลักสูตรมีเนื้อหาสาระการเรียนรู้และกิจกรรมที่น่าสนใจ ผู้เรียนจึงให้ความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอย่างมาก นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตรยังได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ และใช้ทักษะของตนเองจากการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคม กิจกรรมการเรียนรู้แบบบริการสังคม หรือเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การสร้างสังคมให้น่าอยู่ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ซึ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองเข้มแข็ง สามารถนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข ดังที่ McClelland (1973); ทิศนา ขัมมณี (2562 ข); สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (25562; สิริวรรณ ศรีพหล (2554) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียนจะต้องเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบุคคลอื่น ๆ ตลอดจนการมีเจตคติที่ดีในการมองผู้อื่น รวมถึงการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุและผล เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข และต้องเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้เหตุการณ์ หรือกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งด้านที่เป็นด้านบวกและด้านลบในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลจากเหตุการณ์ ต่าง ๆ พร้อมทั้งสามารถนำองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าของท้องถิ่นตนเอง (Enslin, 2000; Honskin, 2006; บุญวัฒน์ บุญทะวงศ์, 2565) และ Stephanie Taylor Stokamer (2011) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยชุมชนที่มีความหลากหลายและพลเมืองที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกัน ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน สามารถแก้ปัญหาภาพรวมด้วยเหตุผล รวมถึงมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในสังคมแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สามารถนำความรู้มาพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น พร้อมทั้งช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่ดี มีทัศนคติ รู้จักบริการสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับ Kristina Andrews (2020) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ถึงวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี สามารถแก้ปัญหาาร่วมกันได้ด้วยวิธีสันติ

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นผลมาจากการศึกษาระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และจากการศึกษาแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler, 1971) เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบโครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล และแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของบิวแชมพ์ (Beauchamp, 1981) นำมาใช้เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ เพื่อให้ได้เนื้อหาสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ทำให้ได้โครงสร้างหลักสูตรตามที่ต้องการ ซึ่งผู้วิจัยได้คำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นจากการศึกษาในระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ดังที่ Tyler (1971); Zais (1976) ได้เสนอว่า การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) เป็นการวางแผนหรือการจัดองค์ประกอบของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ สามารถที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้ ดังนั้น นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรอย่างละเอียดและรอบคอบก่อนตัดสินใจเลือก และจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยการพิจารณาจากหลาย ๆ องค์ประกอบ สำหรับประเด็นในการพัฒนาร่างหลักสูตรฉบับนี้จะสำเร็จหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปรัชญาการศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และวิธีการวัดและประเมินผล เป็นต้น รวมถึงผลจากการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติวรดา พลเยี่ยม (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และวสันต์ สรรพสุข (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งมีผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

จากผลการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักสูตรที่ดีจะต้องได้รับการประเมินคุณภาพความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมทุกองค์ประกอบและพร้อมที่จะนำไปใช้ ดังที่ Oliva (2009); Saylor and others (1981); Taba (1962); Tyler (1971); สัจด์ อุทรานนท์ (2537) ได้กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีต้องได้รับการประเมินคุณภาพก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้จริง หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาครั้งนี้ ใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ในหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง การจัดการ

เรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างผู้เรียนให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2564); สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2564 ก) ได้กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีจะต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ (Learning by doing) ด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างอิสระและการจัดการเรียนรู้ต้องผสมผสานไปกับการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนตามแนวคิดของปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่เน้นการปลูกฝังและฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้ (Experience) จากการใช้ความคิด การลงมือปฏิบัติ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (John Dewey, 1962) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kishino (2019) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยการศึกษาในต่างประเทศ พบว่า ผู้เรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยศิลปศาสตร์ในรัฐแคลิฟอร์เนียต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคการศึกษาในต่างประเทศ ทำให้หลักสูตรในมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาอัตลักษณ์ความเป็นพลเมืองของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรมตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม กิจกรรมการเป็นแบบอย่างที่ดีของการเป็นพลเมืองโลก ทำให้ผู้เรียนที่กำลังศึกษาในต่างประเทศสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Setiawan (2020) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองบนพื้นฐานความฉลาดทางศีลธรรม โดยใช้โปรแกรมการปลูกฝังค่านิยมเป็นฐาน พบว่า ผู้เรียนที่เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองตามความฉลาดทางศีลธรรม ได้รับการพัฒนาเสริมสร้างลักษณะนิสัยและปลูกฝังค่านิยมการเป็นพลเมือง และการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองตามความฉลาดทางศีลธรรมยังช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดี สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตในปัจจุบันได้

จึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียน ได้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รู้จักเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ มีส่วนอย่างมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร รู้จักแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ดีขึ้น โดยหลักสูตรได้อาศัยหลักปรัชญาการศึกษา จิตวิทยา การเรียนรู้ พื้นฐานทางสังคม แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม และบริบทของเทศบาลเมืองมหาสารคาม มาใช้เป็นกรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นไปตามลำดับขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุไปสู่เป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และผู้วิจัยได้ออกแบบคู่มือการใช้หลักสูตรให้ถ่ายทอดการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ รวมทั้งยัง

ได้ออกแบบเครื่องมือการวัดและประเมินผลสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3. ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม วงจรการวิจัยที่ 1 พบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.96 คิดเป็นร้อยละ 46.54 ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.70 คิดเป็นร้อยละ 57.72 และด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.98 คิดเป็นร้อยละ 54.79 วงจรการวิจัยที่ 2 พบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.09 คิดเป็นร้อยละ 60.31 ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 34.46 คิดเป็นร้อยละ 71.80 .และด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 28.30 คิดเป็นร้อยละ 70.74 และวงจรการวิจัยที่ 3 พบว่า ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.11 คิดเป็นร้อยละ 77.04 ด้านทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.76 คิดเป็นร้อยละ 84.9 และด้านคุณลักษณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 32.30 คิดเป็นร้อยละ 80.74 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีคะแนนด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะเพิ่มขึ้นตามลำดับ

นอกจากนี้ผลการศึกษาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมทั้ง 3 วงจรการวิจัย พบว่า วงจรการวิจัยที่ 1 มีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 75.92 และผู้เรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 24.07 วงจรการวิจัยที่ 2 มีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 98.15 และผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.85 และวงจรการวิจัยที่ 3 มีผู้เรียน จำนวน 54 คน ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด คือ ร้อยละ 50 ขึ้นไปทุกคน เนื่องจากผู้วิจัยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบกรณีตัวอย่าง การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง การจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ และการจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคมตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ซึ่งช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้จักเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ สามารถแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี มีความสามัคคี รู้จักรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเองอาศัย และมีความเป็นประชาธิปไตยทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรดังกล่าวพัฒนาขึ้นมาโดยใช้แนวคิดพื้นฐานปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) ให้มีความสำคัญกับเสรีภาพและความเป็นตัวเองของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นหน้าที่ของแต่ละคนที่จะเลือกอย่างเสรีภาพ สร้างลักษณะของตนเองตามแบบที่ตนเองปรารถนา อีกทั้งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น และส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยเพื่อให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้อง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนรู้

ศักยภาพของตนเอง ดังนั้นหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา พบว่า ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามที่ได้กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนี้

3.1 การเคารพสิทธิ พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยภาพรวมแต่ละวงจรการวิจัยมีดังนี้ วงจรการวิจัยที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.72 คิดเป็นร้อยละ 52.41 วงจรการวิจัยที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.96 คิดเป็นร้อยละ 66.54 และวงจรการวิจัยที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.91 คิดเป็นร้อยละ 76.36 กล่าวได้ว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการเคารพสิทธิมีคะแนนเพิ่มขึ้นตามลำดับ เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ทำให้ตระหนักเห็นคุณค่าของการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังนั้นหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาครั้งนี้ สามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในการเคารพสิทธิอย่างมีคุณภาพ สามารถนำความรู้จากการปฏิบัติไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตพร้อมทั้งตระหนักเห็นถึงสิทธิของตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา ต้นสุวรรณ และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ตามแนวความคิดเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเป็นฐานและการโค้ชเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมามีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้อยู่ในระดับดีมาก และผู้เรียนพฤติกรรมที่แสดงออกความเป็นพลเมืองอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับดีเยี่ยม และสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภชัย สมนวน (2565) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รู้จักการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีคุณธรรม จริยธรรม และผลการประเมินพบว่าผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ดังที่ Enslin (2000); Honskin (2006); ทิพย์พาพร ต้นติสุนทร (2557); วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554 ก) ได้กล่าวว่า การเคารพสิทธิเป็นการแสดงออกของบุคคลถึงความสามารถในการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่อย่างรับผิดชอบต่อ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่นและยอมรับในความแตกต่างและกล้าที่จะตัดสินใจตัดสินใจอย่างสร้างสรรค์หากมีการละเมิดสิทธิ รวมถึงการมีอิสระทางความคิดและการแสดงออก โดยไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน สามารถควบคุมตนเองให้รู้จักปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งผู้อื่นทางร่างกาย วาจา และจิตใจ รู้จักช่วยเหลือด้วยความเต็มใจด้วยจิตสาธารณะ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข

3.2 การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยภาพรวมแต่ละวงจรการวิจัยมีดังนี้ วงจรการวิจัย ที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.72 คิดเป็นร้อยละ 52.41 วงจรการวิจัยที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.96 คิดเป็นร้อยละ 66.54 และวงจรการวิจัยที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.91 คิดเป็นร้อยละ 76.36 กล่าวได้ว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่มีคะแนนเพิ่มขึ้นตามลำดับ เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ทำให้ตระหนักเห็นคุณค่าในการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองส่งผลทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังนั้นหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาครั้งนี้ สามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่อย่างมีคุณภาพ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองด้วยการปฏิบัติตนในฐานะการเป็นสมาชิกของครอบครัว สถานศึกษา และสังคม รู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชน และสังคม พร้อมทั้งช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้จักเคารพกฎ กติกาของสังคม สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sincer (2022) ได้ทำการศึกษาความสามารถในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนที่มีบทบาทต่อองค์ประกอบของโรงเรียนชาติพันธุ์และการสนับสนุนของครู พบว่า ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก โดยการทำหน้าที่ในลักษณะของการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ได้อย่างดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Marovah (2019) ได้ทำการศึกษาการสร้างพลเมืองจากหลักสูตรและการปฏิบัติการสอน จากหลักฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยครูสองสถาบันแห่งซิมป์เวส พบว่า การเรียนการสอนในโรงเรียนแห่งซิมป์เวส เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการปฏิบัติต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่สำคัญต่อการเป็นครูในอนาคต ซึ่งหลักสูตรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นด้านการมีส่วนร่วมในสังคม และการแสดงออกทางความคิดแบบประชาธิปไตย ที่จะส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในรูปแบบการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของการเป็นครูในอนาคต ในส่วนของสุกัญญา ดันสุวรรณ และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเป็นฐานและการโค้ชเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกความเป็นพลเมืองอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม ดังที่ ทิพย์พาพร ดันตีสุนทร (2557); วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554 ก) ได้กล่าวว่าการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่เป็นการแสดงออกถึงความเข้าใจในภาระหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สถานศึกษา และสังคม โดยปฏิบัติตนให้มีวินัย เคารพเชื่อ

ฟัง สนใจศึกษาเล่าเรียน ยึดมั่นต่อกฎเกณฑ์หรือข้อตกลง รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นตามความเหมาะสมด้วยความเต็มใจ กล้าที่จะตัดสินใจและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว สถานศึกษา และชุมชน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุขในฐานะการเป็นพลเมืองในประเทศและพลโลก

3.3 การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยภาพรวมแต่ละวงจรการวิจัยมีดังนี้ วงจรการวิจัย ที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.57 คิดเป็นร้อยละ 55.25 วงจรการวิจัยที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.07 คิดเป็นร้อยละ 70.25 และวงจรการวิจัยที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.76 คิดเป็นร้อยละ 82.53 กล่าวได้ว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณมีคะแนนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังนั้นหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาครั้งนี้ สามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีคุณภาพเนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ทำให้ตระหนักเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความสามารถ วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากแหล่งข้อมูล มีส่วนร่วมตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคม และมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Permana (2023) ได้ทำการศึกษาการออกแบบหลักสูตรความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดของ Merdeka Belajar Kampus Merdeka (MBKM) พบว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้ความสามารถไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม จากการที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และสอดคล้องกับ Setiawan (2020) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองบนพื้นฐานความฉลาดหรือศีลธรรมโดยใช้โปรแกรมการปลูกฝังค่านิยมเป็นฐาน พบว่า การเสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยและการปลูกฝังมีค่านิยมในการเป็นพลเมืองให้แก่ผู้เรียน และยังช่วยปลูกฝังค่านิยมของผู้เรียนที่จะนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน ดังที่จตุรภัทร ไสยสมบัติ และมนตรี วงษ์สะพาน (2567) ได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลโพธิ์ศรี สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า การจัดการเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active learning) โดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริง และเสริมสร้างให้ผู้เรียนรู้จักการใช้วิจารณญาณในการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารด้วยเหตุผล และส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ Enslin (2000); ทิพย์พาพร ตันติสุนทร (2557) ได้กล่าวว่า ความสามารถของบุคคลในการคิด

พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยใช้ความรู้ (Knowledge) จากความคิดและประสบการณ์ของตนเอง เพื่อพิจารณาและวิเคราะห์หาข้อสรุปที่น่าเชื่อถือและเป็นไปได้ ด้วยการปฏิบัติตนเป็นผู้ติดตามข่าวสารของสังคม รู้จักประเมินข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ มีการตรวจสอบข้อมูลผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และเห็นถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของการติดตามข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้หลักสูตรสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ยังมุ่งเน้นและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความรอบคอบ คิดเป็นระบบ และกล้าตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยภาพรวมแต่ละวงจรการวิจัยมีดังนี้ วงจรการวิจัยที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.13 คิดเป็นร้อยละ 55.25 วงจรการวิจัยที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 20.31 คิดเป็นร้อยละ 72.55 และวงจรการวิจัยที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.06 คิดเป็นร้อยละ 85.91 กล่าวสรุปได้ว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านการมีส่วนร่วมอย่างมี วิจารณ์ญาณมีคะแนนเพิ่มขึ้นตามลำดับ เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมตามที่หลักสูตร กำหนดไว้ และทำให้ตระหนักเห็นคุณค่าของการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น หลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาครั้งนี้ สามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผลและสามารถหาวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน อย่างสันติวิธี ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในชั้นเรียนด้วยระบอบประชาธิปไตย มีความคิดที่ ต้องการพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่อย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งตระหนักถึงความเท่าเทียมกันระหว่างตนเอง และเพื่อนในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของวสันต์ สรรพสุข (2565) ได้ทำการศึกษาการพัฒนา หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามแนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์สำหรับนิสิต วิชาชีพรู พบว่าผลการใช้หลักสูตรได้ช่วยเสริมสร้างนิสิตให้มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งใน การมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันเพิ่มสูงขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเร่งพัฒนาด้านความ รับผิดชอบต่อสังคม และมุ่งสร้างความเป็นธรรมในสังคมให้แก่ นิสิตวิชาชีพรู และสอดคล้องกับ งานวิจัยของสุทธธัญญ์ โออ้อม (2560) ได้ทำการศึกษาการเสริมสร้างจิตพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดี ในสังคมประชาธิปไตยของนักเรียนในจังหวัดนครปฐม พบว่าผู้เรียนมีการพัฒนาในการรับรู้ รู้จักไตร่ตรอง ด้วยเหตุและผล รู้จักรับผิดชอบตนเองได้ ด้วยการคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนร่วมมากกว่า ประโยชน์ส่วนตน นอกจากนี้ Honskin (2006); สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2563) ได้กล่าวว่า ความสามารถของบุคคลที่แสดงออกในการทำงานด้วยแรงบันดาลใจที่เกิดจากความรู้

ความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สถานศึกษา สังคม และประเทศชาติ โดยใช้ความรู้ ความสามารถและทักษะที่ได้จากประสบการณ์ของตนเอง และการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดประสบการณ์ ความสามารถด้วยการให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นเพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล สามารถจัดการแก้ปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

จึงกล่าวได้ว่าหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ David McClelland (1973) ได้กล่าวว่า “สมรรถนะ” ของมนุษย์โดยธรรมชาติซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคล และยังไม่ได้ถูกดึงออกมาใช้อย่างจริงจังตามเกณฑ์ที่กำหนดจากงานที่ได้รับผิดชอบ ดังที่ Freire (1971); กระทรวงศึกษาธิการ (2564); ชูชัย สมิทธิไกร (2550) ได้กล่าวว่า สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง บุคลิกลักษณะเฉพาะตนของบุคคลที่ซ่อนอยู่ในตัว ซึ่งเกิดจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute) ที่ช่วยผลักดันให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติตนด้วยความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศชาติ รู้จักเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น เคารพในกฎระเบียบทางสังคม และมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ และมีจิตสาธารณะ และกล้าตัดสินใจเพื่อเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทิศทางที่ดี สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างสันติสุข

3.5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร พบว่า ผู้เรียนที่เรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.49 อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้วิจัยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล อีกทั้งยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นในเรื่องของพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในการทำกิจกรรมกลุ่มไม่เน้นการประเมินผลงานกลุ่มแต่จะเน้นเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจในผลงานของตนเอง อีกทั้งการประเมินพฤติกรรมต่าง ๆ มีผลสะท้อนให้ผู้เรียนได้ทราบถึงการประเมินตามสภาพจริงที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีผู้ประเมินหลายฝ่าย อีกทั้งหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีการพัฒนาผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างอิสระ มีกิจกรรมที่น่าสนใจและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ รู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองและสังคมมากขึ้น มีความสามัคคี รู้จักคิด และรู้จักหาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสันติวิธี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติวรดา พลเยี่ยม (2560) ได้

ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นตามลำดับ ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข

กล่าวโดยสรุป ผลศึกษาการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สามารถช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในการเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับผ่าน ดี และดีเยี่ยมตามลำดับ ทั้งนี้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้เกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้จากการทดลองใช้หลักสูตรครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าหลักสูตรสามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้ด้วยการใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการแสดงออกจากการปฏิบัติตนและทำกิจกรรมตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากประสบการณ์ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุขในปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การนำหลักสูตรไปใช้นั้นผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และสนับสนุนทรัพยากรการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้เพียงพอ

1.2 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ควรเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดประโยชน์ให้กับชุมชนและสังคม ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีการวางแผนทำงานให้ครอบคลุม

1.3 การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับผู้เรียน ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติช่วยเหลือชุมชนและสังคม

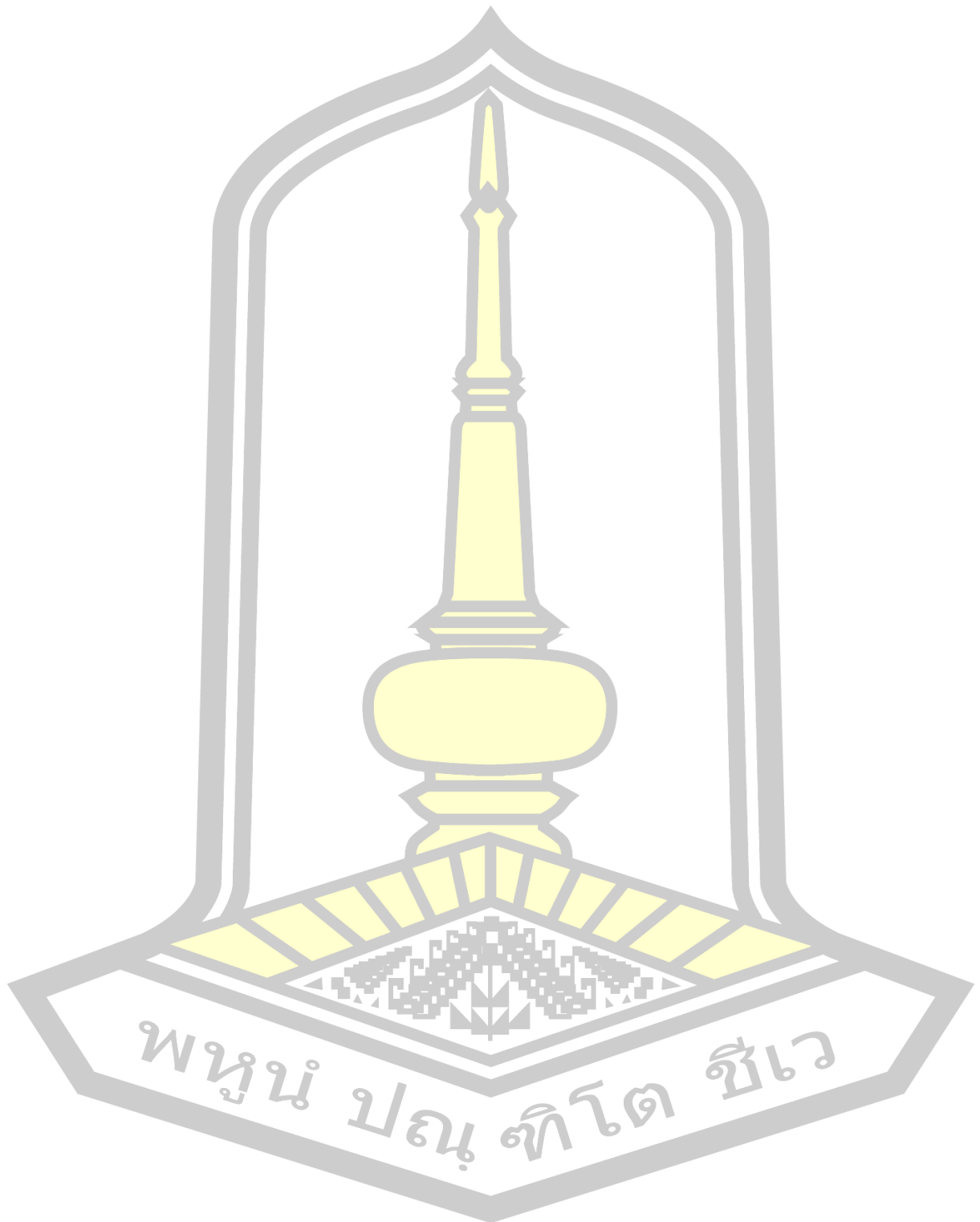
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะด้านอื่น ๆ เช่น การจัดการตนเอง การสื่อสาร การรวมพลังทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน เป็นต้น

2.2 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งกับผู้เรียนในระดับชั้นอื่น ๆ

2.3 ควรพัฒนาหลักสูตรเสริมการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *Competency-based Education หลักสูตรฐานสมรรถนะ*.
[ออนไลน์]. <https://cbethailand.com/หลักสูตร-2/กรอบหลักสูตร/สมรรถนะ%0Aหลัก-6-ประการ/สมรรถนะการเป็นพลเมือง/>. [สืบค้น วันที่ 20 ก.ย. 2566].
- กฤษดา ผ่องพิทยา. (2565). การใช้ OLE Model พัฒนาการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ.
คุรุสภาวิทยาทารย์ Journal of Teacher Professional Development, 3(1), 1–13.
- กองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม. (2567). รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของ
โรงเรียนเทศบาลเมืองมหาสารคาม ปีการศึกษา 2567. มหาสารคาม. เทศบาลเมืองมหาสารคาม
จังหวัดมหาสารคาม.
- กันยารัตน์ นิลภา. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นเมืองต้น
รู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *Journal of Roi
Kaensarn Academi*, 8(1), 177–196.
- กาญจนา คิง และคณะ. (2562). การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างค่านิยมด้านความมีวินัย และความ
ซื่อสัตย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาเทศบาล 3 “ยุติธรรมวิทยา” สังกัดสำนักงานศึกษา
เทศบาลนครสกลนคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 9(2),
102–110.
- ขวัญวรา วงศ์คำ. (2565). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เกมคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(2), 737–749.
- คณะกรรมการอำนวยการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฐานสมรรถนะ). (2564). *หลักสูตร
ฐานสมรรถนะ*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. [ออนไลน์].
<http://cbeththailand.com/ฐานสมรรถนะ/>. [สืบค้น วันที่ 20 ก.ย. 2566].
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). *รายงานเฉพาะเรื่องที่ 12 หลักสูตรและการ
เรียนการสอนฐานสมรรถนะ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการอิสระเพื่อการ
ปฏิรูปการศึกษา.
- คณาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2564).
พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 9). มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- ฉันท ชาติทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : เพชรเกษมการพิมพ์.

- จตุรภัทร ไสยสมบัติ และมนตรี วงษ์สะพาน. (2567). การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล โพธิ์ศรี สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 21(2), 204–215.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชา บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนันภรณ์ อารีกุล. (2563). การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดานเพื่อเสริมสร้างความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี. *วารสารปัญญาภิธาน*, 5(2), 137–150.
- ชลิตา หนูหล้า. (2565). *หลักสูตรฐานสมรรถนะไม่ใช่กระดาษ แต่เป็นวัฒนธรรม*. กสศ. [ออนไลน์]. [https://www.eef.or.th/teaching-learning-and-assessing-21st-century-skills/#:~:text=โดยทั่วไปหลักสูตรฐานสมรรถนะ,ความก้าวหน้าทางวิทยาการได้](https://www.eef.or.th/teaching-learning-and-assessing-21st-century-skills/#:~:text=โดยทั่วไปหลักสูตรฐานสมรรถนะ,ความก้าวหน้าทางวิทยาการได้.). [สืบค้น วันที่ 16 มิ.ย. 2566].
- ขวลิต ชูกำแพง. (2551). *การพัฒนาหลักสูตร*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ขวลิต ชูกำแพง. (2555). *หลักสูตร: การวิจัยและพัฒนา*. มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- ขวลิต ชูกำแพง. (2561). *การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรแนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). *การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : วิพรินทร์.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2556). *การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development)*. ปัตตานี : สถาบันเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ.
- ชีรวัฒน์ นิเจนตร. (2561). การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม : ทางเลือกหนึ่งในการรับใช้สังคมของ มหาวิทยาลัย. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 5(1), 1–32.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2551). *การบริหารงานวิชาการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). ปัตตานี : สำนักงานวิทยา บริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ชูชัย สมितिไกร. (2550). *การสรรหา การคัดเลือก และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไชยยศ เรืองสุพรรณ. (2553). *Active Learning*. เชียงใหม่ : ข่าวสารวิชาการเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ญาสินี เกิดผลเสรีฐ. (2558). การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว. *วารสารบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 5(2), 166–175.

ฐิติวรดา พลเยี่ยม. (2560). การพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินญาปรัชญาดุสิตบัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2547). เทคนิคการวิเคราะห์ตัวชี้วัดความสามารถหลัก. กรุงเทพฯ : เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

เดือน คำดี. (2530). ปัญหาปรัชญา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

เต็มศักดิ์ คทวนช. (2546). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2557). พลเมืองไทย : การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.

กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน. (2564). การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.

ทิพย์พาพร ดันดิสุนทร. (2557). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา.

ทิตนา แคมมณี. (2552). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แคมมณี. (2562 ก). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 23). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แคมมณี. (2562 ข). หลักสูตรฐานสมรรถนะกับบทบาทของศึกษานิเทศก์แนวใหม่.

คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา, หลักสูตรฐานสมรรถนะ (น. 1-25). กรุงเทพฯ : ห้องประชุมคุรุสภา.

ทิตนา แคมมณี. (2564). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 25). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เทศบาลเมืองมหาสารคาม. (2566 ก). เทศบาลเมืองมหาสารคามเมืองแห่งการเรียนรู้ ผู้คนมีความสุข.

มหาสารคาม : เทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม.

เทศบาลเมืองมหาสารคาม. (2566 ข). รายงานแสดงผลการปฏิบัติงานตามนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. มหาสารคาม : เทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม.

ธวัชชัย ชัยจิรฉายกุล. (2540). ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน หน่วยที่ 1-2. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธำรง บัวศรี. (2532). ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ธำรง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ธนรัชการพิมพ์.

- ธำรงค์ศักดิ์ คงคาสวัสดิ์. (2551). *Competency ภาคปฏิบัติเขาทำกันอย่างไร*. กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- นwor แสงนาค. (2566). แนวทางการจัดการเรียนรู้เรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารปัญญา*, 30(2), 42-53.
- นันทิยา ตันศรีเจริญ. (2546). Service - Learning: เรียนรู้จากการช่วยเหลือสังคม. *สานปฏิรูป*, 6(62), 23-26.
- บรรพต สุวรรณประเสริฐ. (2544). *การพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. เชียงใหม่ : The Knowledge Center.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- บุญร่วม เทียมจันทร์ และศรัณญา วิชาธรรม. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) พร้อมหัวข้อเรื่องทุกมาตรา ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ The Law Group.
- บุญเลี้ยง ทูมทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : บริษัทแอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- บุญวัฒน์ บุญทะวงศ์. (2565). พุทธจริยศาสตร์กับการพัฒนาพลเมืองที่เข้มแข็ง. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 259-268.
- ประจักษ์ ทรัพย์อุดม. (2550). *แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย Competency*. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). *การพัฒนาการคิด ฉบับปรับปรุงใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาธน์ เนืองเฉลิม. (2553). *หลักสูตรการศึกษา*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประสาธน์ เนืองเฉลิม. (2554). *หลักสูตรการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประสาธน์ เนืองเฉลิม. (2558 ก). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการบริการสังคมสำหรับนิสิตครูวิทยาศาสตร์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 9(19), 32-33.
- ประสาธน์ เนืองเฉลิม. (2558 ข). การเรียนรู้โดยการบริการสังคม Service Learning. *วารสารวิชาการแพรวกาพหลินธุ์*, 2(1), 9-18.
- ประสาธน์ อิศรปรีดา. (2541). *ความพึงพอใจ*. กรุงเทพฯ : กราฟิการ์ต.
- ปราณี อัสวภูษิตกุล. (2562). การเรียนการสอนโดยการบริการสังคมในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*, 12(1), 98-111.

- ปริญญา จเรรัชต์. (2546). *ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ผลิตและผู้ใช้ไสยปิ้งสัตว์จังหวัด. สุพรรณบุรี : กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์.*
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education).* กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์.
- ปรีชาญ เดชศรี. (2549). การเรียนรู้แบบ Active Learning : ทำได้อย่างไร. *วารสารการศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี, 30(116), 53-55.*
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2536). *จิตวิทยาการบริหารบุคคล.* กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซท.
- ปาริชาติ ประเสริฐสังข์ และธีรศาสตร์ คณาศรี. (2560). การบริการสังคมกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(2), 7-16.*
- พงษ์ศักดิ์ ผกามาส และดุริณี ปัญจรัตนกร. (2566). สถาปัตยกรรมการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้, 6(1), 36-50.*
- พระมหาอุดร อุตโตโร และคณะ. (2565). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 9(1), 438-451.*
- พัฒนา พรหมณี และคณะ. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 26(1), 59-66.*
- พิมพ์ตะวัน จันทัน. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE MODEL ในการสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามหลักสูตรฐานสมรรถนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 52(1), 1-13.*
- พิมพ์นัธ เดชะคุปต์. (2567). *การเรียนรู้เชิงรุกเสริมสร้างสมรรถนะ (พิมพ์ครั้งที่ 3).* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์. (2563). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 13).* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี วงษ์สะพาน. (2563). *พื้นฐานการวิจัยและการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 2).* มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- มนตรี วงษ์สะพาน. (2564). *การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตร.* มหาสารคาม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2540). *ประมวลสาระชุดวิชา การพัฒนาหลักสูตรและวิทยวิธีทางการสอน (Curriculum Development and Instructional Methodology)* หน่วยที่ 1-2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มารุต พัฒนา. (2555). *การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา*. กรุงเทพฯ : บริษัท อาร์ แอนด์ เอ็น ปริ้นท์ จำกัด.
- มารุต พัฒนา. (2562). *รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้
- รณิชัย สวัสดิ์ และรัตน์ บัวสนธิ์. (2565). การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ. *วารสารศิลปศาสตร์ราช มงคลสุวรรณภูมิ*, 4(1), 187–201.
- วรารณ สามโกเศศ. (2558). *ว่าด้วย Active Citizen*. [ออนไลน์].
<https://thaipublica.org/2015/08/varakorn-125/>. [สืบค้น วันที่ 1 มี.ค. 2567].
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2554). *ครูสังคัมกับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน*. กรุงเทพฯ : คณะครู ศาสตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วสันต์ สรรพสุข. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตาม แนวคิดการศึกษาเชิงวิพากษ์สำหรับนิสิตวิชาชีพครู. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม*, 16(3), 139–153.
- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2564). *การพัฒนาหลักสูตร จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2561). *ขอบฟ้าใหม่แห่งการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์อนาคต*. กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2535). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุวีรียาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : บริษัท สุวีรียาสาส์น จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2552). *จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา : กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554 ก). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : อาร์ แอนด์ ปริ้นท์ จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554 ข). *นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง*. กรุงเทพฯ : อาร์ แอนด์ ปริ้นท์ จำกัด.

- วินิจ ผาเจริญ. (2561). คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักเรียนมหาวิทยาลัยแม่โจ้. *วารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 7(2), 115-127.
- วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 2(1), 29-49.
- ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี. (2544). *การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี และไพเราะ พุ่มมัน. (2544). *การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ศุภชัย สมนว. (2565). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา*. ปรินญาคุชภินันท์ สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สงัด อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สงัด อุทรานันท์. (2537). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : วงเดือนการพิมพ์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, (ป.อ.ปยุตโต). (2561). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. นครปฐม : วัดญาณเวศกวัน.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง. (2543). *เอกสารการบรรยายกระบวนการวิชา EA 733 การบริหารบุคคลและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- สมัย บัวจันทร์. (2562). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักท้าว 4 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหนองแขวงวิทยา จังหวัดสกลนคร*. ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาธิตา สกฤตตันกุลชัย. (2563). *การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อการวางแผน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็มแอนด์เอ็ม เลเซอร์พริ้นต์.
- สาโรช บัวศรี. (2514). *แนวคิดบางประการทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2564 ก). (ร่าง) *กรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2564 ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2564 ข). *โครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2564 (หลักสูตรฐานสมรรถนะ)*. [ออนไลน์]. <https://cbethailand.com/หลักสูตร-2/กรอบหลักสูตร/บทนำ>. [สืบค้น วันที่ 20 มิ.ย. 2566].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2564 ค). *สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง*. [ออนไลน์]. <https://cbethailand.com/หลักสูตร-2/กรอบหลักสูตร/สมรรถนะหลัก-6-ประการ/สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง>. [สืบค้น วันที่ 28 มี.ค. 2566].
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). *คู่มือสมรรถนะหลัก : คำอธิบาย และตัวอย่างพฤติกรรมบ่งชี้*. นนทบุรี : บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. (2557). *คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). *รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562 ก). *กรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3)*. กรุงเทพฯ : สกศ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562 ข). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงเปลี่ยนแปลงผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). *การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2556). *กรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย*. กรุงเทพฯ : บริษัท เทคนิค อิมเมจ จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2563). *ระดับสมรรถนะทั้ง 5 Scale of Competencies*. [ออนไลน์]. <http://www.chaisiri-nites.hi-supervisory5.net/home/smrthna>. [สืบค้นวันที่ 29 มี.ค. 2567].
- สิริวรรณ ศรีพล. (2554). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นพลโลก*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุกัญญา ต้นสุวรรณ และคณะ. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเป็นฐานและการโค้ช เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *Journal of Professional Routine to Research*, 10(1), 19–29.
- สุจิตรา ปทุมลังการ. (2552). *ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะและการประเมินผล*. กรุงเทพฯ : สำนักงานมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ.
- สุทธยวัฒน์ โอบอ้อม. (2560). *การเสริมสร้างจิตพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยของนักเรียนในจังหวัดนครปฐม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุทธิรักษ์ โรจนหัสติน. (2560). หลักคิดสำคัญของการจัดการการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง Significant Principles of Educational Management for Citizenship. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(1), 207–217.

สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรยุคปฏิรูปการศึกษาไทย*.

กรุงเทพฯ : The Knowledge Center.

สุกัร สมอนา. (2558). *ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโครงการโรงเรียนพลเมือง สถาบัน*

พระปกเกล้า. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า.

สุรินทร์ เสถียรสิริวัฒน์. (2556). *ปรัชญาการศึกษากับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*.

วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 12(1), 220–228.

สุวัฒนา สงวนรัตน์ และชวน ภารังกุล. (2564). *หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะใน*

สถานศึกษา. *วารสารสิทธิปริทรรศน์*, 22(2), 351–364.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). *พลเมืองที่ตื่นรู้ : ฐานรากที่แท้จริงของระบบประชาธิปไตย*. [ออนไลน์].

<https://www.facebook.com/drsuvitpage/posts/1403422166631176/>. [สืบค้น วันที่ 2 มี.ค. 2567].

อัสหะมะ หะยียุโซะ. (2565). *ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริม*

สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *ปริญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*.

อิทธิเดช น้อยไม้ และณัฐวรรณ เฉลิมสุข. (2565). *การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ*

ความเป็นพลเมือง. *Journal of Educational Studies*, 16(1), 115–125.

Anderson-Levitt, K. (2017). *Global Flows of Competence-Based Approaches in Primary*

and Secondary Education. *Cahiers de La Recherche Sur l'éducation et Les Savoirs*, (16), 47–72.

Andrews, K. (2020). *Pre-Service Teachers' Perceptions of Global Citizenship Education*

in the Social Studies Curriculum. *Journal of Social Studies Education Research*, 11(4), 84–113.

Armstrong, D. G. (1989). *Developing and Documenting the Curriculum*. Needham

Heights Mass: Allyn and Bacon.

Bahatbeg, R. O. (2017). *Citizenship' in Curriculum of Saudi Kindergartens A*

Comparative Study. *European Journal of Educational Sciences, EJES*, 4(2), 74–93.

Barnard, C. I. (1975). *Organization and Management: Selected Papers*. Cambridge,

MA: Harvard University Press.

Beauchamp, C. A. (1981). *Curriculum Theory*. 4th ed. Illinois : F. E. Peacock Publisher.

- Belisle, K., & Sullivan, E. (2007). Service learning lesson plans and projects. *Amnesty International and Human Rights Education Associates*.
- Billing, S. H. (2006). *Lessons from Research on Teaching and Learning : Servicelearning as Effective Instruction*. New York: State Farm Companies Foundation.
- Bobbit, F. (1918). *The Curriculum*. Boston: Houghton Mifflin.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. Washington: George Washington University.
- Boyatzis, R. E. (1982). *The Competence Manage: A Model for Effective Performance*. New York: Wiley.
- Caswell, HLL, and A. M. Campbell. (1965). *Curriculum Development*. New York: American Book.
- Chetwyand, S. K. (2009). *How All Teachers Can Support Citizenship and Human Rights Education : A Framework for the Development of Competences*. Belgium: Council of Europe Publishing.
- Dale, E. (1986). *Audio-Visual Methods in Teaching*. 3rd ed. Columbus: Holt, Rinehart & Winston.
- Dales, M., & Hes, K. (1995). *Creating Training Miracles*. In Sydney: Prentice Hall.
- Delve, Cecilia, Suzanne, Mintz, & Greig. (1990). *Community Service as Values Education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Delve, D., Mintz., S. D., & Stewart, G. M. (1990). *Community Service as Values Education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Dewey, J. (1916). *Experience and Education*. New York: Simon & Schuster.
- Dewey, J. (1962). *Democracy and Education*. Boston: Houghton Mifflin.
- Dewey, J. (1963). *Experience and Education*. New York: Macmillan Publisher Company.
- Doungwilai, D., and Kanjug, I. (2023). A Learning Model Promoting Higher-Order Thinking Skills and Active Citizenship with Global Mindedness. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE 12(2), 886–892*.

- Ehrlich, T. (1996). *Service Learning in Higher Education : Concepts and Practices*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Elliot W. Eisner. (2002). *The Educational Imagination*. Columbus: Merrill.
- Enslin, P. (2000). Education and Democratic Citizenship: In Defense of Cosmopolitanism. In Leicester, M., Modgil, S. and Modgil, C. (Eds) *Politics, Education and Citizenship*. London: Falmer Press.
- Erickson, H. L. (1998). *Concept-Based Curriculum and Instruction*. Calif: Corwin Press Inc.
- Felder, R. M., & Brent, R. (2009). Active Learning: An Introduction. *ASQ Higher Education Brief* 2(4), 1–5.
- Freire, P. (1971). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: The Continuum Publishing Corporation.
- Galston, W. A. (2007). Political Knowledge Political Engagement and Civic Education. *American Review of Political Science* 4:217–234
- Gilmer, V. (1967). *Applied Psychology*. New York : McGraw-Hill Book.
- Golubeva, I. (2018). *The Links between Education and Active Citizenship/Civic Engagement*. University of Miskolc, Hungary.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw-Hill Book.
- Grabinger, R. S., & Dunlap. J. C. (1995). Rich Environments for Active Learning. *A Definition*. *ALT-J* 3(2), 5–34.
- Hammond, R. L. (1973). *Evaluation at the Local Level, In Worthen and Sanders, Educational Evaluation: Theory and Practice*. California: Wadsworth Published.
- Herzberg. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley and Son.
- Honskin, B., et. al. (2006). Measuring Active Citizenship in Europe. Publications of the European Communities.
- Johnson, Johnson, & Holubec. (1990). *The Nuts and Bolts of Cooperative Learning*. Minnesota: Interaction Book Company.
- Katz, J., & Green, E. (1992). *Managing Quality: A Guide to Monitoring and Evaluating Nursing Services*. St. Louis: Mosby-Year Book.
- Kemmis, S. and McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer*. 3rd ed. Victoria: Deakin University.

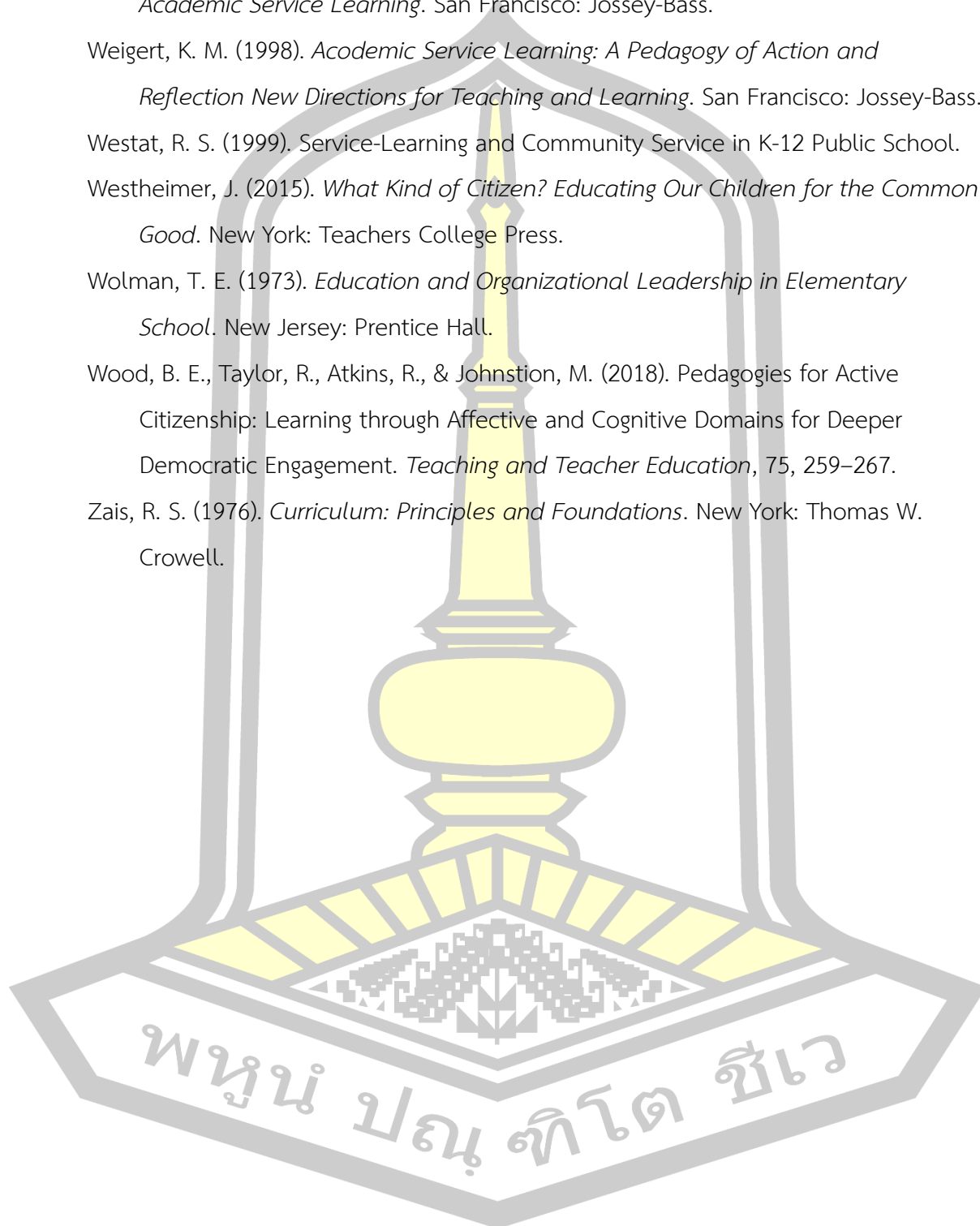
- Kennedy, K. J. (2010). Creating a Citizenship Curriculum: What do We know about the way Students Learn to be Citizens. *International Journal of Education*, 33(2), 25–36.
- Kingsley, D. (1986). *Human Society*. New York: The Macmillan.
- Kishino, H. (2019). Global Citizenship Development: Effects of Study Abroad and Other Factors. *Journal of International Students*, 9(2), 535-559.
- Kolb, D. (1984). *Experiential Learning : Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs: N. J: Prentice-Hall.
- Lorenzen, M. (2001). Active Learning and Library Instruction. *Illinois Libraries*, 83(2), 19–24.
- Macarena. (2022). Developing 21st Century Competencies among Youth through an Online Learning Program: BE a Global Citizen. *Education Sciences*, 12:1–14.
- Marlowe, B. A., & Page, M. L. (2005). *Creating and Sustaining the Constructivist Classroom*. California: Corwin Press.
- Marovah, T. (2019). Citizenship Formation through Curriculum and Pedagogical Practices: Evidence from Two Zimbabwean Teachers' Colleges. *South African Journal of Education*, 39(2), 1–10.
- Martini, E., et al. (2019). Competency Based Citizenship 21st Century Technology in Indonesia. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*, 8, 759–763.
- Maslow, A. H. (1971). *Motivation (Psychology) Personality*. (2nd ed). New York: Harper & Row.
- Maslow, A. H. (1970). *A Theory of Human Motivation Psychological Review* 50. New York: McGraw-Hill Book.
- McClelland, D. (1973). Testing for Competence Rather Than for Intelligence. *American Psychologist*, 28(1), 1–14.
- McClelland, D. (1975). *A Competency Model for Human Resource Management Specialists to Be Used in the Delivery of the Human Resource Management Cycle*. Boston: Mcber.
- McGregor, D. (1960). *The Human Side of Enterprise*. New York: McGraw-Hill Book.

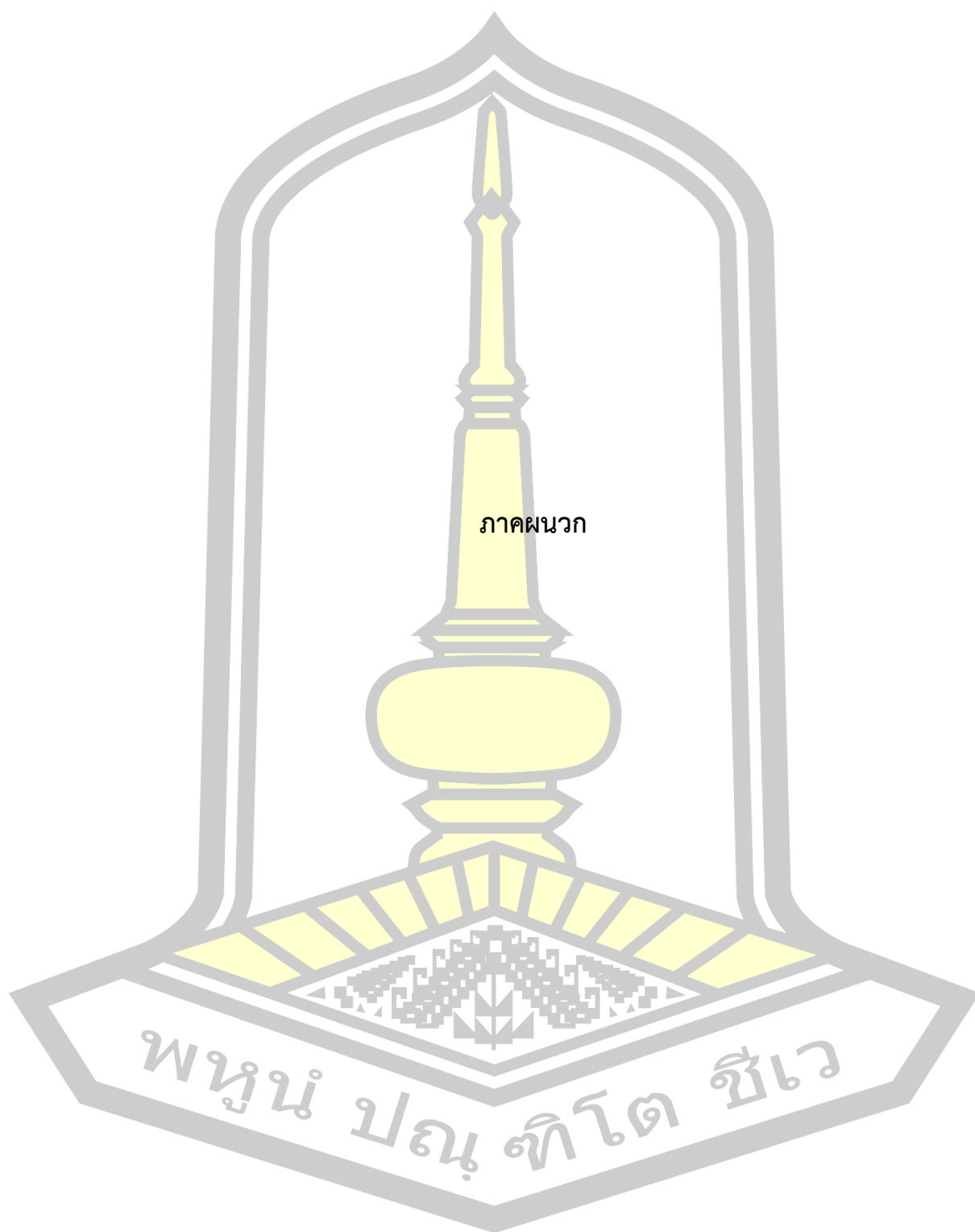
- Meyers, C., & Jones, T. B. 1993. *Promoting Active Learning : Strategies for the College Classroom*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mitrani, A., Dalziel, M., & Fitt, D. (1992). *Competency Based Human Resource Management: Value-Driven Strategies for Recruitment, Development and Reward*. New York: McGraw-Hill Book.
- Morse, M. C. (1958). *Satisfaction in the White Job*. Michigan: University of Michigan Press.
- Narmatha, P. (2023). Digital Citizenship in Education. [online].
https://www.researchgate.net/publication/371700156_DIGITAL_CITIZENSHIP_IN_EDUCATION. [Search 20 February 2024].
- Nolet, V, and McLaughlin, M. J. (2000). *Accessing the General Curriculum: Including Students with Disabilities in Standards-Based Reform*. Thousand Oaks: CA: Corwin Press.
- Nuangchalem, P., & Chansirisira, P. (2012). August Community Service and University Roles: An Action research based On the Philosophy of Sufficiency Economy. *US-China Education*, 2(4), 453–59.
- Oliva, P. F. (1992). *Developing the Curriculum*. (3rd ed). New York: Harper Collins.
- Oliva, P. F. (2009). *Developing the Curriculum*. (7th ed). Boston: Allyn and Bacon.
- Ornstein, A and Hunkins, F. (1993). *Curriculum: Foundations, Principles and Issues*. Boston: Allyn and Bacon.
- Osman, R., & Petersen, N. (2013). *Service Learning in South Africa*. Cape Town. Southern Africa: Oxford University Press.
- Packham, C. (2008). *Active Citizenship and Community Learning*. Devon: Swales & Willis Ltd.
- Permana, U. (2023). Designing a Citizenship Education Curriculum Based on the Concept of Merdeka Belajar Kampus Merdeka (MBKM) in Higher Education. *Jurnal Pendidikan Islam Dan Multikulturalisme*, 5(1). 411-426.
- Peterson, R. M. (2001). December). Course Participation: An Active Learning Approach Employing Student Documentation. *Journal of Marketing Education*, 23(3), 187–194.
- Petty, G. (2009). *Active Learning Work: The Evidence*. Cheltenham: Nelson Thornes.

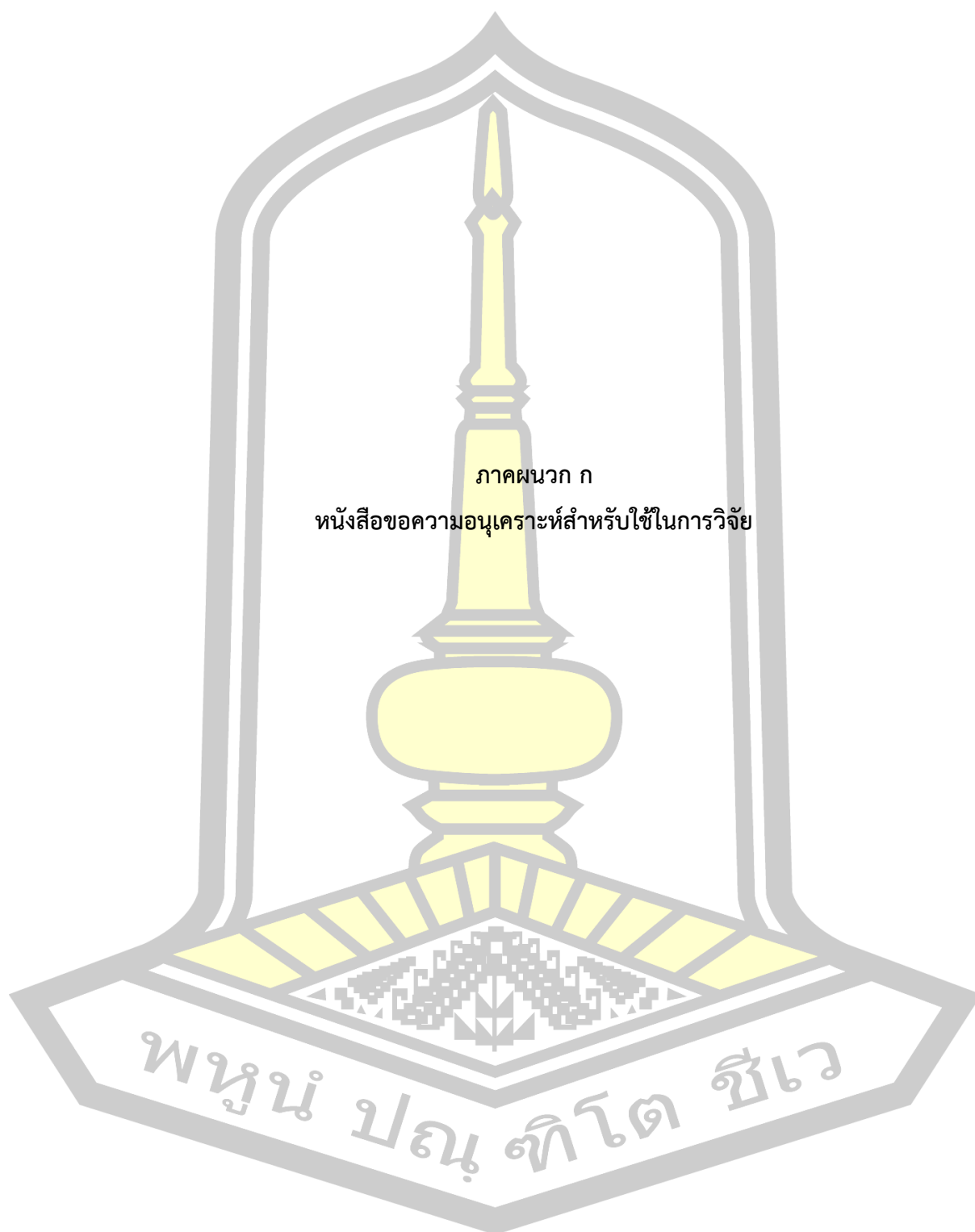
- Posner, G. J. (1995). *Analyzing the Curriculum*. (2nd ed). New York: McGraw-Hill.
- Provus, M. (1973). *Discrepancy Evaluation for Educational Program Improvement and Assessment*. Berkeley: McCutchan.
- Rhoads, R. A., & Jeffrey, P. E. (1998). *Academic Service Learning : A Pedagogy of Action and Reflection. New Directions For Teaching And Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Richards, R. et al. (2020). Preserve Teacher's Perspectives and Experiences Teaching Personal and Social Responsibility." *Physical Education and Sport Pedagogy*, 25(2), 188–200.
- Salemi, M. K. (2002). An Illustrated Case for Active Learning. *Southern Economic Journal*, 68(3), 721-731.
- Saylor and Alexander. (1974). *Planning Curriculum for School*. New York: Holt Rineheart and Winston.
- Saylor, J. G. and others. (1981). *Curriculum Planning for Better Teaching and Learning*. USA: Wiley.
- Scott. (1994). *The New Circles of Learning Cooperation in the Classroom and School*. Association.
- Setiawan, D. (2020). Development Of Citizenship Learning Based On Moral Intelligence As A System Program For Culturing Main Character Values. *Jurnal Ilmiah Teunuleh The International Journal of Social Sciences* 1(2), 285-297.
- Shally, R. (1975). *Responding to Social Change*. New York: MC Rineheart and Winston.
- Sherman, D. (2004). *Competency Based HRM : A Strategies Resource for Competency Mapping Assessment and Development Centers*. New Delhi: McGraw-Hill.
- Shermon, G. (2004). *Competency Based HRM. A Strategic Resource for Competency Mapping, Assessment and Development Centers*. New Delhi: Tata McGraw-Hill.
- Silberman, M. (1996). *Active Learning: 101 Strategies To Teach Any Subject*. Boston: Allyn and Bacon.
- Sincer, et al. (2022). Students' Citizenship Competencies: The Role of Ethnic School Composition and Perceived Teacher Support. *Theory & Research in Social Education*, 50(1), 125–155.

- Soares, F, & Lopes, A. (2020). *Active Citizenship Skills and Active Digital Citizenship Skills in Teaching and Learning in the Digital Age*. University of Porto: European Education Policy Network.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work : Models for Superior Performance*. New York: Wiley.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at Work: Models for Superior Performance*. New York: John Wiley and Son.
- Stokamer, S. T. (2011). *Pedagogical Catalysts of Civic Competence: The Development of a Critical Epistemological Model for Community-Based Learning*. Portland State University.
- Stumpf, S. E. (1994). *Philosophy: History and Problems*. New York: McGraw-Hill.
- Sullivan, N., & Burce, A. (2014). Teaching and Learning in Competency-Based Education. *The Fifth International Conference on e-Learning*, 22 (23), 71-77.
- Sutherland, T. E., & Bonwell, C. C. (1996). *Using Active Learning in College Classes: A Range of Options for Faculty*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York: Harcourt Brace & World.
- Tawil, S. (2013). *Education for Global Citizenship : A Framework for Discussion*. Paris.
- Teresa, M. H. (2010). Alternative Service - Learning Approaches: Two Techniques That Accommodate Faculty Schedules. *Teaching of Psychology*, 37(1), 32–35.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic Principle of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago.
- Tyler, R. W. (1950). *Basic Principle of Curriculum Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- Tyler, R. W. (1971). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. 31st ed. Chicago: The University of Chicago Press.
- Vroom, W. H. (1964). *Working and Motivation*. New York: John Wiley and Son.
- Wade., R. C. 1997. “Community Service-Learning and the Social Curriculum: Challenges to Effective. *The Social Studies*, 88(5), 197–202.

- Weigert, & Mass, K. (1998). *Academic Service Learning: Its Meaning and Relevance, Academic Service Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Weigert, K. M. (1998). *Academic Service Learning: A Pedagogy of Action and Reflection New Directions for Teaching and Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Westat, R. S. (1999). Service-Learning and Community Service in K-12 Public School.
- Westheimer, J. (2015). *What Kind of Citizen? Educating Our Children for the Common Good*. New York: Teachers College Press.
- Wolman, T. E. (1973). *Education and Organizational Leadership in Elementary School*. New Jersey: Prentice Hall.
- Wood, B. E., Taylor, R., Atkins, R., & Johnston, M. (2018). Pedagogies for Active Citizenship: Learning through Affective and Cognitive Domains for Deeper Democratic Engagement. *Teaching and Teacher Education*, 75, 259–267.
- Zais, R. S. (1976). *Curriculum: Principles and Foundations*. New York: Thomas W. Crowell.

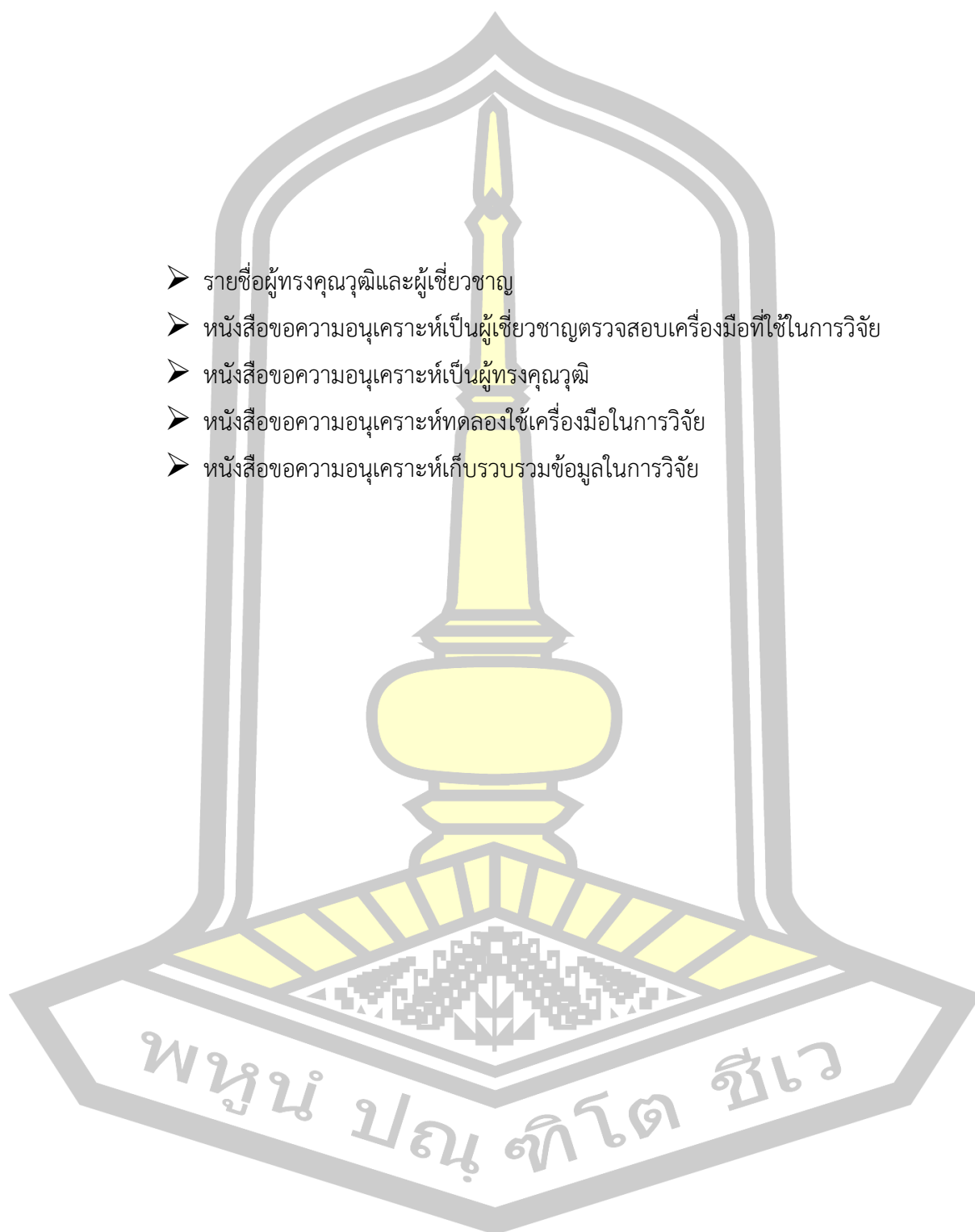

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์สำหรับการวิจัย

พูน ปณ จิต ชีวะ

- รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
- หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กันยารัตน์ สอนสุภาพ อาจารย์ประจำวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ สรรพสุข อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
3. อาจารย์ ดร.ศุภชัย สมนวน อาจารย์โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ
(ฝ่ายมัธยมศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา
4. ดร. ศิริพร ภูมิพันธุ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1
5. นายจักรพันธ์ เศษสรรพ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ กองการศึกษา
เทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ญาณภัทร สีหะมงคล อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยและประเมินผล
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล)
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิทยา วรพันธุ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน)
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฐิติวรดา พลเยี่ยม อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน)
4. อาจารย์ ดร. คมกริช ชาญณรงค์ อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
โรงเรียนสาธิต (ฝ่ายมัธยม) มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม (ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา)
5. อาจารย์ ดร. พิชชวัตร เหล่าสุวรรณ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา ครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
(ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทรสาร. 0-4372-1764 ภายใน 6216

ที่ อว 0605.5(2)/ว2047

วันที่ 25 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณภัทร สีหะมงคล

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และ มีประสบการณ์ ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

บุญ ภิโต

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทรสาร. 0-4372-1764 ภายใน 6216

ที่ อว 0605.5(2)/ว2047

วันที่ 25 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขออนุญาตครูประจำชั้นเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา วรพันธุ์

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออนุญาตครูประจำชั้นจากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ กุสืออ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

มณ ๕๖

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทรสาร. 0-4372-1764 ภายใน 6216

ที่ อว 0605.5(2)/ว2047

วันที่ 25 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติวรดา พลเยี่ยม

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและ การสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

ที่ อว 0605.5(2)/ว2047

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

25 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน อาจารย์ ดร.พัชร์วัฒน์ เหล่าสุวรรณ

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตรดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คง ได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216

โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ว2047

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

25 กรกฎาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

เรียน อาจารย์ ดร.คมกริช ชาญณรงค์

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คง ได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ กุสุอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทรสาร. 0-4372-1764 ภายใน 6216

ที่ อว 0605.5(2)/ว2188

วันที่ 9 สิงหาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กันยารัตน์ สอนสุภาพ

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

หน้า ปณ. ท.โต ข๖๐

ที่ อว 0605.5(2)/ว2188

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

9 สิงหาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ สรรพสุข

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและ การสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้ เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้นำไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ว2188

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

9 สิงหาคม 2567

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน อาจารย์ ดร.ศุภชัย สมนวน

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและ การสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้ง นี้ เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทองศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ว2188

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

9 สิงหาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน ดร.ศิริพร ภูมิพันธุ์

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตรระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและ การสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้ เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ว2188

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

9 สิงหาคม 2567

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นายจักรพันธ์ เศษสรพ์

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด เทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและ การสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้ เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และ มีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216

โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ ว3125

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์ชะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ ทดลองใช้เครื่องมือสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216

โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ ว3125

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ ทดลองใช้เครื่องมือสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิตินจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ คุสีอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216

โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ ว3125

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนต์วิ วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ ทดลองใช้เครื่องมือสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อผลิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ กุลีอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216

โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ 23126

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ศ.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนต์ธี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ วุสีอ่อน)

รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216

โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ ๖3126

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนต์วี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

ที่ อว 0605.5(2)/ ว3126

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

1 พฤศจิกายน 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี

ด้วย นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (ปร.ด.) หลักสูตรและการสอน โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.มนต์วี วงษ์สะพาน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้

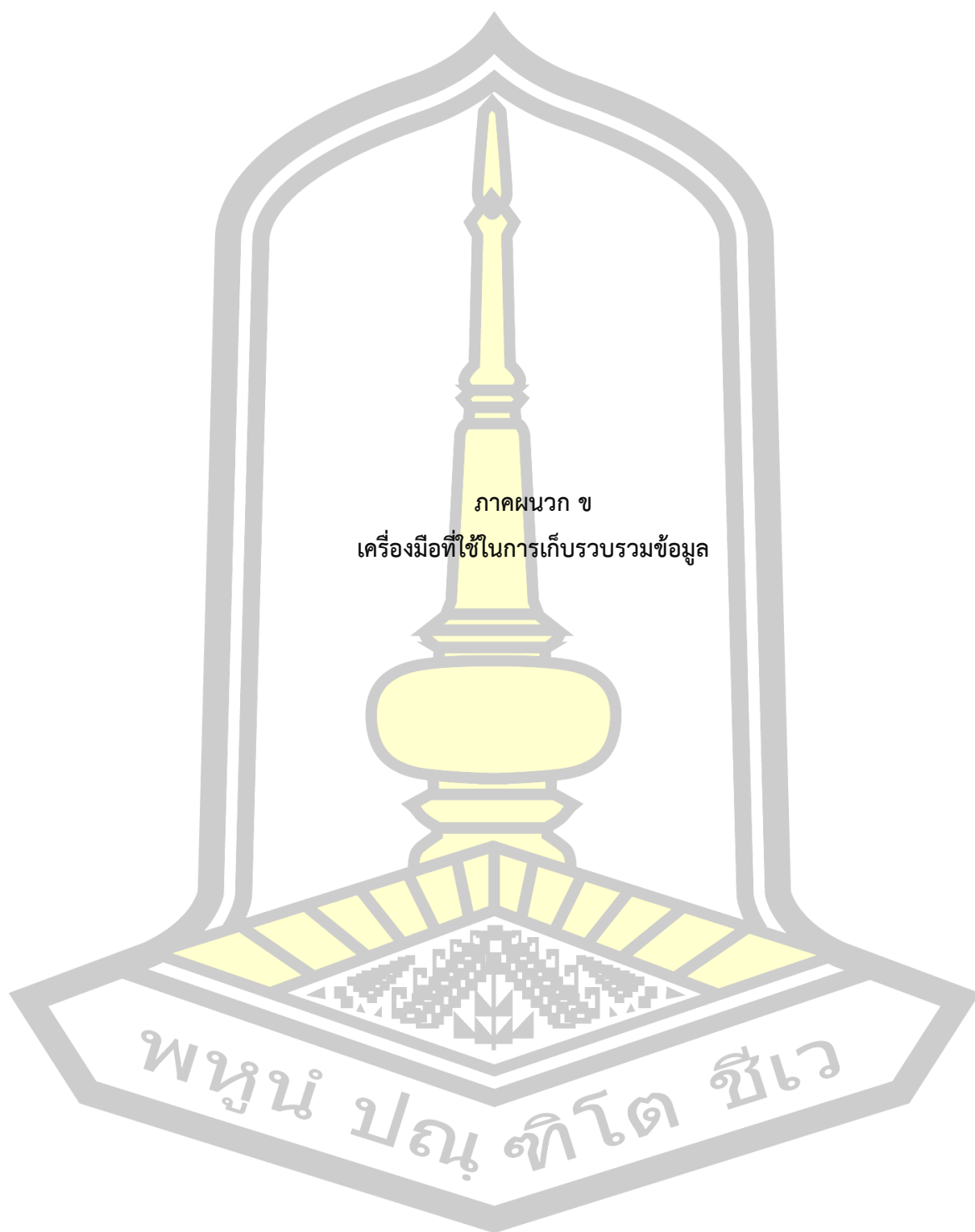
เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์ 0-4375-4322-40 ต่อ 6216
โทรสาร 0-4371-3147

**การศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
โดยใช้การสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship)**

คำชี้แจง

เพื่อให้ได้ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ในขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยการสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้เกี่ยวข้องกับการสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ

การสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร สารการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผล ในการนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้นำการสัมมนา มีหน้าที่ดำเนินการสัมภาษณ์โดยตั้งคำถามและซักถาม เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมการสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น กระตุ้นให้ผู้ร่วมการสัมมนาเกิดอารมณ์ร่วมและให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร อันเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับการพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้ต้องไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง ควรปล่อยให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระและเป็นธรรมชาติอย่างเต็มที่

1.2 ผู้เข้าร่วมการสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ

1.2.1 อาจารย์ในมหาวิทยาลัยและอาจารย์โรงเรียนสาธิต จำนวน 3 คน ประกอบด้วย อาจารย์สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อาจารย์สาขาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา และอาจารย์โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ (ฝ่ายมัธยมศึกษา) มหาวิทยาลัยบูรพา

1.2.2 ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ระดับชำนาญการพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 และศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

2. การสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1 ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อทำการนัดหมายวัดและเวลาในการสัมมนาแบบออนไลน์ (Online) ผ่านโปรแกรมMeet

2.2 ทำการสัมมนาอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ตามวันและเวลาที่นัดหมายไว้ และใช้ระยะเวลาในการดำเนินการสัมมนาประมาณ 1-2 ชั่วโมง

2.3 ผู้นำการสัมมนากล่าวต้อนรับทักทายผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนา รวมถึงการขออนุญาตบันทึกเสียงและให้ความมั่นใจว่าจะไม่มีการนำเทปบันทึกเสียงไปใช้ในทางที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้ให้ข้อมูล

2.4 แจ้งวิธีการดำเนินการสัมมนาและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสัมมนาครั้งนี้ พร้อมทั้งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน แนะนำตนเองตามลำดับ

2.5 ดำเนินการสัมมนาตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละประเด็น ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมสัมมนาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหลักสูตร และคอยควบคุมการสัมภาษณ์ให้อยู่ในกรอบที่ต้องการ

2.6 ถามผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนอีกครั้ง เพื่อว่ามีใครที่มีข้อเสนอแนะที่ต่างจากที่ได้เสนอไว้หรือไม่ หากมีความเห็นหรือข้อเสนอแนะที่ต่างออกไปให้รับฟัง แต่ถ้าไม่มีให้ตั้งคำถามสืบเนื่องโดยเริ่มจากผู้ที่ยังไม่ได้ให้คำแนะนำรอบแรกจนกว่าจะจบประเด็นข้อคำถาม

2.7 สรุปสาระสำคัญที่เป็นข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

3. ประเด็นข้อคำถามการสัมภาษณ์

3.1 หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในทรรศนะของท่านเป็นอย่างไร

3.2 โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร

3.3 ท่านคิดว่าเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร

3.4 ท่านคิดว่าแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร

3.5 ท่านคิดว่าแนวทางการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร

แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง

แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการ
ให้ท่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องของประเด็นคำถามและแสดงข้อคิดเห็น เพื่อนำไปใช้เป็น
ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) ขอให้ผู้เชี่ยวชาญทำเครื่องหมาย

✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ
- 0 หมายถึง ไม่แน่ว่าข้อคำถามสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการ

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
1	หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในทรรศนะ ของท่านเป็นอย่างไร			
2	โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ควรเป็นอย่างไร			
3	ท่านคิดว่าเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะ การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร			
4	ท่านคิดว่าแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้าง สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร			
5	ท่านคิดว่าแนวทางการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรเสริมสร้าง สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งควรเป็นอย่างไร			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview)

ชื่อ-สกุล ผู้ให้ข้อมูล.....

ชื่อ-สกุล ผู้สัมภาษณ์.....

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความต้องการพัฒนาสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความต้องการพัฒนาหลักสูตร ในระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยมีประเด็นการสัมภาษณ์ ดังนี้

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์

1. หลักสูตรของสถานศึกษา ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหรือไม่

.....

.....

.....

2. จุดมุ่งหมายตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3. สารการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่าน
ต้องการควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

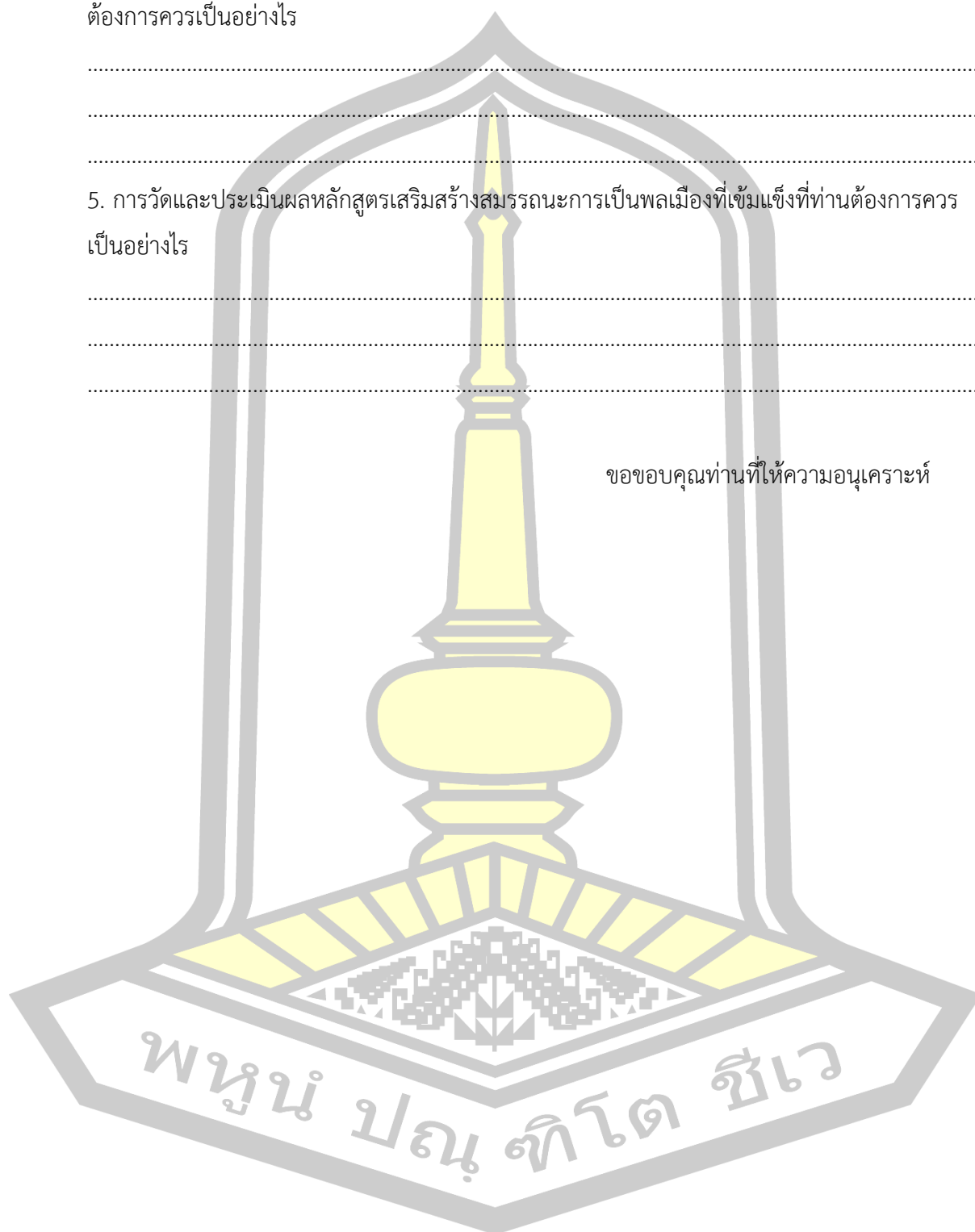
5. การวัดและประเมินผลหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควร
เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ขอขอบคุณท่านที่ให้ความอนุเคราะห์

แบบประเมินความสอดคล้องแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความ
ต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง

แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการ
ให้ท่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องของประเด็นคำถามและแสดงข้อคิดเห็น เพื่อนำไปใช้เป็น
ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้บริหารและครูสอนในโรงเรียนสังกัด
เทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็น
ของท่าน ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ
- 0 หมายถึง ไม่แน่ว่าข้อคำถามสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการ

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
1	หลักสูตรของสถานศึกษา ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหรือไม่			
2	จุดมุ่งหมายตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควรเป็นอย่างไร			
3	สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควรเป็นอย่างไร			
4	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควรเป็นอย่างไร			
5	การวัดและประเมินผลหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ท่านต้องการควรเป็นอย่างไร			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

**แบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม**

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ออกแบบมาเพื่อสอบถามความคิดเห็น ขอให้ท่านนักเรียนอ่านข้อความด้วยความรอบคอบแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรน้อยที่สุด

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตร				
		5	4	3	2	1
1	การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					
2	นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ					
3	นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้ร่วมกันคิดและตัดสินใจ					
4	นักเรียนสนใจกิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมช่วยสังคม					
5	การร่วมสร้างสังคมที่ดีเป็นกิจกรรมที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					
6	การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมที่มีความหลากหลายเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					
7	การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					
8	การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่เป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					
9	การปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบทางสังคมเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับความต้องการเรียนรู้ ตามหลักสูตร				
		5	4	3	2	1
10	กิจกรรมการเรียนรู้แบบสังคมเป็นกิจกรรมที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					
11	การหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					
12	สามัคคีคือพลังเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					
13	ร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคมเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					
14	การสร้างสังคมให้น่าอยู่เป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					
15	การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ให้ข้อมูล

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

พูน ปณ จิต ชีเว

แบบประเมินความสอดคล้องแบบสอบถาม เพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับความต้องการเรียนรู้ตาม
หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง

แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ท่าน
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องของประเด็นคำถามและแสดงข้อคิดเห็น เพื่อนำไปใช้ในการ
สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ขอให้ผู้เชี่ยวชาญ
ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการ
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการ

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
1	การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้			
2	นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ			
3	นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้ร่วมกันคิดและตัดสินใจ			
4	นักเรียนสนใจกิจกรรมที่ได้มีส่วนช่วยเหลือสังคม			
5	นักเรียนสนใจกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาโรงเรียนและชุมชน			
6	นักเรียนสนใจกิจกรรมเกี่ยวกับการพิจารณาข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์			
7	นักเรียนสนใจกิจกรรม			
8	การร่วมสร้างสังคมที่ดีเป็นกิจกรรมที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้			
9	การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมที่มีความหลากหลายเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้			
10	การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้			
11	การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่เป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้			
12	การปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบทางสังคมเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้			

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
13	การหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยากเรียนรู้			
14	สามัคคีคือพลังเป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยากเรียนรู้			
15	ร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคมเป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยากเรียนรู้			
16	การสร้างสังคมให้น่าอยู่เป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยากเรียนรู้			
17	การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยากเรียนรู้			
18	การแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีเป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยากเรียนรู้			
19	คนดีของสังคมเป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยากเรียนรู้			
20	การป้องกันการล่อลวงจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์เป็นเรื่องที่น่าสนใจและอยากเรียนรู้			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบประเมินความเหมาะสม

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม โดยผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง

แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร

แบบประเมินนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของหลักสูตร

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตร

ขอขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

จตุรภัทร ไสยสมบัติ

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปณ จิโต ชีเว

ตอนที่ 1 แบบประเมินความเหมาะสมหลักสูตรสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม (ฉบับร่าง)

คำชี้แจง

แบบประเมินโครงร่างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ท่าน
ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาถึงความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรและเสนอแนะข้อคิดเห็นอื่น ๆ ที่จะ
ประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับ
ความคิดเห็นของท่าน ดังนี้

- ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก
ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
1. ที่มาและความสำคัญของหลักสูตร					
1.1 สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นมีเหตุผลสมควร ที่จะพัฒนาหลักสูตร					
1.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้					
1.3 มีแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานรองรับ					
2. วิสัยทัศน์					
2.1 แสดงความพึงประสงค์ของผู้เรียนครอบคลุมสภาพ ความต้องการของชุมชน สังคม					
2.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้					
2.3 มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ จำเป็น					
3. หลักการของหลักสูตร					
3.1 มีความเหมาะสมกับที่มาและความสำคัญของหลักสูตร					

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
3.2 มีความชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง					
3.3 เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง					
4. สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน					
4.1 ตรงตามหลักสูตรฐานสมรรถนะกำหนดไว้					
4.2 มีความชัดเจน สามารถเกิดกับผู้เรียนได้					
5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์					
5.1 เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง					
5.2 ตรงตามหลักสูตรฐานสมรรถนะกำหนดไว้					
5.3 มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้					
6. คุณภาพของผู้เรียน					
6.1 สัมพันธ์กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์					
6.2 สัมพันธ์กับสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน					
6.3 สัมพันธ์กับหลักการของหลักสูตร					
7. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
7.1 มีความชัดเจน สามารถนำไปใช้ได้					
7.2 ครอบคลุมเป้าหมายของหลักสูตร					
7.3 สามารถนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถประเมินผู้เรียนได้					
8. โครงสร้างหลักสูตร					
8.1 มีความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
8.2 มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน					
8.3 มีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน					
8.4 เรียงลำดับเนื้อหาสาระหรือกิจกรรมในแต่ละหน่วยมีความเหมาะสม					
8.5 เนื้อหาสาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มีความเหมาะสม					
8.6 เนื้อหาสาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มีความเหมาะสม					

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
8.7 เนื้อหาสาระการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มีความเหมาะสม					
9. การจัดการเรียนรู้					
9.1 มีความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
9.2 มีความเหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้					
9.3 มีความเหมาะสมกับผู้เรียน					
9.4 มีความเหมาะสมกับระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
9.5 มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ					
9.6 เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง					
9.7 การจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 มีความเหมาะสม					
9.8 การจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 มีความเหมาะสม					
9.9 การจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 มีความเหมาะสม					
10. วิธีการวัดและประเมินผล					
10.1 ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้					
10.2 ประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง					
10.3 เครื่องมือการวัดและประเมินการเรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้					
10.4 การวัดและประเมินมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้					

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสูตร

คำชี้แจง

ขอความกรุณาผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไขร่างหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

1. ที่มาและความสำคัญของหลักสูตร

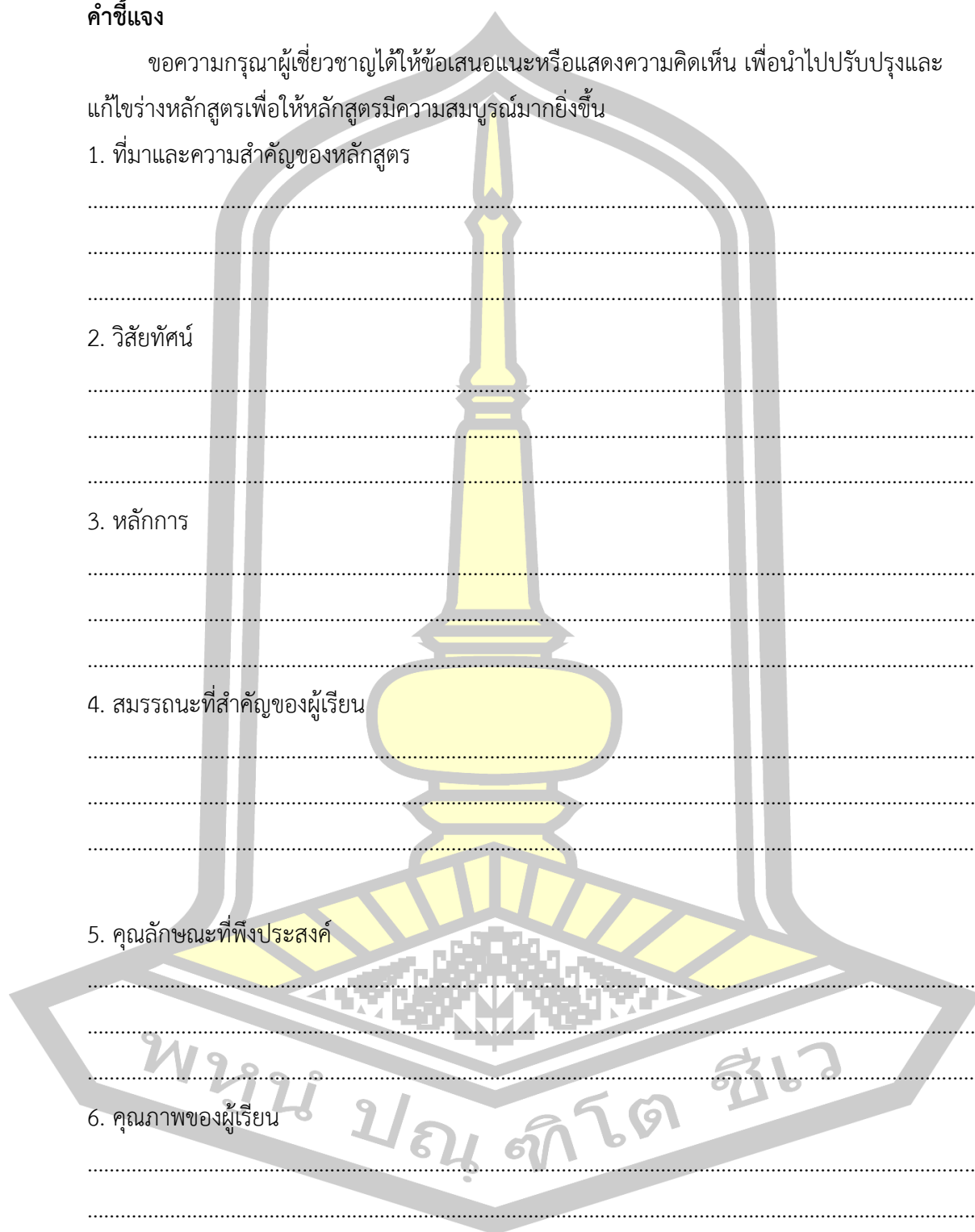
2. วิสัยทัศน์

3. หลักการ

4. สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

6. คุณภาพของผู้เรียน

7. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

.....

.....

8. โครงสร้างของหลักสูตร

.....

.....

9. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

.....

.....

10. การวัดและประเมินผล

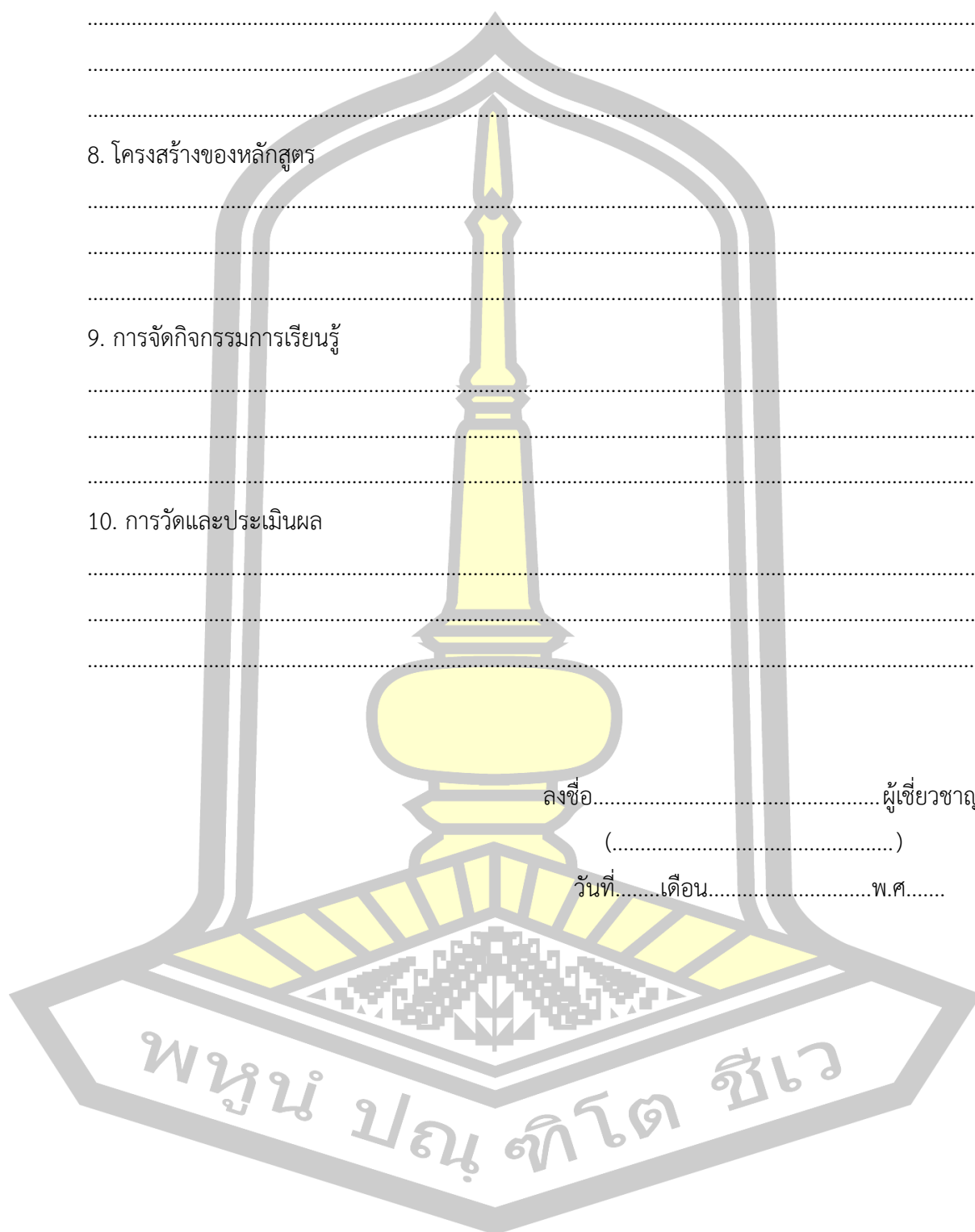
.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

**แบบทดสอบวัดความรู้
สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง**

ชื่อ.....ชั้น.....โรงเรียน.....

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย × ทับตัวอักษรหน้าข้อความที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

การเคารพสิทธิ

1. ใครปฏิบัติตามสิทธิส่วนบุคคลได้อย่างเหมาะสม
 - ก. ต้มต๋อยเพื่อนที่เกร
 - ข. บุ่มต่อว่าเพื่อนที่ตนเองไม่ชอบ
 - ค. น้อยแสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพ
 - ง. ก้อยแสดงกิริยาไม่พอใจเมื่อเพื่อนได้รับรางวัล
2. ใครที่ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
 - ก. หนอยนำแมวไปปล่อยในวัด
 - ข. จุ่มสลักชื่อลงบนฝาผนัง
 - ค. มดคุยเสียงดังในห้องสมุด
 - ง. พี่พีไม่คุยขณะชมภาพยนตร์
3. เมื่ออยู่ในห้องเรียน นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร
 - ก. คุยกันเสียงดัง โดยไม่สนใจคำเตือนของครู
 - ข. ปฏิบัติตนตามกฎ กติกาที่ตกลงร่วมกันในชั้นเรียน
 - ค. อยากจะปฏิบัติตนอย่างไรก็ได้ เพราะเป็นสิทธิเสรีภาพของนักเรียน
 - ง. รบกวนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนในขณะที่ครูกำลังสอนหนังสือ
4. พลเมืองของประเทศจะมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นอยู่กับอะไร
 - ก. ความสามารถ
 - ข. กฎหมาย
 - ค. ความเสมอภาค
 - ง. เสรีภาพ
5. “แม่ให้ก้อยลาออกจากโรงเรียนเพื่อมาช่วยครอบครัวทำงาน” ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิตามข้อใด
 - ก. สิทธิด้านการศึกษา
 - ข. สิทธิด้านสุขภาพอนามัย
 - ค. สิทธิในการประกอบอาชีพ
 - ง. สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

6. ถ้านักเรียนเห็นเพื่อนกำลังกลั่นแกล้งหรือล้อเลียนรุ่นน้อง นักเรียนจะอย่างไร

- ก. เข้าไปห้ามเพื่อนไม่ให้กลั่นแกล้งหรือล้อเลียนรุ่นน้อง
- ข. เข้าไปช่วยเพื่อนกลั่นแกล้งรุ่นน้อง
- ค. ไปฟ้องครู เพื่อให้ครูลงโทษเพื่อน
- ง. เดินหนี ทำเหมือนไม่สนใจ

7. บุคคลในข้อใดมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเคารพสิทธิของบุคคลอื่น

- ก. ลิซ่าแสดงความคิดเห็นเรื่องของผู้อื่นโดยใช้ถ้อยคำรุนแรง
- ข. แก้วใช้อารมณ์พูดคุยกับเจ้าหน้าที่พยาบาลในโรงพยาบาล
- ค. เจมส์ไปร่วมชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ
- ง. อ้อฟไม่ไปเลือกตั้งเพราะทะเบียนบ้านอยู่ต่างจังหวัด

8. ข้อใดไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

- ก. หน้อยต่อต้านคนที่นับถือศาสนาที่แตกต่างจากตัวเอง
- ข. แมวถูกตำรวจตรวจค้นยาบ้า โดยไม่มีหมายศาล
- ค. น้ำแสดงความคิดเห็นเรื่องการเมืองในที่สาธารณะ
- ง. จักจั่นใช้ความมีชื่อเสียงของตนโฆษณาเครื่องสำอางไม่มีಯ.

การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่

9. “พีพีชวนเพื่อน ๆ ทำความสะอาดรอบบริเวณโรงเรียน” การกระทำดังกล่าวสอดคล้องกับข้อใด

- ก. มีระเบียบวินัย
- ข. มีจิตสาธารณะ
- ค. มีคุณธรรมจริยธรรม
- ง. เป็นนักรักสันติสุข

10. บุคคลในข้อใดที่แสดงว่าเป็นผู้มีจิตสาธารณะ

- ก. ต้ม ไปชมคอนเสิร์ตกับเพื่อน
- ข. ป้อม ตั้งใจฟังบทวิเคราะห์ข่าวจากทีวี
- ค. สัม ไปช่วยโรงเรียนปลูกต้นไม้รอบบริเวณโรงเรียน
- ง. ฟ้า ซักเสื้อผ้าและทำงานบ้าน

11. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม

- ก. สุธีเข้าห้องน้ำแล้วไม่กดชักโครก
- ข. ทินเด็ดดอกไม้ของโรงเรียนทุกวัน
- ค. ตู๋มาโรงเรียนสายเป็นประจำ
- ง. ป้อมต่อแถวเพื่อรอซื้ออาหาร

12. ข้อใดคือคำพูดที่นักเรียนควรนำมาใช้เพื่อลดความขัดแย้ง
 - ก. จะเอาอย่างไร
 - ข. ขอขอบคุณ
 - ค. ขอโทษ
 - ง. ทำไม
13. ข้อใดคือบทบาทหน้าที่ที่นักเรียนควรปฏิบัติ
 - ก. ปลุกต้นไม้รอบบริเวณโรงเรียนเพื่อความสวยงาม
 - ข. เปิดน้ำทิ้งไว้ทุกครั้ง เพื่อให้มีน้ำใช้ตลอดเวลา
 - ค. นำทรัพย์สินของทางราชการมาเป็นของตนเอง
 - ง. รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากครู
14. บุคคลในข้อใดไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
 - ก. หมวย ส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด
 - ข. มะตูม ไม่ทำการบ้านส่งคุณครู
 - ค. สุดใจ ทำเวรตามที่ได้รับมอบหมาย
 - ง. แดง ไม่เคยทำเวรความสะอาด
15. นักเรียนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายในโรงเรียนได้อย่างไร
 - ก. วางตัวเป็นกลาง
 - ข. พึงพาคนอื่นอยู่เสมอ
 - ค. เข้าข้างพวกของตนเอง
 - ง. เชียร์เพื่อนให้ทะเลาะกัน
16. พฤติกรรมในข้อใดที่แสดงออกถึงการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่
 - ก. บริจาคเงินให้กับทางโรงเรียน
 - ข. ทิ้งขยะในอาคารเรียน
 - ค. นำทรัพย์สินของโรงเรียนไปใช้ส่วนตัว
 - ง. รักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน

การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ

17. บุคคลในข้อใดสามารถวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารได้อย่างไร
 - ก. อัน แชรข้อมูลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด19 ให้เพื่อน
 - ข. อาร์ม นำข้อมูลเกี่ยวกับโควิด19 มาวิเคราะห์หาข้อเท็จจริง
 - ค. แอม ซื้อยาต้านไวรัสโควิด19 ตามสื่อออนไลน์
 - ง. อุ่ม ติดตามรายการโทรทัศน์ทุกช่อง

-
18. ข้อใดคือการรับฟังข้อมูลข่าวสารจากเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ
- ฟังอย่างตั้งใจ
 - ฟังแล้วเชื่อทันที
 - ฟังเพื่อที่จะจับผิด
 - ฟังและคิดโดยใช้เหตุผล
19. การตรวจสอบข้อเท็จจริงช่วยให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนอย่างไร
- ฝึกนิสัยความซื่อสัตย์
 - ห่างไกลจากอบายมุข
 - ได้รับคำชมเชยจากสังคม
 - ไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ
20. ข้อมูลจากแหล่งใดมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ในการนำมาตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนตัดสินใจเชื่อ
- อินเทอร์เน็ต
 - หนังสือพิมพ์
 - กล้องวงจรปิด
 - สถานีโทรทัศน์
21. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ
- มีความคิดดี
 - ไม่เห็นแก่ตัว
 - คิดถึงตนเองเป็นสำคัญ
 - ปรารถนาดีต่อคนรอบข้าง
22. หากพบเห็นพื้นที่สนามขโรงเรียนสกปรกนักเรียนควรทำอย่างไร
- ไม่ต้องสนใจ
 - ชักชวนเพื่อนร่วมกันทำความสะอาด
 - บอกภารโรงให้ทำความสะอาด
 - บอกเพื่อนว่าอย่าไปเดินบริเวณนั้นเพราะอาจจะเกิดอันตรายได้
23. จิตสาธารณะมีความสำคัญต่อสังคมอย่างไร
- ทำให้สังคมมีคุณภาพเข้มแข็ง
 - ทำให้สังคมมีความร่ำรวย
 - ทำให้สังคมมีความเจริญ เป็นมหาอำนาจ
 - ทำให้สังคมมีประชากรที่มีความสามารถ

24. เหตุการณ์ในข้อใดเป็นการขัดเกลาทางสังคมโดยตรง

- ก. ดูละครแล้วแสดงพฤติกรรมตามอย่างละครที่ชอบ
- ข. น้องเห็นพี่ชกต๋อยเพื่อน น้องจึงไปชกต๋อยเพื่อนบ้าง
- ค. ครูชมเชยนักเรียนที่ตอบคำถามได้ถูกต้อง
- ง. พ่อชอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวการเมืองให้แม่ฟัง

การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

25. ข้อใดกล่าวถูกต้องที่สุด

- ก. การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสังคมได้จากสถานภาพทางสังคม
- ข. การปรับตัวเองตลอดเวลาของสมาชิกจะทำให้สังคมล่มสลาย
- ค. ครอบครัวเป็นสถาบันแรกในการอบรมขัดเกลามนุษย์
- ง. พลเมืองที่เข้มแข็งของสังคม คือ ผู้ที่ได้รับการศึกษา

26. จากความหลากหลายทางสังคม นักเรียนคิดว่าจะทำให้เกิดผลตามข้อใด

- ก. ผู้คนมีความสามัคคีกันมากขึ้น
- ข. ทำให้เกิดความร้าวฉานขึ้นในสังคม
- ค. เป็นแรงผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่ม
- ง. ทำให้เกิดความแตกต่างกันด้านความเป็นอยู่และวัฒนธรรม

27. พฤติกรรมในข้อไม่ใช่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ถูกต้อง

- ก. ใช้กำลังแก้ไขปัญหา
- ข. ใช้สติแก้ไขปัญหา
- ค. ใช้วาจาสุภาพแก้ไขปัญหา
- ง. ใช้ปัญญาแก้ไขปัญหา

28. ถ้าเพื่อนทะเลาะวิวาทกันแล้วนักเรียนอยู่ในเหตุการณ์นั้น ควรทำอะไร

- ก. พุดให้เพื่อนปรับความเข้าใจกัน
- ข. เดินเลี้ยวออกไปโดยไม่พูดอะไร
- ค. พุดยุยงให้เพื่อนทะเลาะกันยิ่งขึ้น
- ง. พุดตักเตือนเพื่อนด้วยวาจารุนแรง

29. ถ้านักเรียนเป็นหัวหน้ากลุ่มและมีความคิดเห็นไม่ตรงกับเพื่อน ควรปฏิบัติอย่างไร

- ก. ทำตามเพื่อนที่เรียนเก่งที่สุดในกลุ่ม
- ข. ทำตามเหตุผลที่ดีของคนในกลุ่ม
- ค. ทำตามเพื่อนที่เราสนิท
- ง. ทำตามใจตนเอง

30. พฤติกรรมในข้อใดช่วยแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้ง

- ก. ใช้กำลังเมื่อมีความจำเป็น
- ข. ใช้คำพูดกระตุ้นให้เพื่อนกลัว
- ค. ใช้ความรุนแรงตอบโต้เพื่อน
- ง. พุดกับเพื่อนโดยใช้ถ้อยคำสุภาพ

เฉลยแบบทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ข้อที่	เฉลย	ข้อที่	เฉลย	ข้อที่	เฉลย
1	ค	11	ง	21	ค
2	ง	12	ค	22	ข
3	ข	13	ง	23	ก
4	ข	14	ข	24	ค
5	ก	15	ก	25	ค
6	ก	16	ง	26	ง
7	ค	17	ข	27	ก
8	ค	18	ง	28	ก
9	ข	19	ง	29	ข
10	ค	20	ค	30	ง

พหุ ประถมศึกษา ชีว

แบบประเมินผลงาน

คำชี้แจง

1. แบบประเมินผลงานฉบับนี้ เป็นเครื่องมือประกอบหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
2. ให้ผู้สอนสังเกตทักษะการปฏิบัติงานของผู้เรียนในแต่ละด้านแล้วทำการระบุคะแนน โดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนนตามความคิดเห็นของท่าน
3. สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (ด้านทักษะ) แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย
 - 3.1 การเคารพสิทธิ
 - 3.2 การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่
 - 3.3 การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ
 - 3.4 การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

จตุรภัทร ไสยสมบัติ

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปรณ จิตโต ชีเว

แบบประเมินผลงาน

ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

โรงเรียน..... กิจกรรมเรื่อง.....

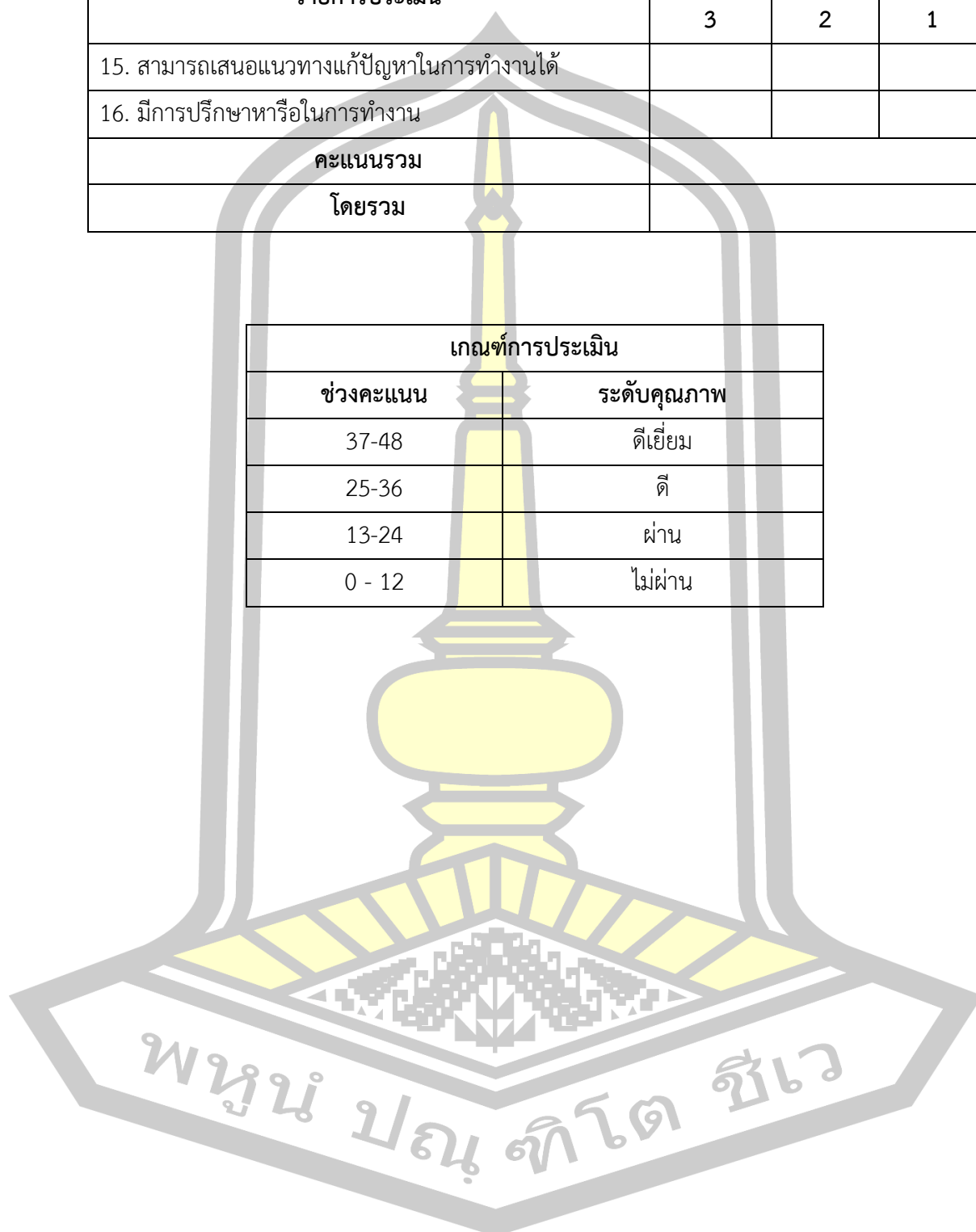
ประเมินครั้งที่..... วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ผู้ประเมิน.....

คำชี้แจง : ให้ครูผู้สอนประเมินผลงานจากทักษะการปฏิบัติของนักเรียนตามรายการที่กำหนด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การเคารพสิทธิ			
1. ผลงานมีการวางแผนในการทำงาน			
2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลงและระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนด			
3. สามารถนำเสนอผลงานและยอมรับคำวิจารณ์			
4. ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ			
คะแนนรวม			
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่			
5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งได้อย่างถูกต้อง			
6. มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน			
7. ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในการทำงาน			
8. ผลงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด			
คะแนนรวม			
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ			
9. มีความสามารถคิดวิเคราะห์ข้อมูล			
10. มีการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนปฏิบัติงาน			
11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงาน			
12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูล			
คะแนนรวม			
การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง			
13. กล้าตัดสินใจในการทำงาน			
14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลได้			

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานได้			
16. มีการปรึกษาหารือในการทำงาน			
คะแนนรวม			
โดยรวม			

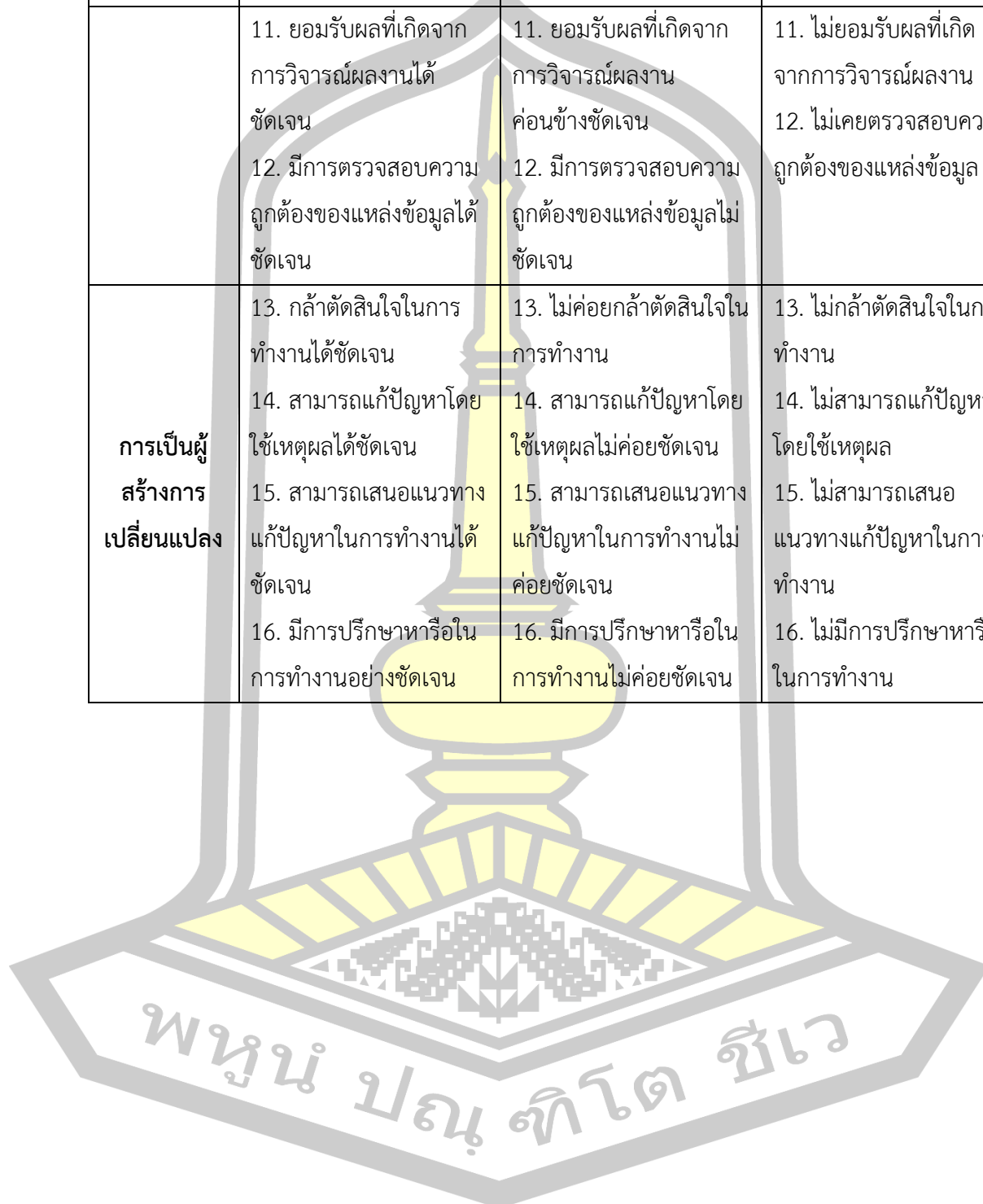
เกณฑ์การประเมิน	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
37-48	ดีเยี่ยม
25-36	ดี
13-24	ผ่าน
0 - 12	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการ ประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การเคารพ สิทธิ	1. ผลงานมีการวางแผนใน การทำงานอย่างชัดเจน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดอย่างชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ อย่างชัดเจน 4. ปฏิบัติงานด้วยความ เต็มใจอย่างชัดเจน	1. ผลงานมีการวางแผนใน การทำงานไม่ชัดเจน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดไม่ค่อยชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ไม่ ค่อยชัดเจน 4. ไม่ค่อยเต็มใจในการ ปฏิบัติงาน	1. ผลงานไม่มีการวางแผน ในการทำงาน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดไม่ชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ไม่ ชัดเจน 4. ไม่เต็มใจในการ ปฏิบัติงาน
การ รับผิดชอบต่อ บทบาท หน้าที่	5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งได้ อย่างถูกต้องชัดเจน 6. มีความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติงานชัดเจน 7. ยอมรับฟังความคิดเห็น ของเพื่อนในการทำงาน อย่างชัดเจน 8. ผลงานเสร็จตามเวลาที่ กำหนดอย่างชัดเจน	5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งไม่ ค่อยชัดเจน 6. ไม่ค่อยมีความ รับผิดชอบต่อการ ปฏิบัติงาน 7. ไม่ค่อยยอมรับฟังความ คิดเห็นของเพื่อนในการ ทำงาน 8. ผลงานไม่ค่อยเสร็จตาม เวลาที่กำหนด	5. ไม่เคยปฏิบัติงานตาม คำสั่ง 6. ไม่มีความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติงาน 7. ไม่ยอมรับฟังความ คิดเห็นของเพื่อนในการ ทำงาน 8. ผลงานไม่เสร็จตามเวลา ที่กำหนด
การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ	9. มีความสามารถคิด วิเคราะห์ข้อมูลได้ชัดเจน 10. มีการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนปฏิบัติงานอย่าง ชัดเจน	9. สามารถคิดวิเคราะห์ ข้อมูลค่อนข้างชัดเจน 10. มีการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนปฏิบัติงานไม่ค่อย ชัดเจน	9. ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ ข้อมูล 10. ไม่มีการวิเคราะห์ ข้อมูลก่อนปฏิบัติงาน

รายการ ประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
	11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงานได้ชัดเจน 12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูลได้ชัดเจน	11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงานค่อนข้างชัดเจน 12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูลไม่ชัดเจน	11. ไม่ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงาน 12. ไม่เคยตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูล
การเป็นผู้ สร้างการ เปลี่ยนแปลง	13. กล้าตัดสินใจในการทำงานได้ชัดเจน 14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลได้ชัดเจน 15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานได้ชัดเจน 16. มีการปรึกษาหารือในการทำงานอย่างชัดเจน	13. ไม่ค่อยกล้าตัดสินใจในการทำงาน 14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลไม่ค่อยชัดเจน 15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานไม่ค่อยชัดเจน 16. มีการปรึกษาหารือในการทำงานไม่ค่อยชัดเจน	13. ไม่กล้าตัดสินใจในการทำงาน 14. ไม่สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล 15. ไม่สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงาน 16. ไม่มีการปรึกษาหารือในการทำงาน

แบบประเมินความสอดคล้องของแบบประเมินผลงาน

ตามสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง : ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญกรุณาพิจารณาแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
1	คำชี้แจงมีความเหมาะสมถูกต้องชัดเจน			
2	เกณฑ์ผ่านการประเมินมีความเหมาะสมถูกต้อง			
3	คำอธิบายระดับคะแนนการประเมิน ด้านการเคารพสิทธิ มีความเหมาะสมชัดเจน			
4	คำอธิบายระดับคะแนนการประเมิน ด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ มีความเหมาะสมชัดเจน			
5	คำอธิบายระดับคะแนนการประเมิน ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจาร์ณญาณ มีความเหมาะสมชัดเจน			
6	คำอธิบายระดับคะแนนการประเมิน ด้านการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง มีความเหมาะสมชัดเจน			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบสังเกตพฤติกรรม

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตพฤติกรรมฉบับนี้ เป็นเครื่องมือประกอบหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
2. ให้ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในแต่ละด้านแล้วทำการระบุคะแนน โดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับคะแนนตามความคิดเห็นของท่าน
3. สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (ด้านคุณลักษณะ) แบ่งเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย
 - 3.1 การเคารพสิทธิ
 - 3.2 การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่
 - 3.3 การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ
 - 3.4 การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

จตุรภัทร ไสยสมบัติ

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปลูก จิต ชีวะ

แบบสังเกตพฤติกรรม

ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....ชั้น.....
 โรงเรียน.....ประเมินครั้งที่.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ผู้ประเมิน.....

คำชี้แจง : ให้ครูผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามรายการที่กำหนด แล้วทำเครื่องหมาย ✓
 ในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเคารพสิทธิ		
1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระ		
2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจ		
3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจา		
4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ		
5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศ		
คะแนนรวม		
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่		
6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน		
7. มีความรับผิดชอบหน้าที่และส่งงานตรงเวลา		
8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมาย		
9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน		
10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น		
คะแนนรวม		
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ		
11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคม		
12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติ		
13. เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน		
14. เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับชุมชน		
15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จจริงจากสื่อสังคมออนไลน์		
คะแนนรวม		

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง		
16. ร่วมเสนอแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล		
17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล		
18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน		
19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน		
20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับชุมชน		
คะแนนรวม		
โดยรวม		

เกณฑ์การประเมิน	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
31 - 40	ดีเยี่ยม
21 - 30	ดี
11 - 20	ผ่าน
0 - 10	ไม่ผ่าน

พูน ปณ จิตโต ชีเว

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเคารพสิทธิ	1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระได้ชัดเจน 2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจได้ชัดเจน 3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจาได้ชัดเจน 4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ชัดเจน 5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศได้ชัดเจน	1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระไม่ชัดเจน 2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจไม่ชัดเจน 3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจาไม่ชัดเจน 4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่ชัดเจน 5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศไม่ชัดเจน
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่	6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนได้ชัดเจน 7. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และส่งงานตรงเวลาได้ชัดเจน 8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมายทุกครั้ง 9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนได้ชัดเจน 10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นได้ชัดเจน	6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบโรงเรียนเป็นไม่ชัดเจน 7. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และส่งงานตรงต่อเวลาไม่ชัดเจน 8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมายเป็นบางครั้ง 9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนไม่ชัดเจน 10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นเป็นไม่ชัดเจน
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ	11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมทุกครั้ง 12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติได้ชัดเจน	11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมเป็นบางครั้ง 12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติไม่ชัดเจน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
	13. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ได้ชัดเจน 14. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชน ได้ชัดเจน 15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จ จริงจากสื่อสังคมออนไลน์ได้ชัดเจน	13. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน เป็นไม่ชัดเจน 14. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนได้ ชัดเจน 15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จ จริงจากสื่อสังคมออนไลน์ไม่ชัดเจน
การเป็นผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง	16. ร่วมเสนอแนวทางการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลได้ชัดเจน 17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลได้ชัดเจน 18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ได้ชัดเจน 19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนา ชุมชนได้ชัดเจน 20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนได้ ชัดเจน	16. ร่วมเสนอแนวทางการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลไม่ชัดเจน 17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลไม่ชัดเจน 18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ไม่ชัดเจน 19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนา ชุมชนไม่ชัดเจน 20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนไม่ ชัดเจน

**แบบประเมินความสอดคล้องแบบสังเกตพฤติกรรม
ตามสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยผู้เชี่ยวชาญ**

คำชี้แจง : การประเมินความสอดคล้องแบบสังเกตพฤติกรรมตามสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้วยดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญกรุณาพิจารณาแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตรงกับความ
คิดเห็นของท่าน

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
1	คำชี้แจงมีความเหมาะสมถูกต้องชัดเจน			
2	เกณฑ์ผ่านการประเมินมีความเหมาะสมถูกต้อง			
3	ระบุพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน ด้านการเคารพสิทธิ มีความเหมาะสมชัดเจน			
4	ระบุพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน ด้านการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ มีความเหมาะสมชัดเจน			
5	ระบุพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน ด้านการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจรณญาณ มีความเหมาะสมชัดเจน			
6	ระบุพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน ด้านการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง มีความเหมาะสมชัดเจน			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้เชี่ยวชาญ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้าง
สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
2. การตอบแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นให้มีความเหมาะสม และมีคุณภาพต่อไปโดยผลการประเมินจะไม่ส่งผลกระทบต่อคะแนนในรายวิชาสังคมหรือวิชาอื่น ๆ
3. ให้นักเรียนอ่านข้อความในช่องรายการประเมินแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความพึงพอใจที่ตรงกับความพึงพอใจของนักเรียน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

จตุรภัทร ไสยสมบัติ

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปณ จิตโต ชีเว

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ชื่อ.....นามสกุล.....

เลขที่.....ชั้น.....โรงเรียนเทศบาล.....

ข้อที่	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
1	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพราะช่วยให้รู้จักการเคารพสิทธิของผู้อื่นมากขึ้น					
2	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพราะช่วยฝึกให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง					
3	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพราะช่วยฝึกวิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ					
4	ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร ในการบริการสังคม					
5	ข้าพเจ้าพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม					
6	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะกิจกรรมช่วยให้นักเรียนยอมรับความหลากหลายทางสังคม					
7	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน และมีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น					
8	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทำให้ข้าพเจ้ารู้จักคิด และหาวิธีแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างสันติวิธี					
9	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทำให้ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล					
10	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทำให้ข้าพเจ้ามีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้					

แบบประเมินความสอดคล้องแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง : การประเมินความสอดคล้องแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้วยดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่ามีความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการวัด
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการวัด
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้องตามประเด็นที่ต้องการวัด

ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญกรุณาพิจารณาแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
1	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพราะช่วยให้รู้จักการเคารพสิทธิของผู้อื่นมากขึ้น			
2	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพราะช่วยให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง			
3	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพราะช่วยให้วิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ			
4	ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรในการบริการสังคม			
5	ข้าพเจ้าพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม			
6	ข้าพเจ้ามีความพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะกิจกรรมช่วยให้นักเรียนยอมรับความหลากหลายทางสังคม			
7	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน และมีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น			
8	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทำให้ข้าพเจ้ารู้จักคิด และหาวิธีแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสันติวิธี			

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
9	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทำให้ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล			
10	กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทำให้ข้าพเจ้ามีพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้			

ข้อเสนอแนะ

.....

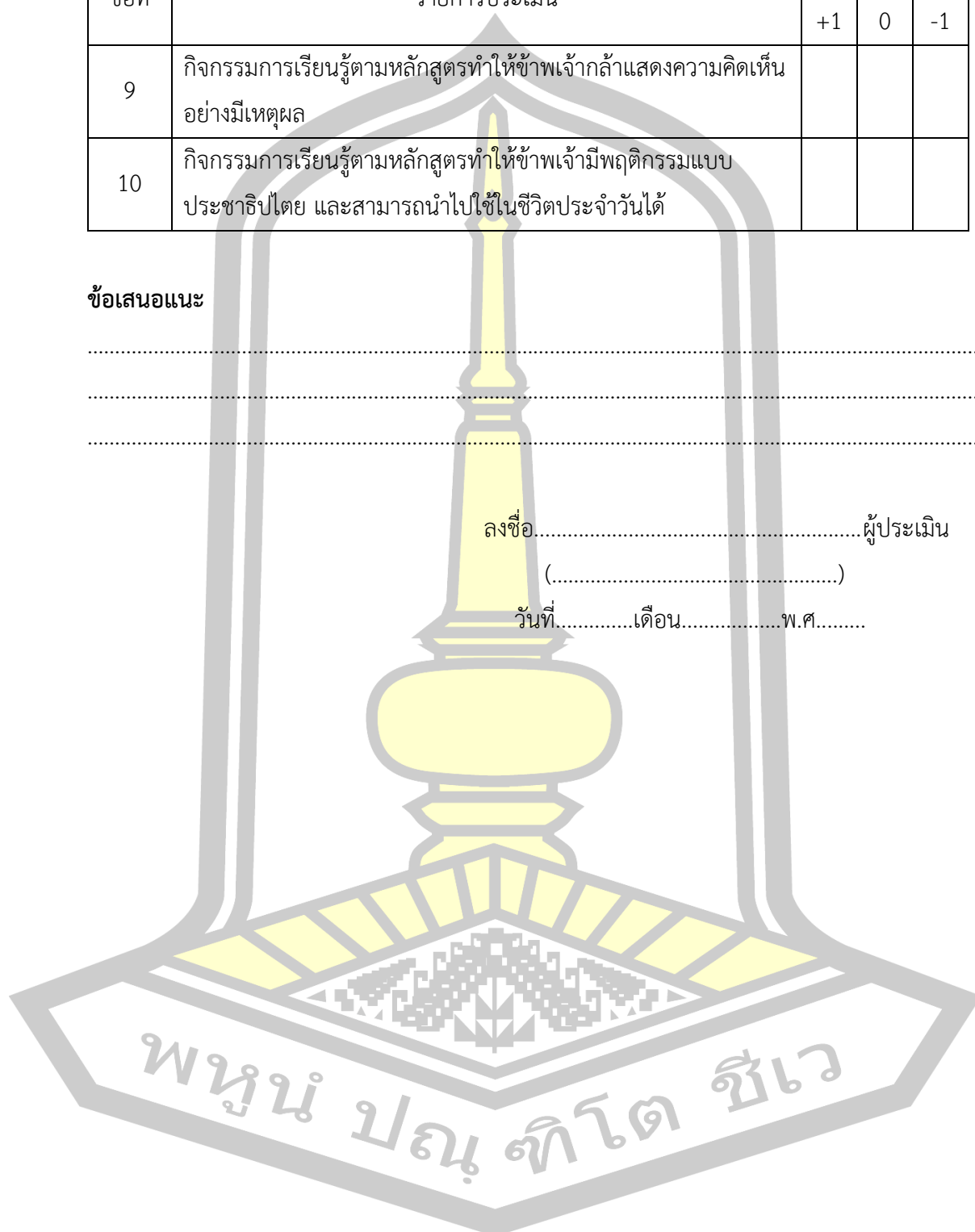
.....

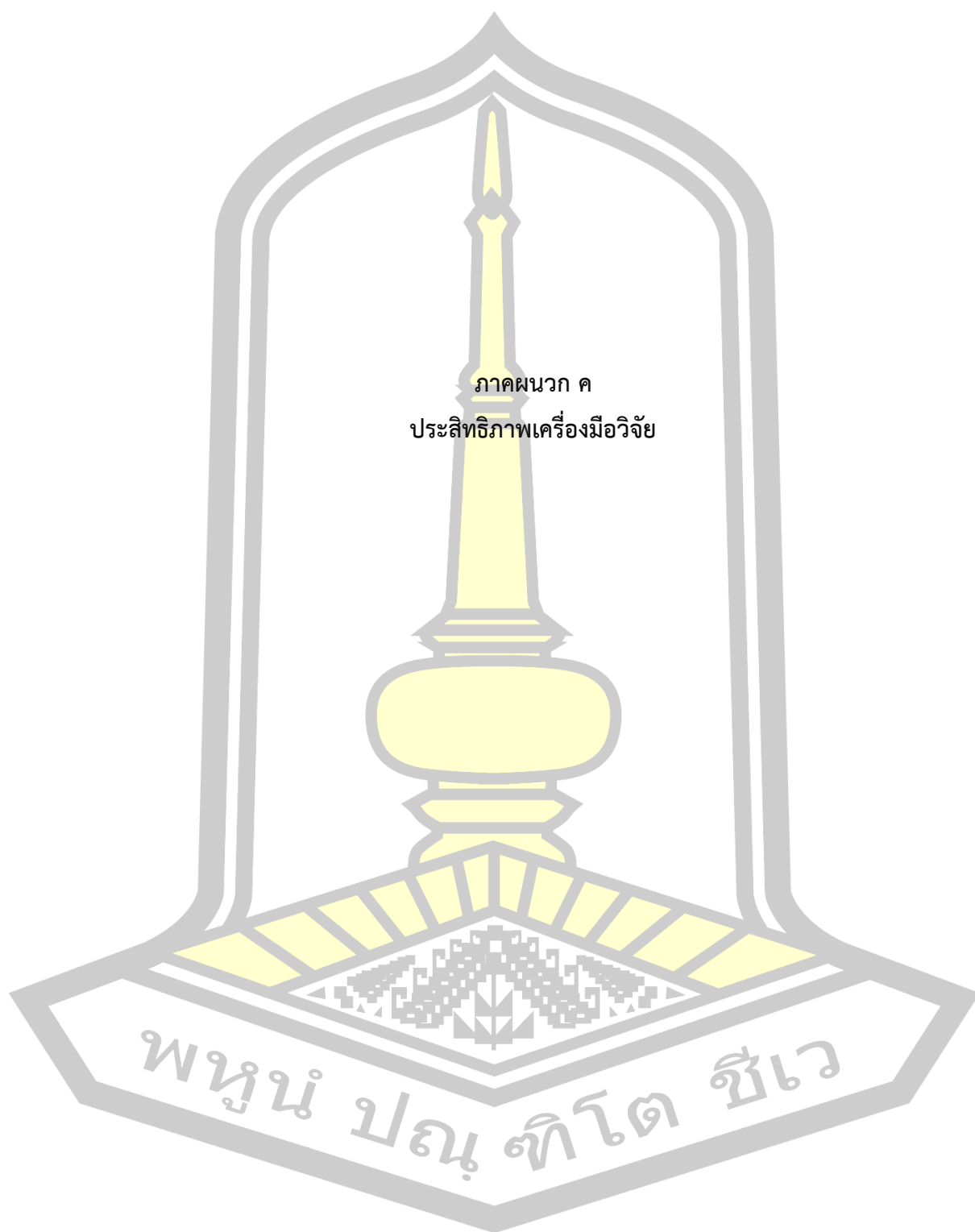
.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตาราง 16 ผลการประเมินค่า IOC แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้เป็นประเด็นคำถามในการ
สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตร
เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 17 ผลการประเมินค่า IOC แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้เป็นประเด็นคำถามในการ
สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับความต้องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้าง
สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด
เทศบาลเมืองมหาสารคาม

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 18 ผลการประเมินค่า IOC ของแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้าง
สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัด
เทศบาลเมืองมหาสารคาม

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
13	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้
14	0	+1	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	0	+1	+1	0.80	ใช้ได้

ตาราง 19 ผลการหาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามความต้องการ
เรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

Item-Total Statistics					
ข้อที่	Corrected Item-Total Correlation	ผลการพิจารณา	ข้อที่	Corrected Item-Total Correlation	ผลการพิจารณา
1	0.71	ใช้ได้	11	0.40	ใช้ได้ (ตัดทิ้ง)
2	0.51	ใช้ได้	12	0.53	ใช้ได้
3	0.58	ใช้ได้	13	0.28	ใช้ได้ (ตัดทิ้ง)
4	0.58	ใช้ได้	14	0.48	ใช้ได้
5	0.53	ใช้ได้	15	0.20	ใช้ได้ (ตัดทิ้ง)
6	0.56	ใช้ได้	16	0.71	ใช้ได้
7	0.45	ใช้ได้	17	0.51	ใช้ได้
8	0.42	ใช้ได้ (ตัดทิ้ง)	18	0.58	ใช้ได้
9	0.31	ใช้ได้ (ตัดทิ้ง)	19	0.58	ใช้ได้
10	0.52	ใช้ได้	20	0.53	ใช้ได้

Reliability Statistics	
N Of Item	Cronbach's Alpha
15	0.89

พหุ ประสิทธิภาพ

ตาราง 20 คะแนนประเมินต้องการเรียนรู้ตามหลักสูตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
สังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ข้อที่	รายการประเมิน	นักเรียนจำนวน 60 คน		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.97	0.80	มาก
2	นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ	4.00	0.86	มากที่สุด
3	นักเรียนชอบกิจกรรมที่ได้ร่วมกันคิดและตัดสินใจ	3.75	0.82	มาก
4	นักเรียนสนใจกิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมช่วยสังคม	3.68	0.81	มาก
5	การได้ร่วมสร้างสังคมที่ดีจะทำให้นักเรียนมีคุณค่าและมีความสุข	3.63	0.92	มาก
6	การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมที่มีความหลากหลายทำให้นักเรียนมีความสุข	3.90	0.80	มาก
7	การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.83	0.96	มาก
8	การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่เป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.90	0.92	มาก
9	การปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบทางสังคมเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.98	0.81	มาก
10	การปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบทางสังคมเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.75	0.93	มาก
11	การหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.70	0.81	มาก
12	สามัคคีคือพลังเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	3.83	0.99	มาก
13	ร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคมเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	4.07	0.97	มากที่สุด
14	การสร้างสังคมให้น่าอยู่เป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและอยากเรียนรู้	4.13	0.87	มากที่สุด

ตาราง 20 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	นักเรียนจำนวน 60 คน		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
15	การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจและ อยากเรียนรู้	3.97	0.84	มาก
โดยรวม		3.87	0.88	มาก

ตาราง 21 คะแนนการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่
เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

รายการประเมิน	คะแนนความเหมาะสมของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ เหมาะสม
	1	2	3	4	5			
1. ที่มาและความสำคัญของ หลักสูตร								
1.1 สภาพปัญหาและความ ต้องการจำเป็นมีเหตุผลสมควรที่จะ พัฒนาหลักสูตร	5	5	4	4	5	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 มีความชัดเจน สามารถนำไป ปฏิบัติได้	4	4	5	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
1.3 มีแนวคิดทฤษฎีพื้น ฐานรองรับ	4	5	5	4	4	4.40	0.55	มาก
2. วิสัยทัศน์								
2.1 แสดงความพึงประสงค์ของ ผู้เรียนครอบคลุมสภาพความ ต้องการของชุมชน สังคม	4	5	5	4	4	4.40	0.55	มาก
2.2 มีความชัดเจน สามารถ นำไปใช้ในการปฏิบัติได้	4	5	4	4	5	4.40	0.55	มาก

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความเหมาะสมของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ เหมาะสม
	1	2	3	4	5			
2.3 มีความสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการจำเป็น	5	5	5	5	5	5	0.00	มากที่สุด
3. หลักการของหลักสูตร								
3.1 มีความเหมาะสมกับที่มาและ ความสำคัญของหลักสูตร	4	5	5	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
3.2 มีความชัดเจน สามารถ นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มาก
3.3 เสริมสร้างสมรรถนะการเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	4	5	5	5	4	4.60	0.55	มากที่สุด
4. สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน								
4.1 ตรงตามที่หลักสูตรฐาน สมรรถนะกำหนดไว้	5	5	5	4	5	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 มีความชัดเจน สามารถเกิด กับผู้เรียนได้	4	4	4	4	4	4.00	0.00	มาก
5. คุณลักษณะที่พึงประสงค์								
5.1 เสริมสร้างสมรรถนะการเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	5	5	5	5	4	4.80	0.45	มากที่สุด
5.2 ตรงตามที่หลักสูตรฐาน สมรรถนะกำหนดไว้	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
5.3 มีความชัดเจน สามารถนำไป ปฏิบัติได้	4	4	5	5	4	4.40	0.55	มาก
6. คุณภาพของผู้เรียน								
6.1 สัมพันธ์กับคุณลักษณะอันพึง ประสงค์	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มาก
6.2 สัมพันธ์กับสมรรถนะที่สำคัญ ของผู้เรียน	4	5	4	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความเหมาะสมของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ เหมาะสม
	1	2	3	4	5			
6.3 สัมพันธ์กับหลักการของ หลักสูตร	4	4	4	4	4	4.00	0.00	มาก
7. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร								
7.1 มีความชัดเจน สามารถ นำไปใช้ได้	4	5	5	5	4	4.60	0.55	มากที่สุด
7.2 ครอบคลุมเป้าหมายของ หลักสูตร	5	5	4	4	4	4.40	0.55	มาก
7.3 สามารถนำไปจัดกิจกรรม การเรียนรู้สามารถประเมินผู้เรียนได้	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
8. โครงสร้างหลักสูตร								
8.1 มีความเหมาะสมกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มาก
8.2 มีความเหมาะสมกับวัยของ ผู้เรียน	4	4	5	5	5	4.60	0.55	มากที่สุด
8.3 มีความทันสมัยเหมาะสมกับ สภาพสังคมในปัจจุบัน	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด
8.4 เรียงลำดับเนื้อหาสาระหรือ กิจกรรมในแต่ละหน่วยมีความ เหมาะสม	4	5	5	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
8.5 เนื้อหาสาระการเรียนรู้หน่วย การเรียนรู้ที่ 1 มีความเหมาะสม	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มาก
8.6 เนื้อหาสาระการเรียนรู้หน่วย การเรียนรู้ที่ 2 มีความเหมาะสม	4	4	4	4	4	4.00	0.00	มาก
8.7 เนื้อหาสาระการเรียนรู้หน่วย การเรียนรู้ที่ 3 มีความเหมาะสม	4	4	4	4	4	4.00	0.00	มาก

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความเหมาะสมของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ เหมาะสม
	1	2	3	4	5			
9. การจัดการเรียนรู้								
9.1 มีความเหมาะสมกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4	5	5	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
9.2 มีความเหมาะสมกับหน่วย การเรียนรู้	4	5	5	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
9.3 มีความเหมาะสมกับผู้เรียน	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
9.4 มีความเหมาะสมกับ ระยะเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
9.5 มีความเหมาะสมกับเนื้อหา สาระ	4	5	5	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
9.6 เสริมสร้างสมรรถนะการเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	4	5	5	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
9.7 การจัดการเรียนรู้ในหน่วย การเรียนรู้ที่ 1 มีความเหมาะสม	4	5	5	4	5	4.60	0.55	มากที่สุด
9.8 การจัดการเรียนรู้ในหน่วย การเรียนรู้ที่ 2 มีความเหมาะสม	5	4	4	4	5	4.40	0.55	มาก
9.9 การจัดการเรียนรู้ในหน่วย การเรียนรู้ที่ 3 มีความเหมาะสม	5	4	4	4	5	4.40	0.55	มาก
10. การวัดและประเมินผล								
10.1 ตรงตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรที่กำหนดไว้	4	5	5	5	5	4.80	0.45	มากที่สุด
10.2 ประเมินสมรรถนะการเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	4	4	4	5	5	4.40	0.55	มาก
10.3 เครื่องมือการวัดและ ประเมินการเรียนรู้ตรงตาม จุดประสงค์ที่กำหนดไว้	5	5	5	5	5	5.00	0.00	มากที่สุด

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนความเหมาะสมของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความ เหมาะสม
	1	2	3	4	5			
10.4 การวัดและประเมินมี ความสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มาก
โดยรวมทุกรายการ	4.53						0.50	มากที่สุด

ตาราง 22 ผลการประเมินค่า IOC แบบทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	+1	0	+1	0	+1	0.60	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11	+1	0	0	+1	+1	0.60	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14	+1	0	+1	+1	+1	0.60	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 22 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
19	+1	+1	0	+1	0	0.60	ใช้ได้
20	+1	0	+1	+1	0	0.60	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
24	0	0	+1	+1	+1	0.60	ใช้ได้
25	+1	0	+1	+1	+1	0.80	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
31	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
32	+1	0	+1	+1	0	0.60	ใช้ได้
33	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
37	+1	0	+1	+1	0	0.60	ใช้ได้
38	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 23 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (B) และค่าความเชื่อมั่น
ทั้งฉบับของแบบทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (B)	ผลการพิจารณา
1	0.71	0.57	ใช้ได้
2	0.71	0.29	ใช้ได้
3	0.57	0.00	ตัดทิ้ง
4	0.86	0.29	ตัดทิ้ง
5	0.71	0.57	ใช้ได้
6	0.71	0.29	ใช้ได้
7	0.57	0.57	ใช้ได้
8	0.43	0.57	ใช้ได้
9	0.43	0.29	ใช้ได้
10	0.71	0.57	ใช้ได้
11	0.71	0.29	ใช้ได้
12	0.57	0.00	ตัดทิ้ง
13	0.86	0.29	ใช้ได้
14	0.71	0.57	ใช้ได้
15	0.86	0.29	ตัดทิ้ง
16	0.71	0.57	ใช้ได้
17	0.43	0.57	ใช้ได้
18	0.43	0.29	ใช้ได้
19	0.71	0.57	ใช้ได้
20	0.71	0.29	ใช้ได้
21	0.57	0.00	ตัดทิ้ง
22	0.86	0.29	ใช้ได้
23	0.71	0.57	ใช้ได้
24	0.71	0.29	ใช้ได้
25	0.57	0.00	ตัดทิ้ง
26	0.86	0.29	ใช้ได้

ตาราง 23 (ต่อ)

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (B)	ผลการพิจารณา
27	0.71	0.57	ใช้ได้
28	0.71	0.29	ใช้ได้
29	0.71	0.29	ใช้ได้
30	0.57	0.57	ใช้ได้
31	0.71	0.57	ใช้ได้
32	0.71	0.29	ใช้ได้
33	0.57	0.00	ตัดทิ้ง
34	0.86	0.29	ตัดทิ้ง
35	0.71	0.57	ใช้ได้
36	0.57	0.00	ตัดทิ้ง
37	0.57	0.00	ตัดทิ้ง
38	0.57	0.57	ใช้ได้
39	0.71	0.29	ใช้ได้
40	0.57	0.57	ใช้ได้

Reliability Statistics

N Of Item	Lovett Method (r_{cc})
30	0.82

พหุ ประถมศึกษา

ตาราง 24 ผลการประเมินค่า IOC แบบประเมินผลงานด้านทักษะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 25 ผลการประเมินค่า IOC แบบสังเกตพฤติกรรมด้านคุณลักษณะของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

พูน ปณ จิต ชีเว

ตาราง 26 ผลการประเมินค่า IOC แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

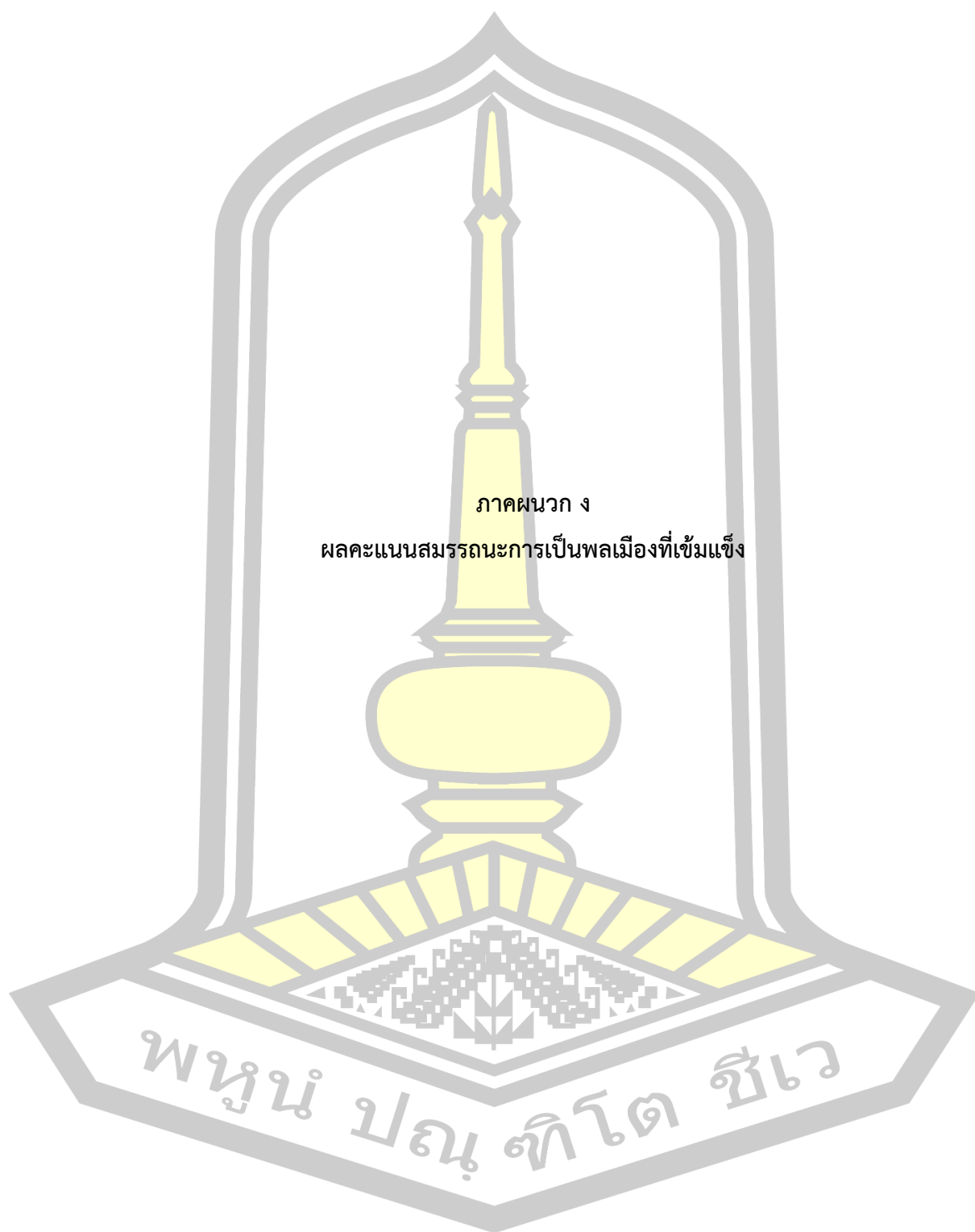
ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตาราง 27 ผลการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ข้อที่	Item Total Correlation	ข้อที่	Item Total Correlation
1	0.66	6	0.67
2	0.74	7	0.73
3	0.34	8	0.45
4	0.59	9	0.49
5	0.80	10	0.64

Reliability Statistics

N Of Item	α - Coefficient
10	0.86

ตาราง 28 ผลคะแนนทดสอบวัดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา

ผลการวิจัยที่ 1										ผลคะแนนรวมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งร้อยละ										
ลำดับที่	ความรู้ (K)			ทักษะ (P)			คุณลักษณะ (A)			ข้อควรพิจารณา	ผลคะแนน	ผลคะแนน	ผลคะแนนรวม		ผลคะแนนรวม	ผลคะแนนรวม	ผลคะแนนรวม	ผลคะแนนรวม	ผลคะแนนรวม	
	ข้อควรพิจารณา	ความรู้	ผลคะแนน	ข้อควรพิจารณา	ทักษะ	ผลคะแนน	ข้อควรพิจารณา	คุณลักษณะ	ผลคะแนน				ผลคะแนนรวม	ผลคะแนนรวม						
1	8	8	6	30	12	12	12	12	12	48	10	10	10	10	10	40	30	30	28	12
2	3	3	2	10	7	6	5	5	23	4	4	5	5	5	18	13	43.33	13	43.33	12
3	3	3	3	11	6	8	7	6	27	5	5	6	5	5	21	14	46.67	15	50.00	14
4	3	3	4	12	5	5	5	5	20	5	3	5	5	5	18	12	40.00	11	36.67	14
5	3	3	3	13	8	7	7	6	28	6	3	5	4	4	18	17	56.67	14	46.67	15
6	4	5	4	16	8	7	9	7	31	5	4	4	4	4	17	15	50.00	16	53.33	18
7	4	3	3	15	6	8	7	9	30	6	6	5	5	5	20	16	53.33	17	56.67	15
8	3	3	3	11	7	8	9	9	33	6	6	5	5	5	21	15	50.00	16	53.33	17
9	2	4	4	14	7	8	8	9	32	5	4	6	6	6	21	14	46.67	16	53.33	18
10	3	4	4	15	8	6	8	7	29	6	7	6	6	6	25	17	56.67	17	56.67	18
11	2	4	5	15	7	8	9	9	31	6	6	6	5	6	23	15	50.00	18	60.00	19
12	2	3	4	12	7	8	9	8	32	6	5	5	5	5	21	15	50.00	16	53.33	17
13	3	4	4	15	5	8	7	7	27	6	7	7	5	5	23	14	46.67	19	63.33	16
14	3	3	4	15	6	7	6	8	27	6	7	7	7	7	27	15	50.00	17	56.67	17
15	3	3	4	15	8	8	7	8	31	6	6	7	7	7	27	17	56.67	18	60.00	18
16	3	3	4	14	6	8	7	8	29	7	6	7	7	7	27	16	53.33	17	56.67	18
รวม	42	55	58	214	109	117	119	116	509	91	82	88	87	348						
ค่าเฉลี่ย	2.63	3.44	3.63	3.69	13.38	6.81	7.31	7.44	7.25	28.813	5.69	5.13	5.50	5.44	21.75					
ร้อยละ	32.81	42.97	45.31	61.46	#DIV/0!	56.77	60.94	61.98	60.42	###	56.88	51.25	55.00	54.38	#DIV/0!					

ตาราง 28 (ต่อ)

ผลการวิจัยที่ 2										ผลคะแนนรวมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง/ร้อยละ					
เลขที่	ความรู้ (K)				ทักษะ (P)				รวม	คุณลักษณะ (A)				เฉลี่ย	
	ความรู้	ทักษะ	คุณลักษณะ	รวม	ความรู้	ทักษะ	คุณลักษณะ	รวม		ความรู้	ทักษะ	คุณลักษณะ	รวม	เฉลี่ย	รวม
1	8	8	8	30	12	12	12	48	10	10	10	10	40	30	28
2	2	3	3	10	7	7	7	26	5	5	5	5	20	14	13
3	3	2	3	11	6	9	8	31	5	7	7	7	24	14	18
4	3	4	5	16	6	8	6	27	6	3	7	8	24	15	19
5	3	3	4	13	9	10	9	38	6	3	5	5	19	18	18
6	4	5	5	19	10	9	9	38	5	4	6	6	21	19	21
7	2	3	3	12	8	8	9	34	6	5	7	5	23	16	18
8	3	4	3	13	7	8	8	31	6	5	6	7	24	17	18
9	3	5	5	18	9	8	9	35	6	4	7	7	24	18	20
10	5	5	5	19	8	6	9	30	6	7	7	6	26	18	21
11	3	6	5	20	8	9	9	34	6	6	6	6	24	21	20
12	4	4	5	19	9	8	9	35	6	5	6	6	23	17	21
13	5	7	4	20	8	8	7	32	6	7	6	5	24	22	18
14	3	5	5	18	8	8	9	33	6	7	8	7	28	20	20
15	5	6	4	20	9	10	8	35	6	7	7	7	27	23	20
16	5	5	5	21	9	10	10	37	7	7	7	7	27	21	21
รวม	56	74	70	268	130	135	134	532	94	83	102	99	378		
ค่าเฉลี่ย	3.50	4.63	4.375	16.75	8.13	8.44	8.38	33.25	5.88	5.19	6.38	6.19	23.625		
ร้อยละ	43.75	57.81	54.69	55.83	67.71	70.31	69.79	69.27	58.75	51.88	63.75	61.88	59.063		

ตาราง 28 (ต่อ)

ผลการวิจัยที่ 3													ผลคะแนนรวมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง/ร้อยละ												
เลขที่	ความรู้ (K)				ทักษะ (P)				คุณลักษณะ (A)					รวม	จิตพิสัย	ความรู้	สมรรถนะ	การรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ	สมรรถนะ	จิตพิสัย	สมรรถนะ	จิตพิสัย	สมรรถนะ		
	จิตพิสัย	ความรู้	สมรรถนะ	จิตพิสัย	ความรู้	สมรรถนะ	จิตพิสัย	ความรู้	สมรรถนะ	จิตพิสัย	ความรู้	สมรรถนะ	จิตพิสัย											ความรู้	สมรรถนะ
1	4	6	3	5	18	10	10	10	12	12	12	12	48	10	6	20	66.67	21	70.00	19	63.33	21	75.00		
2	5	6	6	5	22	10	10	10	11	11	11	41	7	7	22	73.33	21	70.00	23	76.67	23	82.14			
3	3	5	6	5	19	9	9	8	10	10	10	36	6	6	18	60.00	20	66.67	22	73.33	23	82.14			
4	4	6	7	5	22	12	12	12	10	10	10	44	6	5	22	73.33	23	76.67	23	76.67	20	71.43			
5	5	6	5	5	21	12	12	12	12	12	12	48	6	5	23	76.67	23	76.67	23	76.67	23	82.14			
6	6	5	7	6	24	12	10	11	11	11	24	44	7	5	6	83.33	20	66.67	24	80.00	23	82.14			
7	4	5	6	6	21	12	12	12	12	12	25	48	6	5	7	73.33	22	73.33	25	83.33	25	89.29			
8	6	5	5	5	21	12	12	12	12	12	27	48	7	6	7	83.33	23	76.67	24	80.00	24	85.71			
9	5	6	6	5	22	11	12	11	11	11	25	45	6	5	7	73.33	23	76.67	24	80.00	23	82.14			
10	5	5	7	6	23	10	11	11	10	10	28	42	6	7	8	70.00	23	76.67	26	86.67	23	82.14			
11	3	8	6	6	23	12	11	12	12	12	25	47	6	6	7	70.00	25	83.33	25	83.33	24	85.71			
12	4	7	5	6	22	9	10	12	12	12	25	43	6	5	7	63.33	22	73.33	24	80.00	25	89.29			
13	7	8	8	6	29	10	12	12	12	12	28	46	6	8	7	76.67	28	93.33	27	90.00	25	89.29			
14	4	7	7	6	24	10	10	12	12	12	31	44	8	8	7	73.33	25	83.33	27	90.00	25	89.29			
15	5	6	6	5	22	11	12	12	12	12	29	47	6	8	7	73.33	26	86.67	25	83.33	25	89.29			
16	5	7	8	6	26	10	10	11	12	12	30	43	7	8	7	73.33	25	83.33	27	90.00	25	89.29			
รวม	75	98	98	88	359	172	175	178	181	181	419	706	102	97	112										
ค่าเฉลี่ย	4.69	6.13	6.13	5.50	22.44	10.75	10.94	11.13	11.31	11.31	26.188	44.125	6.38	6.06	7.00										
ร้อยละ	58.59	76.56	76.56	91.67	74.79	89.58	91.15	92.71	94.27	94.27	65.469	91.93	63.75	60.63	70.00										

ผลการวิจัยที่ 1										ผลคะแนนรวมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง/ร้อยละ											
เลขที่	ความถี่ (K)				รวม	ทักษะ (P)				รวม	คุณลักษณะ (A)				รวม	ผลคะแนนรวมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง/ร้อยละ					
	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ		การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเชื่อมโยง	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบูรณาการ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสังเคราะห์	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสรุป		การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตรวจสอบ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตรวจสอบซ้ำ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตรวจสอบซ้ำ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตรวจสอบซ้ำ		การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตรวจสอบซ้ำ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตรวจสอบซ้ำ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงตรวจสอบซ้ำ			
1	8	8	8	6	30	12	12	12	12	48	10	10	10	10	40	30	30	30	30	120	100
2	2	3	3	2	10	6	5	6	6	23	6	7	6	5	24	14	15	15	15	60	50
3	2	3	3	2	11	5	5	8	7	25	6	5	5	5	21	14	13	16	14	50	50
4	2	4	3	3	12	8	7	7	6	28	6	5	5	5	21	16	16	15	14	50	50
5	4	3	2	3	12	5	5	5	5	20	6	5	7	5	23	15	13	14	13	46	43
6	3	5	5	2	15	5	5	5	5	20	5	6	6	6	23	13	16	16	13	46	43
7	2	4	3	2	11	5	5	6	7	23	6	6	5	5	22	13	15	14	14	50	50
8	4	3	2	3	12	6	5	6	6	23	5	6	6	5	22	15	14	14	14	50	50
9	2	4	6	2	14	8	8	7	6	29	6	5	6	5	22	16	17	19	13	46	43
10	4	5	4	3	16	8	6	6	6	26	6	5	5	5	21	18	16	15	14	50	50
11	2	6	3	3	14	6	5	7	6	24	5	5	5	5	20	13	16	15	14	50	50
12	3	3	3	2	11	5	5	5	5	20	5	5	5	5	20	13	13	13	12	42	86
13	4	6	4	3	17	6	6	6	7	25	5	5	6	5	21	15	17	16	15	53	57
14	5	5	3	3	16	5	5	5	5	20	5	5	5	5	20	15	15	13	13	46	43
15	7	4	4	4	20	5	6	6	7	24	6	7	6	6	25	16	20	16	17	60	71
16	4	3	3	2	12	7	7	6	7	27	6	6	6	7	25	17	16	15	16	57	14
17	4	6	4	3	17	7	8	8	8	31	6	5	5	6	22	17	19	17	17	60	71
18	5	6	6	3	20	5	5	5	5	20	5	5	5	6	21	15	16	16	14	50	50
19	4	2	2	3	11	6	6	7	8	27	6	6	5	6	23	16	14	14	17	60	71
20	3	5	5	3	16	7	8	9	7	31	5	5	6	6	22	15	18	20	16	57	14
21	5	4	3	2	14	7	6	6	7	26	6	7	6	6	25	18	17	15	15	53	57
รวม	70	87	71	53	281	122	118	126	126	492	112	111	111	109	443						
ค่าเฉลี่ย	3.50	4.35	3.55	2.65	14.05	6.10	5.90	6.30	6.30	24.60	5.60	5.55	5.55	5.45	22.15						
ร้อยละ	43.75	54.38	44.38	44.17	#DIV/0!	50.83	49.17	52.50	52.50	52.50	56.00	55.50	55.50	54.50	##						

ตาราง 29 (ต่อ)

ตาราง 29 (ต่อ)

ตาราง 30 ผลคะแนนทดสอบวัดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี

ผลการวิจัยที่ 1										ผลคะแนนรวมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งร้อยละ														
ความรู้ (K)					ทักษะ (P)					คุณลักษณะ (A)					ผลคะแนนรวมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งร้อยละ									
ลำดับที่	ความรู้ (K)				ร้อยละ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	ร้อยละ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	ร้อยละ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	ร้อยละ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	ร้อยละ				
	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ																	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ	รู้และเข้าใจ
1	3	5	4	3	15	6	7	9	31	7	5	6	7	25	16	53.33	17	56.67	19	63.33	28	57.14		
2	4	3	5	2	14	7	9	8	33	6	5	6	6	23	17	56.67	17	56.67	20	66.67	16	57.14		
3	2	4	4	3	13	8	9	7	31	5	6	6	6	23	15	50.00	19	63.33	17	56.67	16	57.14		
4	5	5	3	2	15	9	7	8	31	6	5	6	7	24	20	66.67	17	56.67	17	56.67	16	57.14		
5	2	3	4	2	11	5	6	6	23	6	5	6	6	23	13	43.33	14	46.67	16	53.33	14	50.00		
6	3	3	3	2	11	7	7	8	31	5	5	5	5	20	15	50.00	15	50.00	16	53.33	16	57.14		
7	3	4	3	3	13	6	5	6	23	6	5	7	7	25	15	50.00	14	46.67	16	53.33	16	57.14		
8	4	3	4	3	14	6	7	7	27	6	6	6	6	24	16	53.33	16	53.33	17	56.67	16	57.14		
9	3	3	5	3	14	8	9	9	36	7	6	7	7	27	18	60.00	18	60.00	21	70.00	20	71.43		
10	4	3	3	4	14	7	7	8	29	7	7	7	7	28	18	60.00	17	56.67	18	60.00	18	64.29		
11	3	4	5	4	16	7	6	8	29	6	6	6	6	24	16	53.33	16	53.33	19	63.33	18	64.29		
12	4	4	5	4	17	7	8	9	31	5	5	6	6	22	16	53.33	17	56.67	20	66.67	17	60.71		
13	3	5	4	3	15	6	9	8	31	6	5	6	6	23	15	50.00	19	63.33	18	60.00	17	60.71		
14	4	5	4	3	16	7	7	8	31	7	7	6	7	27	18	60.00	19	63.33	18	60.00	19	67.86		
15	3	4	3	3	13	8	9	8	33	8	6	7	7	28	19	63.33	19	63.33	18	60.00	18	64.29		
16	3	5	4	3	15	8	7	9	31	7	6	7	7	27	18	60.00	18	60.00	20	66.67	17	60.71		
17	4	5	5	4	18	7	7	9	30	6	6	7	7	26	17	56.67	18	60.00	21	70.00	18	64.29		
18	5	3	4	3	15	6	8	9	32	7	7	8	9	31	18	60.00	18	60.00	21	70.00	21	75.00		
รวม	62	71	72	54	259	125	134	145	543	113	103	115	119	450										
ค่าเฉลี่ย	3.44	3.94	4.00	3.00	14.39	6.94	7.44	8.06	7.72	6.28	5.72	6.39	6.61	25.00										
ร้อยละ	43.06	49.31	50.00	###	###	57.87	62.04	67.13	64.35	62.78	57.22	63.89	66.11	###										

ตาราง 30 (ต่อ)

ผลการวิจัยที่ 2												ผลคะแนนรวมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง/ร้อยละ					
ความรู้ (K)						ทักษะ (P)						คุณลักษณะ (A)					
ความรู้	การรู้เท่าทันสื่อ	การรู้เท่าทันเทคโนโลยี	การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง	การรู้เท่าทันการสื่อสาร	การรู้เท่าทันการแก้ปัญหา	การรู้เท่าทันการสื่อสาร	การรู้เท่าทันการแก้ปัญหา	การรู้เท่าทันการสื่อสาร	การรู้เท่าทันการแก้ปัญหา	การรู้เท่าทันการสื่อสาร	การรู้เท่าทันการแก้ปัญหา	การรู้เท่าทันการสื่อสาร	การรู้เท่าทันการแก้ปัญหา	การรู้เท่าทันการสื่อสาร	การรู้เท่าทันการแก้ปัญหา	การรู้เท่าทันการสื่อสาร	การรู้เท่าทันการแก้ปัญหา
รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม	รวม
1	3	6	5	3	17	9	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
2	6	3	5	4	18	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
3	3	4	5	3	15	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
4	5	5	4	3	17	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
5	4	5	4	2	15	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
6	3	5	4	2	14	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
7	5	5	6	3	19	8	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
8	5	3	5	4	17	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
9	5	3	5	3	16	11	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
10	6	5	3	4	18	11	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
11	3	5	7	4	19	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
12	6	7	5	6	24	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
13	5	7	4	6	22	11	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
14	5	5	6	5	21	8	9	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
15	5	7	6	6	24	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
16	5	6	6	6	23	12	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
17	7	6	7	6	26	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
18	5	3	6	3	17	8	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
รวม	86	90	93	73	342	177	183	186	181	181	181	142	125	150	151	568	568
ค่าเฉลี่ย	4.78	5.00	5.17	4.06	19.00	9.83	10.17	10.33	10.06	10.06	10.06	7.89	6.94	8.33	8.39	31.556	31.556
ร้อยละ	59.72	62.50	64.58	50.69	63.333	81.94	84.72	86.11	83.80	84.144	78.89	69.44	83.33	83.89	83.89	78.89	78.89

ตาราง 30 (ต่อ)

ผลการวิจัยที่ 3										ผลคะแนนรวมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งร้อยละ					
ลำดับ	ความรู้ (K)				ทักษะ (P)				คุณลักษณะ (A)			รวม		เฉลี่ย	
	รู้เท่าทัน	รู้เท่าทัน	รู้เท่าทัน	รวม	รู้เท่าทัน	รู้เท่าทัน	รู้เท่าทัน	รวม	รู้เท่าทัน	รู้เท่าทัน	รู้เท่าทัน	รวม	เฉลี่ย	เฉลี่ย	เฉลี่ย
1	8	5	6	30	12	10	9	48	10	7	6	40	28	73.33	22
2	6	5	5	20	10	10	10	44	7	6	7	26	23	70.00	24
3	3	6	5	19	10	11	10	41	7	8	9	32	20	83.33	23
4	5	6	4	18	10	10	10	42	8	7	8	32	23	76.67	24
5	6	5	4	19	10	10	12	44	10	7	8	35	26	80.00	24
6	5	5	6	20	10	10	10	40	7	7	8	29	22	73.33	22
7	5	7	6	23	8	10	11	39	8	7	9	33	21	70.00	24
8	7	5	5	21	12	10	11	43	7	6	8	29	26	86.67	21
9	5	5	5	20	11	10	12	43	7	8	10	35	23	76.67	23
10	6	7	6	25	11	12	12	47	8	9	8	34	25	83.33	28
11	6	8	8	28	12	10	11	47	7	8	8	31	25	83.33	28
12	6	7	7	26	10	10	10	40	6	8	8	32	22	73.33	25
13	5	7	8	26	11	12	10	43	6	8	8	29	22	73.33	27
14	8	6	6	25	8	12	10	42	10	10	10	40	26	86.67	28
15	5	8	6	25	12	10	10	44	10	6	8	33	27	90.00	26
16	7	6	8	27	12	11	12	47	8	8	9	33	27	90.00	26
17	7	8	8	29	10	10	11	41	10	10	10	40	27	90.00	28
18	5	6	8	24	8	10	12	41	10	9	10	39	23	76.67	25
รวม	102	113	110	416	185	194	197	767	143	139	154	590			
ค่าเฉลี่ย	5.67	6.28	6.11	23.11	10.28	10.78	10.94	42.61	7.94	7.72	8.56	32.778			
ร้อยละ	70.83	78.47	76.39	84.26	85.65	89.81	91.20	88.43	79.44	77.22	85.56	81.94			

ภาคผนวก จ

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

พูน ปณ จิโต ชีเว

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

THE CURRICULUM TO ENHANCE ACTIVE CITIZENSHIP COMPETENCIES
FOR PRIMARY 6 STUDENTS AT MAHASARAKHAM TOWN MUNICIPAL
SCHOOL

โดย

จตุรภัทร ไสยสมบัติ

พูน อนุกิจโต ชีเว

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คำนำ

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่พัฒนาขึ้นมาครั้งนี้ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศไทย มีความสามารถปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบในฐานะพลเมืองประเทศไทยและพลโลก รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพในกฎกติกาและกฎหมาย มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย เห็นคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และมีบทบาทในการตัดสินใจและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีจิตสาธารณะประโยชน์ต่อสังคม โดยยึดมั่นในความเท่าเทียมเป็นธรรม มีค่านิยมประชาธิปไตย และสันติวิธี หลักสูตรนี้ได้มีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้จากสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมและคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หลักสูตรนี้ที่ช่วยจะเสริมสร้างคุณลักษณะและพฤติกรรมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นแนวทางในพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติด้วยดี หลักสูตรฉบับนี้ ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 หน่วย ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้าง หวังที่จะให้ ใส่ใจสังคม

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 รู้จัก เข้าใจ เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

ในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ผู้จัดทำขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อันได้แก่ ครูอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รศ.ดร.มนตรี วงษ์สะพาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้แนวคิดและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ตั้งแต่เริ่มต้นของการพัฒนาหลักสูตรจนสำเร็จ สุดท้ายผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหลักสูตรฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจเพื่อศึกษาและนำไปปฏิบัติหรือบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนของตนได้ไม่มากนัก

จตุรภัทร ไสยสมบัติ

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ที่มาและความสำคัญ

ในโลกยุคปัจจุบันสิ่งต่าง ๆ กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคม เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง การดำเนินชีวิตของผู้คนและการใช้เทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนอาจส่งผลกระทบต่อวิถีที่ผู้คนปฏิบัติและการปฏิบัติต่อผู้อื่น บางครั้งการเปลี่ยนแปลงอาจจะช่วยให้ผู้คนเป็นคนที่ดีและให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน แต่บางครั้งก็อาจจะแย่งเพราะผู้คนไม่มีน้ำใจ การเป็นพลเมืองที่ดีและการปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม และการมีความเมตตาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ทุกคนควรเรียนรู้วิธีรับผิดชอบต่อภาระของตน รู้จักช่วยเหลือชุมชน สังคม และประเทศชาติ รู้จักแก้ไขปัญหา ร่วมกัน สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย ซึ่งทุกคนสามารถเป็นพลเมืองดีที่สามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ชุมชน สังคม และประเทศชาติได้

ดังนั้น การเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติจะต้องมีคุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ตามบทบาทสังคมที่ตนดำรงอยู่ เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีและรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ เช่น รู้จักเคารพกฎหมาย รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น มีจิตสาธารณะที่อยากจะช่วยเหลือให้บริการกับทุกคน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม โดยผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการสร้างประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าและสันติสุข

หลักสูตรสมรรถนะมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต สมรรถนะเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ทุกคนจำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการทำงานและแก้ปัญหาต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง สำหรับภาพลักษณ์ที่สำคัญของเด็กไทยในยุคนี้ต้องเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ รวมถึงการมีทักษะที่สำคัญสามารถดำรงชีวิตในโลกยุคปัจจุบันอย่างมีความสุข

ด้วยเหตุนี้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จึงมุ่งเน้นความสามารถในเรื่องการปฏิบัติตนด้วยความรับผิดชอบต่อในฐานะการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น รวมถึงการเคารพกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับของกฎหมายทางสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลายทางสังคม และมีจิตสาธารณะประโยชน์ต่อสังคม จุดมุ่งหมายต้องการให้ผู้เรียนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพราะผู้เรียน คือ กำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต นอกจากนี้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. การเคารพสิทธิ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลถึงความสามารถในการให้ความหมายหรือการยกตัวอย่างสิทธิและหน้าที่ของตนเอง การปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่อย่างรับผิดชอบ เป็นผู้เคารพสิทธิของผู้อื่นตลอดจนยอมรับหรือเคารพในความแตกต่าง กล้าตัดสินใจ ตักเตือนอย่างสร้างสรรค์หากมีการละเมิดสิทธิเกิดขึ้น รวมถึงการมีอิสระทางการคิดและแสดงออก โดยไม่ทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อน สามารถควบคุมตนเองให้รู้จักและปกป้องสิทธิเสรีภาพของตนเอง และผู้อื่น โดยไม่กลั่นแกล้งผู้อื่นทางร่างกายและวาจา รู้จักช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ มีจิตสาธารณะ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างปกติสุขในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศและพลโลก

2. การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลถึงความเข้าใจในภาระหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สถานศึกษา และสังคม โดยปฏิบัติตนให้มีวินัย เคารพเชื่อฟัง สนใจศึกษาเล่าเรียน ยึดมั่นต่อกฎเกณฑ์หรือข้อตกลง รู้จักช่วยเหลือบุคคลอื่นตามความเหมาะสมด้วยความเต็มใจ กล้าที่จะตัดสินใจและร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาจากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว สถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุขในฐานะเป็นพลเมืองในประเทศและพลโลก หากทำความเข้าใจในรายละเอียดของนิยามความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่จะหมายถึง การที่บุคคลมีความรู้และได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ 1) สำนึกในความรับผิดชอบต่อครอบครัว การเคารพเชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ปกครอง รู้จักช่วยเหลือภารกิจตามความเหมาะสม ไม่นำความเดือดร้อนมาให้ครอบครัว และรู้จักเชิดชูชื่อเสียงของครอบครัว 2) สำนึกในความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา ครู อาจารย์ เช่น การเคารพเชื่อฟังครู อาจารย์ ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา สนใจศึกษาเล่าเรียน รู้จักช่วยเหลือตามความเหมาะสม ไม่ทำลายทรัพย์สินของสถานศึกษาและรักษาชื่อเสียงของสถานศึกษา

3. การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยใช้ความรู้ (Knowledge) ความคิดและประสบการณ์ของตนเองเพื่อพิจารณาและวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบตามหลักฐานอ้างอิง เพื่อหาข้อสรุปที่น่าเชื่อและเป็นไปได้ ปฏิบัติตนเป็นผู้ติดตามข้อมูลข่าวสารของสังคม รู้จักประเมินข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ มีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนแสดงคุณค่าหรือประโยชน์ของการติดตามข้อมูลข่าวสาร มุ่งเน้นพัฒนาและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดรอบคอบ คิดเป็นระบบ และกล้าตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานที่เกิดจากความรู้ การวางแผนริเริ่มสร้างสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สถานศึกษา สังคม และประเทศชาติ โดยใช้ความรู้ (Knowledge) ความสามารถ (Ability) ทักษะ (Skills) จากประสบการณ์ของตนเอง และมีส่วนในการถ่ายทอดประสบการณ์ ความสามารถ

ให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นเพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล สามารถจัดการแก้ปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

ซึ่งองค์ประกอบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้ง 4 ด้าน ล้วนมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกให้ผู้เรียนรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักปฏิบัติตามกฎ กติกาของสังคม มีจิตสาธารณะ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และรู้จักการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี และยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมให้เสถียรภาพและความเจริญก้าวหน้า ถ้าหากประชาชนมีความตระหนักและปฏิบัติตามหลักการของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จะช่วยให้สังคมสามารถดำเนินไปอย่างเป็นธรรม และมีความสุขมากยิ่งขึ้น

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน กิจกรรมนอกห้องเรียนเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของสังคม โดยผู้สอนมีบทบาทหน้าที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และมีเจตคติที่ดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ส่วนกิจกรรมในห้องเรียนมีลักษณะของการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหา รวมถึงการลงมือปฏิบัติทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง การเรียนรู้แบบโครงการ การเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม และการอภิปราย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องมีการติดตามประเมินผลเพื่อพัฒนาตนเอง โดยให้มีกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสรุปบทเรียนการเรียนรู้ (reflection) ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนสมรรถนะที่จะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยผู้สอนให้โอกาสและเวลากับผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเรียนรู้

วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสังคมและประเทศชาติ มีพฤติกรรมที่แสดงออกในการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา ข้อตกลงได้อย่างเหมาะสม มีจิตสาธารณะ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสังคมที่มีความหลากหลาย มีชีวิตประชาธิปไตย และร่วมกันปฏิรูปสังคมให้พัฒนาต่อไป พร้อมเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดี

หลักการ

1. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากสถานการณ์จริง สามารถนำความรู้ใช้ในชีวิตประจำวัน เกิดคุณลักษณะและค่านิยมที่ดี ทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการปลูกฝังพฤติกรรมด้านการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ตามสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านพฤติกรรม และการจัดการปัญหาและความขัดแย้ง รวมถึงมีความเป็นประชาธิปไตย
3. เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้

สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรนี้มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม
2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง

ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะตามแบบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง รวมถึงมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนการตระหนักในความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่หลากหลายได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. มีส่วนร่วม เป็นแบบอย่างที่ดี
2. รับผิดชอบต่อหน้าที่
3. การเคารพซึ่งกันและกัน
4. เสียสละเพื่อส่วนรวม
5. มีวินัยในตนเอง
6. มีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย
7. รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
8. คติวิเคราะห์สังเคราะห์สถานการณ์ และแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี
9. เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี และพึงพาอาศัยกันและกัน

คุณภาพของผู้เรียน

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกาทางสังคม ปฏิบัติตนมาหลักการวิถีประชาธิปไตย ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี
3. เป็นแบบอย่างที่ดี มีส่วนร่วม แนะนำส่งเสริม และพัฒนาเปลี่ยนแปลงสังคม

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีงาม และอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายอย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมาย

เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่

1. การเคารพสิทธิ
2. การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่
3. การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ
4. การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม เป็นหลักสูตรที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมออกมาตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แบ่งเนื้อหาสาระการเรียนรู้ออกเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้าง ห่วงที่จะให้ ใส่ใจสังคม	จำนวน 8 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่	จำนวน 8 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	จำนวน 4 ชั่วโมง

หน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้าง ห่วงที่จะให้ ใส่ใจสังคม	8
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่	8
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4
รวม	20

การจัดการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน ได้แก่

1. การจัดการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ
2. การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง
3. การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จริง
4. การจัดการเรียนรู้แบบบริการสังคม

สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้

1. ข้อมูลจากเว็บไซต์ยูทูบ (YouTube) แอปพลิเคชันติกต็อก (TikTok) และคลิปรีลส์ (Reels)
2. ใบความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
3. สถานศึกษาและชุมชน

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลจากสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ ดังนี้

1. ด้านความรู้ ใช้วิธีการวัดและประเมินด้วยการทดสอบวัดความรู้สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ (Multiple Choice Item) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบทดสอบวัดความรู้ เป็นแบบตัวเลือก 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
2. ด้านทักษะ ใช้วิธีการวัดและประเมินผลงานจากการปฏิบัติของผู้เรียนตามสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินผลงาน เกณฑ์การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rubric Scale) ประเมินรายบุคคล
3. ด้านคุณลักษณะ ใช้วิธีวัดและประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนตามสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสังเกตพฤติกรรม เกณฑ์การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rubric Scale) ประเมินเป็นรายบุคคล

คำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม จัดเป็นหลักสูตรวิชาเพิ่มเติม ใช้เวลาเรียน 1 คาบต่อสัปดาห์ จำนวน 20 สัปดาห์ รวม 20 ชั่วโมง โดยมีคำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชา ดังนี้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รายวิชา เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

จำนวน 20 ชั่วโมง
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ศึกษาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง วิธีการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น การเคารพกฎ กติกา ระเบียบทางสังคม การรู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง เรียนรู้ถึงการเป็นจิตสาธารณะประโยชน์ ศึกษาวิเคราะห์และปัญหาพร้อมทั้งไตร่ตรองจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในชุมชน สังคม และประเทศชาติ พร้อมทั้งหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ ๑ ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของสังคม แนวทางการปฏิบัติตนในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เข้าใจถึงสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สามารถนำวิธีการและแนวทางการปฏิบัติไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

ทักษะปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสังคม ปฏิบัติตนเป็นผู้มีระเบียบ วินัย สามารถปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกาของสังคม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เข้าร่วมเป็นจิตสาธารณะและมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สังคม และประเทศชาติ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น สามารถวิเคราะห์พิจารณาเพื่อแก้ปัญหาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญกับสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดีของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความภาคภูมิใจและตระหนักความเท่าเทียมกัน รู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองและสังคม มีจิตสาธารณะประโยชน์แก่สังคม เห็นประโยชน์ของสังคมมากกว่าตนเอง รักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความเป็นประชาธิปไตย มีความเคารพให้เกียรติซึ่งกัน สามารถอยู่ร่วมกับสังคมที่หลากหลายอย่างสันติสุข สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

ผลการเรียนรู้

1. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามวิถีประชาธิปไตย
2. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ยอมรับและอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความหลากหลายอย่างสันติ
3. แสดงออกถึงความรับผิดชอบและทำประโยชน์ในสังคม
4. เป็นแบบอย่างที่ดี มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม รักษาประเพณีและวัฒนธรรม
5. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ
6. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี
7. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามวิถีประชาธิปไตย
8. มีส่วนร่วมเป็นจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม
9. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

โครงสร้างหลักสูตร

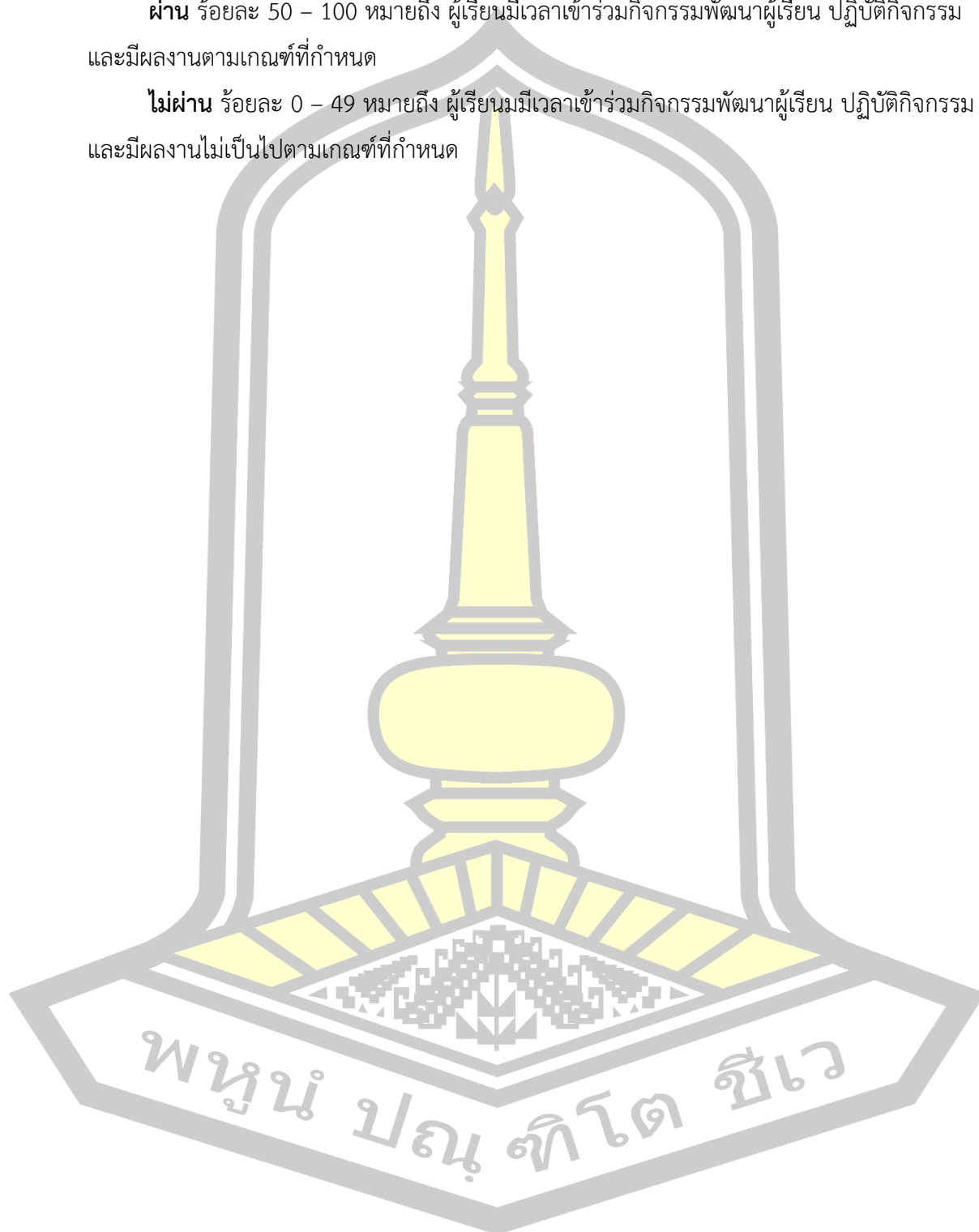
โครงสร้างหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีดังนี้

ที่	หน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1	สัปดาห์ที่ 1-8 สุขที่จะสร้าง หวังที่จะให้ ใส่ใจสังคม	- พลเมืองที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร - เสรีภาพและความหลากหลายทางสังคม - ปัญหาสังคมแก้ไขอย่างไร - การบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะ	2,3,4,5,6,8,9	8
2	สัปดาห์ที่ 9-16 สร้างสังคมให้น่าอยู่	- สามัคคีคือพลัง - แตกต่าง แต่ไม่แตกแยก - พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย - ร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคม	1,2,5,7,8,9	8
3	สัปดาห์ที่ 17-20 เห็นคุณค่าในตนเองและ ผู้อื่น	- เข้าใจสังคมกับการเปลี่ยนแปลง - คนดีของสังคม - การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	1,2,4,5,6,8,9	4
รวม				20

เกณฑ์การประเมิน

ผ่าน ร้อยละ 50 – 100 หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรม และมีผลงานตามเกณฑ์ที่กำหนด

ไม่ผ่าน ร้อยละ 0 – 49 หมายถึง ผู้เรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติกิจกรรม และมีผลงานไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

คำนำ

คู่มือการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งฉบับนี้ เป็นคู่มือที่จัดทำเพื่อนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางในการนำไปใช้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดเตรียมสื่อและบรรยากาศในและนอกชั้นเรียน บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน รวมถึงแนวทางในการวัดและประเมินผล ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับการวางแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร เพื่อพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและค่านิยมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

ผู้จัดทำหลักสูตรหวังว่าคู่มือการใช้หลักสูตรนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้หลักสูตรนี้โดยเฉพาะ

จตุรภัทร ไสยสมบัติ

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

1. ลักษณะสำคัญของหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

การจัดการเรียนรู้ถือว่าเป็นหัวใจหลักสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรรายวิชา ซึ่งต้องมีลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมของการพัฒนาตามความสามารถของผู้เรียน คือ ผู้เรียนต้องมีความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม ดังนั้น ผู้สอนต้องศึกษาให้เข้าใจจุดประสงค์ของรายวิชาให้ถ่องแท้ เพื่อจะได้เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพของผู้เรียน

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยผู้เรียนเป็นผู้สำรวจสภาพปัญหา และลงมือปฏิบัติกิจกรรม
2. เป็นหลักสูตรที่จัดกิจกรรมเชิงรุก โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ กิจกรรมการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง กิจกรรมการเรียนรู้แบบบทบาทสมมติ กิจกรรมการเรียนรู้บริการสังคม และกิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม ที่เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมากกว่าสาระความรู้
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสมรรถนะด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นรูปธรรมของผู้เรียน
5. สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเพียงพอเป็นปัจจัยที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุตามหลักสูตร
6. ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติตามความสนใจและความถนัด
7. การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ที่เน้นการวัดจากความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attribute)

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

ชื่อวิชา หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

ศึกษาเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง วิธีการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น การเคารพกฎ กติกา ระเบียบทางสังคม การรู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง เรียนรู้ถึงการเป็นจิตสาธารณะประโยชน์ ศึกษาวิเคราะห์และปัญหาพร้อมทั้งไตร่ตรองจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในชุมชน สังคม และประเทศชาติ พร้อมทั้งหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดนั้น ๆ ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของสังคม แนวทางการปฏิบัติตนในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เข้าใจถึงสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สามารถนำวิธีการและแนวทางการปฏิบัติไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

ทักษะปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของสังคม ปฏิบัติตนเป็นผู้มีระเบียบ วินัย สามารถปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกาของสังคม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เข้าร่วมเป็นจิตสาธารณะและมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สังคม และประเทศชาติ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น สามารถวิเคราะห์พิจารณาเพื่อแก้ปัญหาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญกับสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดีของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความภาคภูมิใจและตระหนักความเท่าเทียมกัน รู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองและสังคม มีจิตสาธารณะประโยชน์แก่สังคม เห็นประโยชน์ของสังคมมากกว่าตนเอง รักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความเป็นประชาธิปไตย มีความเคารพให้เกียรติซึ่งกัน สามารถอยู่ร่วมกับสังคมที่หลากหลายอย่างสันติสุข สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

2. หน่วยการเรียนรู้

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้

3 หน่วย ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้าง หัวใจที่จะให้ ใส่ใจสังคม	จำนวน 8 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่	จำนวน 8 ชั่วโมง
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	จำนวน 4 ชั่วโมง

หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม

เวลาเรียน 20 ชั่วโมง

จำนวน 0.5 หน่วยกิต (1 ชั่วโมง/สัปดาห์)

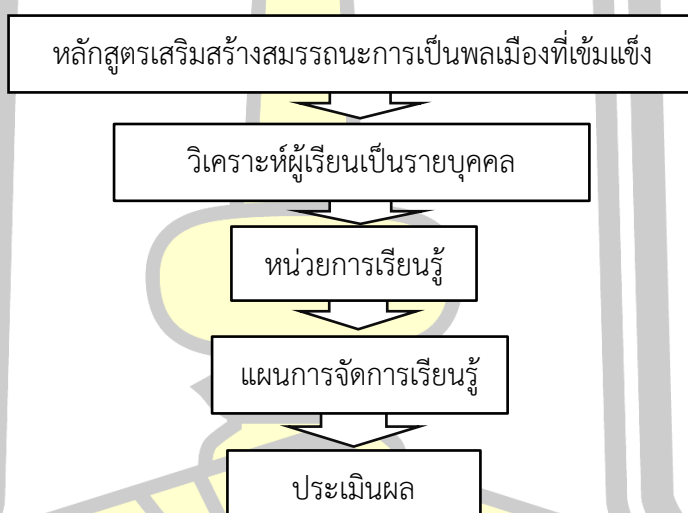
หน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้าง หวังที่จะให้ ใส่ใจสังคม	- พลเมืองที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร - เสรีภาพและความหลากหลายทางสังคม - ปัญหาสังคมแก้ไขง่ายนิดเดียว - การบริการสังคมด้วยจิตสาธารณะ	(8) 2 2 2 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้ น่าอยู่	- สามัคคีคือพลัง - แตกต่าง แต่ไม่แตกแยก - พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย - ร่วมใจพัฒนาเพื่อสังคม	(8) 2 2 2 2
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าใน ตนเองและผู้อื่น	- เข้าใจสังคมกับการเปลี่ยนแปลง - คนดีของสังคม - การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	(4) 1 1 2
รวม		20

3. แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคามเป็นหลักสูตรวิชาเพิ่มเติม ซึ่งหลักสูตรนี้จัดทำขึ้นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับผู้เรียน ได้แก่ การเคารพสิทธิ การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และการเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากความรู้ ทักษะ คุณลักษณะต่าง ๆ จากการมีส่วนร่วมกิจกรรมและการปฏิบัติของผู้เรียน แม้ว่าผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันแต่ผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันได้ เพราะการฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่หลากหลายรวมถึงการสร้างผลงานจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย จะช่วย

เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตามความสามารถของตนเอง ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล
2. วิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้มาสู่แผนการจัดการเรียนรู้
3. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นการเรียนรู้เชิงรุกและเน้นการปฏิบัติ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ประกอบด้วย 1) ชื่อหน่วยการเรียนรู้/ชื่อเรื่อง/จำนวนชั่วโมงเรียน 2) สารสำคัญ 3) ผลการเรียนรู้ 4) จุดประสงค์การเรียนรู้ 5) สารการเรียนรู้ 6) การจัดการเรียนรู้ 7) สื่อการสอน/แหล่งการเรียนรู้ 8) การวัดและประเมินผล และ 9) บันทึกหลังสอน
4. สร้างเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ให้ครบทุกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ปรากฏในแผนการจัดการเรียนรู้
5. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ภาพประกอบ 19 แสดงความสัมพันธ์ในการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนรู้
 หนึ่งกิจกรรมที่เสนอในคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการ
 เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม
 เป็นการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพควรเริ่มขั้นตอนการจัดการกิจกรรม ดังนี้

- 1) กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในกิจกรรมหรือเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้
- 2) สร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในการเรียนรู้และทำกิจกรรมหรือปัญหาที่ต้องเผชิญ และตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องพัฒนา
- 3) ให้ผู้เรียนได้มีการคิดวิเคราะห์และใช้วิจารณญาณจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งนำข้อมูลเหล่านั้นมาไตร่ตรองแสดงความคิดเห็น

4) ให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดวางแผนอย่าเป็นระบบเพื่อดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ และได้ตรงจอบสภาพจริง

5) จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติตามแนวคิด ถือเป็น การเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดผล งานเป็นรูปธรรม ซึ่งผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้สอนควรให้ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และพัฒนาศักยภาพตามสภาพของผู้เรียน โดยสรุปแนวคิดที่ เสนอแนะการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และผู้สอนสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้มี ความเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนและสถานศึกษา ที่จะเกิดผลดีต่อผู้เรียนและการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

4. บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน

4.1 บทบาทผู้สอน

การนำหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองมหาสารคาม ไปใช้ครูมีบทบาทดังต่อไปนี้

- 1) ให้คำปรึกษาหรือเอื้ออำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเองหรือร่วมกันในกลุ่มให้มากที่สุด โดยเฉพาะการกำหนดปัญหาหรือการวางแผน วางแผนของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนมีปัญหาในบางกรณีผู้สอนอาจร่วมวางแผนด้วยก็ได้ ส่วนในกรณีการ ปฏิบัติงานผู้เรียนต้องปฏิบัติด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ๆ โดยใช้การให้คำแนะนำเป็นการช่วย ไม่ให้ผู้เรียนหรือกลุ่มออกนอกประเด็น
- 2) ใช้คำพูดเพื่อจูงใจร่างกาย คำพูดเชิงบวกให้กำลังใจและตั้งคำถามที่เหมาะสม ท้าทาย ให้คิดเพื่อหาคำตอบในการแก้ไขปัญหา เพื่อส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้เต็มศักยภาพ ของแต่ละบุคคล ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้แสดงความสามารถของตนเองตามความถนัดและ ความสนใจ
- 3) ทำหน้าที่จัดประสบการณ์ที่ดีและเหมาะสมให้กับผู้เรียน ผู้สอนต้องเป็นผู้มีความ รอบคอบและมีประสบการณ์อย่างกว้างขวางในเนื้อหาและกิจกรรมที่สอน มีความเห็นอกเห็นใจ ยอมรับในความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย บุคลิกภาพ สติปัญญา และอารมณ์
- 4) ติดตามประสานงาน เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โดย ผู้สอนประสานงานช่วยเหลือผู้เรียนในกรณีที่เป็น เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้สามารถดำเนิน ไปตามแผนที่ได้ร่วมกันวางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ติดตามการทํากิจกรรมของผู้เรียนแต่ละคนให้เป็นไปตามแผนและกระบวนการตามขั้นตอนที่วางไว้ พร้อมทั้งประเมินผลการทํางานไปพร้อมกัน โดยรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต พฤติกรรมและการสัมภาษณ์

6) การประเมินผลการเรียน เป็นการประเมินผลจากแบบประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แบบประเมินผลงานของผู้เรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน โดยประเมินเป็นรายบุคคล

7) สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรหรือเป็นกันเอง (Congeniality) มีทางเลือก (Choice) ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสนใจ และมีความแตกต่างกัน (Diversity) ในห้องเรียน ถ้าผู้เรียนยังไม่มีความสามารถในการปฏิบัติงานควรให้เริ่มต้นจากการทํางานเป็นกลุ่มก่อน แล้วจึงค่อยให้ผู้เรียนทํางานเดี่ยว ผู้สอนต้องตรวจสอบสภาพของห้องเรียน วัสดุ เครื่องมือ และให้คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยของผู้เรียนด้วย

8) ด้านบุคลิกภาพอื่น ๆ ผู้สอนต้องไว้ต่อความรู้สึกของผู้เรียน สังเกตพฤติกรรม ความต้องการ ปัญหาการทํางานร่วมกัน ใจกว้างไม่ยกตนข่มท่านในลักษณะออกคำสั่งใช้อำนาจ และให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และมีความเป็นประชาธิปไตย

4.2 บทบาทผู้เรียน

การนำหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งไปใช้ ผู้เรียนมีบทบาทดังนี้

- 1) เลือกกลุ่มในการทำกิจกรรมตามความสมัครใจ
- 2) กำหนดปัญหา เลือกหัวข้อ/เรื่อง วางแผนทํางานกลุ่มร่วมกัน
- 3) รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมาย
- 4) อภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน
- 5) คิดในแง่บวก มีใจเปิดกว้างยอมรับฟังข้อเสนอแนะ ข้อวิพากษ์ของบุคคลอื่น
- 6) สะท้อนผลการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
- 7) ประเมินตนเองหรือประเมินเพื่อนด้วยความซื่อตรง

5. แนวทางในการวัดผลและประเมินผล

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ในหลักสูตรนี้ ผู้สอนต้องตระหนักว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลถือว่าเป็นกระบวนการเดียวกันและต้องวางแผนไปพร้อม ๆ กัน เนื่องจากหลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติ การแสดงออกด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านพฤติกรรมการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนั้น การวัดและประเมินผลจึงเป็นการวัดและประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่เน้นการวัดสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียนว่า

มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและค่านิยม โดยผู้สอนควรเลือกวิธีการประเมินให้มีความเหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่ต้องการวัดและประเมินผล มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เน้นการวัดและประเมินที่ดำเนินการควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถทำได้ตลอดเวลา และทุกสภาพการณ์
2. ใช้เครื่องมือที่หลากหลายและมีความสอดคล้องกับวิธีการวัดและประเมินผล ตลอดจนจุดประสงค์ในการวัดและประเมิน
3. เน้นการวัดและประเมินความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน
4. เน้นกิจกรรมที่เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้กับผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องกับเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

แผนการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สุขที่จะสร้าง หวังที่จะให้ ใส่ใจสังคม
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง พลเมืองที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร
 ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา..... สัปดาห์ที่.....โรงเรียน.....
 ผู้สอน.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เวลา 2 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

พลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นการปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก รู้เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพในกฎกติกาและกฎหมาย มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นท่ามกลางความหลากหลายและเห็นคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

2. ผลการเรียนรู้

- 2.1 เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ยอมรับและอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความหลากหลายอย่างสันติ
- 2.2 ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ
- 2.3 ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- บอกความหมายของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้ (K)
- ปฏิบัติตนเพื่อแสดงการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้อย่างเหมาะสม (P)
- ตระหนักถึงคุณค่าของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (A)

4. สาระการเรียนรู้

- 4.1 การปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบ
- 4.2 การเคารพสิทธิ
- 4.3 การมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ
- 4.4 การอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความหลากหลาย

5. กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีตัวอย่าง

ชั่วโมงที่ 1

ขั้นตอนการเรียนรู้

1. ครูนำเข้าสู่กิจกรรมโดยให้นักเรียนดูคลิปจากยูทูบ (Youtube) เกี่ยวกับเหตุการณ์การทำความดีของเยาวชน จากนั้นครูใช้คำถาม ดังนี้

- 1) นักเรียนคิดว่าพลเมืองที่ดีควรเป็นอย่างไร
- 2) สิ่งสำคัญที่ช่วยให้ทุกคนเป็นพลเมืองที่ดีได้ มีปัจจัยใดบ้าง

- 3) ลักษณะที่ดีของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร
2. ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ชั่วโมงที่ 2

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้

3. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม แล้วให้แต่ละกลุ่มช่วยกันสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากนั้น
3. ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจสอบข้อมูลของแต่ละกลุ่มที่รวบรวมมา
4. ให้ตัวแทนนักเรียนออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนา
5. ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้กับนักเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ขั้นสรุป

6. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมาย ความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และฝากฝังนักเรียนเรื่องการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ
7. ครูแจกใบงานที่ 1 เรื่อง ความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้

1. คลิปยูทูบ (YouTube) เกี่ยวกับการพลเมืองที่เข้มแข็งของเยาวชน
2. ใบความรู้ เรื่อง ลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
3. ใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

6. การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัดและประเมิน	เครื่องมือที่ใช้วัด	เกณฑ์การประเมิน
1. บอกความหมายของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้ (K)	- ตรวจสอบผลการทำงาน กิจกรรม เรื่อง “คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง”	- แบบประเมินผลงาน - แบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียน	- ทำใบกิจกรรมถูกต้องร้อยละ 80
2. ปฏิบัติตนเพื่อแสดงการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้อย่างเหมาะสม (P)	- สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน - สังเกตการณ์มีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน	- แบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียน	- การแสดงพฤติกรรมด้านการแสดงความเคารพต่อกฎระเบียบของ

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัดและประเมิน	เครื่องมือที่ใช้วัด	เกณฑ์การประเมิน
			สังคมได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับ 3 ขึ้นไป
3. ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้ (A)	- สังเกตการณ์สะท้อนความคิดเพื่อตระหนักในคุณค่าของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน	- แบบประเมินพฤติกรรมของนักเรียน	- สะท้อนความคิดได้อย่างเหมาะสมอย่างน้อย 1 ความคิด

7. บันทึกหลังสอน

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน
(.....)

ใบความรู้ การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นอย่างไร

พลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง การปฏิบัติตนอย่างรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก รู้เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น เคารพในกฎกติกาและกฎหมาย มีส่วนร่วมทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ อยู่ร่วมกับผู้อื่นท่ามกลางความหลากหลาย เห็นคุณค่าของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีบทบาทในการตัดสินใจและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยยึดมั่นในความเท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และสันติวิธี

คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

1. **พลเมืองรู้เคารพสิทธิ** เป็นการเคารพสิทธิของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิเสรีภาพของตนเอง ช่วยเหลือ ให้เกียรติและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยปราศจากอคติและไม่เลือกปฏิบัติ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. **พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่** ปฏิบัติตนตามกฎหมาย กติกา ข้อตกลง กฎหมาย อย่างถูกต้องและเหมาะสม รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ตนเองในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

3. **พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ** ติดตามสถานการณ์และประเด็นปัญหาของสังคม อย่างมีวิจารณญาณ มีส่วนร่วมทางสังคมด้วยจิตสาธารณะ และสำนึกสากล

4. **พลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง** มีความกระตือรือร้นในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกทางสังคม บนพื้นฐานของความเท่าเทียมเป็นธรรม ค่านิยมประชาธิปไตย และสันติวิธี

ใบงานที่ 1

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่ใช้เครื่อง

ชื่อ - นามสกุล..... ชั้น.....เลขที่.....

วิชา..... โรงเรียน.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

คะแนน

คำชี้แจง : ให้นักเรียนนำข้อความไปเติมลงในช่องว่างให้ถูกต้อง (คะแนนเต็ม 8 คะแนน)

การเคารพสิทธิ

การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่

การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ

การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

1

.....

2

.....

3

.....

4

.....

เจดยใบงาน

1

การรับผิดชอบตอตนบทหนวที่

การเคารพสิทธิ

2

การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง

3

การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ

4

แบบประเมินผลงาน

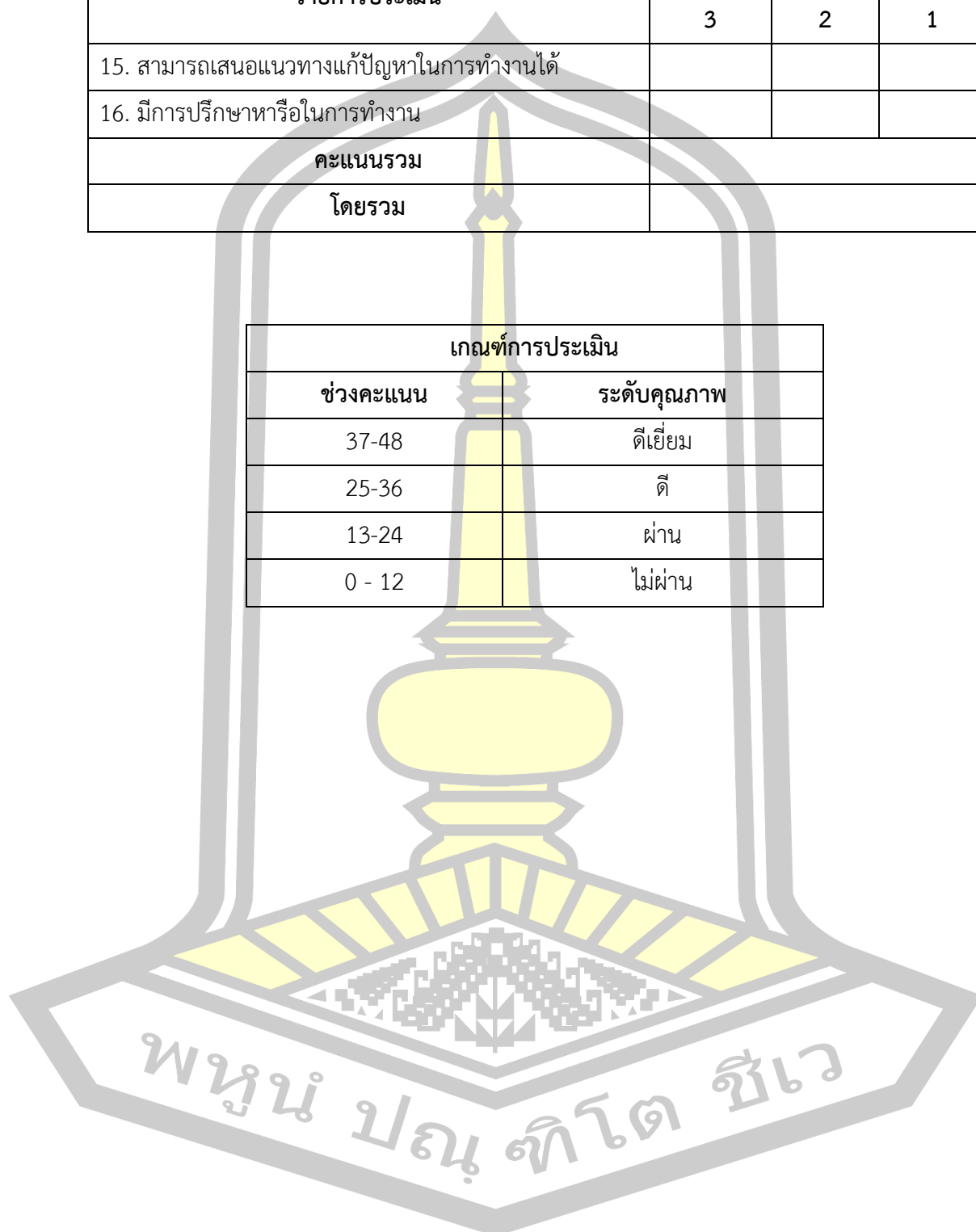
ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....
 โรงเรียน..... กิจกรรมเรื่อง.....
 ประเมินครั้งที่..... วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ผู้ประเมิน.....

คำชี้แจง : ให้ครูผู้สอนประเมินผลงานจากทักษะการปฏิบัติของนักเรียนตามรายการที่กำหนด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การเคารพสิทธิ			
1. ผลงานมีการวางแผนในการทำงาน			
2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลงและระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนด			
3. สามารถนำเสนอผลงานและยอมรับคำวิจารณ์			
4. ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ			
คะแนนรวม			
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่			
5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งได้อย่างถูกต้อง			
6. มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน			
7. ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในการทำงาน			
8. ผลงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด			
คะแนนรวม			
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจรรย์ญาณ			
9. มีความสามารถคิดวิเคราะห์ข้อมูล			
10. มีการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนปฏิบัติงาน			
11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงาน			
12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูล			
คะแนนรวม			
การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง			
13. กล้าตัดสินใจในการทำงาน			
14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลได้			

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานได้			
16. มีการปรึกษาหารือในการทำงาน			
คะแนนรวม			
โดยรวม			

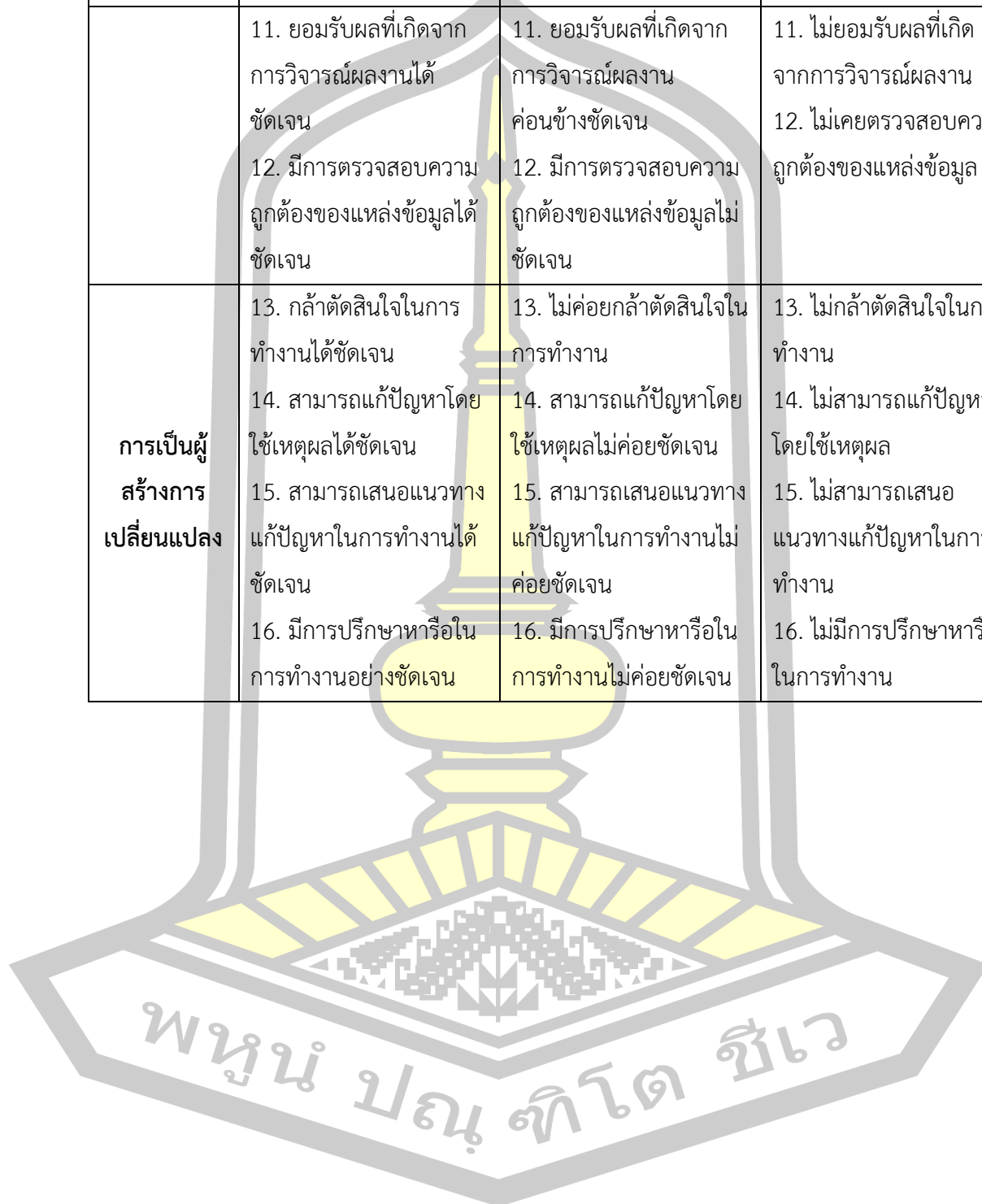
เกณฑ์การประเมิน	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
37-48	ดีเยี่ยม
25-36	ดี
13-24	ผ่าน
0 - 12	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการ ประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การเคารพ สิทธิ	1. ผลงานมีการวางแผนใน การทำงานอย่างชัดเจน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดอย่างชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ อย่างชัดเจน 4. ปฏิบัติงานด้วยความ เต็มใจอย่างชัดเจน	1. ผลงานมีการวางแผนใน การทำงานไม่ชัดเจน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดไม่ค่อยชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ไม่ ค่อยชัดเจน 4. ไม่ค่อยเต็มใจในการ ปฏิบัติงาน	1. ผลงานไม่มีการวางแผน ในการทำงาน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดไม่ชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ไม่ ชัดเจน 4. ไม่เต็มใจในการ ปฏิบัติงาน
การ รับผิดชอบต่อ บทบาท หน้าที่	5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งได้ อย่างถูกต้องชัดเจน 6. มีความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติงานชัดเจน 7. ยอมรับฟังความคิดเห็น ของเพื่อนในการทำงาน อย่างชัดเจน 8. ผลงานเสร็จตามเวลาที่ กำหนดอย่างชัดเจน	5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งไม่ ค่อยชัดเจน 6. ไม่ค่อยมีความ รับผิดชอบต่อการ ปฏิบัติงาน 7. ไม่ค่อยยอมรับฟังความ คิดเห็นของเพื่อนในการ ทำงาน 8. ผลงานไม่ค่อยเสร็จตาม เวลาที่กำหนด	5. ไม่เคยปฏิบัติงานตาม คำสั่ง 6. ไม่มีความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติงาน 7. ไม่ยอมรับฟังความ คิดเห็นของเพื่อนในการ ทำงาน 8. ผลงานไม่เสร็จตามเวลา ที่กำหนด
การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ	9. มีความสามารถคิด วิเคราะห์ข้อมูลได้ชัดเจน 10. มีการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนปฏิบัติงานอย่าง ชัดเจน	9. สามารถคิดวิเคราะห์ ข้อมูลค่อนข้างชัดเจน 10. มีการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนปฏิบัติงานไม่ค่อย ชัดเจน	9. ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ ข้อมูล 10. ไม่มีการวิเคราะห์ ข้อมูลก่อนปฏิบัติงาน

รายการ ประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
	11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงานได้ชัดเจน 12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูลได้ชัดเจน	11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงานค่อนข้างชัดเจน 12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูลไม่ชัดเจน	11. ไม่ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงาน 12. ไม่เคยตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูล
การเป็นผู้ สร้างการ เปลี่ยนแปลง	13. กล้าตัดสินใจในการทำงานได้ชัดเจน 14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลได้ชัดเจน 15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานได้ชัดเจน 16. มีการปรึกษาหารือในการทำงานอย่างชัดเจน	13. ไม่ค่อยกล้าตัดสินใจในการทำงาน 14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลไม่ค่อยชัดเจน 15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานไม่ค่อยชัดเจน 16. มีการปรึกษาหารือในการทำงานไม่ค่อยชัดเจน	13. ไม่กล้าตัดสินใจในการทำงาน 14. ไม่สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล 15. ไม่สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงาน 16. ไม่มีการปรึกษาหารือในการทำงาน

แบบสังเกตพฤติกรรม

ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....ชั้น.....
 โรงเรียน.....ประเมินครั้งที่.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ผู้ประเมิน.....

คำชี้แจง : ให้ครูผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามรายการที่กำหนด แล้วทำเครื่องหมาย ✓
 ในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเคารพสิทธิ		
1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระ		
2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจ		
3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจา		
4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ		
5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศ		
คะแนนรวม		
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่		
6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน		
7. มีความรับผิดชอบหน้าที่และส่งงานตรงเวลา		
8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมาย		
9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน		
10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถึวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น		
คะแนนรวม		
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ		
11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคม		
12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติ		
13. เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน		
14. เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับชุมชน		
15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จจริงจากสื่อสังคมออนไลน์		

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
คะแนนรวม		
การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง		
16. ร่วมเสนอแนวทางการแก้ปัญหาคัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล		
17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการแก้ปัญหาคัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล		
18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน		
19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน		
20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับชุมชน		
คะแนนรวม		
โดยรวม		

เกณฑ์การประเมิน	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
31 - 40	ดีเยี่ยม
21 - 30	ดี
11 - 20	ผ่าน
0 - 10	ไม่ผ่าน

พูน ปณ จิตโต ชีเว

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเคารพสิทธิ	1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระได้ชัดเจน 2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจได้ชัดเจน 3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจาได้ชัดเจน 4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ชัดเจน 5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศได้ชัดเจน	1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระไม่ชัดเจน 2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจไม่ชัดเจน 3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจาไม่ชัดเจน 4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่ชัดเจน 5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศไม่ชัดเจน
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่	6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนได้ชัดเจน 7. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และส่งงานตรงเวลาได้ชัดเจน 8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมายทุกครั้ง 9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนได้ชัดเจน 10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นได้ชัดเจน	6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบโรงเรียนเป็นไม่ชัดเจน 7. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และส่งงานตรงต่อเวลาไม่ชัดเจน 8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมายเป็นบางครั้ง 9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนไม่ชัดเจน 10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นเป็นไม่ชัดเจน
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ	11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมทุกครั้ง 12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติได้ชัดเจน	11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมเป็นบางครั้ง 12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติไม่ชัดเจน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
	13. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ได้ชัดเจน 14. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชน ได้ชัดเจน 15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จ จริงจากสื่อสังคมออนไลน์ได้ชัดเจน	13. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน เป็นไม่ชัดเจน 14. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนได้ ชัดเจน 15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จ จริงจากสื่อสังคมออนไลน์ไม่ชัดเจน
การเป็นผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง	16. ร่วมเสนอแนวทางการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลได้ชัดเจน 17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลได้ชัดเจน 18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ได้ชัดเจน 19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนา ชุมชนได้ชัดเจน 20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนได้ ชัดเจน	16. ร่วมเสนอแนวทางการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลไม่ชัดเจน 17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลไม่ชัดเจน 18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ไม่ชัดเจน 19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนา ชุมชนไม่ชัดเจน 20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนไม่ ชัดเจน

แผนการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนรู้ที่ 2 สร้างสังคมให้น่าอยู่

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง สามัคคีคือพลัง

จำนวน 2 ชั่วโมง

ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....สัปดาห์ที่.....โรงเรียน.....

ผู้สอน.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. สาระสำคัญ

การสร้างสังคมให้น่าอยู่ คือ สังคมที่ยั่งยืน ไม่ใช่แค่สิ่งแวดล้อมที่ดีเพียงอย่างเดียว แต่ยังต้องพัฒนาผู้คนและชุมชนให้เป็นคนมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถอย่างเต็มเปี่ยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของประเทศไทย ที่จะร่วมสร้างสังคมและประเทศไทยที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

2. ผลการเรียนรู้

- 2.1 ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามวิถีประชาธิปไตย
- 2.2 ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ
- 2.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามวิถีประชาธิปไตย

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- สามารถอธิบายความหมายและสรุปการสร้างสังคมให้น่าอยู่ได้ (K)
- สามารถแก้ไขปัญหาทางสังคมด้วยสันติวิธี (P)
- ตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม (A)

4. สาระการเรียนรู้

- การสร้างสังคมให้น่าอยู่

5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง

ชั่วโมงที่ 9

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์หรือแชร์ประสบการณ์เกี่ยวกับแก๊งคอลเซ็นเตอร์เกี่ยวกับการหลอกโอนเงิน หรือการล่อลวงให้ทำธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชัน คนละไม่เกิน 3 นาที
2. นักเรียนชมเรื่องราวจากเหตุการณ์เกี่ยวกับเหยื่อถูกหลอกโอนเงินให้แก๊งคอลเซ็นเตอร์ จากนั้นผู้สอนใช้คำถามเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหากรณีแก๊งคอลเซ็นเตอร์ดังนี้
 - หากมีแก๊งคอลเซ็นเตอร์อ้างตัวว่าเป็นญาติพี่น้องของผู้เรียน แล้วให้โอนเงิน ผู้เรียนจะมีวิธีการอย่างไรในการป้องกัน

3. ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียน กลุ่มละ 2 คน จากนั้นแต่ละกลุ่มร่วมกันหาแนวทางป้องกัน
แก๊งคอลเซ็นเตอร์

ชั่วโมงที่ 10

4. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอแนวทางการป้องกันแก๊งคอลเซ็นเตอร์ และช่วยกัน
แสดงความคิดเห็นร่วมกันถึงแนวทางป้องกัน

5. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปความรู้จากการป้องกันปัญหาแก๊งคอลเซ็นเตอร์ เพื่อ
ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่
เกิดขึ้นในสังคม

6. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้

6.1 คลิปเหตุการณ์เกี่ยวกับการถูกล่อลวงจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์จากเว็บไซต์ยูทูบ (YouTube)

6.2 ใบความรู้ เรื่อง การแก้ปัญหาจากภัยทางสังคม

7. การประเมินผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัดและประเมิน	เครื่องมือที่ใช้วัด
1. สามารถอธิบายความหมายและสรุป การสร้างสังคมให้น่าอยู่ได้ (K)	สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน	แบบประเมินพฤติกรรม
2. สามารถแก้ไขปัญหาทางสังคมด้วย สันติวิธี (P)	ประเมินผลงาน สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน	แบบประเมินผลงาน แบบประเมินพฤติกรรม
3. ตระหนักและเห็นความสำคัญของ ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม (A)	สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน	แบบประเมินพฤติกรรม

8. บันทึกหลังสอน

.....

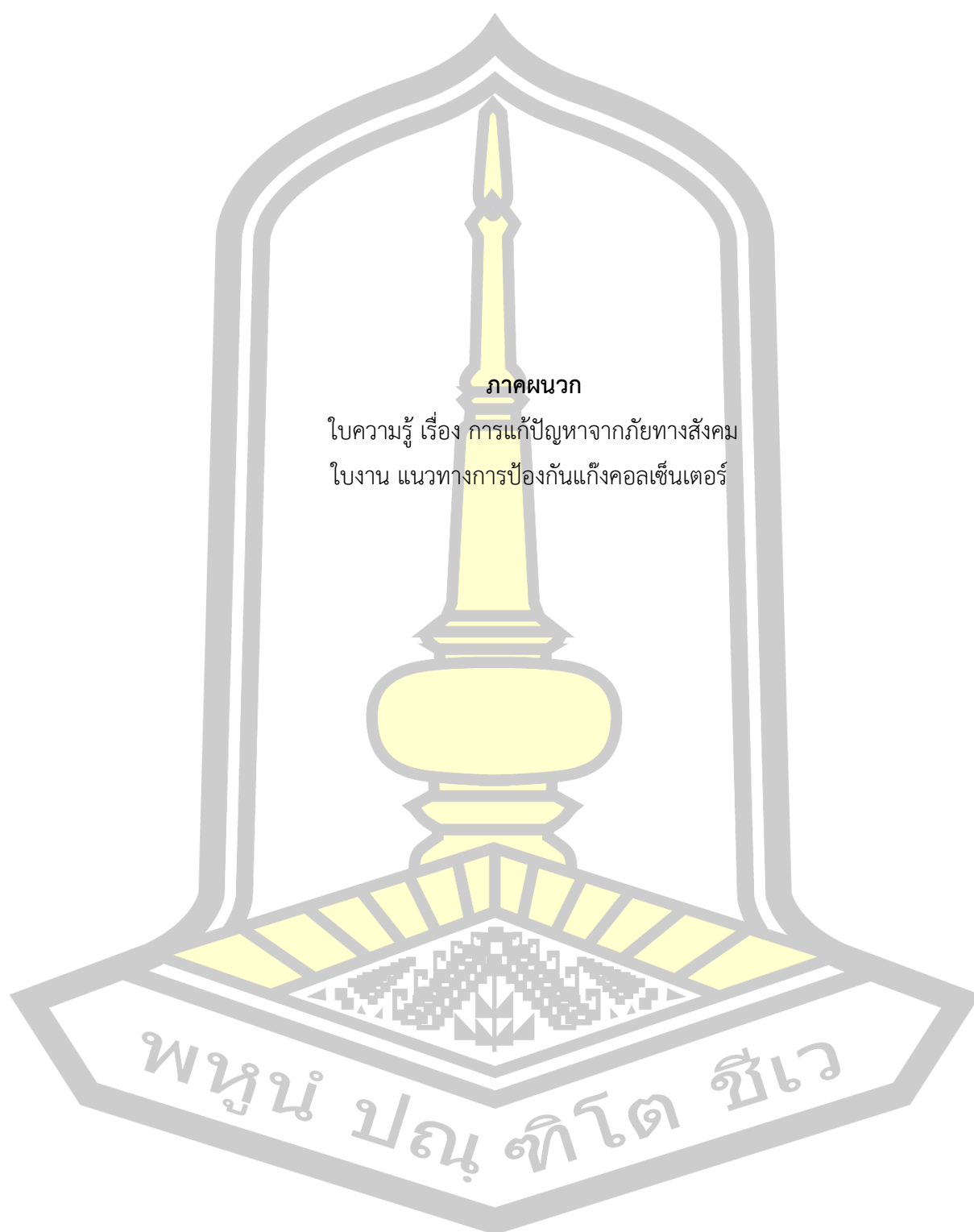
.....

.....

พูน ปณ จิต ชีวะ

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน

(.....)

ไขความรูู้
การแก้ปัญหาฉุกเฉินทางสังคม

1. ตรวจสอบเบอร์โทรศัพท์ก่อนรับสาย

ยิ่งถ้าเป็นเบอร์ที่ไม่คุ้นหรือเป็นเบอร์ที่เราไม่ได้เิ่มมชื่อเอาไว้ ควรมีการตรวจสอบให้แน่ชัด เช่น ค้นหาเบอร์โทรศัพท์ผ่าน โซเชียลมีเดีย Facebook, Line, Instagram, LinkedIn หรือ ใช้ แอปพลิเคชัน ตรวจสอบก่อนรับสาย Whoscall เป็นต้น

2. ห้ามให้ข้อมูลส่วนตัวกับบุคคลอื่นเด็ดขาด

หากรับโทรศัพท์เบอร์แปลก แนะนำให้ตั้งสติรับฟัง แต่ ห้ามให้ข้อมูลส่วนตัวกับอีกฝ่ายเด็ดขาด แม้ว่าจะอ้างเป็น เจ้าหน้าที่ หรือพนักงานธนาคาร ไปรษณีย์ เพราะ มีจาชีพอาจเอาข้อมูลไปแอบอ้างทำอะไรไม่ได้

3. ตรวจสอบข้อมูลให้แน่ใจอย่าปักใจเชื่อกันที่

ชักถามข้อมูลอีกฝ่ายให้ละเอียด เพื่อตรวจสอบ แหล่งที่มาของข้อมูลให้ชัดเจน และอย่าเพิ่งโอนเงินไป ในทันทีให้สอบถามกับทางสถาบันการเงินเพื่อความ แน่ใจอีกครั้ง

4. ติดต่อสถาบันการเงิน อายัดบัตร และขอความช่วยเหลือ

หากสุดท้ายแล้วการคุยกับแก๊งคอลเซ็นเตอร์ทำให้โดนดูดเงินใน บัญชีไปเกลี้ยงให้รีบติดต่อสถาบันการเงินที่เราโอนเงินไปทันทีเพื่อ ทำการอายัดบัญชี และทำเรื่องแจ้งความโดยเร็วที่สุด

ใบงาน

แนวทางการป้องกันแก๊งคอลเซ็นเตอร์

ชื่อ-นามสกุล 1..... เลขที่..... ชั้น.....
 โรงเรียน..... ผู้สอน.....
 วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

คำชี้แจง : ให้นักเรียนบอกวิธีการป้องกันปัญหาจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์

คะแนน

1

.....

2

.....

3

.....

4

.....

แบบประเมินผลงาน

ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

โรงเรียน..... กิจกรรมเรื่อง.....

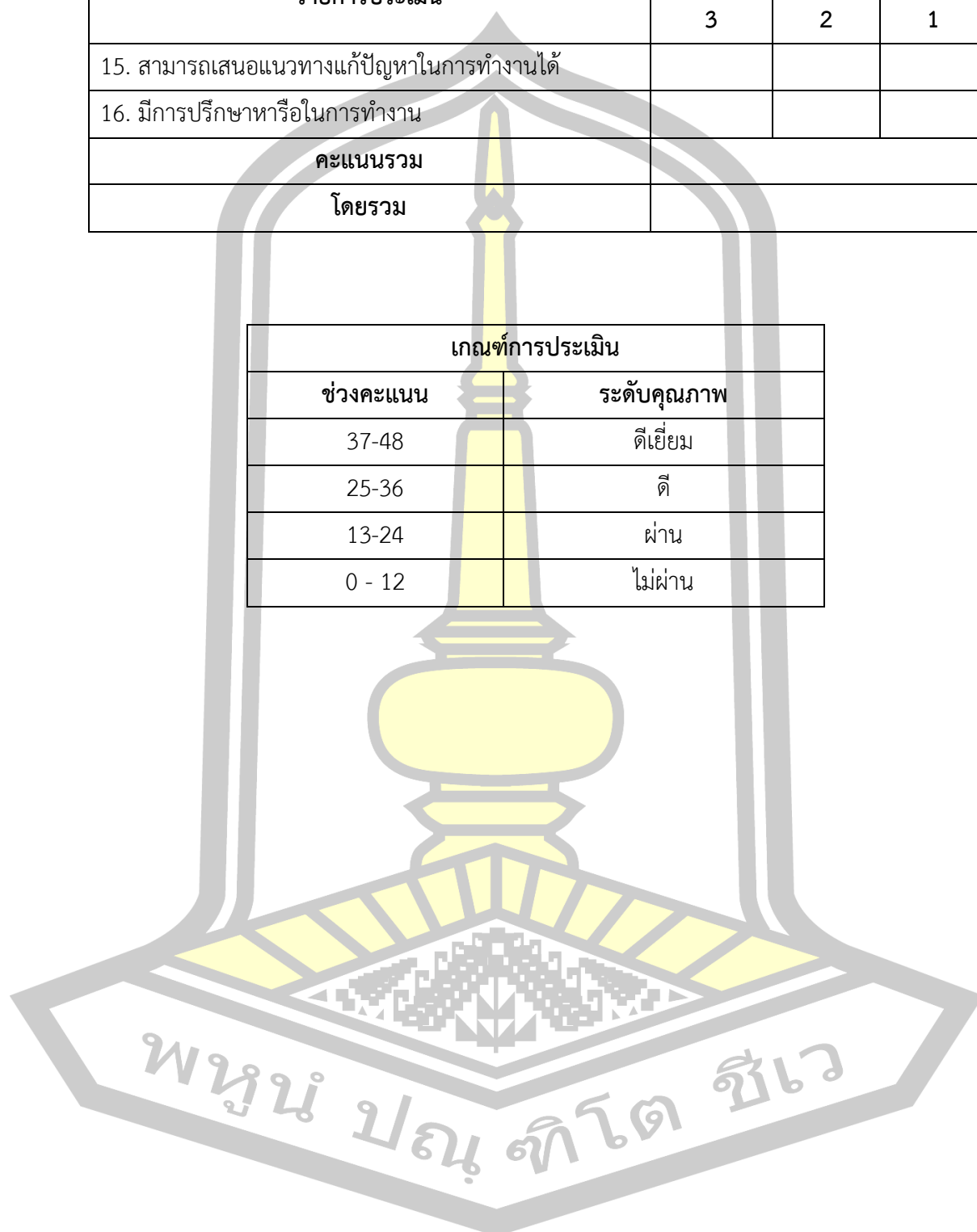
ประเมินครั้งที่..... วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ผู้ประเมิน.....

คำชี้แจง : ให้ครูผู้สอนประเมินผลงานจากทักษะการปฏิบัติของนักเรียนตามรายการที่กำหนด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การเคารพสิทธิ			
1. ผลงานมีการวางแผนในการทำงาน			
2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลงและระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนด			
3. สามารถนำเสนอผลงานและยอมรับคำวิจารณ์			
4. ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ			
คะแนนรวม			
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่			
5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งได้อย่างถูกต้อง			
6. มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน			
7. ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในการทำงาน			
8. ผลงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด			
คะแนนรวม			
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจรรย์ญาณ			
9. มีความสามารถคิดวิเคราะห์ข้อมูล			
10. มีการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนปฏิบัติงาน			
11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงาน			
12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูล			
คะแนนรวม			
การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง			
13. กล้าตัดสินใจในการทำงาน			
14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลได้			

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานได้			
16. มีการปรึกษาหารือในการทำงาน			
คะแนนรวม			
โดยรวม			

เกณฑ์การประเมิน	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
37-48	ดีเยี่ยม
25-36	ดี
13-24	ผ่าน
0 - 12	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการ ประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การเคารพ สิทธิ	1. ผลงานมีการวางแผนใน การทำงานอย่างชัดเจน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดอย่างชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ อย่างชัดเจน 4. ปฏิบัติงานด้วยความ เต็มใจอย่างชัดเจน	1. ผลงานมีการวางแผนใน การทำงานไม่ชัดเจน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดไม่ค่อยชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ไม่ ค่อยชัดเจน 4. ไม่ค่อยเต็มใจในการ ปฏิบัติงาน	1. ผลงานไม่มีการวางแผน ในการทำงาน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดไม่ชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ไม่ ชัดเจน 4. ไม่เต็มใจในการ ปฏิบัติงาน
การ รับผิดชอบต่อ บทบาท หน้าที่	5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งได้ อย่างถูกต้องชัดเจน 6. มีความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติงานชัดเจน 7. ยอมรับฟังความคิดเห็น ของเพื่อนในการทำงาน อย่างชัดเจน 8. ผลงานเสร็จตามเวลาที่ กำหนดอย่างชัดเจน	5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งไม่ ค่อยชัดเจน 6. ไม่ค่อยมีความ รับผิดชอบต่อการ ปฏิบัติงาน 7. ไม่ค่อยยอมรับฟังความ คิดเห็นของเพื่อนในการ ทำงาน 8. ผลงานไม่ค่อยเสร็จตาม เวลาที่กำหนด	5. ไม่เคยปฏิบัติงานตาม คำสั่ง 6. ไม่มีความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติงาน 7. ไม่ยอมรับฟังความ คิดเห็นของเพื่อนในการ ทำงาน 8. ผลงานไม่เสร็จตามเวลา ที่กำหนด
การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ	9. มีความสามารถคิด วิเคราะห์ข้อมูลได้ชัดเจน 10. มีการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนปฏิบัติงานอย่าง ชัดเจน	9. สามารถคิดวิเคราะห์ ข้อมูลค่อนข้างชัดเจน 10. มีการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนปฏิบัติงานไม่ค่อย ชัดเจน	9. ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ ข้อมูล 10. ไม่มีการวิเคราะห์ ข้อมูลก่อนปฏิบัติงาน

รายการ ประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
	11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงานได้ชัดเจน 12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูลได้ชัดเจน	11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงานค่อนข้างชัดเจน 12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูลไม่ชัดเจน	11. ไม่ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงาน 12. ไม่เคยตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูล
การเป็นผู้ สร้างการ เปลี่ยนแปลง	13. กล้าตัดสินใจในการทำงานได้ชัดเจน 14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลได้ชัดเจน 15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานได้ชัดเจน 16. มีการปรึกษาหารือในการทำงานอย่างชัดเจน	13. ไม่ค่อยกล้าตัดสินใจในการทำงาน 14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลไม่ค่อยชัดเจน 15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานไม่ค่อยชัดเจน 16. มีการปรึกษาหารือในการทำงานไม่ค่อยชัดเจน	13. ไม่กล้าตัดสินใจในการทำงาน 14. ไม่สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล 15. ไม่สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงาน 16. ไม่มีการปรึกษาหารือในการทำงาน

แบบสังเกตพฤติกรรม

ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....ชั้น.....
 โรงเรียน.....ประเมินครั้งที่.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ผู้ประเมิน.....

คำชี้แจง : ให้ครูผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามรายการที่กำหนด แล้วทำเครื่องหมาย ✓
 ในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเคารพสิทธิ		
1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระ		
2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจ		
3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจา		
4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ		
5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศ		
คะแนนรวม		
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่		
6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน		
7. มีความรับผิดชอบหน้าที่และส่งงานตรงเวลา		
8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมาย		
9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน		
10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น		
คะแนนรวม		
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ		
11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคม		
12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติ		
13. เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน		
14. เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับชุมชน		
15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จจริงจากสื่อสังคมออนไลน์		
คะแนนรวม		

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง		
16. ร่วมเสนอแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล		
17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล		
18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน		
19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน		
20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับชุมชน		
คะแนนรวม		
โดยรวม		

เกณฑ์การประเมิน	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
31 - 40	ดีเยี่ยม
21 - 30	ดี
11 - 20	ผ่าน
0 - 10	ไม่ผ่าน

พูน ปณ จิตโต ชีเว

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเคารพสิทธิ	1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระได้ชัดเจน 2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจได้ชัดเจน 3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจาได้ชัดเจน 4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ชัดเจน 5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศได้ชัดเจน	1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระไม่ชัดเจน 2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจไม่ชัดเจน 3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจาไม่ชัดเจน 4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่ชัดเจน 5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศไม่ชัดเจน
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่	6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนได้ชัดเจน 7. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และส่งงานตรงเวลาได้ชัดเจน 8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมายทุกครั้ง 9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนได้ชัดเจน 10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นได้ชัดเจน	6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบโรงเรียนเป็นไม่ชัดเจน 7. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และส่งงานตรงต่อเวลาไม่ชัดเจน 8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมายเป็นบางครั้ง 9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนไม่ชัดเจน 10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นเป็นไม่ชัดเจน
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ	11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมทุกครั้ง 12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติได้ชัดเจน	11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมเป็นบางครั้ง 12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติไม่ชัดเจน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
	13. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ได้ชัดเจน 14. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชน ได้ชัดเจน 15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จ จริงจากสื่อสังคมออนไลน์ได้ชัดเจน	13. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน เป็นไม่ชัดเจน 14. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนได้ ชัดเจน 15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จ จริงจากสื่อสังคมออนไลน์ไม่ชัดเจน
การเป็นผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง	16. ร่วมเสนอแนวทางการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลได้ชัดเจน 17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลได้ชัดเจน 18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ได้ชัดเจน 19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนา ชุมชนได้ชัดเจน 20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนได้ ชัดเจน	16. ร่วมเสนอแนวทางการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลไม่ชัดเจน 17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลไม่ชัดเจน 18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ไม่ชัดเจน 19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนา ชุมชนไม่ชัดเจน 20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนไม่ ชัดเจน

แผนการจัดการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง คนดีของสังคม

เวลา 1 ชั่วโมง

ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา..... สัปดาห์ที่.....โรงเรียน.....

ผู้สอน.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. สาระสำคัญ

คนดีของสังคมจะต้องปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่เพื่อให้สังคมสงบสุข

2. ผลการเรียนรู้

- 2.1 ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งตามวิถีประชาธิปไตย
- 2.2 เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ยอมรับและอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความหลากหลายอย่างสันติ
- 2.3 ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบ

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

- อธิบายสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่การเป็นคนดีของสังคมได้ (K)
- ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่การเป็นคนดีของสังคมได้ (P)
- ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม (A)

4. สาระการเรียนรู้

- สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมือง

5. การจัดการเรียนรู้แบบสถานการณ์จำลอง

ชั่วโมงที่ 18

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

1. ครูชี้แจงผลการเรียนรู้และจุดประสงค์ให้นักเรียนทราบ
2. นักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับสถานภาพของตนเอง โดยครูใช้คำถามดังนี้
 - เมื่อนักเรียนอยู่โรงเรียนหรืออยู่บ้าน นักเรียนมีสถานภาพอย่างไรบ้าง
 - นักเรียนปฏิบัติตามสถานภาพของตนเองได้เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
3. ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของของนักเรียนที่มีต่อสังคม

ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้

4. ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม แล้วให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 1

“โกอยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น พ่อแม่ดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ส่งเสริมการศึกษาทำให้เด็กชายโกเป็นเด็กเรียบร้อย เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ครู และตั้งใจเรียนเสมอ”

สถานการณ์ที่ 2

“เจี๋ยอยู่ในครอบครัวที่มีปัญหา พ่อแม่ทะเลาะกันเสมอไม่เคยมีเวลาดูแลครอบครัว ทำให้เด็กหญิงเจี๋ยไม่ชอบอยู่บ้าน มักจะออกไปगेเรนอกบ้าน หนีเรียนเป็นประจำจึงถูกพ่อแม่ทำโทษ อยู่เสมอ

สถานการณ์ที่ 3

“ไบมอนเป็นเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกวันก่อนไปโรงเรียนไบมอนจะช่วยแม่ทำขนมไปขายที่ตลาด แล้วจึงอาบน้ำไปโรงเรียน หลังจากเลิกเรียนไบมอนจะรีบกลับบ้านเพื่อไปช่วยทำงานบ้าน แม่มักจะชื่นชมไบมอนอยู่เสมอและชมว่าไบมอนเป็นเด็กดี และตั้งใจเรียนหนังสือ ถึงแม้ว่าชีวิตจะลำบากแต่ไบมอนก็มีความขยันหมั่นเพียร ไบมอนเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของแม่ อยู่เสมอ

5. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของบุคคลทั้ง 3 คน จากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ โดยวิเคราะห์เกี่ยวกับ สิทธิ เสรีภาพ บทบาท และหน้าที่

ขั้นสรุป

6. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้เกี่ยวกับสถานภาพ สิทธิ เสรีภาพ บทบาท และหน้าที่ของการเป็นคนดีของสังคม พร้อมทั้งให้ข้อคิดเพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

6. สื่อการสอน/แหล่งเรียนรู้

- สถานการณ์จำลอง
- แบบบันทึกการอภิปราย

พจน ๒๐๖ จิต ชีวะ

7. การวัดและประเมินผล

จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัดและประเมิน	เครื่องมือที่ใช้วัด
1. อธิบายสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่การเป็นคนดีของสังคมได้ (K)	สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม	แบบประเมินพฤติกรรม
2. ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่การเป็นคนดีของสังคมได้ (P)	สังเกตจากพฤติกรรม	แบบประเมินพฤติกรรม
3. ตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม (A)	สังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินพฤติกรรม

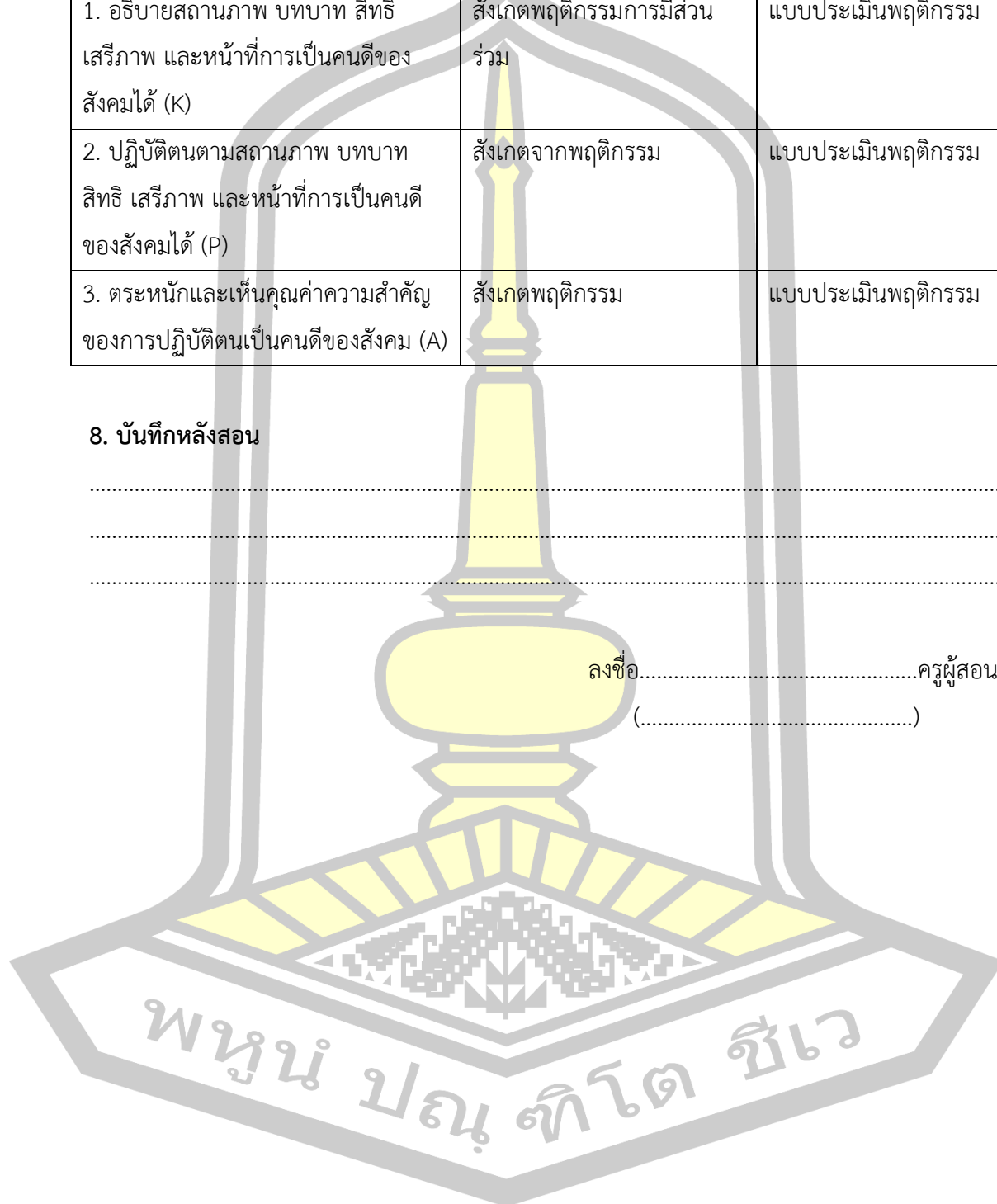
8. บันทึกหลังสอน

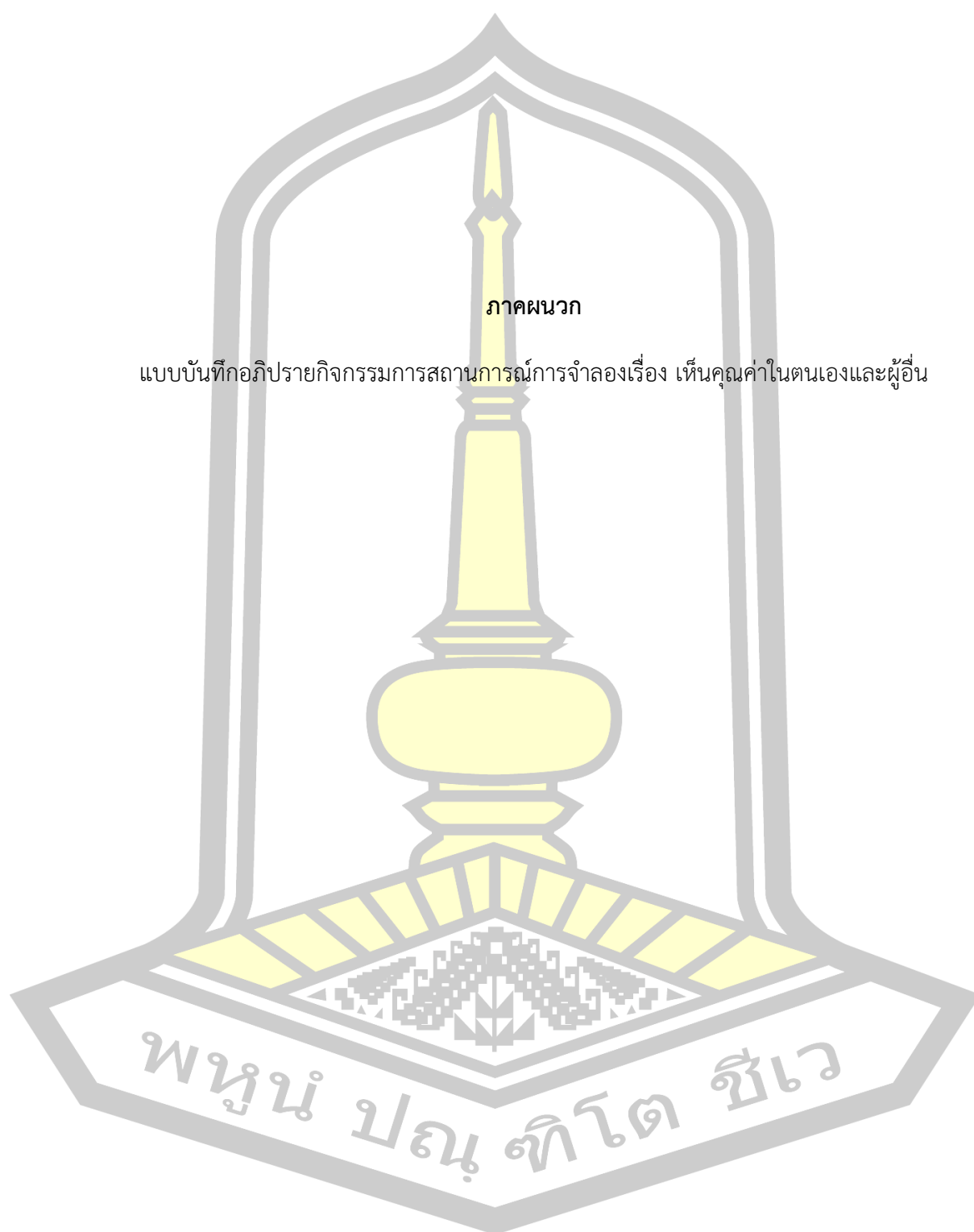
.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน
(.....)

แบบบันทึกอภิปราย

ชื่อ - นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

โรงเรียน..... ผู้สอน.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

คะแนน

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเขียนข้อคิดเห็นและแนวทางที่ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

1. นักเรียนได้อะไรบ้างจากการเรียนรู้ครั้งนี้

.....

.....

.....

2. นักเรียนจะนำความรู้จากเหตุการณ์จำลองนี้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตอย่างไร

.....

.....

.....

3. นักเรียนคิดว่าเหตุการณ์จำลองทั้ง 3 เหตุการณ์ มีเหตุการณ์ใดบ้างที่เหมือนกัน และมีเหตุการณ์ใดบ้างที่แตกต่างกัน เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

4. ถ้าให้นักเรียนเลือกระหว่าง ไก่ เจ๊ียบ และ ไบ๋ม่อน นักเรียนจะเลือกเป็นใครเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

5. นักเรียนคิดว่าจะสามารถปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคมได้อย่างไร

.....

.....

.....

แบบประเมินผลงาน

ชื่อ-นามสกุล..... ชั้น..... เลขที่.....

โรงเรียน..... กิจกรรมเรื่อง.....

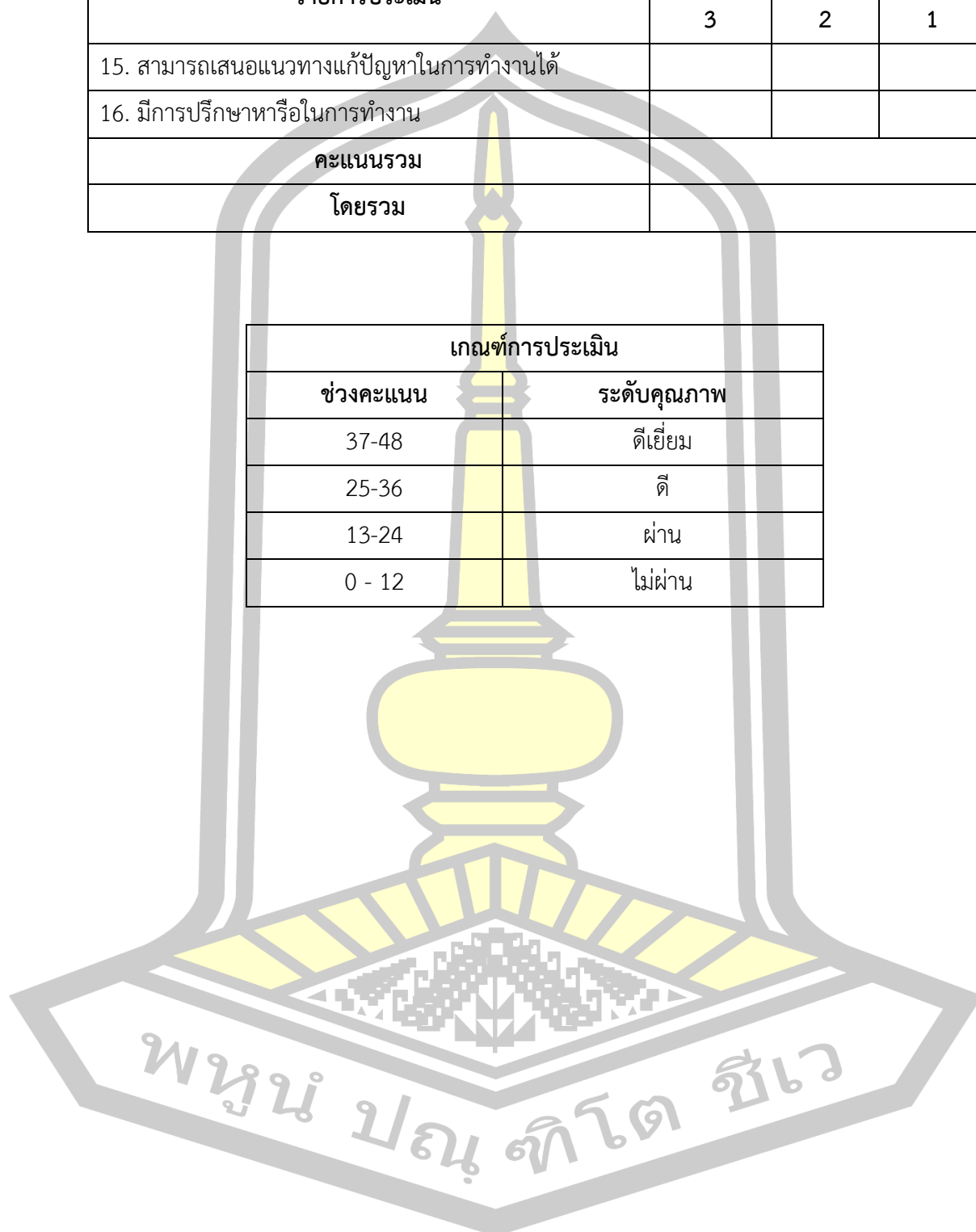
ประเมินครั้งที่..... วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ผู้ประเมิน.....

คำชี้แจง : ให้ครูผู้สอนประเมินผลงานจากทักษะการปฏิบัติของนักเรียนตามรายการที่กำหนด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การเคารพสิทธิ			
1. ผลงานมีการวางแผนในการทำงาน			
2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลงและระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนด			
3. สามารถนำเสนอผลงานและยอมรับคำวิจารณ์			
4. ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ			
คะแนนรวม			
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่			
5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งได้อย่างถูกต้อง			
6. มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน			
7. ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในการทำงาน			
8. ผลงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด			
คะแนนรวม			
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจรรย์ญาณ			
9. มีความสามารถคิดวิเคราะห์ข้อมูล			
10. มีการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนปฏิบัติงาน			
11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงาน			
12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูล			
คะแนนรวม			
การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง			
13. กล้าตัดสินใจในการทำงาน			
14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลได้			

รายการประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานได้			
16. มีการปรึกษาหารือในการทำงาน			
คะแนนรวม			
โดยรวม			

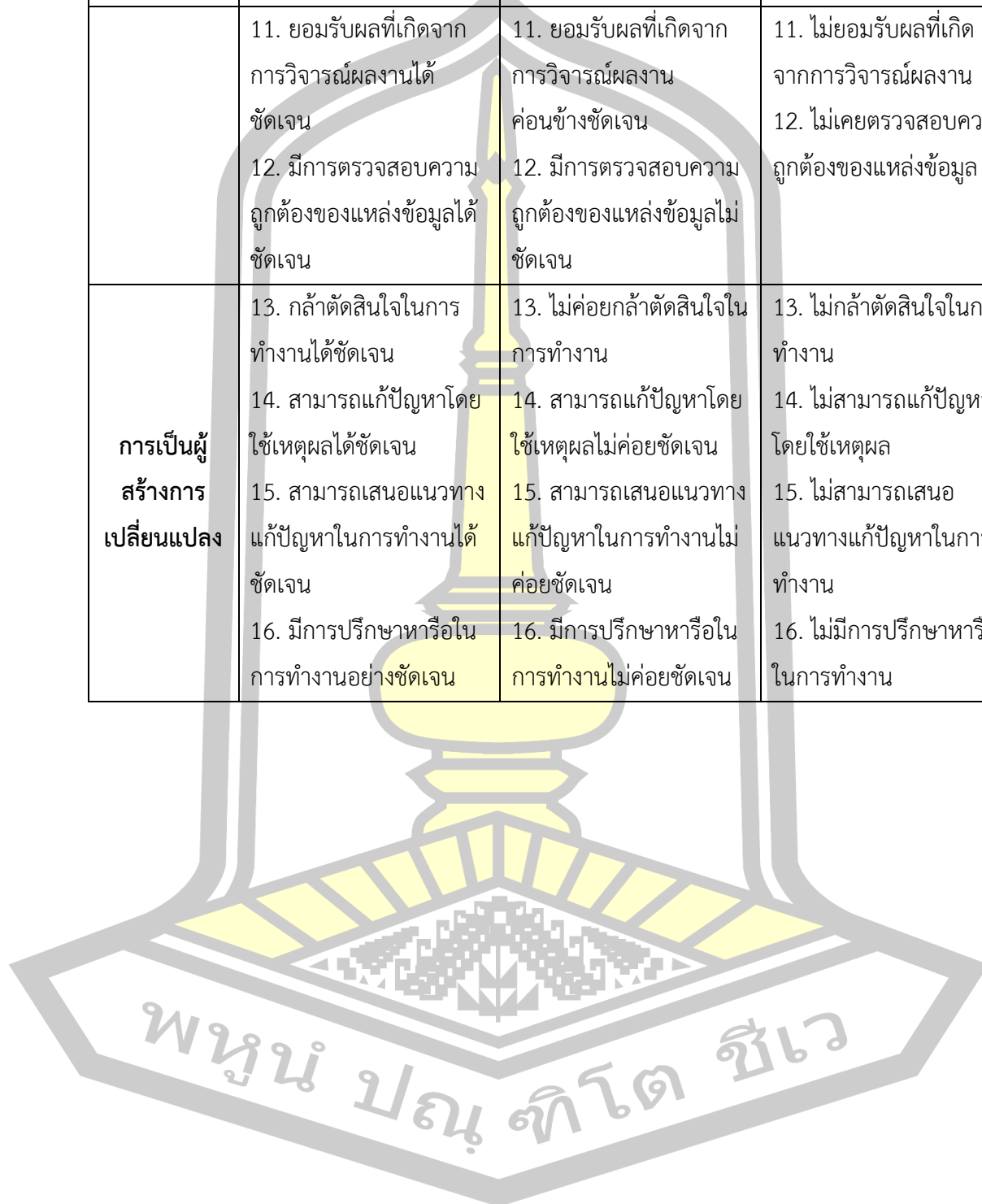
เกณฑ์การประเมิน	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
37-48	ดีเยี่ยม
25-36	ดี
13-24	ผ่าน
0 - 12	ไม่ผ่าน

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการ ประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การเคารพ สิทธิ	1. ผลงานมีการวางแผนใน การทำงานอย่างชัดเจน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดอย่างชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ อย่างชัดเจน 4. ปฏิบัติงานด้วยความ เต็มใจอย่างชัดเจน	1. ผลงานมีการวางแผนใน การทำงานไม่ชัดเจน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดไม่ค่อยชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ไม่ ค่อยชัดเจน 4. ไม่ค่อยเต็มใจในการ ปฏิบัติงาน	1. ผลงานไม่มีการวางแผน ในการทำงาน 2. ปฏิบัติงานตามข้อตกลง และระเบียบกฎเกณฑ์ที่ กำหนดไม่ชัดเจน 3. สามารถนำเสนอผลงาน และยอมรับคำวิจารณ์ไม่ ชัดเจน 4. ไม่เต็มใจในการ ปฏิบัติงาน
การ รับผิดชอบต่อ บทบาท หน้าที่	5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งได้ อย่างถูกต้องชัดเจน 6. มีความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติงานชัดเจน 7. ยอมรับฟังความคิดเห็น ของเพื่อนในการทำงาน อย่างชัดเจน 8. ผลงานเสร็จตามเวลาที่ กำหนดอย่างชัดเจน	5. ปฏิบัติงานตามคำสั่งไม่ ค่อยชัดเจน 6. ไม่ค่อยมีความ รับผิดชอบต่อการ ปฏิบัติงาน 7. ไม่ค่อยยอมรับฟังความ คิดเห็นของเพื่อนในการ ทำงาน 8. ผลงานไม่ค่อยเสร็จตาม เวลาที่กำหนด	5. ไม่เคยปฏิบัติงานตาม คำสั่ง 6. ไม่มีความรับผิดชอบต่อ การปฏิบัติงาน 7. ไม่ยอมรับฟังความ คิดเห็นของเพื่อนในการ ทำงาน 8. ผลงานไม่เสร็จตามเวลา ที่กำหนด
การมีส่วน ร่วมอย่างมี วิจารณญาณ	9. มีความสามารถคิด วิเคราะห์ข้อมูลได้ชัดเจน 10. มีการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนปฏิบัติงานอย่าง ชัดเจน	9. สามารถคิดวิเคราะห์ ข้อมูลค่อนข้างชัดเจน 10. มีการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนปฏิบัติงานไม่ค่อย ชัดเจน	9. ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ ข้อมูล 10. ไม่มีการวิเคราะห์ ข้อมูลก่อนปฏิบัติงาน

รายการ ประเมิน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
	11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงานได้ชัดเจน 12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูลได้ชัดเจน	11. ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงานค่อนข้างชัดเจน 12. มีการตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูลไม่ชัดเจน	11. ไม่ยอมรับผลที่เกิดจากการวิจารณ์ผลงาน 12. ไม่เคยตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งข้อมูล
การเป็นผู้ สร้างการ เปลี่ยนแปลง	13. กล้าตัดสินใจในการทำงานได้ชัดเจน 14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลได้ชัดเจน 15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานได้ชัดเจน 16. มีการปรึกษาหารือในการทำงานอย่างชัดเจน	13. ไม่ค่อยกล้าตัดสินใจในการทำงาน 14. สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลไม่ค่อยชัดเจน 15. สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงานไม่ค่อยชัดเจน 16. มีการปรึกษาหารือในการทำงานไม่ค่อยชัดเจน	13. ไม่กล้าตัดสินใจในการทำงาน 14. ไม่สามารถแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล 15. ไม่สามารถเสนอแนวทางแก้ปัญหาในการทำงาน 16. ไม่มีการปรึกษาหารือในการทำงาน

แบบสังเกตพฤติกรรม

ชื่อ-สกุล.....เลขที่.....ชั้น.....
 โรงเรียน.....ประเมินครั้งที่.....
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ผู้ประเมิน.....

คำชี้แจง : ให้ครูผู้สอนประเมินพฤติกรรมของนักเรียนตามรายการที่กำหนด แล้วทำเครื่องหมาย ✓
 ในช่องที่ตรงกับระดับคะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเคารพสิทธิ		
1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระ		
2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจ		
3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจา		
4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศ		
5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศ		
คะแนนรวม		
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่		
6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน		
7. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และส่งงานตรงเวลา		
8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมาย		
9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน		
10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่น		
คะแนนรวม		
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ		
11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคม		
12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติ		
13. เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน		
14. เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับชุมชน		
15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จจริงจากสื่อสังคมออนไลน์		
คะแนนรวม		

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง		
16. ร่วมเสนอแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล		
17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล		
18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน		
19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน		
20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ระดับชุมชน		
คะแนนรวม		
โดยรวม		

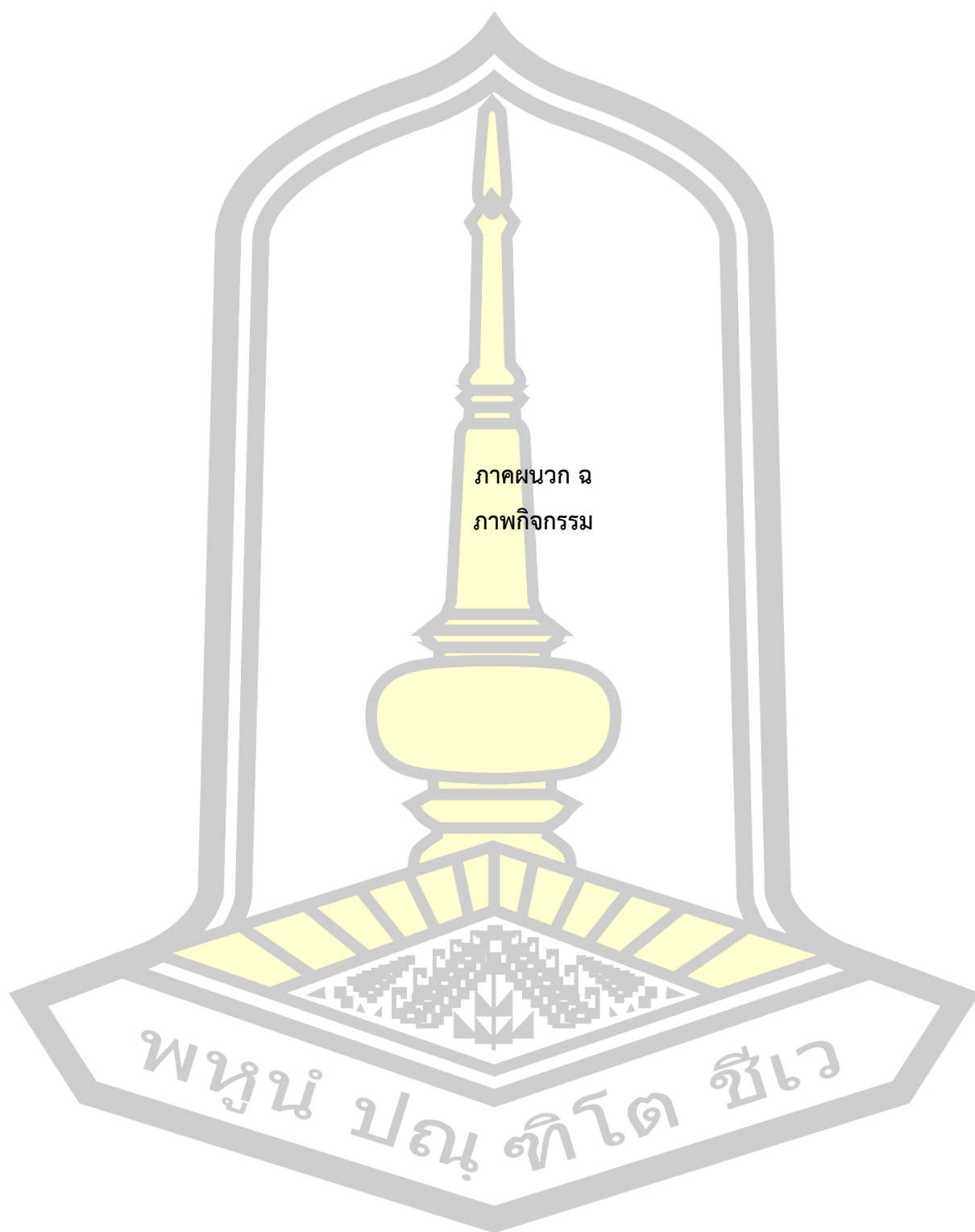
เกณฑ์การประเมิน	
ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
31 - 40	ดีเยี่ยม
21 - 30	ดี
11 - 20	ผ่าน
0 - 10	ไม่ผ่าน

พูน ปณ จิตโต ชีเว

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
การเคารพสิทธิ	1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระได้ชัดเจน 2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจได้ชัดเจน 3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจาได้ชัดเจน 4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศได้ชัดเจน 5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศได้ชัดเจน	1. แสดงออกทางความคิดในห้องเรียนได้อย่างอิสระไม่ชัดเจน 2. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อได้รับการร้องขอด้วยความเต็มใจไม่ชัดเจน 3. ไม่ล้อเลียนหรือกลั่นแกล้งเพื่อนทางร่างกายและวาจาไม่ชัดเจน 4. แจ้งครูเมื่อตนเองถูกเพื่อนกลั่นแกล้งหรือถูกล่วงละเมิดทางเพศไม่ชัดเจน 5. ยอมรับในความหลากหลายทางเพศไม่ชัดเจน
การรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่	6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนได้ชัดเจน 7. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และส่งงานตรงเวลาได้ชัดเจน 8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมายทุกครั้ง 9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนได้ชัดเจน 10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นได้ชัดเจน	6. แต่งกายถูกต้องตามระเบียบโรงเรียนเป็นไม่ชัดเจน 7. มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และส่งงานตรงต่อเวลาไม่ชัดเจน 8. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่นัดหมายเป็นบางครั้ง 9. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนไม่ชัดเจน 10. มีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมกิจกรรมวิถีวัฒนธรรมของชุมชนและท้องถิ่นเป็นไม่ชัดเจน
การมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ	11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมทุกครั้ง 12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติได้ชัดเจน	11. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมเป็นบางครั้ง 12. ตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติไม่ชัดเจน

รายการประเมิน	ระดับคะแนน	
	2	1
	13. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ได้ชัดเจน 14. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชน ได้ชัดเจน 15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จ จจริงจากสื่อสังคมออนไลน์ได้ชัดเจน	13. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน เป็นไม่ชัดเจน 14. เข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนได้ ชัดเจน 15. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลเท็จ จจริงจากสื่อสังคมออนไลน์ไม่ชัดเจน
การเป็นผู้สร้างการ เปลี่ยนแปลง	16. ร่วมเสนอแนวทางการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลได้ชัดเจน 17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลได้ชัดเจน 18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ได้ชัดเจน 19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนา ชุมชนได้ชัดเจน 20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนได้ ชัดเจน	16. ร่วมเสนอแนวทางการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลไม่ชัดเจน 17. ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการ แก้ปัญหาความขัดแย้งในชั้นเรียน อย่างมีเหตุผลไม่ชัดเจน 18. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับโรงเรียน ไม่ชัดเจน 19. มีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนา ชุมชนไม่ชัดเจน 20. ร่วมเป็นจิตอาสาในกิจกรรม สาธารณประโยชน์ระดับชุมชนไม่ ชัดเจน

โรงเรียนสาธิตเทศบาลศรีสวัสดิ์วิทยา

ภาพประกอบ 20 การเรียนรู้เสริมสร้างสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในชั้นเรียน

ภาพประกอบ 21 กิจกรรมจิตสาธารณะประโยชน์ในโรงเรียน

โรงเรียนเทศบาลบ้านสองนางโย

ภาพประกอบ 22 กิจกรรมบริการชุมชนและสังคม

ภาพประกอบ 23 การมีส่วนร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนและชุมชน

โรงเรียนสาธิตเทศบาลโพธิ์ศรี

ภาพประกอบ 24 การมีส่วนร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายจตุรภัทร ไสยสมบัติ
วันเกิด	วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2524
สถานที่เกิด	อำเภอราชสีโล จังหวัดศรีสะเกษ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	58 ซอยผังเมืองบัญชา 4 ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2543 มัธยมศึกษาปีที่ 6 สาขาวิทย์ - คณิต โรงเรียนสารคามพิทยาคม พ.ศ. 2547 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2565 ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2568 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปณ จิโต ชีเว